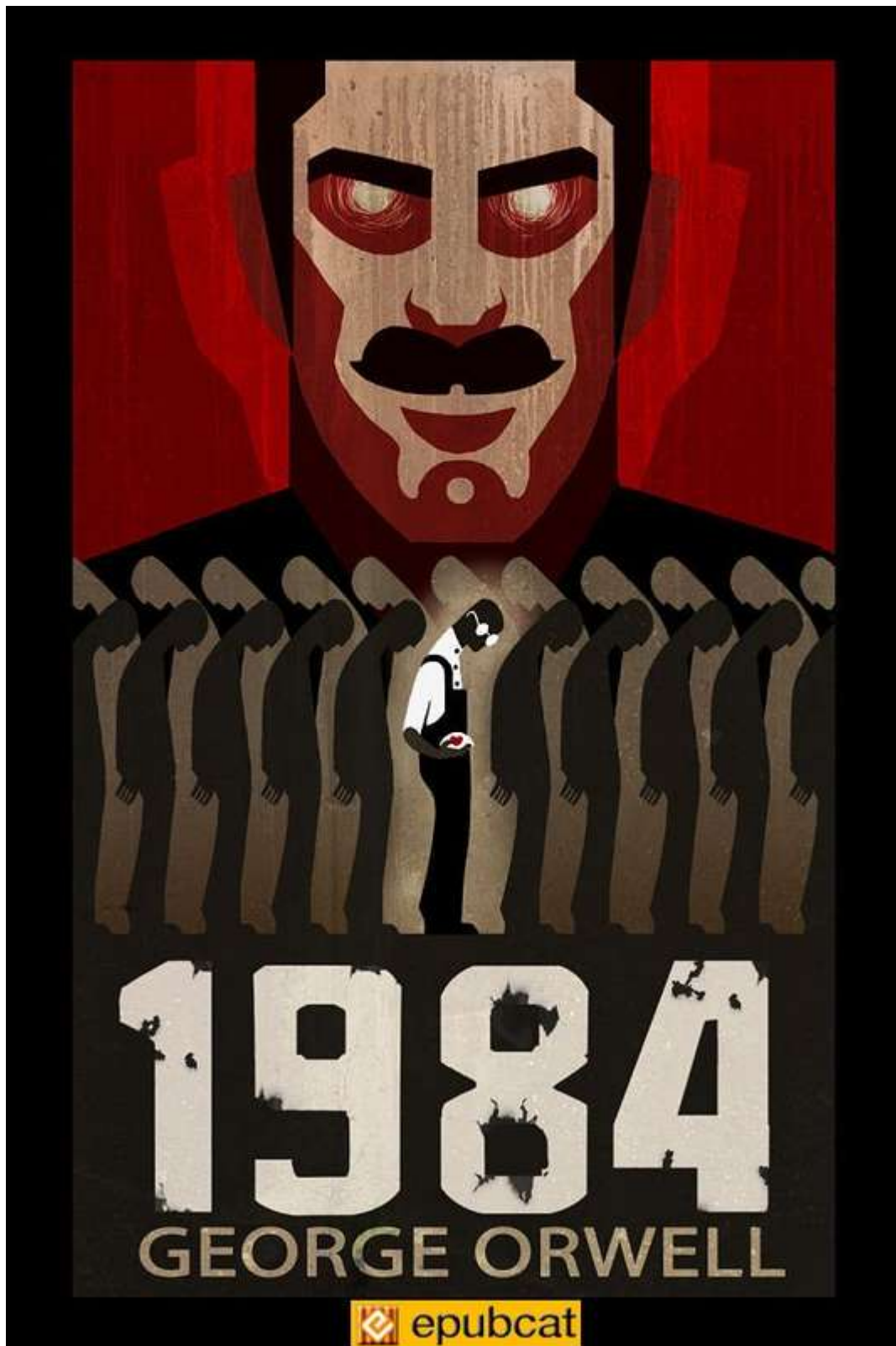

Aquesta novel·la, escrita el 1948, és un dels grans al·legats del segle XX contra el totalitarisme. En el futur hipotètic en què se situa l'acció, el món està dominat per tres grans superpotències, totes tres enfrontades entre elles per principis ideològics diferents, però totes tres totalitàries. Winston Smith, el protagonista, viu a Londres i treballa al ministeri de la Veritat reescrivint i retocant la història de la seva superpotència. Quan s'adona que amb aquesta feina l'únic que fa és contribuir a la farsa del seu govern, i sobretot quan entra en relació amb una jove rebel, és quan topa frontalment amb el Gran Germà, que controla fins al més mínim detall de la vida privada de tothom, amb uns mecanismes de domini que recorden els del nazisme i els de l'estalinisme.

epubcat

George Orwell

1984

ePUB v2.1

RufusFire 01.09.12

*llegir ens fa
més lliures*

Títol original: *Nineteen Eighty-Four*

George Orwell, 1949

Traducció: Lluís-Anton Baulenas, 2003

Edició digital: RufusFire (v1.0)

Segona edició: Epubqüest (v2.0)

Correcció d'errates: bilbobolson (v2.1)

ePUBCat base r1.3

PRIMERA PART

I

Era un dia d'abril fred i lluminós i els rellotges estaven tocant les tretze. Winston Smith, amb la barbeta clavada al pit en un esforç per resguardar-se del vent molest, va travessar a corre-cuita les portes de vidre de les Mansions Victòria. Amb tot, no va ser prou ràpid per evitar que una ràfega de pols sorrenca també hi entrés amb ell.

El vestíbul feia ferum de col bullida i d'estores velles i ratades. En una de les parets del fons hi havia enganxat un pòster en color, massa gran per a un interior, que representava un rostre enorme, de més d'un metre d'ample. Era la cara d'un home d'uns quaranta-cinc anys amb un espès bigoti negre i trets ferrenyament atractius. Winston va anar cap a les escales. Era inútil provar de pujar amb l'ascensor. Fins i tot a les millors èpoques funcionava poques vegades i a més, aquests dies, l'electricitat es tallava durant les hores diürnes. Formava part de la campanya d'estalvi amb què es preparava la Setmana de l'Odi. L'apartament era set plantes amunt, i Winston, que tenia trenta-nou anys i una úlcera varicosa per damunt del turmell dret, les pujava a poc a poc i descansant unes quantes vegades durant el trajecte. A cada replà, davant la porta de l'ascensor, el pòster amb el rostre enorme mirava des de la paret. Era un d'aquells retrats fets de manera que els ulls et segueixen quan et mous. EL GRAN GERMÀ ET VIGILA, deien les paraules del peu de la imatge.

Dins del pis una veu suau llegia una llista de xifres que tenien a veure amb la producció de lingots de ferro. La veu sortia d'una placa oblonga de metall, una mena de mirall entelat que formava part de la superfície de la paret de la dreta. Winston va fer girar un interruptor i la veu va baixar una mica de volum tot i que les paraules continuaven sentint-se. L'instrument (denominat «telepantalla») podia regular-se, però no hi havia manera d'apagar-lo del tot. Va anar cap a la finestra: era una persona petita i fràgil, amb la magror del seu cos remarcada per la granota blava, l'uniforme del Partit. Tenia els cabells molt rossos, la cara sanguínia i la pell aspra per culpa del sabó dolent, de les fulles d'afaitar esmussades i del fred d'un hivern que tot just havia acabat.

Fora, fins i tot a través dels finestrals tancats, el món semblava fred. A baix al carrer, petits remolins de vent i pols feien pujar els papers estripats fent espiral i, tot i que el sol brillava i el cel era d'un blau intens, res no semblava tenir color tret dels pòsters enganxats pertot arreu. La cara del bigoti negre observava des de totes les cantonades dominants. A la façana de la casa del davant n'hi havia un, d'aquests pòsters. EL GRAN GERMÀ ET VIGILA, deien les lletres, alhora que els ulls foscos miraven de fit a fit els de Winston. A baix, a nivell del carrer, un altre pòster, arrencat per un dels cantons, flamejava espasmòdicament sotraguejat per la ventolera i tapava i descobria alternativament un sol mot: SOCANG. A la llunyania, un helicòpter

passava entre les teulades, es quedava un instant aturat enlaire com un tàvec i de sobte es llençava en un vol curvilini com un dard. Era la patrulla policial encarregada de tafanejar a través de les finestres de la gent. Però aquelles patrulles no tenien importància. Només la Policia del Pensament era preocupant.

A l'esquena de Winston, la veu de la telepantalla continuava mormolant dades sobre lingots de ferro i el compliment del Novè Pla Triennal. La telepantalla rebia i transmetia alhora. Qualsevol so que fes Winston superior al més baix dels murmuris era captat per l'aparell. Més encara, mentre s'estigués dins el camp de visió controlat per la placa de metall, podia ser vist alhora que escoltat. No cal dir que era impossible saber si un era controlat en un moment donat. L'única possibilitat era endevinar la freqüència i el sistema que feia servir la Policia del Pensament per controlar una línia privada. Fins i tot era concebible que vigilessin tothom en qualsevol moment. Però, fos com fos, podien intervenir la teva línia sempre que els vingués de gust. Calia viure assumint —i en això l'hàbit esdevenia instint— que qualsevol so que fessis seria detectat. I que, menys en la foscor, cada moviment seria escrutat.

Winston va mantenir-se d'esquena a la telepantalla. Així era més segur, tot i que tal com sabia bé, fins i tot una esquena podia ser delatora. A un quilòmetre de distància, el Ministeri de la Veritat, on treballava, s'alçava blanc i vast sobre el paisatge brut. Això, va pensar amb una sensació vaga de disgust, això és Londres, principal ciutat de la Franja Aèria 1, que, al seu torn, és la tercera de les províncies més poblades d'Oceania. Va intentar treure de la memòria algun record infantil que li digués si Londres sempre havia estat així. Hi havia hagut sempre la vista d'aquelles decrepites cases decimonòniques, amb els costats apuntalats amb fustes, les finestres apedaçades amb cartrons, les teulades mal arreglades amb planxes de ferro acanalades i fragments del mur dels jardins escampats pertot arreu? I els llocs bombardejats, on la pols de guix voletejava per l'aire, i la gespa, amuntegada entre munts de runa, i els llocs on les bombes havien obert clarianes més grans i hi havien sorgit sòrdides colònies de barraques de fusta que semblaven galliners? Però era inútil, no era capaç de recordar. No li quedava res de la seva infantesa tret d'uns quadres il·luminats molt brillants, que es donaven sobre fons inexistents i, en la seva major part, inintel·ligibles.

El Ministeri de la Veritat —«Miniveri», en novaparla— era astoradorament diferent de qualsevol altre objecte a la vista. Era una enorme estructura piramidal de ciment armat blanc i lluent, que s'aixecava, terrassa rere terrassa, fins a uns tres-cents metres d'altura. Des d'on era Winston podien llegir-se, adherides sobre la façana blanca en cal·ligrafia elegant, els tres eslògans del Partit:

LA GUERRA ÉS PAU

LA LLIBERTAT ÉS ESCLAVATGE

LA IGNORÀNCIA ÉS FORÇA

Es deia que el Ministeri de la Veritat tenia tres mil habitacions sobre el nivell del terra i les corresponents ramificacions en el subsòl. Només hi havia tres edificis més d'aspecte i mida similars repartits per Londres, els quals dominaven fins a tal punt l'arquitectura dels voltants que, des de la teulada de les Mansions Victòria, es podien distingir alhora tots quatre. Eren la seu dels quatre ministeris entre els quals es repartia tot el sistema governamental. El Ministeri de la Veritat s'ocupava de les notícies, els espectacles, l'educació i les belles arts. El Ministeri de la Pau s'ocupava de la guerra. El Ministeri de l'Amor s'encarregava de mantenir la llei i l'ordre. I el Ministeri de l'Abundància era responsable dels afers econòmics. Es deien, en novaparla: «Miniveri», «Minipax», «Minimor» i «Minimolt».

El Ministeri de l'Amor era el més impressionant. No tenia ni una finestra. Winston no hi havia estat mai, a dins, ni tan sols a mig quilòmetre. Era impossible d'entrar-hi si no era per un assumpte oficial, i només a força de penetrar a través d'un laberint de viaranys envoltats de filferro espinós, portes d'acer i nius de metralladores amagats. Fins i tot els carrers que duïen als controls més exteriors estaven molt vigilats per guàrdies amb cara de goril·la i uniforme negre, armats amb porres.

Winston es va tombar de sobte. Es va col·locar l'expressió d'optimisme tranquil que era prudent manifestar quan s'estava de cara a la telepantalla. Va travessar l'habitació fins a la seva petitíssima cuina. Com que havia sortit del Ministeri a aquella hora, havia sacrificat el dinar a la cantina. De seguida va adonar-se que a la cuina no hi tenia més queviures que un crostó de pa tot fosc que calia conservar per a l'esmorzar de l'endemà. Va agafar d'una lleixa una ampolla d'un líquid incolor amb una etiqueta blanca senzilla que deia: «Ginebra Victòria». Deixava anar una malaltissa i oliosa ferum, una cosa així com licor d'arròs xinès. Winston va servir-se'n una tasseta, va armar-se de valor per al sotrac i s'ho va empassar de cop, com una dosi de medecina.

La cara se li va posar morada a l'instant i els ulls li van començar a plorar. Allò era com àcid nítric; a més, quan s'engolia, es tenia la sensació de rebre un cop al clatell amb una porra de goma. Tot i amb això, uns quants segons després, la cremor de l'estómac li va desaparèixer i el món va començar a resultar més alegre. Va treure una cigarreta d'un paquet rebregat de la marca Cigarretes Victòria; per distracció va agafar-la capgirada i li va caure tot el tabac a terra. Amb la següent va tenir més èxit. Va tornar a la saleta i va seure a una tauleta situada a l'esquerra de la telepantalla. Va obrir-ne el calaix i va treure'n un portaplomes, un tinter i un llibre en blanc gruixut de mida in-quarto, amb el llom vermell i tapes imitant el marbre.

Per alguna raó, la telepantalla de la saleta es trobava en una posició poc usual: en comptes de ser a la paret del fons, tal com seria normal, des d'on podria controlar tota l'habitació, l'havien col·locat a la paret més llarga, davant de la finestra. En un dels seus costats hi havia una cavitat molt petita, on ara seia Winston. Era un petit espai buit que, quan va construir-se l'edifici, devia estar destinat a posar-hi prestatges. Assegut

en aquella cavitat amb l'esquena ben recta, Winston aconseguia mantenir-se fora de l'abast de la telepantalla. Podien sentir-lo, és clar, però mentre es quedés en aquella posició, no podrien veure'l. En part va ser la mateixa disposició estranya de l'habitació, el que li havia suggerit allò que es disposava a fer.

Però també l'hi havia suggerit el llibre que acabava de treure del calaix. Era un llibre particularment bonic. El seu paper suau i blanquinós, una mica esgrogueït pel pas del temps, era d'una mena que almenys feia quaranta anys que no es fabricava. Tot i amb això, Winston suposava que el llibre en tenia molts més. L'havia vist a l'aparador d'una desendregada botigueta d'objectes de segona mà d'un barri miserable de la ciutat (no recordava exactament a quin) i només veure'l va sentir el desig irreprimible de posseir-lo. Els membres del Partit se suposava que no entraven a les botigues normals (això s'anomenava «traficar al mercat lliure»). Però aquesta regla no es complia estrictament perquè hi havia tot de coses —com ara cordons per a les sabates i fulles d'afaitar— que no es podien aconseguir d'una altra manera. Abans d'entrar a la botiga va fer un ràpid cop d'ull al carrer, amunt i avall, va lliscar endins i va comprar el llibre per dos dòlars i mig. En aquell moment no era conscient de voler-lo per a res en particular. Amb sentiment de culpa va endur-se'l a casa guardat dins la cartera de mà. Fins i tot sense res escrit, era una possessió compromesa.

El que estava a punt de fer era iniciar un diari. No era il·legal (res no era il·legal des del moment que no hi havia lleis), però si el descobrien entrava dins del raonable que el condemnessin a mort o, almenys, a vint-i-cinc anys de treballs forçats. Va encaixar un tremp al portaplomes i va llepar-lo per treure'n el greix. La ploma era un instrument arcaic. No es feia servir gairebé mai, ni tan sols per signar, però ell n'havia aconseguit una, furtivament i amb moltes dificultats, només perquè considerava que aquell paper blanc com la nata tan bonic mereixia ser escrit amb una ploma de debò en comptes de ser gratat amb un llapis-tinta. En realitat, havia perdut el costum d'escriure a mà. A part de les notes molt breus, l'usual era dictar-ho tot al parlascriu, el qual era, evidentment, del tot inadequat per a aquell propòsit. Va sucuar el tremp en la tinta i tot seguit va dubtar un moment. Els budells se li havien remogut. L'acte decisiu va ser fer l'encapçalament. Amb lletra petita i poc traçada va escriure:

4 d'abril de 1984

Va repenjar-se enrere a la cadira. L'acabava d'abatre un profund sentiment de confusió. Per començar, no sabia del cert si era realment l'any 1984. La data havia de ser aquesta aproximadament, ja que ell estava raonablement segur de tenir trenta-nou anys, havia nascut el 1944 o 1945, segons creia; però era impossible, avui en dia, determinar una data amb una certesa superior a un any o dos.

Per a qui estava escrivint aquell diari?, se li va acudir demanar-se. Per al futur, per als qui encara no havien nascut. La ment li va estar

vagarejant un moment sobre la data dubtosa que havia escrit a la capçalera i tot d'una va caure, com si fos una topada, en el mot de novaparla «pensardoble». Per primer cop va comprendre la magnitud d'allò que estava a punt de fer. Com podies comunicar-te amb el futur? Era una cosa impossible per la seva mateixa natura. O el futur s'assemblaria al present i llavors no l'escoltarien, o seria una cosa diferent, i en aquest cas, el que ell pogués dir no tindria sentit.

Va estar-se una estona contemplant el paper com un badoc. La telepantalla estava transmetent una música militar tota estrident. Era curiós: no solament semblava haver perdut la capacitat d'expressar-se, sinó que havia oblidat de què volia parlar. S'havia preparat per a aquest moment durant setmanes i no li havia passat pel cap que li caldria alguna cosa més a part del coratge. El fet mateix d'escriure, havia cregut que seria fàcil. Només havia de traslladar al paper l'interminable i neguitós monòleg que li ballava pel cap des de feia, literalment, uns quants anys. Tot i amb això, en aquells moments, fins i tot el monòleg s'havia estroncat. I més encara, l'úlcera varicosa havia començat a picar-li insuportablement. No gosava gratar-se-la perquè sempre que ho feia se li inflamava. Transcorrien els segons i només tenia consciència de la blancor del paper davant dels ulls, la coïssor de la pell al turmell, el xivarri de la música i una lleu embriaguesa produïda per la ginebra.

Tot d'una va començar a escriure en estat de pur pànic, sense gairebé adonar-se d'allò que escrivia. Amb la seva lletreta infantil anava escrivint tot de línies tortes, de primer menjant-se les majúscules i al final suprimint fins i tot els punts:

4 d'abril de 1984. Ahir a la nit, a veure unes pel·lis. Totes de guerra. Una de molt bona una d'un vaixell ple de refugiats que era bombardejat en algun punt de la Mediterrània. Públic molt divertit pels fotogrames d'un home gras molt gros intentant d'escapar nedant amb un helicòpter al darrere. primer el veies a l'aigua, xipollejant com una mena de dofí, després el veies pels visors de les metralladores de l'helicòpter, després ple de forats i l'aigua, al seu voltant, es tornava tota vermella i s'enfonsava tan sobtadament com si l'aigua li hagués entrat pels forats. públic trencant-se de riure quan anava enfonsant-se. llavors veies una llanxa salvavides plena de criatures amb un helicòpter fent-hi voltes damunt. hi havia una dona de mitjana edat podia ser jueva que seia a la proa amb un nen d'uns tres anys als braços. nen petit bramant de por, i amagant el cap entre els pits de la dona com si volgués arrecerar-se dins un cau, i ella l'envoltava amb els braços i el consolava tot i que també estava trista i atemorida, tota l'estona cobrint-lo tant com podia, com si pensés que els seus braços poguessin evitar que les bales toquessin el nen. aleshores l'helicòpter va llençar una bomba de vint quilos damunt d'ells esclat terrible i el bot reduït a estelles. tot seguit un bonic fotograma del braç del nen volant amunt, amunt, amunt pels aires un helicòpter devia haver-lo seguit així amb la càmera al nas i va haver-hi un munt d'aplaudiments als seients del Partit, però una dona de la zona dels proles va començar a muntar un escàndol, cridant que no hauria de permetre's d'ensenyar-ho no pas davant de criatures no hi

tenien el dret no pas davant de criatures fins que la policia va endur-se-la va endur-se-la enfora no crec pas que li passés res a ningú no li importa el que diuen els proles reacció típica dels proles ells mai...

Winston va deixar d'escriure, en part per les rampes que estava començant a patir, però també perquè no sabia què li havia fet vessar aquell corrent de ximpleries. Però el més curiós era que mentre ho feia se li havia aclarit a la memòria un record totalment diferent, fins al punt que gairebé va veure's amb cor d'escriure'l. Ara se n'adonava: a causa d'un altre incident, de cop i volta havia decidit de tornar a casa i començar avui mateix el seu diari.

Havia passat aquell mateix matí al Ministeri, si és que una cosa tan nebulosa podia dir-se que havia passat.

Cap a les onze i cent, al Departament d'Arxiu, on treballava Winston, es treien les cadires dels cubicles i s'arrengleraven al centre del vestíbul, davant la gran telepantalla, a punt per als Dos Minuts d'Odi. Winston acabava de seure al seu lloc, en una de les fileres del mig, quan van entrar inesperadament dues persones que coneixia de vista, però amb qui no havia parlat mai. Una d'elles era una noia amb qui havia coincidit sovint pels passadissos. No en sabia el nom, però sí que treballava al Departament de Ficció. Presumiblement —ja que l'havia vista algunes vegades amb les mans olioses i portant claus angleses— devia tenir alguna feina mecànica en una de les màquines redactanovel·les. Era una noia d'aspecte decidit, d'uns vint-i-set anys, de cabells espessos i foscos, cara pigada i moviments ràpids i atlètics. Duia la granota d'uniforme cenyida per una faixa estreta escarlata que li feia unes quantes voltes a la cintura, de manera que se li marcaven els malucs atractivament. Aquesta faixa era l'emblema de la Lliga Juvenil Antisexe. A Winston li havia desagradat des del primer moment de veure-la. I en sabia la raó: l'atmosfera dels camps d'hoquei i dels banys freds, de les excursions comunitàries i l'aire general de netedat mental que semblava traspuar tota ella. A Winston li desagradaven gairebé totes les dones, i especialment les joves i boniques. Les simpatitzants més fanàtiques del Partit eren sempre les dones i sobretot les joves. S'empassaven tots els eslògans i a més, hi sovintejaven les espies afeccionades, les tafaneres de la no-ortodòxia. Però aquesta noia en concret li havia fet la impressió de ser més perillosa que la majoria. Un cop que van creuar-se pel passadís, la jove va fer-li una ràpida mirada de reüll que va semblar que el foradava i que per un moment va omplir-lo de terror. Fins i tot se li havia acudit que podia ser una agent de la Policia del Pensament. No era, tanmateix, gaire probable. Però encara continuava sentint un neguit molt especial, una barreja de por i d'hostilitat, sempre que la noia era prop seu.

L'altra persona era un home que es deia O'Brien, membre del Partit Interior que ocupava un càrrec tan remot i important que Winston només tenia una idea molt confusa de què era. Un murmurí momentani va circular pel grup de gent que ja seia a les cadires quan van veure acostar-se la granota negra d'un membre del Partit Interior. O'Brien era

un home gros, corpulent, de coll ample i rostre aspre, brutal, còmic. Malgrat el seu formidable aspecte, tenia un cert encant en el seu capteniment. Solia recol·locar-se bé les ulleres al nas amb un gest indefinit, curiosament civilitzat i conciliador. Era un gest que podia recordar —si algú hagués estat capaç de pensar en aquests termes— un aristòcrata del segle XVIII oferint la seva capseta de rapè. Winston havia vist O'Brien potser una dotzena de vegades en la mateixa quantitat d'anys. Se sentia força atret per ell, i no només perquè l'intrigava el contrast entre les seves maneres educades i el seu físic de púgil de lluita lliure, sinó molt més per un convenciment secret —o potser ni tan sols no fos un convenciment, sinó tan sols una esperança— que l'ortodòxia política d'O'Brien no era perfecta. Alguna cosa a la cara ho suggeria irresistiblement. I potser no fos ni tan sols el mot «heterodòxia», allò que duia escrit a la cara, sinó, senzillament, intel·ligència. Però de totes maneres, el seu aspecte era el d'una persona amb qui es podria parlar si, d'alguna manera, es pogués eludir la telepantalla i quedar-t'hi a soles. Winston no havia fet mai el més mínim esforç per comprovar la seva sospita. No cal dir que no hi havia manera de fer-ho. En aquell moment, O'Brien va mirar el seu rellotge, va veure que gairebé eren les onze i cent i va decidir de quedar-se al Departament d'Arxiu fins que passessin els Dos Minuts d'Odi. Va seure a la mateixa filera que Winston, a dues cadires de distància. Una dona baixa i de cabells color de sorra, que treballava al cubicle del costat de Winston, va col·locar-se entre tots dos. La noia dels cabells foscos seia exactament al seu darrere.

Un moment després va sentir-se un grinyol espantós i repugnant com el d'una màquina monstruosa funcionant sense lubricar. Provenia de la gran telepantalla situada al fons de la cambra. Era un soroll que et feia xerricar les dents i posava els cabells del clatell de punta. Havia començat l'Odi.

Com de costum, va aparèixer a la pantalla el rostre d'Emmanuel Goldstein, l'Enemic del Poble. Va haver-hi xiulets, aquí i allà, entre el públic. La doneta dels cabells sorrencs va fer un xiscle barreja de por i de fàstic. Goldstein era el renegat reincident que molt de temps enrere (ningú no podia recordar quant) havia estat una de les figures principals del Partit, gairebé al nivell del mateix Gran Germà, i després s'havia dedicat a activitats contrarevolucionàries, se l'havia condemnat a mort i havia escapat i desaparegut misteriosament. Els programes dels Dos Minuts d'Odi variaven cada dia, però no n'hi havia cap on Goldstein no fos el protagonista. Era el traïdor per excel·lència, el més antic profanador de la puresa del Partit. Tots els crims subsegüents contra el Partit, totes les traïcions, els actes de sabotatge, heretgies, desviacions sorgien directament del seu mestratge. En un lloc o altre continuava viu i maquinant les seves conxorxes. Potser en un lloc, enllà del mar, sota la protecció dels seus amos estrangers, potser fins i tot, tal com es rumorejava de tant en tant, estava amagat en algun lloc de la mateixa Oceania.

El diafragma de Winston es va encongir. Mai no podia veure la cara de Goldstein sense una dolorosa barreja d'emocions. Era un rostre jueu, prim, amb una estufada aurèola de cabells blancs i una barbeta de boc: una cara espavilada que tenia, tanmateix, un punt de menyspreable i una mena de ximpleria senil causada pel nas llarg i fi al final del qual hi havia plantades unes ulleres. Semblava una cara d'ovella i la seva mateixa veu era una mica ovel·lenca. Goldstein ofería el seu verinós atac habitual contra les doctrines del Partit; un atac tan exagerat i pervers que fins i tot un nen podia adonar-se'n, i tanmateix prou plausible per omplir-te d'un sentiment d'alarma que podia entabanar algunes persones ignorants. Insultava el Gran Germà, denunciava la dictadura del Partit i demanava que es firmés la pau immediatament amb Euràsia. Estava per la llibertat d'expressió, la llibertat de premsa, la llibertat de reunió i la llibertat de pensament i cridava histèricament que s'havia traït la revolució. I tot plegat a una gran velocitat de pronunciació, que era una mena de paròdia de l'estil habitual dels oradors del Partit; fins i tot utilitzava mots de novaparla, molts més, certament, que qualsevol membre del Partit en la vida quotidiana. I mentrestant, perquè no hi hagués cap dubte sobre la malesa amagada de les frases de Goldstein, darrere seu desfilaven interminables columnes de l'exèrcit d'Euràsia — rengles i rengles de soldats d'aparença ferma, amb impertèrrits rostres asiàtics, que s'acostaven a la pantalla fins a primer terme i s'esvaien per ser substituïts per d'altres exactament iguals. El sord i rítmic patic-patac de les botes militars feia de contrapunt de la veu planyívola de Goldstein.

Abans que l'Odi hagués arribat als trenta segons, la meitat dels espectadors van esclatar en incontrolables exclamacions de ràbia. El rostre autosatisfet i oví a la pantalla i el terrorífic poder de l'exèrcit eurasiàtic darrere seu era massa perquè ningú pogués resistir-ho. A més, la visió de Goldstein, o el simple fet de pensar en ell, ja provocaven la por i el furor automàticament. Era un objecte d'odi més constant que Euràsia o Orientàsia, ja que quan Oceania feia la guerra a una d'aquestes dues potències solia estar en pau amb l'altra. Però l'estrany era que, tot i ser Goldstein odiat i menyspreat per tothom, tot i que cada dia —mil vegades al dia, a la telepantalla, a les tribunes polítiques, als diaris i als llibres— les seves teories eren refutades, aixafades, ridiculitzades i llençades davant de tothom com les deixalles llastimoses que eren, malgrat tot això, la seva influència no semblava pas que disminuís. Sempre hi havia nous badocs a punt per deixar-se seduir. No passava ni un sol dia sense que espies i sabotejadors treballant sota la seva direcció fossin desemascarats per la Policia del Pensament. Era el comandant d'un vast exèrcit actuant a l'ombra, una xarxa subterrània de conspiradors que es proposaven d'enderrocar l'Estat. Se suposava que aquesta organització es deia «la Fraternitat». També hi havia rumors sobre un llibre terrible, compendi de totes les heretgies, del qual era autor el mateix Goldstein i que circulava clandestinament pertot arreu. Era un llibre sense títol. La gent s'hi referia dient-ne senzillament «el llibre». Però de coses així només te'n podies assabentar per vagues rumors. Els membres normals del Partit no parlaven mai de la Fraternitat ni del llibre si podien evitar-ho.

Durant el segon minut, l'odi va arribar al deliri. Els espectadors saltaven i cridaven enfurits en un esforç d'ofegar amb els seus crits la veu planyívola, exasperant, que sortia de la pantalla. La dona dels cabells sorrencs estava fora de si i obria i tancava la boca com un peix abandonat fora de l'aigua. Fins i tot el rostre saludable d'O'Brien estava congestionat. Seia molt tibet i respirava amb el seu pit poderós com si estigués resistint l'assalt d'una onada. La jove que seia darrere Winston, la dels cabells foscos, havia començat a cridar: «Porc! Porc! Porc!», i de sobte va agafar un pesant diccionari de novaparla i va llençar-lo contra la pantalla. Va encertar Goldstein al nas i va rebotar. Però la veu va continuar, inexorable. En un moment de lucidesa, Winston va adonar-se que xisclava com els altres i picava fort amb els talons contra les barres de la seva cadira. L'horror dels Dos Minuts d'Odi no era el fet que tothom estigués obligat a prendre-hi part sinó que no es podia evitar de fer-ho: als trenta segons ja no calia fingir. Un èxtasi de por i venjança, un desig de matar, de torturar, d'esclafar cares amb un martell, semblava córrer per la gent com un corrent elèctric i et convertia, fins i tot contra la teva pròpia voluntat, en un boig gesticulador i vociferant. I tot i això, la ràbia que se sentia era una emoció abstracta i indirecta que podia ser transferida d'un objecte a l'altre, tal com es fa amb la flama d'un bufador de soldar autònom. Així, en un moment determinat, l'odi de Winston ja no s'adreçava gens contra Goldstein sinó contra el mateix Gran Germà, el Partit i la Policia del Pensament; i llavors el cor se li posava a favor del solitari i ridiculitzat heretge de la pantalla, guardià únic de la veritat i el seny en un món de mentides. Però just després, es trobava identificat amb la gent que l'envoltava i li semblava veritat tot el que deien de Goldstein. Aleshores, la intensa aversió secreta contra el Gran Germà es tornava adoració, i el Gran Germà semblava alçar-se com una torre, invencible, protector valent, dret com una roca contra les hordes asiàtiques, i Goldstein, malgrat el seu aïllament, la seva desamparança i el dubte que surava sobre la seva mateixa existència, apareixia com un bruixot sinistre capaç d'esquerdar l'estructura de tota la civilització amb la mera força de la seva veu.

Fins i tot era possible, en certs moments, de desviar l'odi en una o altra direcció per la força de voluntat. De sobte, per un esforç semblant al que ens permet d'aixecar el cap del coixí durant un malson, Winston aconseguia de traslladar el seu odi des de la cara de la pantalla a la noia de cabells foscos que seia darrere seu. Li passaven pel cap, com pampallugues, tot de boniques i enlluernadores al·lucinacions. La fuetjaria fins a la mort amb una porreta de goma. La lligaria despullada en un pal i la travessaria amb fletxes com a sant Sebastià. La violaria i en el moment del clímax l'escapçaria. Tanmateix va adonar-se millor que abans de per què l'odiava. L'odiava perquè era jove, bonica i asexual; perquè volia anar al llit amb ella i no ho faria mai; perquè entorn de la seva dolça i zumzejant cintura, que semblava demanar-te que l'encerclassis amb el braç, no hi havia sinó la detestable faixa morada, símbol agressiu de castedat.

L'odi va assolir el seu clímax. La veu de Goldstein havia esdevingut un veritable bel d'ovella i, per un instant, el rostre se li va transformar en el

d'una ovella. Aleshores, aquest rostre va fondre's en la figura d'un soldat d'Euràsia que semblava avançar, enorme i terrible, disparant eixordadorament el seu subfusell metrallador. Feia l'efecte d'haver de sortir de la pantalla, fins al punt que part del públic de la primera filera va caure enrere amb els seients. Però al mateix instant es va produir un sospir profund d'alleujament en tothom, la figura hostil es va refondre en el rostre del Gran Germà, de cabells negres i grans bigotis foscos, ple de força i de calma misteriosa, i tan gran que gairebé va omplir la pantalla. Ningú no sentia el que deia el Gran Germà. Tan sols eren uns quants mots d'encoratjament, la mena de paraules que solen adreçar-se enmig de la confusió de la batalla, incomprendibles individualment, però que retornen la confiança pel simple fet de ser dites. Aleshores va desaparèixer de nou la cara del Gran Germà i en lloc seu van aparèixer els tres eslògans del Partit en lletres majúscules i en negreta:

LA GUERRA ÉS PAU

LA LLIBERTAT ÉS ESCLAVATGE

LA IGNORÀNCIA ÉS FORÇA

Però el rostre del Gran Germà semblava persistir a la pantalla durant uns quants segons, com si l'impacte que havia produït en les retines de cadascú fos massa intens per esborrar-se immediatament. La doneta dels cabells sorrencs va llençar-se endavant, va engrapar la cadira que tenia enfront i, amb un murmuri tremolós que sonava més o menys «Salvador meu!», va estendre els braços cap a la pantalla. Tot seguit va cobrir-se la cara amb les mans. Semblava mormolar una pregària.

En aquell moment, tot el grup de gent va prorrompre en un cant rítmic, lent i profund: «Ge-Ge!... Ge-Ge!... Ge-Ge!». Una vegada i una altra, molt lentament, tot deixant una pausa llarga entre les dues G. Era un cant monòton, d'alguna manera curiosament salvatge, en el fons del qual semblaven sentir-se trepitjades de peus despullats i el batre dels tam-tam. Potser va durar uns trenta segons. Era una tonada que se sentia sovint en moments de gran emoció col·lectiva. En part era una mena d'himne a la saviesa i a la majestat del Gran Germà; però encara més, allò era un acte d'autohipnosi, una manera deliberada d'ofegar la consciència mitjançant una remor rítmica. A Winston li semblava que se li glaçaven les entranyes. Durant els Dos Minuts d'Odi no podia evitar de compartir el deliri general, però aquell cantusseig infrahumà —«G-G!... G-G!...»— sempre l'omplia de terror. Evidentment, cantava amb els altres, no es podia fer d'altra manera. Dissimular els sentiments, controlar l'expressió de la cara i fer el mateix que tothom era una reacció instintiva. Però durant un parell de segons, els ulls podien haver-lo traït. I va ser precisament en aquell instant que li va passar allò que li havia semblat significatiu..., si és que havia passat del cert.

Momentàniament havia sorprès la mirada d'O'Brien. S'havia aixecat, s'havia tret les ulleres i se les havia tornat a col·locar amb el seu gest característic. Però durant una fracció de segon li van coincidir els ulls

amb els de Winston i aquest va adonar-se —sí, se'n va *adonar*— que O'Brien pensava igual que ell. Un missatge inequívoc s'havia creuat entre ells. Era com si les dues ments s'haguessin obert i els pensaments els haguessin fluït de l'una a l'altra a través dels ulls. «Sóc amb tu», semblava estar-li dient O'Brien. «Sé amb tota precisió què sents; conec tot el teu menyspreu, el teu odi, el teu malestar; però no t'amoïnis: sóc dels teus!». I tot seguit aquella espurna de comprensió s'havia interromput i l'expressió d'O'Brien havia tornat a ser tan inescrutable com totes les dels altres.

Això era tot. I ja no estava segur que li hagués passat. Incidents així mai no duïen a res. L'únic que feien era mantenir-li viva la creença o l'esperança que altres, a més d'ell, també eren enemics del Partit. Potser eren certs, després de tot, els rumors sobre vastes conspiracions clandestines; potser la Fraternitat existia de debò. Era impossible, malgrat les detencions contínues i les confessions i execucions, saber del cert que la Fraternitat no era senzillament un mite. Hi havia dies que ho creia, d'altres, no. No hi havia proves, només espurnes que podien significar alguna cosa o no res: fragments de converses sentides casualment, gargots borrosos esgratinyats a les parets dels lavabos, i alguna vegada, quan dos desconeguts es creuaven, certs moviments de les mans que podien semblar senyals de reconeixement. Però tot això eren suposicions, probablement tot era fruit de la seva imaginació. Winston va tornar al seu cubicle sense mirar O'Brien una altra vegada. Gairebé va passar-li pel cap de continuar aquell contacte momentani. Hauria estat extremament perillós fins i tot suposant que hagués sabut com iniciar una relació. Durant un segon o dos havien intercanviat una mirada equívoca, únicament allò. Però fins i tot així, es tractava d'un esdeveniment memorable enmig de la solitud hermètica en què un havia de viure.

Winston es va espavilar i va seure més dret a la cadira. Se li va escapar un rot. La ginebra li tornava de l'estómac.

Els ulls se li van tornar a fixar en la pàgina. Va adonar-se que mentre havia estat recordant no havia deixat d'escriure com impulsat per una acció automàtica. I ja no era la poc traçada escriptura torta d'abans. La ploma li havia lliscat voluptuosament sobre el paper suau i havia escrit en clares i grosses majúscules:

FORA EL GRAN GERMÀ

FORA EL GRAN GERMÀ

FORA EL GRAN GERMÀ

FORA EL GRAN GERMÀ

FORA EL GRAN GERMÀ

Una vegada i una altra fins a omplir mitja pàgina.

No va poder evitar una esgarripança de pànic. Era absurd, ja que el fet d'escriure aquells mots en particular no era més perillós que l'acte mateix d'iniciar un diari; però per un instant va estar temptat d'estripar les pàgines ja escrites i abandonar el seu propòsit.

Tanmateix no va fer-ho perquè sabia que era inútil. Tant si escrivia FORA EL GRAN GERMA com si es reprimia de fer-ho, era ben bé igual. Tant si continuava amb el diari com si renunciava a fer-lo, era ben bé igual. La Policia del Pensament el descobriria igualment. Winston havia comès —encara que no hagués arribat a tocar el paper amb la ploma— el delictes essencial que contenia en si tots els altres. El «crimpensar», tal com en deien. El crimpensar no era una cosa que es pogués amagar sempre. De vegades podies aconseguir d'ocultar-ho anys sencers, però tard o d'hora et descobrien.

Sempre era de nit —les detencions tenien lloc invariablement de nit. Et despertaves espantat, una mà aspra et sacsejava l'espatlla, una llanterna t'enfocava els ulls, un cercle de rostres durs apareixia envoltant el llit. En la majoria de casos no hi havia procés ni s'informava sobre la detenció. Les persones simplement desapareixien, sempre enmig de la nit. El teu nom desapareixia dels registres, s'esborrava pertot arreu qualsevol referència al que haguessis fet, es negava l'existència que un dia havies tingut i, finalment, eres oblidat. Quedaves anul·lat, anihilat: «vaporitzat» era el mot usual per descriure-ho.

Per un moment va sentir una mena d'histèria. Va començar a escriure ràpidament i amb mala lletra:

em mataran se me'n fot em mataran em clavaran un tret al clatell se me'n fot mori el Gran Germà sempre et disparen al clatell se me'n fot mori el Gran Germà...

Va fer-se enrere a la cadira, una mica avergonyit d'ell mateix, i va deixar anar la ploma. De sobte, es va espantar terriblement: trucaven a la porta.

Tan aviat! Va continuar assegut, immòbil com una rata, amb l'esperança idiota que fos qui fos, se n'aniria després d'un simple truc. Però no, van continuar trucant. El pitjor era trigar a obrir. El cor li batejava com un timbal, però era probable que les seves faccions, a força de costum, resultessin inexpressives. Va aixecar-se i va acostar-se feixugament a la porta.

II

Mentre posava la mà a la balda, va veure que s'havia deixat el diari obert a la taula. Hi havia escrit allò de FORA EL GRAN GERMÀ amb lletres prou grosses per ser llegibles des de l'altra banda de l'habitació. Era una estupidesa inconcebible haver-ho fet. Però va adonar-se que fins i tot en el seu pànic, no havia volgut fer malbé aquell paper com de nata tancant el llibre mentre la tinta encara fos humida.

Va contenir la respiració i va obrir la porta. Instantàniament va envair-lo una càlida sensació d'alleujament. Una dona pàl·lida, envellida, amb els cabells esbullats i la cara arrugada era a fora.

—Camarada! —va començar a dir la dona amb una mena de veu lúgubre i planyívola—, t'he sentit arribar. Que et va bé, de venir-me a fer un cop d'ull a l'aigüera de la cuina? Se m'ha embossat i...

Era la senyora Parsons, esposa d'un veí del mateix replà («senyora» era un tractament desterrat pel Partit, se suposava que tractaves tothom de «camarada», però amb algunes dones es feia servir instintivament). Era una dona d'uns trenta anys però semblava més vella. Feia la impressió de tenir pols en les clivelles de la cara. Winston va seguir-la pel corredor. Fer nyaps reparadors com aquell era una molèstia gairebé diària. Les Mansions Victòria eren cases velles, construïdes cap a 1930, i estaven caient a trossos. El guix queia constantment del sostre i de la paret, les canonades rebentaven després de cada glaçada, la teulada degotava cada cop que hi havia neu, la calefacció normalment funcionava a mig gas, si no era que l'havien tancada per economitzar. Les reparacions, tret de les que et podies fer tu mateix, havien de ser aprovades per remots comitès que sovint retardaven fins a dos anys la simple substitució d'un vidre trencat.

—Per descomptat que l'hi demano perquè en Tom no és a casa —va fer la senyora Parsons vagament.

El pis dels Parsons era més gran que el de Winston i estava deteriorat d'una manera diferent. Tot semblava trencat i regirat, com si acabés de visitar-los un animal enorme i violent. Per terra hi havia diversos estris esportius —estics d'hoquei, guants de boxa, una pilota de reglament, pantalons a l'inrevés— i a la taula hi havia un munt de plats bruts i quaderns escolars desgastats per l'ús. A les parets, unes pancartes escarlata de la Lliga Juvenil i dels Espies i un gran cartell amb el retrat de mida natural del Gran Germà. Es percebia l'usual ferum de col bullida comuna a tot l'edifici, però superada per una pudor més forta de suor, la qual —un se n'adonava des de la primera ensumada, tot i ser difícil de dir per què— era d'una persona que no es trobava present en aquell moment. En una altra habitació, algú amb una pinta i un tros de

paper higiènic intentava d'acompanyar la música militar que encara brollava de la telepantalla.

—Són els nens —va dir la senyora Parsons tot llençant una mirada d'angoixa cap a la porta—. Avui no han sortit. I no cal dir que...

La dona tenia el costum d'interrompre les frases a la meitat. La pica de la cuina era gairebé del tot plena d'aigua bruta i verdosa que encara podia pitjor que la col bullida. Winston va agenollar-se i va repassar el sífó del desguàs. No li agradava gens fer feines manuals ni ajupir-se, ja que en aquella postura sempre li agafava tos. La senyora Parsons se'l va mirar, desempaada:

—Si en Tom fos a casa ho arreglaria en un moment. Li agraden aquestes coses. Té molta traça en les manualitats. En Tom és...

Parsons era company de Winston al Ministeri de la Veritat. Era un home d'una estupidesa paralizzadora, gras, però actiu, una massa d'entusiasmes imbècils que no es qüestionava res, un d'aquells devots infatigables, dels quals depenia l'estabilitat del Partit encara més que de la Policia del Pensament. Amb trenta-cinc anys, acabava de sortir a la força de la Lliga Juvenil. I abans de ser admès en aquella organització, havia aconseguit estar-se en la dels Espies un any més de l'edat reglamentària. Al Ministeri treballava en un lloc secundari per al qual no calia gens d'intel·ligència, però, d'altra banda, era una figura important del Comitè Esportiu i de tota la resta de comitès dedicats a organitzar excursions col·lectives, manifestacions espontànies, campanyes proestalvi i activitats voluntàries en general. T'informava, amb orgull tranquil i entre xuclades de pipa, que havia fet acte de presència cada vespre al Centre de la Comunitat durant els darrers quatre anys. Una fortíssima ferum de suor, una mena de testimoni inconscient de la seva energia vital, el perseguia allí on anés, i fins i tot es quedava darrere seu quan ja se n'havia anat.

—Que té una clau anglesa? —va dir Winston mentre tocava el tap de la junta del sífó.

—Una clau anglesa? —va fer la senyora Parsons, i tot seguit es va quedar quieta—. Doncs no ho sé. Potser els nens...

A l'habitació del costat se sentien trepitjades fortes i més trompetades fetes amb la pinta. La senyora Parsons va portar-li l'eina. Winston va fer rajar l'aixeta i va extreure amb fàstic el pegot de cabells humans que havien embossat la canonada. Va netejar-se els dits amb aigua freda tan bé com va poder i va tornar a l'altra habitació.

—Mans enlaire! —va cridar una veu salvatge.

Un noi de nou anys, maco i d'aspecte rude, havia sorgit de darrere la taula i amenaçava Winston amb una pistola automàtica de joguina mentre la seva germana petita, d'un parell d'anys menys, feia el mateix

gest amb un tros de fusta. Tots dos anaven vestits amb pantalons curts blaus, camises grises i mocadors vermells al coll. Era l'uniforme dels Espies. Winston va aixecar les mans per damunt el cap, però amb un cert neguit. Trobava tanta maldat en el comportament del nen que, tot plegat, no li semblava un joc.

—Ets un traïdor! —cridava la criatura—. Ets un delinqüent mental! Ets un espia d'Euràsia! Et mataré, et vaporitzaré, t'enviaré a les mines de sal!

De sobte, tant el nen com la nena van començar a saltar al seu voltant cridant: «Traïdor!», «Delinqüent mental!». La nena imitava tots els moviments del seu germà. Tot plegat feia una mica de por, una cosa així com els jocs dels cadells de tigre quan pensem que ben aviat esdevindran devoradors d'homes. Hi havia una mena de ferocitat calculadora en la mirada del petit, un desig evident de clavar una bona patacada a Winston, de fer-li mal, i la consciència de trobar-se ja molt a prop de ser prou gran per fer-ho. «Quina sort que la criatura només tingui a la mà una pistola de joguina!», va pensar Winston.

La mirada de la senyora Parsons anava nerviosament dels fills a Winston i d'aquest als fills. A la saleta, on la llum era millor, Winston va adonar-se amb interès que, de fet, en les arrugues de la dona *hi havia* pols.

—Fan tant d'enrenou... —va dir ella—. Estan decebuts perquè no poden anar a veure com pengem aquells. Segur que és per això. Jo no els hi puc pas portar, estic massa enfeïnada. I en Tom no tornarà de treballar a temps.

—Per què no hi podem anar, a veure com els pengem? —va cridar el nen amb aquella veu tremenda.

—Volem veure com els pengem! Volem veure com els pengem! —cantava la nena petita tot saltant.

Uns quants presoners eurasiàtic, culpables de crims de guerra, serien penjats al parc aquell vespre, va recordar Winston. Aquest fet solia donar-se un cop al mes i era un espectacle popular. Els nens sempre demanaven molt d'assistir-hi. Winston va acomiadar-se de la senyora Parsons i va dirigir-se a la porta. Però tot just havia fet sis passes quan alguna cosa va tocar-lo al coll per darrere, un cop agut i dolorós, com si li haguessin aplicat un ferro roent. Va girar-se a temps de veure com la senyora Parsons arrossegava el fill des del replà. El nen s'estava guardant un tirador a la butxaca.

—Goldstein! —va cridar el petit mentre la porta es tancava darrere seu. Però el que més va espantar Winston va ser la mirada de terror i desprotecció en el rostre gris de la senyora Parsons.

De nou al seu pis, va passar ràpidament per davant de la telepantalla i va tornar a seure a la tauleta sense deixar de fregar-se el coll. La música de la telepantalla s'havia aturat. Una tallant veu militar estava llegint, amb una mena de brutal complaença, una descripció de l'armament de la nova fortalesa flotant que acabava de ser ancorada entre Islàndia i les illes Fèroe.

Amb aquelles criatures, va pensar, la dissortada dona devia dur una vida terrorífica. Un any més o dos, i els seus fills estarien vigilant-la nit i dia a l'espera de descobrir-hi símptomes d'heterodòxia. Gairebé tots els nens d'avui en dia eren horribles. El pitjor de tot era que, per mitjà d'organitzacions com la dels Espies, es convertien sistemàticament en petits salvatges ingovernables, gens tendents a rebel·lar-se contra la disciplina del Partit. Al contrari, adoraven el Partit i tot el que s'hi relacionava. Les cançons, les desfilades, les pancartes, les excursions col·lectives, la instrucció militar amb fusells de joguina, cridar eslògans, l'adoració del Gran Germà... Per a ells tot era com una mena de joc fabulós. Tota la seva ferocitat revertia enfora, contra els enemics de l'Estat, contra els estrangers, els traïdors, els sabotejadors i criminals del pensament. Era gairebé normal que persones de més de trenta anys tinguessin por dels seus propis fills. I amb molta raó, ja que no passava una setmana sense que el *Times* publicqués un paràgraf descrivint com alguna d'aquelles petites serps tafaneres —la denominació utilitzada generalment era «heroi infantil»— havia sentit a casa alguna frase compromesa i havia denunciat els seus pares a la Policia del Pensament.

La molèstia provocada pel projectil del tirador li havia passat. Winston va agafar la ploma mig temorenc, demanant-se si seria capaç de trobar més coses per escriure al diari. De sobte va començar a pensar de nou en O'Brien.

Anys enrere —quant de temps?, potser set anys—, Winston havia somiat que caminava per una habitació fosca. Algú assegut al seu costat li havia dit quan passava: «Ens trobarem al lloc on no hi ha fosc». L'hi havien dit amb molta calma, gairebé amb indiferència —una afirmació més que no pas una ordre. Ell havia continuat caminant. I el curiós era que sentint-les al somni, aquelles paraules no l'havien impressionat gaire. Tan sols va ser més tard i gradualment quan van començar a agafar significat. Ara no podia recordar si va ser abans o després de tenir el somni quan havia vist O'Brien per primer cop, i tampoc no podia recordar quan havia identificat aquella veu com la d'O'Brien. Però, tanmateix, era indubtablement O'Brien qui li havia parlat enllà de la fosc.

Mai no havia estat capaç d'estar segur —ni tan sols no podia estar-ne després de la trobada fugaç de mirades d'aquell matí de si O'Brien era un amic o un enemic. Tampoc no li importava gaire. Hi havia entre ells un vincle de comprensió més important que l'afecte o el partidisme. «Ens trobarem al lloc on no hi ha fosc», li havia dit. Winston no sabia

què significava, allò, però sí que, d'una manera o altra, sabia que esdevindria realitat.

La veu de la telepantalla va fer una pausa. Un toc de trompeta bonic i clar va sorgir enmig de l'aire estancat. La veu va continuar en to grinyolant:

«Atenció! Atenció, si us plau! Ens acaba d'arribar una llampnotícia del front malabar. Les nostres forces han aconseguit una gloriosa victòria al sud de l'Índia. Estic autoritzat a dir que l'acció a què em refereixo ens pot aproximar bastant al final de la guerra. Vet aquí la llampnotícia...».

«Males notícies», va pensar Winston. «Ara, segur, després de la descripció repugnant de l'anihilament de tot un exèrcit eurasiàtic, amb xifres fabuloses de morts i presoners..., vindrà l'anunci que, a partir de la setmana que ve, reduiran la ració de xocolata de trenta grams a vint».

Winston va tornar a fer un rot. L'efecte de la ginebra estava perdent força i es trobava aixafat. La telepantalla —potser per celebrar la victòria, potser per ofegar el record de la xocolata perduda— va llençar els acords d'«Oceania, tota per a tu». Se suposava que havia d'escoltar-lo dret. Li era igual, en aquella posició era invisible.

«Oceania, tota per a tu» va acabar i va donar pas a una música més lleugera. Va dirigir-se cap a la finestra sempre donant l'esquena a la telepantalla. El dia encara era fred i clar. En algun lloc, lluny, va esclatar una bomba coet amb un espetec sord i prolongat. Avui en dia, cada setmana, a Londres, en solien caure unes vint o trenta.

A baix, al carrer, el vent continuava sacsejant d'una banda a l'altra el cartell on la paraula SOCANG apareixia i desapareixia. Socang. Els principis sagrats del Socang. Novaparla, pensardoble, la mutabilitat del passat. A Winston li semblava que recorria boscos marins, sota el mar, perdut en un món monstruós on ell mateix era el monstre. Estava sol. El passat era mort, el futur era inimaginable. Com podia estar segur que ni tan sols un ésser humà viu li fes costat? I com podia saber si el domini del Partit no duraria *per sempre més*? Com a resposta, els tres eslògans de la blanca façana del Ministeri de la Veritat van recordar-li que:

LA GUERRA ÉS PAU

LA LLIBERTAT ÉS ESCLAVATGE

LA IGNORÀNCIA ÉS FORÇA

Va treure una moneda de vint-i-cinc cèntims de la butxaca. Allà, també, en lletres petites i clares, els mateixos tres eslògans i, al revers de la moneda, el cap del Gran Germà. Fins i tot des de la moneda, els seus ulls et perseguien. A les monedes, als segells, a les portades dels llibres, a les pancartes, als pòsters i als paquets de cigarretes, pertot arreu.

Sempre els ulls vigilant-te i la veu que t'envoltava. Desperta o adormits, treballant o menjant, en un interior o a l'exterior, al bany o al llit, no es podia escapar. Res no et pertanyia tret dels pocs centímetres cúbics de l'interior del teu crani.

El sol havia fet el seu recorregut i la miríada de finestres del Ministeri de la Veritat, en les quals ja s'havia apagat la llum, semblaven les tètriques espitlleres d'una fortalesa. Winston va angoixar-se davant aquell enorme volum piramidal. Era massa forta per ser presa a l'assalt. Ni un miler de bombes coet no podrien abatre-la. Va tornar a preguntar-se per a qui escrivia el diari. Per al passat, per al futur, per a una època imaginària. I davant seu no hi havia mort, sinó anihilació. El diari quedaria reduït a cendres i ell a vapor. Només la Policia del Pensament llegiria allò que hagués escrit abans de fer-ho desaparèixer de l'existència i fins i tot de la memòria. Com podies apel·lar al futur quan ni una sola petja teva, ni tan sols una paraula anònima, un gargot en un paper, sobreviuria físicament?

Van sonar les catorze a la telepantalla. Havia d'anar-se'n al cap de deu minuts. Calia ser de tornada a la feina a les catorze trenta. Curiosament, li va semblar que els tocs de l'hora l'animaven. Era un esperit solitari pregonant una veritat que no sentiria mai ningú. Però com més temps proclamés aquella veritat, d'una manera intangible, la continuïtat no es trencaria. I seria així, no pas pel fet de ser escoltat sinó pel fet de no perdre el seny, que es podria continuar transmetent l'herència humana. Va tornar a la taula, va sucari la ploma i va escriure:

Per al futur o per al passat, per a un temps en què pensar sigui lliure, en què els homes siguin diferents els uns dels altres i no visquin sols... Per a un temps en què la veritat existeixi i allò que s'hagi fet no pugui ser desfet:

Des de l'època d'uniformitat, des de l'època de solitud, des de l'època del Gran Germà, des de l'època del pensardoble... Records!

Després d'allò, Winston va adonar-se que ja era mort. I només li va semblar en aquell instant, ara que començava a ser capaç de formular els seus pensaments, que havia fet la passa definitiva. Les conseqüències de cada acte estan incloses en l'acte mateix. Va escriure:

El crimpensar no implica la mort; el crimpensar ÉS la mort.

Ara que ja s'havia reconegut com a home mort, va esdevenir molt important de continuar viu tant com pogués. Tenia dos dits de la mà dreta tacats de tinta. Era exactament un d'aquells detalls que et podien trair. Qualsevol fanàtic tafaner del Ministeri (probablement una dona, una com la dels cabells sorrencs o la dels cabells foscos del Departament de Ficció) podia començar a demanar-se per què havia estat escrivint durant el temps del dinar, per què havia fet servir una ploma de les antigues i què havia estat escrivint..., i després deixar caure algun suggeriment en el lloc més apropiat. Va anar al bany i es va

fregar amb compte la tinta amb aquell sabó fosc i aspre que esgarrapava la pell com un paper de vidre i que era, per tant, ideal per a aquesta finalitat.

Va guardar el diari al calaix. Era completament inútil pretendre amagar-lo; però almenys podia saber si n'havien descobert l'existència o no. Un cabell agafat entre les pàgines fóra massa obvi. Amb la punta d'un dit, va recollir una partícula de pols que pogués ser identificada i va dipositar-la sobre una cantonada de la coberta, d'on hauria de caure si es remenava el llibre.

III

Winston estava somiant en la seva mare. Quan va desaparèixer, pensava, devia tenir uns deu o onze anys. Era una dona alta, escultural i més aviat silenciosa, de moviments lents i magnífics cabells rossos. El seu pare, el recordava més vagament, moreno i prim, sempre amb vestits foscos impecables (Winston recordava sobretot les soles finíssimes de les seves sabates) i ulleres. Tots dos, era evident, els devia haver engolit una de les primeres grans purgues dels anys cinquanta.

En aquest moment la seva mare seia en un lloc profund, per sota d'ell i amb la seva germaneta als braços. D'aquesta germana, Winston només recordava que era una criatura feble i molt menuda, sempre callada i amb ulls grossos i vigilants. Totes dues miraven amunt, cap a ell. Es trobaven totes dues en un lloc subterrani —per exemple, al fons d'un pou o en una cova molt fonda—, però era un lloc que, tot i ser molt a sota seu, continuava enfonsant-se sense parar. Eren al saló d'un vaixell que s'enfonsava, mirant amunt cap a ell a través de l'aigua fosca. Encara hi havia aire al saló, encara podien veure'l, i ell a elles, però no paraven d'enfonsar-se, d'anar caient en l'aigua verdosa, que d'un moment a l'altre les hi apartaria de la vista per sempre. Ell era fora, a l'aire lliure i a plena llum, mentre que elles eren xuclades avall, cap a la mort. I s'enfonsaven perquè ell era allà dalt. Winston ho sabia i elles també. I reconeixia en les cares d'elles aquest coneixement. En les seves cares no hi havia retrets, ni tampoc en el seu cor. Simplement tenien la convicció que havien de morir perquè ell pogués continuar vivint, i que això formava part de l'ordre inevitable de les coses.

No podia recordar què havia passat, però en el seu somni sabia que les vides de la seva mare i de la seva germana, d'alguna manera, havien estat sacrificades per ell. Era un d'aquells somnis que, tot i utilitzar l'ambientació onírica habitual, són una continuació de la nostra vida intel·lectual i en els quals ens adonem de fets i d'idees que encara continuen tenint valor després de despertar. El que de sobte va sacsejar Winston era que la mort de la seva mare, esdevinguda uns trenta anys enrere, havia estat tràgica i dolorosa, tant, que era impossible que es tornés a produir igual. Percebia que les tragèdies pertanyien als vells temps, a uns temps en què encara hi havia intimitat, amor, amistat, i en què els membres d'una família s'estaven junts sense cap raó especial. El record de la seva mare va encongir-li el cor perquè havia mort estimant-lo, quan ell era massa jove i egoista per tornar-li aquell amor i perquè d'alguna manera, no recordava com, la dona havia sacrificat un concepte de la lleialtat que era privat i inalterable. Winston veia que aquestes coses no podien succeir en el present. Avui en dia hi havia por, odi i dolor, però no pas emocions dignes ni penes profundes o complexes. Tot això li havia semblat veure-ho en els ullarros de la seva

mare i de la seva germana, mirant-lo, amunt, a través de l'aigua verdosa, enfonsant-se centenars de brases avall.

De sobte era dret en un tou de gespa arranada, en un capvespre d'estiu en què els raigs de biaix del sol dauraven l'herba. El paisatge que ara contemplava se li presentava tan sovint en somnis que mai no estava segur del tot de si l'havia vist a la vida real. Quan hi pensava, despert, en deia el País Daurat. Era cobert per pastures rosegades pels conills amb un senderol que el travessava serpentejant i, una mica pertot, uns turonets. Al fons, a l'altre costat del camp, es veien les branques d'uns oms gronxant-se suaument amb la brisa i el seu fullam, agitant-se en masses denses, com una cabellera femenina. En algun lloc, no gaire lluny, però fora de la vista, hi havia un rierol clar de fluir lent, amb gorgs on les bagres nedaven sota els salzes.

La noia dels cabells foscos venia cap a ell a través del camp. Amb el que semblava un sol moviment, s'esquinçava la roba i la llençava despectivament a un costat. Era un cos blanc i suau, però no li despertava desig, de fet, amb prou feines se'l mirava. En aquell moment l'omplia d'entusiasme l'admiració pel gest amb què la jove s'havia després de la roba. Amb la gràcia i el descuit d'aquell moviment semblava estar anihilant una cultura sencera, tot un sistema de pensament, com si el Gran Germà, el Partit i la Policia del Pensament poguessin ser escombrats i enviats al No-res amb un únic i esplèndid gest del braç. També aquell gest pertanyia als vells temps. Winston es va despertar amb el mot «Shakespeare» als llavis.

En aquell instant, la telepantalla emetia un xiulet perllongat que foradava l'oïda com un trepant i que no variava d'intensitat durant trenta segons. Eren les zero set quinze, hora de llevar-se per als oficinistes. Winston va empènyer el cos fora del llit —despullat perquè els membres del Partit Exterior només rebien tres mil cupons anuals per a vestimenta i per a un pijama ja en necessitava sis-cents— i va engiponar-se una samarreta de tirants descolorida i uns calçotets que hi havia llençats en una cadira. Al cap de tres minuts començarien els exercicis gimnàstics. Seguidament va tenir un atac de tos. El deixava doblegat, sempre l'atacava un moment després d'aixecar-se. Va buidar tant els pulmons que només va poder tornar a respirar després d'estirar-se d'esquena i fer una sèrie d'inspiracions profundes. Amb l'esforç de la tos se li havien inflat les venes i l'úlcer varicosa li havia començat a coure.

«Grup de trenta a quaranta!», va bordar una penetrant veu femenina. «Grup de trenta a quaranta! Ocupeu els vostres llocs, si us plau».

Winston va col·locar-se davant de la pantalla amb un salt. Ja hi havia aparegut la imatge d'una dona més aviat jove, magra però musculosa, vestida amb una túnica i calçada amb sabatilles d'esport.

«Estireu i flexioneu els braços!», va cridar. «Compteu amb mi: *Una* , dues, tres, quatre! *Una* , dues, tres, quatre! Som-hi, camarades, poseu-hi una mica de vida! *Una* , dues, tres, quatre! *Una* , dues, tres, quatre!».

El dolor del seu accés de tos no havia aconseguit d'esvair del tot la impressió que li havia deixat el somni, i els moviments rítmics de la gimnàstica contribuïen d'alguna manera a recuperar la memòria. Mentre estirava i doblegava els braços d'esma —portant a la cara l'expressió de satisfacció obstinada que es considerava apropiada durant els exercicis gimnàstics—, lluitava per recuperar el confús període de la seva primera infantesa. Era extraordinàriament difícil. Més enllà de finals dels anys cinquanta, tot s'esvaïa. Quan no hi havia dades externes que servissin de referència, fins i tot el perfil de la seva pròpia vida perdia nitidesa. Recordaves grans esdeveniments, que molt bé podien no haver passat, recordaves el detall d'incidents, però sense poder tornar a captar-ne l'atmosfera. I hi havia extensos períodes en blanc als quals no podies atribuir absolutament res. Aleshores tot havia estat diferent. Fins i tot els noms dels països i les seves formes als mapes havien estat diferents. La Franja Aèria número 1, per exemple, no es deia així, en aquells dies: l'anomenaven Anglaterra o Gran Bretanya, tot i que de Londres —Winston gairebé n'estava segur— se n'havia dit sempre Londres.

Winston no podia recordar clarament una època en què el seu país no hagués estat en guerra, però era evident que hi havia hagut un interval de pau prou llarg durant la seva infantesa, perquè un dels seus records més antics era el d'un atac aeri que va agafar tothom per sorpresa. Potser va ser quan la bomba atòmica va caure a Colchester. No recordava l'atac aeri pròpiament dit, però sí son pare agafant-lo de la mà mentre baixaven a corre-cuita cap avall, avall, avall per algun lloc subterrani molt profund, fent voltes i voltes per una escala de cargol que li ressonava sota els peus i que finalment li havia cansat tant les cames que va començar a somiquejar i van haver de parar i descansar. La seva mare, amb aquell caminar lent i somiós de sempre, els seguia a força distància. La mare carregava la germaneta de Winston. O potser només era un manyoc de flassades. Winston no estava segur que la seva germana petita ja hagués nascut, aleshores. Per últim, van desembocar en un lloc sorollós i ple de gent a vessar; va adonar-se que era una estació de metro.

Hi havia persones assegudes al terra enrajolat i d'altres, molt atapeïdes, en uns catres metàl·lics, les unes damunt les altres. Winston i els seus pares van trobar un lloc lliure a terra. A prop d'ells, un vell i una vella seien junts en un dels catres. L'ancià portava un vestit bo, fosc, i duia un barret de drap negre sota el qual apareixien uns cabells molt blancs. Tenia la cara morada; els ulls, blaus i llàgrimosos. Podia a ginebra. Semblava supurar-ne pels porus de la pell en comptes de suor. Podria haver-se pensat que les llàgrimes que li brollaven dels ulls eren ginebra pura. Tanmateix, a part d'estar lleugerament borratxo, també semblava patir una aflicció autèntica i insuportable. A la seva manera infantil, Winston va comprendre que alguna cosa terrible, impossible de

perdonar i sense remei, li acabava d'ocórrer. També va creure saber de què es tractava. Algú que l'ancià s'estimava, potser una néta petita, havia mort durant el bombardeig. Cada pocs minuts, el vell repetia:

—No ens n'hauríem hagut de refiar. No t'ho deia, iaia? Ens ha passat per refiar-nos-en. Sempre ho he dit. Mai no hauríem hagut de refiar-nos d'aquells dats pel sac.

Winston, però, no podia recordar qui eren aquells dats pel sac de qui no s'haurien hagut de refiar.

Més o menys des d'aleshores ençà, la guerra no s'havia aturat, tot i que, parlant amb exactitud, no sempre s'havia tractat de la mateixa guerra. Durant uns quants mesos de la seva infantesa hi havia hagut confuses baralles als carrers del mateix Londres, en recordava vívidament unes quantes. Però reconstruir la història de tot aquell període, dir qui lluitava contra qui en un moment donat, hauria estat completament impossible, ja que no en quedaven documents escrits o parlats, cap esment sobre una disposició d'aliances diferent de l'actual. Per exemple, ara mateix, el 1984 (si és que érem al 1984), Oceania es trobava en guerra amb Euràsia i era aliada d'Orientàsia. En cap declaració pública o privada no s'admetia que les tres potències haguessin estat mai agrupades en aliances diferents. En realitat, Winston sabia molt bé que feia tan sols quatre anys, Oceania havia fet la guerra a Orientàsia i s'havia aliat amb Euràsia. Però allò era tan sols una peça de coneixement furtiu que ell posseïa perquè encara no tenien la memòria controlada de manera prou satisfactòria. Oficialment mai no hi havia hagut un canvi d'aliances. Oceania feia la guerra a Euràsia, per tant, sempre havia estat en guerra amb Euràsia. L'enemic del moment sempre representava el mal absolut; com a conseqüència, era del tot impossible l'existència de qualsevol pacte amb ell en el passat o de preveure'n algun en el futur.

L'espantós, va reflexionar per deu milè cop mentre es forçava les espatlles dolorosament enrere (amb les mans als malucs, giravoltaven el cos per la cintura, un exercici que se suposava bo per als músculs de l'espatlla), l'espantós era que tot allò podia ser veritat. Si el Partit podia allargar la mà cap al passat i dir que aquest o aquell esdeveniment *mai no ha passat*, no era més terrible això, sense cap dubte, que la simple tortura i mort?

El Partit deia que Oceania no havia estat mai aliada d'Euràsia. Ell, Winston Smith, sabia que Oceania havia estat aliada amb Euràsia com a mínim quatre anys abans. Però on constava aquell coneixement? Només en la seva pròpia consciència, la qual, en qualsevol cas, ben aviat seria anihilada. I si tothom acceptava la mentida imposada pel Partit, si tots els arxius explicaven el mateix conte, aleshores la mentida passava a la història i esdevenia veritat. «Qui controla el passat», deia l'eslògan del Partit, «controla el futur: qui controla el present, controla el passat». I tanmateix, el passat, tot i la seva natura alterable, mai no havia estat alterat. El que ara era veritat, fos el que fos, era veritat des del fons dels

segles i ho seria pels segles dels segles. Era ben senzill. L'únic que calia era una inacabable sèrie de victòries sobre la pròpia memòria. «Control de la realitat», en deien. En novaparla, «pensardoble».

«Descans!», va bordar la instructora, ara menys malhumorada.

Winston va deixar caure els braços als costats i va tornar a omplir els pulmons d'aire. La ment va lliscar-li pel món laberíntic del pensardoble. Saber i no saber, ser conscient d'allò que és realment veritat mentre es diuen mentides curosament construïdes, sostenir simultàniament dues opinions sabent que són contradictòries i, tanmateix, creure en totes dues; fer servir la lògica contra la lògica, rebutjar la moralitat tot apel·lant-hi, creure que la democràcia és impossible i alhora que el Partit és el guardià de la democràcia; oblidar el que calgui oblidar i, no obstant això, tornar-ho a la memòria tan bon punt sigui necessari per, tot seguit, tornar-ho a oblidar. I, per damunt de tot, aplicar el propi procediment al procediment mateix. Aquesta era la subtileza: induir conscientment a la inconsciència i, per tant, esdevenir inconscient de l'acte d'autohipnosi que t'acabes d'aplicar. Fins i tot comprendre la paraula «pensardoble» implicava l'ús del pensardoble.

La instructora havia tornat a demanar-los l'atenció.

«I ara, a veure quants de nosaltres podem tocar-nos els dits dels peus!», va cridar amb entusiasme. «Som-hi, camarades! Un, dos! Un, dos!».

Aquest exercici fastiguejava Winston. Li enviava fiblades de dolor des dels talons a les anques i sovint acabava per provocar-li més accessos de tos. Ja no gaudia amb les seves meditacions. El passat, va pensar Winston, no sols havia estat alterat, sinó que en realitat l'havien destruït. Perquè, com podríem establir el fet més obvi si no n'existia més registre que el record de la pròpia memòria? Va intentar de recordar quan va sentir parlar per primer cop del Gran Germà. Creia que devia ser cap a l'any seixanta i tants, però era impossible d'estar-ne segur. Per descomptat, en les històries del Partit, el Gran Germà figurava com a cap i guardià de la Revolució des dels primers dies. Les seves gestes havien anat retrocedint gradualment en el temps i ara ja arribaven al món fabulós dels anys trenta i quaranta, quan els capitalistes, amb els seus estranys barrets cilíndrics, encara travessaven els carrers de Londres dins de lluent automòbils o en cotxes de cavalls amb els laterals de vidre. S'ignorava quina part d'aquesta llegenda era certa i quina part inventada. Winston no podia recordar ni tan sols la data en què el Partit havia començat a existir. No li semblava haver sentit la paraula «Socang» abans de 1960. Però era possible que fos corrent abans en la seva forma de vellaparla —és a dir, «socialisme anglès». Tot s'havia esvaït en la boira. Tanmateix, de vegades es podia assenyalar una mentida concreta. Per exemple, no era veritat, tal com pretenien els llibres d'història del Partit, que hagués inventat els aeroplans. Winston recordava els aeroplans des de la seva més llunyana infantesa. Però no podia demostrar-ho. Mai no es podia demostrar res. Només una vegada

en tota la vida havia tingut a les seves mans la prova documental inequívoca de la falsificació d'un fet històric. I en aquella ocasió...

«Smith!», va cridar la veu de la pantalla. «6079 Smith W! Sí, tu! T'has d'ajupir més avall, si us plau! Pots fer-ho millor, no t'hi esforces; més avall, si us plau! Ara està molt millor, camarada. A veure, tota la colla, descans! Fixeu-vos en mi».

Una suor sobtada va començar a rajar-li per tot el cos, però la cara se li mantenia completament inescrutable. Mai no us manifesteu desanimats! Mai no us mostreu ressentits! Un lleu moviment d'ulls us podia trair. Winston mirava la instructora mentre aquesta aixecava els braços per damunt del cap i, no es podia dir que amb gràcia, però sí amb prou precisió i eficàcia, va doblegar-se i va tocar-se els dits dels peus sense moure els genolls.

«Ja ho veieu, camarades; això és el que us vull veure fer! Mireu-me una altra vegada. Tinc trenta-nou anys i quatre fills. Mireu», va tornar a doblegar-se. «Ja em veieu els genolls, ben drets. Tots vosaltres podeu fer-ho si voleu», va afegir mentre es posava dreta. «Qualsevol persona menor de quaranta-cinc anys és perfectament capaç de tocar-se així la punta dels peus. No tothom té el privilegi de lluitar al front, però almenys ens podem mantenir en forma. Recordeu els nostres nois del front malabar! I els mariners a la fortalesa flotant! Penseu el que han de suportar. Ara intentem-ho de nou. Això està molt millor, camarada, molt millor», va afegir en to estimulante adreçant-se a Winston, el qual, amb un esforç violent, havia aconseguit de tocar-se els dits dels peus sense doblegar els genolls per primer cop en uns quants anys.

IV

Amb un alenar fondo i inconscient, que ni tan sols la proximitat de la telepantalla podia evitar-li d'expressar quan començava la feina diària, Winston va acostar-se al parlascriu, va treure la pols del micròfon i va posar-se les ulleres. Després va desenrotllar i va ajuntar amb un clip quatre petits cilindres de paper que acabaven de caure del tub pneumàtic al costat dret de la taula.

A les parets del cubicle hi havia tres orificis. A la dreta del parlascriu, un petit tub pneumàtic per a missatges escrits; a l'esquerra, un de més ample per als diaris, i a l'altra paret, ben a l'abast de la mà, una escletxa gran i oblonga protegida per una visera de filferro que servia per llençar el paper usat. Hi havia milers, desenes de milers d'escletxes com aquella per tot l'edifici, no sols a cada habitació, sinó al llarg de tots els corredors, a petits intervals. Per alguna raó les anomenaven forats de la memòria. Quan un sabia que un document havia de ser destruït, o fins i tot quan es veia un tros de paper inservible per terra, ja era un acte automàtic d'aixecar la tapa del forat de la memòria més proper i llençar-l'hi. Un corrent d'aire calent de seguida s'enduia el paper fins als enormes forns amagats en un lloc desconegut dels soterranis de l'edifici.

Winston va examinar les quatre tires de paper que havia desenrotllat. Cadascuna contenia un missatge d'una o dues línies escrites en l'argot abreujat (no pas en novaparla, però consistia principalment en mots de novaparla) que s'usava al Ministeri per a finalitats internes. Deien així:

times 17.3.84 discurs gg malregistrat àfrica rectifiqueu

times 19.12.83 prediccions 3 pt quart trimestre 83 errades comproveu exemplar present

times 14.2.84 Minimolt malcitad xocolata rectifiqueu

times 3.12.83 referent ordredia gg dobleplusnobo refs nopersones reescriuiu sencer sotmetre abansarxivar

Amb una certa satisfacció Winston va deixar a part el quart missatge. Era una feina complexa i de responsabilitat i s'estimava més d'ocupar-se'n amb calma. Els altres tres eren feina rutinària tot i que el segon significaria, probablement, una tediosa recerca per llistes plenes de xifres.

Winston va pitjar a la telepantalla el botó d'«exemplars endarrerits» i va demanar els números apropiats del *Times*, que van arribar-li per tub pneumàtic només uns quants minuts després. Els missatges rebuts feien

referència a articles o notícies que, per una raó o altra, s'havia considerat necessari d'alterar o, com es deia oficialment, rectificar. Per exemple, en el número del *Times* corresponent al 17 de març es deia que el Gran Germà, en el seu discurs del dia anterior, havia predit que el front sud-indi s'estaria tranquil, però que es llençaria una ofensiva eurasiàtica molt aviat a l'Àfrica del nord. Com que l'alt comandament d'Euràsia havia iniciat la seva ofensiva al sud de l'Índia i havia deixat tranquil·la l'Àfrica del nord, calia per tant escriure un nou paràgraf del discurs del Gran Germà, per tal de fer-li predir allò que havia ocorregut efectivament. O, també, al *Times* del 19 de desembre s'havien publicat les previsions oficials sobre la producció de certs béns de consum en el quart trimestre de 1983, que era també el sisè quadrimestre del Novè Pla Triennal. Doncs bé, el número d'avui contenia una referència a la producció actual de la qual s'inferia que els pronòstics, en cada cas, s'havien equivocat moltíssim. La feina de Winston consistia a canviar les xifres originals i fer-les coincidir amb les posteriors. Pel que feia al tercer missatge, es referia a una errada molt senzilla que es podia arreglar en un parell de minuts. Molt poc temps enrere, al febrer, el Ministeri de l'Abundància havia llençat la promesa (oficialment se'n deia «compromís categòric») que no hi hauria reducció de la ració de xocolata durant el 1984. Però a dia d'avui, tal com Winston sabia molt bé, la ració de xocolata seria reduïda dels trenta grams actuals a vint al final d'aquella setmana. Tot el que calia era substituir la promesa original per una advertència que digués que probablement seria necessari reduir la ració en algun moment del mes d'abril.

Quan Winston va tenir preparades les correccions parascrites va unir-les amb un clip a l'exemplar del *Times* que li havien enviat i va tornar-ho pel tub pneumàtic. Aleshores, amb un moviment gairebé inconscient, va arrugar els missatges originals i totes les notes que havia pres i va llençar-ho pel forat de la memòria perquè fos devorat per les flames.

No sabia exactament què succeïa en l'invisible laberint on anaven a parar els tubs pneumàtics, però en tenia una idea general. Tan bon punt eren aplegades i efectuades les correccions necessàries en un número determinat del *Times*, tornaven a imprimir aquell exemplar, el primitiu el destruïen i el corregit ocupava el seu lloc a l'arxiu. Aquest procés d'alteració contínua no s'aplicava només als diaris, sinó als llibres, publicacions periòdiques, pamflets, cartells, programes, pel·lícules, bandes sonores, dibuixos animats, fotografies... A tota mena de documentació o literatura que pogués tenir gens de significat polític o ideològic. Dia a dia, i gairebé minut a minut, s'actualitzava el passat. D'aquesta manera, totes les prediccions fetes pel Partit podien ser presentades com a encertades amb proves documentals. Cap notícia ni cap expressió d'una opinió que fossin conflictives amb les necessitats del moment no es permetia mai que quedessin arxivades. Tota la història era un palimpsest, raspat fins a fer-lo net i tornat a escriure tan sovint com calgués. En cap cas no hauria estat possible de demostrar, un cop feta l'acció, que s'havia produït una falsificació. La secció més important del Departament d'Arxiu, molt més gran que aquella on treballava Winston, es componia senzillament de persones amb el deure de seguir la pista i recollir tots els exemplars de llibres, diaris i altres

documents ja rectificats i que havien de ser destruïts. Un número del *Times* que —per canvis en l'estratègia política o per profecies equivocades fetes pel Gran Germà— s'hagués reescrit una dotzena de vegades continuava trobant-se a l'arxiu duent la seva data original i no existia cap altre exemplar que el contradigués. També els llibres eren recollits i reescrits moltes vegades i es tornaven a editar sense admetre que haguessin patit cap modificació. Fins i tot les instruccions escrites que rebia Winston i que feia desaparèixer invariablement quan s'assabentava del seu contingut mai no donaven a entendre que poguessin servir per cometre una falsificació. Només es referien a equivocacions, rrelliscades, errades d'impremta o a xifres incorrectes que calia rectificar en interès de la precisió.

Però de fet, pensava mentre reajustava les xifres del Ministeri de l'Abundància, ni tan sols no hi havia falsificació. Era simplement la substitució d'un acte absurd per un altre d'igual. La majoria del material amb què es tractava no tenia cap mena de connexió amb res de la vida real, ni tan sols la mena de connexió que implica una mentida directa. Les estadístiques eren una pura fantasia, tant en la versió original com en la versió rectificada. I una bona part de les vegades havien de sorgir del teu cap. Les previsions del Ministeri de l'Abundància, per exemple, estimaven la producció de sabates durant el trimestre en cent quaranta-cinc milions de parells. La producció real se situava en seixanta-dos milions. Winston, tanmateix, a l'hora de reescriure les previsions, va rebaixar la xifra a cinquanta-set milions, per poder fer la proclamació usual que la quota s'havia superat. De tota manera, els seixanta-dos milions no s'apropaven més a la veritat que els cinquanta-set milions o que els cent quaranta-cinc milions. Molt probablement no se n'havia produït ni una, de bota. I molt més probablement encara, ningú no sabia quantes se n'havien produït i encara més, ni tan sols li interessava. El que la gent sabia era que el nombre astronòmic de sabates de tots els trimestres es produïa sobre el paper, i, mentrestant, potser la meitat de la població d'Oceania anava descalça. Això mateix succeïa en totes les estadístiques tant si eren grans com petites. Tot s'esvaïa dintre un món d'ombres, on finalment, ni la data de l'any era fiable.

Winston va dirigir una mirada a través de la sala. Al cubicle corresponent de l'altre costat, un home petit, d'ulls penetrants i barba negra, que es deia Tillotson, treballava fort amb un diari plegat als genolls i amb la boca molt a prop del micro del parlascriu. Tenia l'aire de voler mantenir el que deia com un secret entre ell i la telepantalla. Va aixecar la vista i les seves ulleres van disparar un llampec hostil en direcció a Winston.

Winston amb prou feines coneixia Tillotson i no tenia ni idea de per a quina feina l'havien triat. La gent del Departament d'Arxiu no podien parlar amb llibertat de la naturalesa de la seva tasca. En aquella sala llarga i sense finestres, amb una doble renglera de cubicles i la seva interminable remor de diaris i de veus murmurejant pels parlascris, hi havia ben bé una dotzena de persones de qui Winston ni tan sols no

coneixia el nom tot i veure'ls cada dia amunt i avall pels corredors o gesticulant en els Dos Minuts d'Odi. Sabia que, al cubicle del costat del seu, la dona petita dels cabells sorrencs s'esforçava un dia i un altre en la simple tasca de seguir la pista de les persones vaporitzades. Com que es considerava que no havien existit mai, calia esborrar-ne els noms de la premsa. Hi tenia una certa aptitud, per a això, ja que havien vaporitzat el seu propi marit feia un parell d'anys. I uns quants cubicles més enllà, un individu quiet, ineficaç, somiador, anomenat Ampleforth, d'orelles molt peludes i amb un talent sorprenent per barallar-se amb les rimes i la mètrica, era l'encarregat de produir versions confuses — anomenades «textos definitius» — de poemes que havien esdevingut perillosos ideològicament, però que per una raó o altra calia conservar a les antologies. I en aquell vestíbul, els seus cinquanta treballadors aproximadament formaven tan sols una subsecció, una sola cèl·lula, així mateix, dins l'enorme complexitat del Departament d'Arxiu. Al costat, damunt i a sota, hi havia altres eixams de treballadors compromesos en una inimaginable multitud d'ocupacions. Hi havia els grans tallers d'impremta amb els seus subeditors i els seus experts en tipografia, i els seus estudis curosament equipats per al trucatge de fotografies. Hi havia la secció dels teleprogrames, amb els seus enginyers, els seus productors i els seus equips d'actors escollits especialment per la seva habilitat imitant veus. Hi havia exèrcits d'oficinistes de confiança la feina dels quals consistia només a confeccionar llistes de llibres i publicacions periòdiques que havien de ser repassats. Hi havia els grans dipòsits on s'emmagatzemaven els exemplars corregits i els forns amagats on eren destruïdes les còpies originals. I en un lloc o altre, completament anònims, hi havia els cervells directius que coordinaven tot l'esforç i marcaven les línies polítiques que feien necessari que un determinat fragment del passat es conservés, un altre es falsifiqués i un altre fos privat de l'existència.

I el Departament d'Arxiu, després de tot, no era sinó una simple branca del Ministeri de la Veritat, la feina bàsica del qual no era tant reconstruir el passat com subministrar als ciutadans d'Oceania diaris, films, llibres de text, programes de telepantalla, representacions teatrals, novel·les; tota mena d'informació imaginable, instrucció o diversió, des d'una estàtua a un eslògan, des d'un poema líric a un tractat de biologia, i des d'un llibre de criatures per aprendre a llegir a un diccionari de novaparla. El Ministeri no solament havia de subvenir a les múltiples necessitats del Partit, sinó que havia de repetir tota l'operació a un nivell més baix en benefici del proletariat. Hi havia tota una cadena sencera de departaments diferents que només tractaven de literatura, música, drames, i diversos espectacles proletaris. Allí produïen els diaris escombraries, que gairebé només contenien notícies d'esports, de crims i d'astrologia, novel·letes sensacionalistes a cinc cèntims, films enllardats de sexualitat i cançons sentimentals compostes de dalt a baix amb mitjans mecànics, amb una espècie de calidoscopi conegut com a «versificador». Hi havia tota una altra subsecció — anomenada «Secporno» en novaparla — destinada a produir la mena de pornografia més baixa, que era enviada fora en paquets segellats i la

qual cap membre del Partit, tret dels que hi havien treballat, no tenia permís per mirar.

Tres missatges havien sortit del tub pneumàtic mentre Winston treballava; però eren qüestions molt senzilles i Winston les havia enllestides abans que els Dos Minuts d'Odi l'haguessin interromput. Quan va acabar l'Odi, va retornar al seu cubicle, va agafar de la lleixa el diccionari de novaparla, va empènyer el parlascriu a una banda, va netejar-se les ulleres i es va lliurar a la feina més important del matí.

La feina era el plaer més gran de Winston a la vida. La majoria de les vegades era una rutina tediosa, però també incloïa feines prou dificultoses i intricades, tant que t'hi podies perdre com en les profunditats d'un problema matemàtic: delicades peces de falsificació en les quals no tenies res que t'orientés tret del propi coneixement dels principis del Socang i de la presumpció d'allò que el Partit desitjava que diguessis. Winston era bo en aquesta mena de feina. De tant en tant li havien confiat la rectificació dels editorials del *Times*, que sortien escrits de cap a cap en novaparla. Va desenrotllar el missatge que havia apartat a primera hora. Deia:

times 3.12.83 referent ordredia gg dobleplusnobo refs nopersones
reescriviu sencer sotmetre abansarxivar

En vellaparla (o anglès estàndard) podia ser transcrit així:

La informació de l'Ordre del Dia del Gran Germà del *Times* del 3 de desembre del 1983 és extremament insatisfactòria i fa referència a persones inexistents. Refeu-lo del tot i sotmeteu el manuscrit a l'autoritat superior abans d'arxivar-lo.

Winston va llegir l'article culpable. Aquell Ordre del Dia del Gran Germà semblava haver-se dedicat principalment a lloar la feina d'una organització coneguda com a CCFF que subministrava cigarretes i altres consols als mariners de les Fortaleses Flotants. S'hi havia distingit un tal camarada Withers, un membre prominent del Partit Interior, amb una menció especial i se l'havia recompensat amb una condecoració, l'Orde del Mèrit Conspicu, segona classe.

Tres mesos després, la CCFF havia estat dissolta sobtadament. Es podia presumir que Withers i els seus associats havien caigut en desgràcia; però no hi havia hagut cap nota a la premsa ni a la telepantalla sobre la qüestió. Era d'esperar, perquè no hi havia costum que els delinqüents polítics fossin jutjats o fins i tot denunciats públicament. Les grans purgues que implicaven milers de persones, amb judicis públics de traïdors i crimpensadors que feien abjectes confessions dels seus delictes i tot seguit eren executats, eren espectacles especials que no tenien lloc més d'un cop cada parell d'anys. Més habitualment, la gent que queia en desgràcia respecte al Partit desapareixia, així de simple, i mai més no se'n sentia res. Un no tenia mai la més petita clau per deduir què se n'havia fet. En alguns casos podia ser que no fossin morts. A la

vora de trenta persones conegudes de Winston, sense comptar-hi els seus pares, havien desaparegut en un moment o altre.

Winston va gratar-se lleugerament el nas amb un clip. En el cubicle, a l'altra banda del passadís, el camarada Tillotson encara mormolejava secretament amb el seu parlascriu. Va aixecar el cap un instant: una altra vegada l'hostil llampec darrere les ulleres. Winston es demanava si el camarada Tillotson s'ocupava de la mateixa feina que ell. Era perfectament possible. Una part de feina tan complicada no podia ser mai confiada a una única persona. D'altra banda, donar-la a un grup equivaldria a admetre obertament que es fabricaven falsificacions. Era força probable que fins a una dotzena de persones estiguessin ara mateix treballant en diverses versions del que el Gran Germà acabava de dir. El mateix dia, un dels cervells rectors del Partit Interior seleccionaria una versió o una altra, la tornaria a editar i engegaria els complexos processos de fer coincidir totes les referències creuades que hi tinguessin a veure, i finalment la mentida triada passaria als arxius permanents i esdevindria veritat.

Winston no sabia per què Withers havia caigut en desgràcia. Potser per corrupte o incompetent. Potser el Gran Germà simplement s'havia desempallegat d'un subordinat massa popular. Potser Withers o algú que li fos molt proper s'havien convertit en sospitosos de tendències herètiques. O potser —el més probable— la cosa era que, ras i curt, les purgues i les vaporitzacions eren una part necessària de la mecànica de govern. L'única clau real es trobava en els mots «refs nopersones», els quals indicaven que Withers ja era mort. No s'havia de deduir que aquesta fos sempre la sort que esperava a la gent detinguda. De vegades els deixaven anar i els permetien d'estar en llibertat fins a un any o dos abans de ser executats. Molt de tant en tant, algú que creies mort de temps enrere feia una fantasmagòrica reaparició en algun procés públic on implicava centenars de persones abans de ser vaporitzat, aquesta vegada per sempre. Withers, de tota manera, ja era una nopersona. No existia. Per tant, no havia existit mai. Winston va decidir que no n'hi hauria prou, rectificat la tendència del parlament del Gran Germà. Era millor ficar-s'hi a fons i canviar-lo per alguna cosa totalment desconnectada del tema original.

Podria convertir el parlament en la denúncia habitual de traïdors i crimpensadors, però era una mica massa obvi. Inventar una victòria en el front, o algun rècord de superproducció del Novè Pla Triennal seria massa complicat per als arxius. El que li calia era una cosa que fos pura fantasia. Soltadament, li va venir al cap, com si ja ho tingués a punt, la imatge d'un tal camarada Ogilvy, mort recentment en combat, en circumstàncies heroiques. Hi havia ocasions en què el Gran Germà dedicava el seu Ordre del Dia a commemorar les gestes d'algun humil membre de base del Partit, la vida del qual exalçava com a exemple de valor que calia imitar. Avui enaltiria el camarada Ogilvy. Era mentida, no hi havia cap camarada Ogilvy, però unes quantes línies impreses i un parell de fotos trucades el portarien ben aviat a l'existència.

Winston va rumiar durant uns instants i tot seguit va acostar-se el parlascriu. Va començar a dictar en aquell estil tan familiar del Gran Germà, un estil alhora militar i pedant, i que, gràcies a l'estratagema de fer-se preguntes i respondre-se-les tot seguit («Quina lliçó hem après d'aquest fet, camarades? La lliçó —que és també un dels principis fonamentals del Socang— és...», etc., etc.), era fàcil d'imitar.

A l'edat de tres anys, el camarada Ogilvy ja rebutjava qualsevol joguina a excepció d'un timbal, un subfusell i un helicòpter a escala. Als sis —un any abans gràcies a una excepció especial de les regles— va ingressar en els Espies; als nou ja en comandava un dels grups. Als onze va denunciar el seu oncle a la Policia del Pensament després d'escoltar d'amagat una conversa en què va semblar-li trobar tot de tendències delictives. Als disset havia estat organitzador de districte de la Lliga Juvenil Antisexe. Als dinou havia dissenyat una granada, adoptada posteriorment pel Ministeri de la Pau, la qual, en la primera prova, va matar trenta-un presoners eurasiàtics en una sola explosió. Als vint-i-tres havia caigut en acció de guerra. Perseguit pels avions a reacció enemics mentre sobrevolava l'oceà Índic amb importants documents, va carregar el seu subfusell i va saltar de l'helicòpter. Va enfonsar-se a l'aigua profunda amb els documents. Un final impossible de contemplar sense enveja, deia el Gran Germà, el qual hi afegia unes quantes remarques sobre la puresa i rectitud de la vida del camarada Ogilvy. Abstemi total, no fumador, no tenia cap distracció tret de la seva hora diària al gimnàs. Havia fet, a més, vot de celibat, perquè creia que el matrimoni i tenir cura d'una família era incompatible amb una dedicació de vint-i-quatre hores al seu deure. No tenia altre tema de conversa que els principis del Socang i altra meta a la vida que la desfeta de l'exèrcit eurasiàtic i la caça d'espies, sabotejadors, crimpensadors i traïdors en general.

Winston va estar rumiant d'atorgar al camarada Ogilvy l'Orde del Mèrit Conspicu. Al final va decidir que no a causa de les moltes referències creuades que implicaria rectificar.

Un cop més, va llençar un cop d'ull al seu rival del cubicle del davant. Alguna cosa li deia amb seguretat que Tillotson s'ocupava del mateix tema que ell. No hi havia manera de saber a qui pertanyeria la versió finalment adoptada, però tenia la profunda convicció que seria la seva. El camarada Ogilvy, inimaginable tan sols feia una hora, ara era un fet. Li semblava curiós de poder crear persones mortes i no pas altres de vives. El camarada Ogilvy, que mai no havia existit en el present, ara existia en el passat. I un cop l'acte de falsificació s'hagués oblidat, passaria a existir tan autènticament com Carlemany o Juli Cèsar (i amb les mateixes proves que ells).

V

Molt profundament sota terra, en una cantina de sostre baix, la cua del dinar avançava a poc a poc. La sala, eixordadorament sorollosa, ja era força plena. Des de les graelles, rere el taulell, arribava l'aroma de l'escudella, amb una mena d'olor metàl·lica que els vapors de la ginebra Victòria no podien esvair del tot. A l'altra banda de la sala hi havia un petit bar, una simple cavitat a la paret, on es podia comprar ginebra a deu cèntims el glop doble.

—Precisament l'home que estava buscant —va fer una veu a l'esquena de Winston.

Es va girar. Era el seu amic Syme, que treballava al Departament de Recerca. Potser «amic» no era exactament la paraula. Avui en dia no es tenien amics, només camarades: però hi havia camarades la companyia dels quals era més plaent que la d'altres. Syme era filòleg, un especialista en novaparla. De fet, era un més de l'enorme equip d'experts compromesos en la compilació de l'onzena edició del *Diccionari de novaparla*. Era prim, més petit que Winston, amb cabells foscos, ulls grossos i sortints, alhora melancòlics i burletes, que semblaven acostar-se't a la cara mentre parlava amb tu.

—Et volia preguntar si havies aconseguit cap fulla d'afaitar —va dir.

—Ni una! —va respondre Winston amb una mena de precipitació culpable—. No n'hi ha enlloc.

Tothom demanava fulles d'afaitar. Actualment en tenia dues sense usar que amagava com un tresor. N'hi havia hagut una gran mancança uns quants mesos enrere. En un moment donat podies trobar-te que les botigues del Partit no podien subministrar articles de primera necessitat. Unes vegades eren botons, d'altres llana per sargir o cordons per a les sabates. Només podies aconseguir-ne recorrent més o menys furtivament al mercat «lliure».

—Fa sis setmanes que faig servir la mateixa fulla —va afegir falsament.

La cua va fer una altra passa endavant. Quan van aturar-se, va girar-se i va observar Syme de nou. Cadascú agafava una greixosa safata metàl·lica d'una pila de l'extrem del taulell.

—Vas anar a veure penjar els presoners, ahir? —va dir Syme.

—Vaig estar treballant —va respondre Winston amb indiferència—. Ja ho veuré al cine, suposo.

—Un substitut no gaire escaient —va fer Syme.

Els seus ulls burletes van repassar la cara de Winston. «Et conec», semblaven dir. «Puc veure-hi, a través teu, sé molt bé per què no vas anar a veure com penjaven els presoners». Des d'un punt de vista intel·lectual, Syme era verinosament ortodox. Podia xerrar amb una repugnant i morbosa satisfacció dels raids aeris sobre pobles enemics, dels processos i confessions dels crimpensadors, de les execucions als soterranis del Ministeri de l'Amor. Parlar amb ell implicava un gran esforç per apartar-lo de temes com aquests i fer-lo interessar en qüestions tècniques de novaparla, en les quals tenia autoritat i era interessant. Winston va girar el cap una mica de biaix per evitar que l'escrutessin aquells ulls grossos i foscos.

—Va ser una bona execució! —va fer, consirós—. Penso que la va aigualir el fet que els lliguessin els peus. M'agrada veure'ls espeternegant. I sobretot, al final, traient tota la llengua fora, blava, d'aquell blau intens i brillant. És un d'aquells detalls que m'atrau.

—El següent, si us plau! —va cridar el prole de davantal blanc amb el culler a la mà.

Winston i Syme van empènyer les safates per sota la reixa. Van abocar-hi la ració corresponent al dinar, un cassó metàl·lic ple de guisat rosa grisós, una llesca de pa, un tros de formatge, una tassa de cafè Victòria sense llet, i una presa de sacarina.

—Hi ha una taula lliure allà baix, sota la telepantalla —va dir Syme—. Agafem una mica de ginebra, de camí...

Van servir-los la ginebra en tasses de porcellana sense nansa. Van continuar a través de la sala plena a vessar i van descarregar les safates en una taula de tapa metàl·lica, en una cantonada de la qual algú havia vessat una mica de guisat, uns grumolls líquids fastigosos que semblaven vòmits. Winston va alçar la seva tassetta de ginebra, va aturar-se un instant per preparar-se i va fer-se anar avall d'un glop aquella beguda de gust oliós. Quan va haver-se eixugat les llàgrimes dels ulls, de sobte va adonar-se que tenia gana. Va començar a empassar-se cullerades plenes de guisat, en el qual, enmig de l'aiguabarreig general, suraven fragments rosats esponjosos que eren probablement un succedani de carn. Cap dels dos no va tornar a parlar fins a haver buidat els seus cassons. A la taula situada a l'esquerra de Winston, una mica més endarrere, algú xerrava ràpidament i sense parar, una molesta xerrameca gairebé igual que el clacar d'un ànec i que sobresortia per damunt de la remor general de la sala.

—Com va el diccionari? —va preguntar Winston alçant la veu per damunt del soroll.

—A poc a poc —va respondre Syme—. Estic treballant els adjectius, és fascinant.

Només esmentar-li la novaparla es va il·luminar de cop. Va apartar el cassó a un costat, va agafar la seva llesca de pa amb una mà tota delicada i el formatge amb l'altra i va abocar-se damunt la taula per poder parlar sense cridar.

—L'onzena edició serà la definitiva —va dir—. Estem emmotllant el llenguatge a la seva forma final. La forma que tindrà quan tothom no parli res més. Quan ho hàgim acabat, la gent com tu haureu de tornar a aprendre'l. Deus pensar, diria, que la nostra feina principal és inventar paraules noves. Gens ni mica! Al contrari, en destruïm piles i piles, centenars, cada dia. Estem descarnant el llenguatge fins a arribar a l'os! L'onzena edició no contindrà ni un sol mot que pugui esdevenir obsolet abans del 2050.

Va mossegar el pa amb gana i va empassar-s'ho en dos temps per poder continuar parlant amb una mena de passió pedant. La seva cara estreta i fosca es tornava animada, els ulls abandonaven l'expressió burleta i creixien, somiadors.

—La destrucció de paraules és una cosa bonica. Evidentment, l'esbandida més gran es dona en els verbs i en els adjectius, però hi ha centenars de noms que també poden ser prescindibles. No es tracta només dels sinònims, sinó també dels antònims. Després de tot, quina justificació té una paraula que és simplement la contrària d'una altra? Una paraula conté en ella mateixa la seva oposició. Agafa «bo», per exemple. Si tens un mot com ara «bo», quina necessitat hi ha de tenir-ne un altre com ara «dolent»? «Nobò» ens farà el mateix servei. Millor, perquè n'és exactament el contrari, cosa que l'altre no. O també, si vols reforçar el significat de «bo», quin sentit té posseir una tirallonga sencera de paraules vagues i inútils com ara «excel·lent» i «esplèndid» i totes les que s'hi assemblen? «Plusbò» en cobreix el significat; o «dobleplusbò» si ho vols encara més fort. No cal dir que ja les fem servir, aquestes paraules, però en la versió final de novaparla, no n'hi haurà cap més. Al final, la noció sencera del que és bo i dolent es cobrirà amb només sis mots, en realitat, només amb un. No en saps veure la bellesa, Winston? Va ser una idea original del G. G., és clar —va afegir després de rumiar-s'ho una mica.

Una mena d'insulsa avidesa va travessar el rostre de Winston quan va sentir l'esment del Gran Germà. Tot i amb això, Syme va detectar-li de seguida una certa falta d'entusiasme.

—No tens un afecte real per la novaparla —va fer gairebé trist—. Fins quan hi escrius, encara penses en vellaparla. He llegit algun dels escrits que fas per al *Times* de tant en tant. Són prou bons, però només tradueixes. En el fons del cor prefereixes ser fidel a la vellaparla amb totes les seves vaguetats i inútils significats confusos. Sabies que la

novaparla és l'única llengua del món amb un vocabulari que disminueix cada any que passa?

I tant que ho sabia, Winston. Va somriure, va suposar que simpàticament, perquè no es refiava del que pogués dir. Syme va mossegar un altre tros de carn, va mastegar-lo ràpid i va continuar:

—No t'adones que tot l'objectiu de la novaparla és estrènyer el nivell del pensament? Al final, farem que el crimpensar sigui literalment impossible perquè no hi haurà paraules amb les quals poder-lo expressar. Cada concepte que es pugui necessitar serà expressat amb exactament un sol mot, amb el seu significat principal rígidament definit i tots els seus significats secundaris suprimits o oblidats. En l'onzena edició ja no som gaire lluny d'arribar-hi. Però el procés haurà de continuar durant molt de temps, fins i tot després que tu i jo hàgim mort. Cada any, menys i menys paraules, i el nivell de consciència cada cop més petit. Tampoc ara, evidentment, no hi ha cap raó per cometre crimpensar. És una simple qüestió d'autodisciplina, de control de la realitat. Però al final, ni tan sols això ja no serà necessari. La Revolució serà completa quan el llenguatge sigui perfecte. La novaparla és el Socang i el Socang és la novaparla —va afegir amb una mena de satisfacció mística—. No se t'ha acudit mai que pels volts del 2050, com a molt tard, no existirà ni un sol ésser humà viu que pugui entendre una conversa com la que estem tenint ara mateix?

—Tret dels... —va començar Winston tot dubtós, i es va aturar.

Havia estat a punt de dir «tret dels proles», però es va contenir, no estava segur del tot que aquest comentari fos ben ortodox. Syme, tanmateix, va endevinar què era.

—Els proles no són éssers humans —va dir sense gens de tacte—. Cap al 2050, més aviat, probablement, haurà desaparegut del tot el coneixement real de la vellaparla. Tota la literatura del passat s'haurà destruït. Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron, existiran tan sols en versions de novaparla, no simplement transformades en alguna cosa nova sinó actualitzades en versions contràries a allò que eren abans. Fins i tot canviarà la literatura del Partit. I també els eslògans. Com podríeu tenir un eslògan com ara «la llibertat és esclavatge» quan el mateix concepte de llibertat s'haurà abolit? Tot l'ambient al voltant del fet de pensar serà diferent. En realitat no existirà el pensament tal com ara l'entenem. «Ortodòxia» vol dir «no pensar», que no cal pensar. «Ortodòxia» vol dir «inconsciència».

«Un dia d'aquests», va pensar Winston amb una sobtada i profunda convicció, «vaporitzaran Syme, és massa intel·ligent. Veu les coses massa clar i parla massa planerament. Al Partit no li agraden gens, aquestes persones. Un dia desapareixerà, ho duia escrit a la cara».

Winston va acabar-se el pa i el formatge. Va girar una mica la cadira per beure's el seu bol de cafè. A la taula de l'esquerra, l'home de la veu

estrident continuava xerrant inexorablement. Una jove que potser era la seva secretària i que seia donant l'esquena a Winston se l'escoltava i semblava estar d'acord amb tot el que deia. De tant en tant, Winston captava comentaris com ara «Penso que té tota la raó, estic completament d'acord amb vostè» pronunciats amb una ximpleta veu femenina plena de joventut. Però l'altra veu no s'aturava ni un instant, fins i tot quan la noia parlava. Winston coneixia l'home de vista; tot i amb això, el que en sabia era que ocupava un lloc important en el Departament de Ficció. Era un home d'uns trenta anys, amb una gola molt musculada i una boca ampla i bellugadissa. Va sacsejar el cap enrere una mica i a causa de l'angle amb què seia les seves ulleres van captar la llum i van oferir a Winston dos discs blancs en comptes d'ulls. El més horrible era que del raig de sons que li brollaven de la boca era gairebé impossible distingir-ne ni un sol mot. Només un cop Winston va captar-ne una frase, «eliminació total i absoluta del goldsteinisme», llençada molt ràpidament i, tal com semblava, d'una sola peça, com una línia sòlida de linotipista. La resta era tan sols una mena de remor, un claca-claca-claca d'ànec. A més a més, tot i no poder sentir en aquell moment el que deia l'home, no tenies cap dubte del tema de conversa. Devia estar denunciant Goldstein i demanant mesures més dures contra els crimpensadors i els sabotejadors, devia estar fulminant amb dicteris les atrocitats de l'exèrcit eurasiàtic, devia estar lloant el Gran Germà o els herois del front malabar, no hi havia diferència. Fos el que fos, podies estar ben segur que cada mot pronunciat seria ortodòxia pura, Socang pur. Mentre observava aquella cara sense ulls amb la barra movent-se ràpidament amunt i avall, Winston va tenir una sensació curiosa, va semblar-li que l'home no era humà, sinó una mena de ninot. No era pas el seu cervell, que el feia parlar, sinó la seva larinx. El que sortia d'ell eren mots, però no formaven un parlament en el sentit estricte de la paraula; era un soroll pronunciat inconscientment, com el clacar d'un ànec.

Syme s'havia quedat silenciós un moment i feia dibuixos amb el mànec de la cullera a les restes del guisat. La veu de l'altra taula continuava cloquejant amb rapidesa, fàcilment audible tot i el xivarri dels voltants.

—Hi ha una paraula en novaparla —va dir Syme— que no sé si coneixes: «àneccparlar», clacar com un ànec. És un d'aquells mots tan interessants que tenen dos significats contraris. Aplicat a un oponent és insultant, aplicat a algú amb qui estàs d'acord, és una lloança.

Sense cap mena de dubte, va tornar a pensar Winston, Syme seria vaporitzat. Va pensar-hi amb una mica de tristor, tot i ser ben conscient que Syme el menyspreava, que no li queia bé i que era ben capaç de denunciar-lo com a crimpensador si trobava una bona raó per fer-ho. Hi havia alguna cosa subtilment errònia en Syme. Tenia unes quantes mancances: discreció, prudència, una estupidesa que el pogués salvar. No podies pas afirmar que fos un heterodox. Creia en els principis del Socang, venerava el Gran Germà, es posava content amb les victòries, detestava els herètics i no era mera sinceritat sinó una mena de zel infatigable, un desig d'estar al dia en informació, que no posseïen els

membres normals del Partit. Però sempre semblava arrossegar un aire vague de mala reputació. Deia coses que era millor que no fossin dites, havia llegit massa llibres, sovintejava el Cafè del Castanyer, cau de pintors i músics. No hi havia cap llei, ni tan sols no escrita, que prohibís de sovintejar el Cafè del Castanyer. Però era un lloc que, d'alguna manera, portava mala sort. Els antics i desacreditats líders del Partit van fer-lo servir per reunir-se abans de ser finalment purgats. Es deia que s'hi havia vist el mateix Goldstein, anys, dècades enrere. El destí de Syme no era gens difícil de preveure. Però era un fet que si Syme ensumava, ni que fos durant tres segons, la naturalesa de les opinions secretes de Winston, el delataria instantàniament a la Policia del Pensament. Tractant-se d'això, qualsevol altre faria el mateix, però Syme més que ningú. No n'hi havia prou amb el zel. L'ortodòxia implicava la inconsciència.

Syme va mirar amunt.

—Ara arriba Parsons —va dir.

Alguna cosa en el to de veu semblava afegir: «Aquest tros d'idiota». Parsons, el veí de replà de Winston a les Mansions Victòria, de fet estava obrint-se pas a través de la sala. Era un home de mitjana edat amb cabells clars i cara de granota. Als trenta-cinc anys ja començava a tenir sacsons de greix al coll i a la cintura, però es bellugava de manera àgil i juvenil. La seva aparença era la d'un noieta que havia crescut massa corpulent, encara més quan, tot i vestir les granotes reglamentàries, era gairebé impossible no veure'l portant els pantalons curts blaus, la samarreta grisa i el mocador vermell nuat al coll dels Espies. Contemplant-lo sempre veies la imatge d'uns genolls amb clotets i d'uns avantbraços rodanxons amb mànigues arromangades. De fet, Parsons sempre es posava els pantalons curts durant les excursions col·lectives o qualsevol altra activitat física que li donés l'excusa per fer-ho. Va saludar-los amb un alegre «Hola! Hola!» i va seure a la taula deixant anar una intensa ferum de suor. Duia la cara, tota rogenca, perlada de gotes humides. La seva capacitat de suar era extraordinària. En el Centre Comunitari sempre podies saber quan hi havia anat a jugar a ping-pong per la mullena del mànec de la pala. Syme havia tret un tros de paper on hi havia una llarga columna de mots i l'estava repassant amb un llapis-tinta entre els dits.

—Mi-te'l, treballant a l'hora de dinar i tot —va dir Parsons fent un cop de colze a Winston—. Tot un savi, eh? Què és el que hi tens, aquí, nano? Una cosa una mica massa complicada per a mi, oi? Smith, nano, t'estava buscant. És per la contribució que t'has descuidat de fer-me.

—De quina contribució em parles? —va dir Winston, suposant que es tractava de diners. Gairebé una quarta part del salari personal havia de ser cedit per a donacions voluntàries, les quals eren tan nombroses que es feia difícil de no perdre'n el compte.

—La de la Setmana de l’Odi. Fem la col·lecta casa per casa. Sóc el tresorer del nostre bloc. Estem realitzant un esforç extraordinari per tenir a punt un espectacle formidable. Creu-me, no serà pas per mi, si les velles Mansions Victòria no tenen el millor equip de banderes de tot el carrer. Em vas prometre dos dòlars.

Winston va trobar i lliurar un parell de bitllets rebregats i greixosos, i Parsons va apuntar-s’ho a l’agenda amb la seva polida cal·ligrafia d’ignorant.

—Per cert, nano —va dir—, m’han dit que el meu xicot et va disparar amb el tirador, ahir. Ja se’n va endur una de bona, per això. De fet, vaig dir-li que si hi tornava, li llençaria el tirador.

—Em sembla que estava una mica neguitós perquè volia anar a l’execució —va fer Winston.

—Ah, bé, és el que jo penso, això em diu que anem pel bon camí, oi? Tots dos són una mica entremaliats, però també ben espavilats. No pensen més que en els espies. I en la guerra, és clar. Saps què em va fer, la nena, dissabte passat, quan el seu grup era d’excursió cap a la banda de Berkhamsted? Va aconseguir que l’acompanyessin dues nenes més, es van esmunyir fora de la colla i van estar-se tota la tarda seguint un home estrany. No van perdre’l de vista durant dues hores a través del bosc i llavors, quan van arribar a Amersham, van delatar-lo a la policia.

—Per què van fer-ho, això? —va demanar Winston, una mica despistat. Parsons va continuar triomfalment:

—La meva nena estava segura que es tractava d’un agent enemic. Podria haver-se llençat en paracaigudes, per exemple. Però fixa’t què els va cridar l’atenció, nano: què és el que penses que va posar-les sobre la pista en primer lloc? Van adonar-se que l’home calçava unes sabates molt estranyes. Deia que mai no havia vist ningú amb unes sabates com aquelles. Per tant, hi havia moltes probabilitats que es tractés d’un estranger. Gens malament, per a una criatura de set anys, eh?

—Què se’n va fer, de l’home? —va preguntar Winston.

—No en tinc ni idea, evidentment. Però no em sorprendria gens que... — Parsons va fer el gest de dur-se un rifle a l’espalla i va fer petar la llengua per imitar el tret.

—Bé —va dir Syme una mica abstret sense aixecar la vista del seu tros de paper.

—És clar que no ens podem arriscar a donar-los gens d’avantatge —va concedir Winston tot submís.

—El que vull dir és que estem en guerra —va fer Parsons. Com si en fos una confirmació, un toc de trompeta va arribar des de la telepantalla que tenien just al damunt. De tota manera, en aquest cas, no es tractava pas de l'anunci d'una victòria militar, sinó simplement d'un comunicat del Ministeri de l'Abundància.

«Camarades!», va cridar una veu jove i ressonant. «Atenció, camarades! Tenim notícies glorioses per a vosaltres! Hem guanyat la batalla de la producció! Hem completat la informació relativa a tots els béns de consum i ens assenyalen que el nivell de vida ha pujat no menys d'un vint per cent respecte a l'any passat. Per tot Oceania, aquest matí hi ha hagut manifestacions espontànies i irreprimibles dels treballadors, marxant en desfilada des de les fàbriques i les oficines amb pancartes pels carrers proclamant la seva gratitud al Gran Germà per la vida nova i feliç que el seu savi lideratge ens permet de gaudir. Vet aquí una mostra de les xifres definitives...».

L'expressió «la nostra vida nova i feliç» se sentia sovint. Era una de les favorites del Ministeri de l'Abundància. Parsons, captivat pel toc de trompeta, seia mentre escoltava amb una mena de solemnitat badoca, amb una mena d'idiotesa edificant. No podia comprendre les xifres però estava segur que, molt o poc, havien de ser causa de satisfacció. S'havia tret de la butxaca una enorme pipa prudent que encara era mig plena de tabac recremat. Amb la ració de tabac situada a cent grams setmanals era impossible d'omplir una pipa fins dalt de tot. Winston estava fumant una cigarreta Victòria que mantenia en posició horitzontal amb molt de compte. La nova ració no es distribuïria fins a l'endemà i només li quedaven quatre cigarretes. En aquell moment havia tancat l'orella als sorolls més llunyans i escoltava el que rajava de la telepantalla.

Aparentment, hi havia hagut manifestacions d'agraïment al Gran Germà per haver incrementat la ració de xocolata fins a vint grams per setmana. I només el dia abans, va reflexionar, s'havia anunciat que la ració seria *reduïda* a vint grams setmanals. Era possible d'empassar-s'ho tan sols vint-i-quatre hores després? Doncs sí, s'ho van empassar. Parsons ho va fer fàcilment, amb la idiotesa d'un animal. La criatura sense ulls de l'altra taula va empassar-s'ho fanàticament, apassionadament, amb un desig furiós de descobrir, denunciar i vaporitzar qualsevol que suggerís que la setmana anterior la ració era de trenta grams. Syme —d'una manera més complexa, que implicava pensardoble— també s'ho va empassar. Es trobava Winston, doncs, tot sol en la possessió de la memòria?

Les estadístiques fabuloses continuaven rajant de la pantalla. En comparació amb l'any anterior hi havia més alimentació, més roba, més cases, més mobles, més cassoles, més benzina, més vaixells, més helicòpters, més llibres, més nadons —més de tot tret de malalties, delinqüència i bogeria. Any rere any i minut rere minut, tot i tothom es disparava cap amunt. Tal com Syme havia fet abans, Winston va agafar la cullera i va començar a remenar enmig dels grumolls mig vermellosos escampats al llarg de la taula. N'extreia una veta tota llarga i hi feia dibuixets. Meditava amb ressentiment sobre la textura física de la vida.

Sempre havia estat així? Havia tingut sempre aquest gust, el menjar? Va fer un cop d'ull al voltant, per la cantina, una sala baixa de sostre i plena de gom a gom, amb parets brutes pel contacte d'innombrables cossos, amb taules i cadires metàl·liques fetes malbé, situades tan juntes que quan seies tocaves els colzes del veí. Culleres tortes, safates abonyegades, tasses blanques escrostonades, totes les superfícies olioses, brutícia a totes les esquerdas, i una pudor agra composta de ginebra dolenta, cafè dolent, guisats metàl·lics i roba bruta. Sempre hi havia una mena de protesta a l'estómac i a la pell, una sensació que t'havien privat d'alguna cosa a la qual tenies dret. Era cert que no tenia records de res que fos gaire diferent. En qualsevol temps passat que pogués recordar acuradament no hi havia hagut mai gaires aliments, no havia tingut mitjons o roba interior que no fossin plens de forats, els mobles sempre havien estat mal acabats i miserables, les habitacions mal escalfades, el metro ple a vessar, les cases caient a trossos, el pa negre, el te una raresa, el cafè de gust indefinible, les cigarretes insuficients; res que fos barat i abundós tret de la ginebra sintètica. I tot i que, no cal dir-ho, allò empitjorava com més vell et feies, no era un senyal que aquell no era l'ordre natural de les coses, si el cor se t'emmalaltia per la incomoditat, la brutícia i les mancances, pels hiverns inacabables, per la rigidesa dels mitjons, pels ascensors que no funcionaven mai, per l'aigua freda, el sabó aspre, les cigarretes que es desfeien a miques i pels aliments de gustos dolents i estranys? Com podies tenir el sentiment que allò era intolerable si no era que una mena de memòria ancestral et recordava que les coses havien estat diferents?

Va mirar de nou al voltant. A la cantina, tothom, prop seu, era lleig. I hauria continuat sent lleig fins i tot vestit d'una altra manera, sense la granota blava d'uniforme. A la part més llunyana de la sala, assegut tot sol en una taula, un home baix que s'assemblava curiosament a un escarabat bevia un cafè. Els seus ulls llançaven mirades desconfiades a banda i banda. Si no anaves amb compte, que fàcil que era de creure, pensava Winston, que existia —i fins i tot predominava— el tipus físic ideal definit pel Partit: joves alts i musculats i noies de pits petits, tots rossos, vitals, bronzejats, despreocupats. En realitat, almenys pel que podia jutjar, la majoria de gent de la Franja Aèria 1 era baixa, morena i amb tendència a la malaltia. Era curiós com proliferaven en els ministeris individus com aquell, semblants a un escarabat: homes baixos i estúpids, que s'engreixaven molt aviat, de cames curtes, moviments malgirbats i rostres grassos, d'ulls petits i inescrutables. Era la mena de persona que semblava florir millor sota el domini del Partit.

El comunicat del Ministeri de l'Abundància va acabar amb un altre toc de trompeta que va donar pas a una música lleugera. Parsons, farcit de vague entusiasme pel bombardeig de xifres, va treure's la pipa de la boca.

—Enguany han fet una bona feina, al Ministeri de l'Abundància —va dir amb un cop de cap tot saberut—. Per cert, Smith, nano, suposo que no deus pas tenir cap fulla d'afaitar que em puguis deixar, oi?

—Cap ni una —va fer Winston—. Estic fent servir la mateixa des de fa sis setmanes.

—Ah, molt bé. Només era una pregunta.

—Ho sento.

La veu d'ànec de la taula del costat, silenciosa temporalment durant el comunicat del Ministeri, va tornar a començar, tan fort com abans. Per alguna raó, Winston va trobar-se pensant en la senyora Parsons, amb els cabells esbullats i la pols ficada a les arrugues de la cara. Al cap de dos anys, els seus fills la denunciarien a la Policia del Pensament. La senyora Parsons seria vaporitzada. Syme seria vaporitzat. Winston seria vaporitzat. O'Brien seria vaporitzat. A Parsons, per contra, no el vaporitzarien mai. A l'individu sense ulls amb la veu d'ànec no el vaporitzarien mai. Als homes petits semblants a un escarabat que corretejaven atrafegats pels corredors laberíntics dels ministeris, tampoc no els vaporitzarien. I a la noia de cabells foscos, la noia del Departament de Ficció, tampoc no la vaporitzarien mai. Li semblava saber intuïtivament qui sobreviuria i qui s'hi quedaria. Tot i amb això, no era fàcil explicar què calia fer per sobreviure.

En aquest moment va ser arrossegat violentament fora del seu somieig. La noia de la taula del costat s'havia girat en rodó i se l'estava mirant. Era la noia dels cabells foscos. L'observava de reüll, però amb una intensitat curiosa. En el precís instant que va captar-li la mirada, va desviar-la de nou.

Va començar a suar-li l'esquena. Una horrible glopada de terror va travessar-lo de cap a peus. Se'n va anar de seguida però va deixar-li una mena de neguit impertinent. Per què l'estava mirant, la noia? Per què no deixava de seguir-lo? Dissortadament, Winston no era capaç de recordar si ja hi era, en aquella taula, quan havia arribat, o bé havia vingut més tard. Però el dia anterior, n'estava segur, durant els Dos Minuts d'Odi, la noia havia segut a la cadira situada immediatament darrere seu quan no hi havia una necessitat aparent per fer-ho. Probablement, el seu objectiu real era escoltar-lo per tal d'assegurar-se que cridava prou fort.

Va tornar al seu pensament inicial: no creia que ara per ara, la noia formés part de la Policia del Pensament, però aleshores encara era pitjor, ja que els espies afeccionats eren els més perillosos. No sabia quant de temps havia estat mirant-lo, però com a mínim, calculava que uns cinc minuts, i era possible que els seus trets no haguessin estat del tot sota control. Era terriblement perillós deixar que els pensaments se te n'anessin, vagarosos, quan et trobaves en un lloc públic o dins el radi de la telepantalla. El més petit pensament et podia dur la ruïna: un tic nerviós, una mirada inconscient d'ansietat, un costum de xerrotejar per a tu mateix, qualsevol cosa que comportés el suggeriment d'una manca de normalitat, de tenir alguna cosa a amagar. En qualsevol cas, mostrar una expressió impròpia a la cara (semblar incrèdul quan s'anunciava

una victòria, per exemple) ja era, per si mateix, una infracció punible. Fins i tot hi havia una paraula en novaparla per denominar-ho: «caracrim».

La noia va tornar a donar-li l'esquena. Comptat i debatut, potser no li estava anant realment al darrere, potser era una coincidència, que s'hagués assegut tan a prop seu dos dies seguits. La cigarreta se li havia apagat i va apuntalar-la amb compte al caire de la taula. Ja acabaria de fumar-la després de treballar, si aconseguia que el tabac no se li tornés a escampar. Segur que la persona de la taula del costat era un espia de la Policia del Pensament, i encara més segur, a ell al cap de tres dies se l'endurien als soterranis del Ministeri de l'Amor, però no hi havia cap raó per malaguanyar una punta de cigarreta. Syme va doblegar el seu tros de paper i va fer-lo lliscar a la butxaca. Parsons s'havia posat a xerrar una altra vegada:

—T'he parlat mai, nano —va dir tot rosegant el canó de la pipa—, de quan els meus fills van calar foc a la faldilla d'una vella del mercat perquè van adonar-se que embolicava salsitxes amb un cartell del Gran Germà? Van avançar furtivament fins a darrere seu i van encendre-l'hi amb una caps de llumins. Van rostir-la de mala manera, em penso. Són ben entremaliats, eh? Però més espavilats que un gínjol! Avui en dia reben un entrenament de primer nivell, als Espies, millor fins i tot que el de la meva època. No diries mai quina és l'última cosa que els han proporcionat... Trompetes d'orella per escoltar a través del forat dels panys! La meva nena va portar-ne una a casa l'altre vespre. Va provar-la a la porta de la nostra saleta i va calcular que hi podia sentir el doble que si ficava al forat només l'orella. Per descomptat, és tan sols una joguina... Però almenys, els serveix per tenir bones idees, oi?

En aquell moment la telepantalla va deixar anar un xiulet penetrant. Era el senyal de tornar a la feina. Tots tres homes van posar-se drets per afegir-se al garbuix de gent que es dirigia als ascensors. El tabac que quedava dintre la cigarreta de Winston va caure tot per terra.

VI

Winston estava escrivint en el seu diari:

Va ser fa tres anys. Era un vespre fosc en un carreró lateral estret prop d'una de les estacions de tren principals. La noia s'estava dreta al costat d'una de les portes, contra la paret, sota un fanal del carrer que gairebé no feia llum. Tenia un rostre juvenil, amb una capa gruixuda de maquillatge. Va ser que anés tan pintada, el que em va cridar l'atenció, aquella blancor, com una màscara, i els llavis vermells i lluent. Les dones del Partit mai no es maquillaven la cara. No hi havia ningú més al carrer, i tampoc telepantalles. Va dir: dos dòlars. Jo...

En aquell moment, se li va fer massa difícil de continuar. Va tancar els ulls i se'ls va prémer amb els dits, intentant de fer fora aquella visió recurrent. Tenia la temptació gairebé insuperable de posar-se a cridar una tirallonga de porcades tan fort com pogués. O picar amb el cap contra la paret, o clavar cops de peu a la taula i llençar amb força el tinter per la finestra. Volia fer alguna cosa violenta, sorollosa, o dolorosa que pogués ocultar aquell record que l'estava turmentant.

El pitjor enemic, rumiava, és el propi sistema nerviós. És de témer que, en un moment donat, la pròpia tensió interna es faci visible per mitjà d'algun símptoma. Va recordar-se d'un home amb qui havia coincidit al carrer unes quantes setmanes enrere: un individu amb un aspecte absolutament normal, un membre del Partit, de trenta-cinc o quaranta anys, alt i prim, amb una cartera a la mà. Estaven a pocs metres de distància quan, sobtadament, la banda esquerra de la cara de l'home va contreure's amb una mena d'espasme. Va tornar a passar just quan es van creuar: va ser només un tic, un estremiment, ràpid com el clic del disparador d'una màquina de retratar, però també, era obvi, habitual. Recordava que en aquell moment va pensar: aquest pobre desgraciat està perdut. I el més espantós era que, probablement, aquelles accions es produïen de manera inconscient. El més gran dels perills era, tanmateix, parlar adormit. No hi havia manera de prevenir-se davant d'allò, almenys que ell sabés.

Va contenir la respiració i va continuar escrivint:

Vaig anar-me'n amb ella, vam passar per la porta i vam travessar un pati fins a una cuina situada en un soterrani. Hi havia un llit contra la paret i un llum a la taula que feia molt poca claror. Ella...

Les dents li grinyolaven. Li hauria agradat d'escopir. Alhora que pensava en la dona de la cuina al soterrani, va pensar en Katharine, amb qui estava casat. O potser hi havia estat. No, probablement encara hi estava perquè, pel que sabia, no era pas morta. Va semblar-li

ensumar de nou la pudor calenta i de resclosit que feia la cuina del soterrani, una pudor composta de ferum d'insectes, roba bruta i perfum barat i ordinari, però tot i amb això, molt atractiu, perquè les dones del Partit ni es perfumaven ni es podia imaginar que mai ho arribessin a fer. Només els proles es perfumaven. En la seva ment, l'olor del perfum estava inextricablement barrejada amb la fornicació.

Anar-se'n amb aquella dona va significar la primera falta en dos anys aproximadament. El tracte amb prostitutes estava prohibit, és clar, però era una d'aquelles regles que un podia gosar, ocasionalment, saltar-se. Era perillós, però tampoc una qüestió de vida o mort. Si t'atrapaven amb una prostituta, significava cinc anys de treballs forçats, no més, si no havies comès cap altre delictes. I era prou fàcil d'evitar si aconseguies que no t' enxampessin en ple acte. Els barris més pobres eren plens de dones a punt, disposades a vendre's. N'hi havia que podies aconseguir-les a canvi d'una ampolla de ginebra, que se suposava que els proles no bevien. Tàcitament, el Partit fins i tot tendia a encoratjar la prostitució, com a sortida d'uns instints que, igualment, era impossible de suprimir. La mera disbauxa no era gaire important, ja que era furtiva i trista i només implicava dones de classe submergida i menyspreada. El que era un delictes imperdonable era la promiscuïtat entre membres del Partit. Però, tot i que aquest era un dels delictes que confessaven invariablement els acusats en les grans purgues, era difícil d'imaginar que una cosa així succeís actualment.

L'objectiu del Partit no era simplement de prevenir-se davant lleialtats mútues d'homes i dones que després no pogués controlar. El seu propòsit real i no declarat era eliminar tota mena de plaer de l'acte sexual. L'enemic no era tant l'amor com l'erotisme, dins del matrimoni i fora. Tots els casaments entre membres del Partit havien de ser aprovats per un comitè format amb aquesta finalitat i —tot i que aquest principi no va ser mai establert clarament— el permís sempre era denegat si la parella implicada feia la impressió de sentir mútuament una atracció física. L'únic propòsit admès dels casaments era el d'engendrar fills per al servei del Partit. L'intercanvi sexual s'havia considerat com una mena d'operació menor, poc molesta, com si t'administressin un edema. Això tampoc no s'havia dit mai clarament, és clar. Però indirectament s'inculcava a tots els membres del Partit a partir de la infantesa. Fins i tot hi havia organitzacions com ara la Lliga Juvenil Antisexe que advocava pel celibat total per a tots dos sexes. Tots els nens havien de ser engendrats per inseminació artificial («insart», es deia en novaparla) i criats en institucions públiques. Winston s'adonava que això, tot plegat, no es pensava seriosament. Però d'una manera o altra, encaixava amb la ideologia general del Partit. El Partit estava intentant d'eliminar l'instint sexual i, si no li era possible de matar-lo, almenys el deformava i l'embrutia. Winston no sabia per què era així, però semblava del tot natural que ho fos. I almenys pel que feia a les dones, els esforços del Partit tenien un èxit total.

Va tornar a pensar en Katharine. Feia nou, deu, prop d'onze anys que s'havien separat. Era curiós que poc que hi pensava. Era capaç de

passar dies sencers sense recordar que havia estat casat. Només havien estat junts uns quinze mesos. El Partit no permetia el divorci, però encoratjava la separació en els casos en què no hi havia criatures.

La Katharine era una noia alta, rossa, molt tibada, d'esplèndids moviments. Tenia un rostre provocador, aquilí, un rostre que s'hauria qualificat de noble fins al moment de descobrir que no hi havia res darrere. Ben al principi de la seva vida conjugal, Winston ja havia decidit —encara que només fos perquè la coneixia més íntimament que qualsevol altra persona— que la noia era, sense excepció, la persona amb el cervell més buit, vulgar i estúpid que mai s'hagués trobat. No hi tenia ni un pensament que no fos un eslògan, al cap. I no hi havia cap bestiesa, absolutament cap, que no fos capaç d'empassar-se si el Partit s'ho manegava bé. Winston, interiorment, la denominava «la banda sonora humana». Tanmateix, hauria aguantat de viure amb ella si no hagués estat per una cosa, el sexe.

Tan aviat com la tocava semblava endurir-se i apartar-se com una molla. Abraçar-la era com abraçar una talla de fusta articulada. I el més estrany era que fins i tot quan ella l'estrenyia, Winston tenia la sensació que, al mateix temps, el rebutjava amb tota la seva força. La rigidesa dels seus músculs ajudava a fer aquesta impressió. Jeia amb els ulls tancats, ni resistint-s'hi ni cooperant-hi, més aviat resignant-s'hi. Era d'allò més violent i, després d'una estona, horrible. Però fins i tot així hauria pogut viure amb ella si haguessin arribat a l'acord de no fer l'acte sexual. Però va ser prou curiós: la mateixa Katharine s'hi va oposar. Calia, deia, produir una criatura, si els era possible. Així doncs, va continuar tenint lloc l'actuació, un cop per setmana, regularment, sempre que no fos impossible. Fins i tot acostumaven a recordar-s'ho al matí, per no descuidar-se'n, com si fos una gestió que calia fer al vespre. La noia ho deia de dues maneres: una era «fer un nen» i l'altra, «complir el nostre deure amb el Partit». (Sí, en realitat també havia utilitzat aquesta frase). Ben aviat va començar-li a créixer un sentiment de por quan arribava el dia assenyalat. Però sortosament, el nen no va comparèixer i a la fi ella va estar d'acord a deixar córrer els intents. Poc després es van separar.

Winston va sospirar inaudiblement. Va agafar la ploma de nou i va escriure:

La dona va llançar-se sobre el llit i al moment, sense cap mena de preliminars, de la manera més grollera i horrible que es pugui imaginar, va estirar-se la faldilla amunt. Jo...

Va veure's, dret, enmig d'aquella mitja claror, amb la ferum de xinxes i de perfum barat al nas, i un sentiment de desfeta i de ressentiment al cor que, fins i tot en aquell moment, se li barrejava amb el record del cos blanc de Katharine, glaçat per sempre més pel poder hipnòtic del Partit. Per què sempre havia de ser així? Per què no podia tenir una dona pròpia en comptes d'aquelles arrossegades llefiscoses un cop a l'any?

Però una relació amorosa de debò era un fet gairebé impensable. Les dones del Partit eren totes iguals. Els havien arrelat la castedat tan profundament com la lleialtat al Partit. Condicionades, ja molt aviat, pels jocs i l'aigua freda, per totes les ximpleries que els ensenyaven a l'escola i als Espies i a la Lliga Juvenil, per les lectures, manifestacions, cançons, lemes i músiques marcial, els sentiments naturals els havien estat arrencats. La raó li deia que havia d'haver-hi excepcions, però el cor no s'ho creia. Totes eren inexpugnables, tal com desitjava el Partit que fossin. El que ell volia, més i tot que ser estimat, era fer caure a terra aquell mur de virtut, encara que només fos una vegada a la vida. L'acte sexual, realitzat amb èxit, era tota una rebel·lió. El desig era delictes de crimpensar. Suposant que se n'hagués sortit, fins i tot el fet d'haver espavilat Katharine s'hauria considerat una seducció, tot i ser la seva dona.

Però calia acabar d'escriure la història. Va escriure:

Vaig encendre el llum. Quan vaig veure-la a la claror de...

Després de la foscor, la feble il·luminació del llum de parafina li havia semblat molt brillant. Per primer cop, podia veure bé la dona. Va fer una passa cap a ella i es va aturar, ple de cobdícia i de terror. Era dolorosament conscient del risc que havia corregut anant fins allí. Era perfectament possible que les patrulles l'atrapessin a la sortida: de fet, potser eren fora, a la porta, esperant, en aquell moment. Si se n'anava sense ni tan sols haver fet el que havia anat a fer...

Calia escriure tot allò, calia confessar-ho. De sobte, va veure a la claror de la bombeta que la dona era *vella*. La pintura que li empastifava la cara era tan gruixuda que semblava com si anés a esquerdar-se com una carota de cartró. Ja tenia força cabells blancs, però el detall veritablement més horrorós era que la boca li havia quedat mig oberta i no revelava res tret d'una foscor cavernosa. No tenia ni una dent.

Va afanyar-se a escriure, fent gairebé gargots:

Quan vaig veure-la a plena llum vaig adonar-me que era una vella de debò, com a mínim tenia cinquanta anys. Però vaig continuar endavant i vaig fer-ho igualment.

Va aixafar-se les parpelles amb els dits una altra vegada. A la fi, ho havia escrit, però no servia de res. La teràpia no havia funcionat. Les ganes de cridar renecs amb tota la potència de la seva veu eren tan fortes com sempre.

VII

«Si hi ha gens d'esperança», va escriure Winston, «es troba en els proles».

Si hi havia esperança, per força es trobava en els proles, perquè només ells, aquell formigueig de masses menyspreades, el vuitanta-cinc per cent de la població d'Oceania, podria generar la força per destruir el Partit. El Partit no podria ser enderrocat des de dins. Els seus enemics, si és que en quedava cap, no tenien manera d'ajuntar-se, ni tan sols d'identificar-se els uns als altres. Fins i tot en el cas que la llegendària Fraternitat existís, cosa que podia ser possible, era inconcebible que els seus membres poguessin ajuntar-se en grups superiors a dues o tres persones. La rebel·lió significava una manera de mirar, una inflexió de veu, com a molt, un mot mormolat casualment. Però els proles, només que poguessin arribar a ser una mica conscients de la seva força, no tindrien la necessitat de conspirar. Només els caldria aixecar-se i sacsejar-se una mica, com els cavalls quan espanten les mosques. Si volguessin, podrien fer el Partit a miques demà al matí mateix. Amb tota seguretat, més tard o més d'hora, se'ls acudirà de fer-ho. I encara que...!

Va recordar una vegada que estava passejant per un carrer ple de gent quan un aldarull potent de centenars de veus —veus de dona— va irrompre des d'un carreró lateral. Era un gran i formidable crit de ràbia i desesperació, un plany profund que feia «Oh-o-o-o-oh!» que arribava bronzint com la vibració d'una campana. El cor va fer-li un salt. Estava començant!, va pensar. Un motí! A la fi, els proles trenquen les cadenes! Quan va arribar al lloc es podia veure un grup de dues o tres-centes dones avançant cap a les parades d'un mercat al carrer, amb uns rostres tan tràgics com els dels passatgers condemnats d'un vaixell que s'enfonsa. Però en aquell moment, la desesperació general va esquarterar-se en una multitud de baralles individuals. Semblava que una de les parades havia estat venent paelles de llauna. Eren objectes poc sòlids, mal fets, però és que aconseguir qualsevol atuell de cuina era sempre molt difícil. Ara n'havia arribat una provisió inesperadament. Les dones que se n'havien sortit, colpejades i empentades per les altres, miraven d'escapolir-se amb les seves paelles mentre dotzenes d'altres clamaven entorn de la parada, acusaven de favoritisme el seu propietari, deien que tenia més paelles en reserva. Hi havia un bon rebombori de xiscles. Dues dones matxucades, una d'elles tota despentinada, estiraven la mateixa paella i intentaven d'arrencar-la a l'altra de les mans. Van tibar les dues amb la mateixa força fins que el mànec es va trencar. Winston va mirar-s'ho fastiguejat. I tot i amb això, per un moment, quin poder gairebé terrorífic havia ressonat en aquell crit sorgit de només uns quants centenars de goles! Per què no podien esclatar mai d'aquesta manera per alguna cosa que fos important?

Va escriure:

Fins que no es tornin conscients no es rebel·laran, i fins que no s'hagin rebel·lat, no podran esdevenir conscients.

Això, rumiava, gairebé semblava la transcripció d'un dels llibres de text del Partit. El Partit proclamava, és clar, que havien alliberat els proles de la submissió. Abans de la Revolució havien estat oprimits ignominiosament pels capitalistes, que els havien fet passar gana i apallissat, que havien forçat les dones a treballar a les mines de carbó (les dones encara hi treballaven, de fet) i havien venut els nens de sis anys per treballar a les fàbriques. Però alhora, fidel als principis del pensardoble, el Partit ensenyava que els proles eren inferiors naturals que calia mantenir subjectes, com animals, aplicant-los unes quantes normes ben senzilles. En realitat se sabia molt poc dels proles. Tampoc no calia saber-ne gaire. Mentre continuessin treballant i criant, les seves altres activitats no tenien importància. Deixats anar, com el bestiar en llibertat de les planúries argentines, havien acabat per adoptar un estil de vida que semblava que els era natural, una mena de comportament ancestral. Naixien i creixien als barris baixos, començaven a treballar als dotze anys, passaven per un breu i esplendorós període de bellesa i desig sexual, es casaven als vint, eren de mitjana edat als trenta i la majoria morien als seixanta. El seu horitzó mental l'omplien la feina física dura, el govern de la casa i dels fills, baralles insignificants amb els veïns, pel·lícules, futbol, cervesa i, per damunt de tot, el joc. No era gens difícil de tenir-los controlats. Uns quants agents de la Policia del Pensament patrullaven barrejats entre ells, escampaven falsos rumors i descobrien i eliminaven els pocs individus que jutjaven capaços d'esdevenir perillosos. Però no es feia cap intent d'adoctrinar-los en la ideologia del Partit. No era desitjable que els proles tinguessin ideals polítics gaire forts. Tot el que se'ls requeria era un patriotisme primitiu que pogués ser excitat sempre que fos necessari per tal de fer-los acceptar horaris de feina més llargs i racions més curtes. I fins i tot quan acabaven enfadant-se tal com passava de vegades, el seu enuig no els duia enlloc, no tenien idees generals i per tant només podien concentrar-se en greuges d'allò més insignificants. Els mals més grans escapaven invariablement del seu coneixement. La gran majoria de proles ni tan sols no tenia telepantalles a casa seva. Fins i tot la policia civil no es ficava gaire amb ells. A Londres hi havia un índex altíssim de delinqüència, un món dintre d'un altre món fet de lladres, bandits, prostitutes, traficants de drogues i tota mena de malfactors. Però del moment que això afectava només els proles, no se li donava importància. Els era permès de seguir els seus codis ancestrals en qualsevol qüestió de moral. El puritanisme sexual del Partit no els era imposat. La promiscuïtat no era castigada i es permetia el divorci. Fins i tot se'ls hauria permès el culte religiós si haguessin mostrat el més petit signe de necessitar-lo o de desitjar-lo. Estaven més enllà de la sospita. Com deia un dels lemes del Partit: «Els proles i els animals són lliures».

Winston va ajupir-se i va gratar-se amb compte les úlceres varicoses. Li estaven tornant a picar. El tema al qual es tornava invariablement era la

impossibilitat de saber com era de debò la vida abans de la Revolució. Va treure del calaix un exemplar del llibre d'història per a criatures que li havia prestat la senyora Parsons, i va començar a copiar-ne un passatge en el diari que deia:

Als vells temps, abans de la gloriosa Revolució, Londres no era la bonica ciutat que coneixem avui en dia. Era un lloc brut, fosc i miserable on difícilment hi havia prou menjar i on centenars de milers de pobres no tenien un parell de botes per als peus ni un sostre sota el qual poder dormir. Nens no més grans que vosaltres havien de treballar dotze hores al dia per a amos cruels, els quals els castigaven amb fuetades si treballaven massa lents i només els alimentaven amb crostes de pa sec i aigua. Però enmig de tota aquesta terrible pobresa hi havia unes quantes cases, grans i boniques, que eren habitades per rics que tenien més de trenta criats al seu servei. Aquests rics eren anomenats «capitalistes». Eren homes grassos i lletjos amb cares perverses, tal com es pot apreciar a la imatge de la pàgina contigua. Podeu veure-hi un home que va vestit amb una americana negra llarga que es deia «frac», i porta un barret brillant, tot estrany, que sembla el tub d'una estufa, que es deia «copalta». Aquest era l'uniforme dels capitalistes i ningú més tenia permès de dur-lo. Els capitalistes posseïen totes les coses del món i tothom que no ho era esdevenia el seu esclau. Posseïen la terra, les cases, totes les fàbriques i tots els diners. Si algú els desobeïa, l'enviaven a la presó o el despatxaven de la feina i provocaven que passés gana fins a la mort. Quan una persona normal parlava amb un capitalista havia d'inclinar-se, fer-li una reverència i descobrir-se el cap davant seu i donar-li el tractament de «senyor». El cap dels capitalistes s'anomenava el Rei, i...

Ja se sabia la resta del text. S'hi parlava dels bisbes amb les seves mànigues de fil, dels jutges amb les seves togues d'ermini, de la picota, de les accions borsàries, dels molins de roda, del gat de nou cues, del banquet ofert pel senyor alcalde, i de la pràctica de besar els peus del papa. Hi havia també una cosa anomenada «*jus primae noctis*» que, ben segur, no trobaríem esmentada en un llibre de text escolar. Era la llei per la qual tots els capitalistes tenien el dret de jeure amb qualsevol dona que treballés en una de les seves fàbriques.

Com podria explicar quina part de tot plegat era mentida? Podria ser veritat que el nivell de vida mitjà de la gent era millor ara que no abans de la Revolució. L'única prova en sentit contrari era la protesta muda en el moll dels ossos; la sensació instintiva que les condicions en què vivies eren intolerables i que en un altre temps havien hagut de ser diferents. El sorprenia que la cosa més veritable i característica de la vida moderna no era tant la seva crueltat i inseguretat com, simplement, la seva nuesa, la seva opacitat, la seva indiferència. La vida, si observaves al teu voltant, no s'assemblava gens no sols a les mentides fetes córrer des de les telepantalles, sinó tampoc als ideals que el mateix Partit intentava d'assolir. Hi havia grans àrees, fins i tot per a un membre del Partit, que eren neutrals i apolítiques; es tractava de passar el temps amb feines fastigoses, barallar-se per un lloc al metro, recosir-se un

mitjà com un colador, remenar una pastilla de sacarina i guardar-se una punta de cigarreta. L'ideal preconitzat pel Partit era una cosa gran, terrible, enlluernadora. Un món d'acer i formigó, de màquines monstruoses i armes terribles, una nació de guerrers i fanàtics, marxant endavant en perfecta unitat, tenint tothom els mateixos pensaments i cridant els mateixos lemes, treballant perpètuament, barallant-se, triomfant, perseguint. Tres-cents milions de persones amb la mateixa cara. La realitat eren ciutats lúgubres i ruïnoses on gent mal alimentada anava d'una banda a l'altra arrossegant sabates foradades i s'atapeïa en cases apedaçades del segle XIX que podien sempre a col i tenien els lavabos espatllats. Li va semblar veure una ciutat de Londres vasta i ruïnosa, amb un milió de cubells d'escombraries, i barrejada amb aquesta visió, la imatge de la senyora Parsons, una dona de cara arrugada i cabells primis i delicats, arreglant sense èxit una canonada embossada.

Es va ajupir i es va tornar a gratar. Dia i nit les telepantalles et ferien les orelles amb estadístiques que demostraven que la gent, avui en dia, tenia més menjar, més roba, cases millors, millor lleure, i que vivia més i treballava menys hores, i que era més alta, més saludable, més forta, més feliç, més intel·ligent, més ben educada, que la gent de cinquanta anys endarrere. Ni un mot d'això es podia demostrar o no. El Partit proclamava, per exemple, que avui, el quaranta per cent dels proles estava alfabetitzat. Abans de la Revolució, deia, el nombre arribava tan sols al quinze per cent. També proclamava el Partit que la taxa de mortalitat infantil era, ara mateix, un cent seixanta per mil, mentre que abans de la Revolució arribava al tres-cents. I així successivament. Era com una equació senzilla amb dues incògnites. Podia ser molt bé que, literalment, cadascun dels mots del llibre d'història, fins i tot les coses inqüestionades, fossin pura fantasia. Pel que sabia, podia ser que mai no hagués existit una llei com la del *jus primae noctis*, o un ésser com el capitalista, o qualsevol mena de guarniment com ara un barret de copalta.

Les coses s'esvaïen en la boira. S'esborrava el passat, s'oblidava el mateix fet d'esborrar, la mentida esdevenia veritat. Només un cop a la vida havia posseït una prova concreta i irrefutable d'un acte de falsificació —després de l'esdeveniment, que era el que comptava. L'havia tingut a les mans per espai de trenta segons. Devia ser cap al 1973. Era l'època, aproximadament, en què ell i Katharine s'havien separat. Però la data rellevant de debò havia estat set o vuit anys abans.

En realitat la història va començar cap a la meitat dels seixanta, el període de les grans purgues durant el qual els líders primitius de la Revolució van ser eliminats de cop i per sempre. Cap al 1970 no en quedava ni un tret del Gran Germà. Tots els altres havien estat acusats de traïdors i contrarevolucionaris. Goldstein va escapar-se'n i va amagar-se en un lloc desconegut. De la resta, una minoria simplement va desaparèixer, mentre que la majoria van ser executats després d'espectaculars judicis públics on van confessar els seus crims. Entre els darrers supervivents hi havia tres homes que es deien Jones, Aaronson i

Rutherford. Devia ser cap al 1965, que van ser arrestats. Com passava sovint, van esvair-se durant un any o més, de manera que ni tan sols no se sabia si eren vius o morts. Aleshores van reaparèixer sobtadament per incriminar-se de la manera habitual. Van confessar haver contactat amb l'enemic (en aquella data, l'enemic era també Euràsia), haver malversat cabals públics, haver assassinat diversos membres de confiança del Partit, haver intrigat contra el lideratge del Gran Germà des de molt abans fins i tot de l'adveniment de la Revolució, i haver realitzat actes de sabotatge causants de la mort de centenars de milers de persones. Després de confessar tot això van ser perdonats, readmesos al Partit i col·locats en llocs que, de fet, eren inútils però que sonaven a importants. Tots tres van escriure llargs i abjectes articles al *Times* on analitzaven les raons de la seva defecció i prometien esmenar-se.

Un temps després del seu alliberament, Winston els havia vist tots tres al Cafè del Castanyer. Va recordar la mena de fascinació terrorífica amb què els va estar observant de reüll. Eren homes molt més grans que ell, relíquies d'un món antic, gairebé les darreres figures que quedaven dels primers i heroics dies del Partit. Encara conservaven l'encant de la lluita subterrània i de la guerra civil. Tenia la sensació, encara que aleshores els fets i les dates ja se li esfumaven, que ja en coneixia els noms anys abans que fossin anomenats pel Gran Germà. Però també eren fora de la llei, enemics, intocables, marcats amb l'absoluta certesa de l'anihilació en un any o dos. Ningú que hagués caigut a les mans de la Policia del Pensament se n'escapava. Eren cadàvers esperant el seu retorn a la tomba.

No hi havia ningú més a les taules més pròximes a ells. Ni tan sols no era gaire prudent que et veiessin prop de gent com aquesta. Seien en silenci davant de gots de ginebra aromatitzada amb clau, que era l'especialitat del cafè. Dels tres, va impressionar-lo més l'aspecte de Rutherford. Temps enrere havia estat un caricaturista famós, les brutals sàtires del qual havien ajudat a inflamar l'opinió popular abans i durant la Revolució. Fins i tot ara, molt de tant en tant, els seus dibuixos continuaven apareixent al *Times*. Eren una simple imitació del seu estil dels inicis, però ara, curiosament, sense vida i poc convinents. No eren més que un reciclatge de temes antics: blocs dels barris baixos, criatures mortes de gana, baralles de carrer, capitalistes amb barret de copalta —fins i tot a les barricades, els capitalistes semblaven enganxats als seus copaltes—; en fi, un incessant i desesperançat esforç de tornar al passat. Era un home monstruós, amb una crinera de cabells grisos i greixosos, una cara amb bosses i sutures, i uns llavis gruixuts com de negre. Temps enrere devia haver estat fortíssim; ara el seu cos gros s'inclinava, es torçava, es corbava, queia en totes direccions. Semblava que havia d'esquerdar-se davant dels vostres ulls, com una muntanya esmicolant-se.

Era la solitària hora de les quinze. Winston ja no podia recordar com s'ho havia fet per estar al cafè a aquella hora. El lloc era gairebé buit. Una música metàl·lica anava brollant de les telepantalles. Els tres

homes, asseguts al seu racó, gairebé immòbils, no parlaven. Sense caldre que demanessin, el cambrer va dur-los gots de ginebra fresca. Hi havia un tauler d'escacs a la taula del costat amb les peces col·locades. Però no hi havia cap partida començada. I aleshores, potser per espai de mig minut, va passar alguna cosa a les telepantalles. Va canviar la melodia que sonava i el to de la música també va canviar; es va fer present però tot i amb això era força difícil de descriure. Era una nota peculiar, esquerdada, braolant, burleta. Dintre seu, Winston va anomenar-la «nota groga». I aleshores, una veu des de la telepantalla va posar-se a cantar:

Sota el brancam del castanyer

et vaig vendre i em vas vendre:

ells jeuen allí, nosaltres jaïem aquí

sota el brancam del castanyer.

Els tres homes no es van bellugar. Però quan Winston va observar de nou la cara feta malbé de Rutherford, va veure que tenia els ulls plens de llàgrimes. I per primer cop va adonar-se amb un mena d'estremiment interior, i sense saber ben bé de què s'estremia, que tant Aaronson com Rutherford tenien el nas trencat.

No gaire temps més tard tots tres van ser detinguts de nou. Semblava que s'havien compromès amb noves conxorxes des del mateix moment que els havien deixat anar. En el seu segon procés van confessar una altra vegada a tothom els seus antics delictes i en van afegir un reguitzell de nous. Els van executar i el seu destí va ser registrat en les històries del Partit, un avís per a la posteritat. Uns cinc anys després, el 1973, Winston estava desenrotllant un feix de documents que tot just acabaven de saltar-li enfora des del tub pneumàtic. Van caure-li damunt la taula i va adonar-se d'un tros de paper que s'havia ficat entremig dels altres i que després s'havien descuidat. En el mateix instant de desplegar-lo ja va adonar-se de la seva importància. Era mitja pàgina arrencada del *Times*, d'uns deu anys abans —era la part de dalt del tros, per tant incloïa la data— i contenia una fotografia dels delegats presents en alguna cerimònia oficial del Partit, a Nova York. Destacats enmig del grup hi havia Jones, Aaronson i Rutherford, era impossible l'error; en qualsevol cas, els seus noms s'esmentaven al peu de foto.

La qüestió era que en tots dos processos els tres homes havien confessat que en aquella data es trobaven en territori eurasiàtic. Que havien partit d'un aeròdrom del Canadà per mantenir una trobada en algun lloc de Sibèria. Que havien tingut converses amb membres de l'estat major eurasiàtic, als quals havien lliurat amb traïdoria importants secrets militars. Winston n'havia retingut la data perquè casualment era el dia del solstici d'estiu; tot i que la història sencera devia haver quedat registrada en nombrosos llocs, també. Només hi havia una conclusió possible: les confessions eren falses.

Evidentment això no va ser cap gran descoberta. Fins i tot en aquella època Winston ja s'imaginava que la gent que desapareixia en les purgues no havia comès realment els delictes de què eren inculpats. Però ara en tenia una prova concreta: era un fragment del passat que s'havia abolit, com un os fossilitzat que apareix en un estrat inesperat i destrueix una teoria geològica. N'hi havia prou per fer esclatar el Partit en àtoms, si, d'una manera o altra, es podia fer públic al món i s'aconseguia de fer-ne conèixer la transcendència.

Va posar-se a treballar. Tan aviat com va veure què era la foto i què significava, va tapar-la amb un altre full de paper. Sortosament, quan l'havia desenrotllat havia aparegut cap per avall respecte a l'àrea de control de la telepantalla. Va posar-se als genolls el seu bloc de notes i va enretirar una mica la cadira per tal de quedar tan lluny de la telepantalla com fos possible. Mantenir el rostre inexpressiu va ser fàcil; amb una mica d'esforç, fins i tot es podia controlar la respiració, però el que no podies controlar era el bategar del cor. I la telepantalla era prou sensible per poder-ho captar. Va deixar que passessin el que ell va jutjar que eren uns deu minuts, tota l'estona angoixat per la por que algun incident

—per exemple, un sobtat cop de vent que li desendrecés la taula— pogués trair-lo. Aleshores, sense destapar-la una altra vegada, va deixar caure la foto en el forat de la memòria barrejada amb d'altres papers per llençar. Al cap d'un minut, potser, ja s'hauria convertit en cendres.

Això va ser feia deu, onze anys. Avui, probablement, s'hauria guardat la foto. Era curiós que el fet d'haver-la tingut a les mans li semblés tan important encara ara, quan la fotografia mateixa, tant com l'esdeveniment que havia registrat, eren ja només memòria. Era menys fort el domini del Partit sobre el passat, es demanava, si una prova que ja no existia havia existit *en un determinat moment* ?

Però avui, en el supòsit que, d'alguna manera, pogués ressuscitar de les pròpies cendres, fins i tot podia ser que aquella fotografia ja no fos cap prova. A l'època en què va fer aquella descoberta, Oceania ja no estava en guerra amb Euràsia, i els tres personatges suprimits havien d'haver traït el seu país amb els agents d'Orientàsia i no pas amb els d'Euràsia. Des d'aleshores hi havia hagut altres acusacions —dues o tres, ja no se'n podia recordar. Molt probablement, les confessions havien estat reescrites i reescrites fins que els fets i les dates originals ja no tinguessin la més petita importància. El passat no sols canviava, sinó que ho feia contínuament. Però el que l'afligia tant com un malson era el fet de no haver arribat mai a entendre clarament el perquè d'emprendre una impostura tan immensa. Els avantatges immediats de falsificar el passat resultaven obvis, però les motivacions últimes eren un misteri. Va agafar de nou la ploma i va escriure:

Comprenc el COM. No comprenc el PERQUÈ.

Va preguntar-se, tal com havia fet altres vegades, si ell mateix no era un llunàtic. Potser un llunàtic es podia considerar una minoria constituïda

per un sol individu. Durant un temps havia estat signe de bogeria creure que la terra girava entorn del sol. Avui podia ser-ho creure que el passat era inalterable. Podia trobar-se tot sol mantenint aquesta creença. I trobar-se sol equivalia a ser un llunàtic. Però la idea de ser un llunàtic no era allò que el preocupava més, sinó l'horror de pensar que podia estar equivocat.

Va agafar el llibre d'història per a infants i va contemplar el retrat del Gran Germà que ocupava tota la portada. Els ulls hipnòtics van mirar-li els seus de fit a fit. Era com si una força immensa pressionés de dalt a baix, una cosa que penetrava al crani, martellejava el cervell, feia que algú s'espantés de les pròpies creences, persuadia, gairebé, de negar l'evidència mateixa dels propis sentits. A la fi, el Partit anunciaria que dos més dos feien cinc. I s'hauria de creure. Era inevitable que més tard o més d'hora ho proclamessin: la lògica de la seva posició ho exigia. La seva filosofia negava tàcitament no sols la validesa de l'experiència sinó la simple existència de la realitat exterior. L'heretgia de les heretgies era el seny. I el més terrorífic no era tant que es pogués assassinar algú per pensar diferent sinó que poguessin tenir raó. Després de tot, com se sap que dos i dos són quatre? O que existeix la força de la gravetat? O que el passat no es pot canviar? Si tant el passat com el món exterior existeixen només en el pensament i el mateix pensament és controlable..., què, aleshores?

Però no, el seu coratge, de sobte, li va reforçar les conviccions. La cara d'O'Brien, sense poder trobar-hi cap associació òbvia amb els seus pensaments, havia aparegut dintre seu, flotant. Sabia, amb més certesa que abans, que O'Brien estava amb ell. Escrivia el diari per a O'Brien — perquè arribés a O'Brien— en forma de carta interminable que ningú no podria llegir mai, però adreçada a una persona concreta. I aquest fet era el que li donava la seva peculiaritat.

El Partit deia que havies de refusar les evidències provinents de la vista i de l'oïda. Era la seva ordre final i més essencial. El cor se li ofegava quan pensava en l'enorme poder que es podia desplegar contra ell, en la facilitat amb què qualsevol intel·lectual del Partit podria derrotar-lo en un debat, en els arguments subtils que seria incapaç d'entendre i encara menys de respondre. I tot i amb això considerava que tenia la raó! Ells eren els equivocats, no pas ell. Calia defensar l'obvietat, la simplicitat i la veritat. Allò veritable és veritat, ja hi pots pujar de peus! El món real existeix, les seves lleis no canvien. Les pedres són sòlides, l'aigua és molla, els objectes sense base cauen cap al centre de la terra.

Amb la sensació que estava parlant a O'Brien i alhora que establia un axioma important, va escriure:

Ser lliure és la llibertat de poder dir que dos i dos són quatre. Si et garanteixen això, la resta ve tota sola.

VIII

D'algun lloc al fons d'un passatge, arribava flotant al carrer l'aroma de cafè torrant-se —cafè de debò, no pas cafè Victòria. Winston va afluixar la marxa involuntàriament. Durant un parell de segons aproximadament va tornar enrere, al món mig oblidat de la seva infantesa. Aleshores una porta va tancar-se de cop i va semblar que tallava l'aroma tan abruptament com si s'hagués tractat d'un so.

Havia caminat uns quants quilòmetres per la vorera i l'úlcer varicosa se li havia irritat. Era la segona vegada en tres setmanes que s'havia perdut una de les vetllades del Centre Comunitari: un acte imprudent, ja que podies estar segur que el nombre de les assistències al Centre era rigorosament comprovat. En principi, un membre del Partit no tenia temps lliure, no estava mai sol tret de quan es ficava al llit. S'havia assumit que quan no s'estava treballant, menjant o dormint, es prenia part en una mena o altra de lleure comunitari. Fer alguna cosa que suggerís un cert gust per la solitud, ni que fos sortir a passejar tot sol, era sempre una mica perillós. Hi havia un mot en novaparla per a això: «vidapròpia», es deia. Significava individualisme i excentricitat. Però aquell vespre, mentre sortia del Ministeri, l'agradable aire d'abril el va temptar. El cel era fet del blau més càlid que havia vist en tot l'any i, sobtadament, se li van fer insuportables la llarga i sorollosa vetllada al Centre, els jocs avorrits i esgotadors, les conferències i la companyonia cridanera untada de ginebra. Seguint un impuls, es va girar i es va allunyar de la parada de l'autobús. Va posar-se a vagarejar pel laberint de Londres, primer cap al sud, després cap a l'est, més tard de nou cap al nord... Es va deixar perdre per carrers desconeguts, gairebé sense preocupar-se de la direcció que prenia.

«Si hi ha esperança», havia escrit al seu diari, «és en els proles». Els mots li havien tornat, com l'afirmació d'una veritat mística i d'un absurd palpable. Es trobava en algun punt de la zona vaga, de color terrós, dels barris baixos, al nord-est del que una vegada havia estat l'estació de Sant Pancraç. Va estar caminant per un carrer empedrat, amb casetes de dos pisos i portals atrocinats que donaven de dret a la vorera i que, una mica, suggerien curiosament la forma de caus de rata. Pertot arreu entre les llambordes hi havia tolls d'aigua bruta. Dins i fora dels portals foscos i per sota, pels estrets passatges que comunicaven les dues parts de les cases, hi havia una multitud de gent —noies en plena floració, amb boques cruelment pintades; joves que perseguien les noies; dones inflades caminant com els ànecs, que mostraven allò que serien les noies al cap de deu anys; éssers vells corbats que anaven transitant amb dificultat, i nens esparracats, descalços, que jugaven als tolls d'aigua i tot seguit arrencaven a córrer sota els crits enrabiats de les seves mares. Potser una quarta part de les finestres del carrer estaven trencades i tapades amb taulons. La majoria de la gent no es fixava en Winston; uns quants van observar-lo amb una mena de curiositat

cautelosa. Dues dones monstruoses de braços vermellosos quadrats sobre els davantals xerraven fora el portal. Winston, mentre s'hi acostava, va captar uns quants fragments de la seva conversa.

—Sí, jo que li dic, tot això està molt bé, li dic. Però si haguessis estat al meu lloc hauries fet igual que jo. És molt fàcil, criticar, li dic, però no has tingut els mateixos problemes que jo...

—Ah —va dir l'altra—. Molt ben dit. És just el que li havies de dir.

Les veus estridents van aturar-se de cop. Les dones van repassar-lo amb un silenci hostil mentre passava. Però exactament no era hostilitat, era tan sols una mena de respecte, un encarcament momentani, com quan ens creuem amb un animal desconegut. La granota blava del Partit no devia ser una cosa gaire vista en un carrer com aquell. Evidentment, era força estúpid deixar-se veure per llocs així, si no era que hi tinguessis algun negoci pendent. Et podien aturar les patrulles, si et sorprenien caminant entre els proles. «Puc veure els teus papers, camarada? Què fas per aquí? A quina hora has plegat de treballar? És el teu camí habitual de tornada a casa?». I així anar fent. I no era que hi hagués cap llei que prohibís passejar fins a casa per una ruta inusual. Però n'hi havia prou per cridar l'atenció si la Policia del Pensament en sentia parlar.

De sobte es va commocionar tot el carrer. Se sentien crits d'avís procedents de tots cantons. La gent es tancava dins els portals com conills. Una noia va sortir com una fletxa des d'un dels portals una mica més amunt d'on era Winston, va agafar a coll un nen petitíssim que jugava en un dels tolls, va embolicar-lo amb el davantal i va afanyar-se a tornar, tot en un sol moviment. A l'instant, un home amb una jaqueta negra com d'orquestrina que havia emergit d'un dels carrerons laterals va acostar-se corrents a Winston mentre apuntava nerviosament cap al cel.

—Vapor! —va udolar—. Compte, patró! Li caurà al cap! Ràpid, a terra!

Vapor era el motiu que, per alguna raó, els proles aplicaven a les bombes coet. Winston es va llençar de seguida de cara a terra. Els proles no s'equivocaven gairebé mai quan t'advertien d'aquesta manera. Semblaven posseir una mena d'instint que els avisava uns quants segons abans de la caiguda d'un coet, tot i que els coets, suposadament, viatjaven a una velocitat superior a la del so. Winston va cobrir-se el cap amb els avantbraços. Va sentir-se un rugit que va fer tremolar el paviment; una pluja d'objectes menuts va caure-li a l'esquena. Quan va aixecar-se va adonar-se que estava ple de fragments de vidre de la finestra més pròxima.

Va posar-se a caminar. La bomba havia derruït un grup de cases dos-cents metres enllà, carrer amunt. Un plomall negre de fum surava per l'aire, i a sota, un núvol de polsim envoltava una multitud de gent que es bellugava entre les ruïnes. Hi havia un petit munt de guix a la vorera,

davant seu. D'entremig sorgia un fil d'un vermell brillant. Quan va arribar-hi va veure que era una mà humana tallada pel monyo. Tret del tros sangonós, la mà era tan blanca que semblava un motlle de guix.

D'un cop de peu va engegar-la a la claveguera. Després, per estalviar-se la gentada, va trencar per un dels carrerons de mà dreta. En tres o quatre minuts va ser fora de la zona afectada per la bomba. Aquí, la sòrdida vida dels carrers continuava com si res no hagués passat. Eren gairebé les vint del vespre i les botigues de begudes freqüentades pels proles («pubs», en deien) eren atapeïdes de clients. De les brutes portes oscil·lants, que s'obrien i tancaven sense parar, arribava una pudor d'orina, serradures i cervesa amarga. En un racó format gràcies a una façana més avançada, hi havia tres homes drets, molt junts. El del mig aguantava un diari doblegat i els altres dos l'hi llegien per damunt les espatlles. Fins i tot abans de ser prou a prop per observar-los l'expressió de la cara, Winston va poder adonar-se que estaven totalment absorts. Era obvi que els ho havia provocat alguna notícia que acabaven de llegir. Se n'havia allunyat un parell de passes quan el grup es va disgregar i dos dels homes van començar a discutir violentament. Per un moment va semblar-li que arribarien a les mans.

—Vols fer el favor d'escoltar-me? Et dic que en els últims catorze mesos no ha guanyat cap número acabat en set!

—I jo et dic que sí!

—No, senyor! A casa hi tinc apuntats en un tros de paper tots els dels últims dos anys! Me'ls apunto puntual com un rellotge. I t'ho repeteixo, no n'hi ha cap acabat en set!

—Doncs t'equivoques. Sí que ha sortit! I gairebé te'l podria dir, aquest cony de número. Acabava en quatre o en set. Va ser el febrer, la segona setmana de febrer.

—Ni febrer ni la mare que et va parir! Els tinc tots apuntats un darrere l'altre. I t'ho repeteixo, cap número...

—Prou! Vinga... —va fer el tercer home.

Parlaven de la loteria. Winston va mirar enrere quan s'havia allunyat uns trenta metres. Encara estaven discutint amb expressions vitals i apassionades. La loteria, amb els seus enormes premis setmanals, era l'únic esdeveniment públic al qual els proles prestaven atenció. Era probable que hi hagués uns quants milions de proles per als quals la loteria era la principal —si no única— raó per continuar vivint. Era el seu entreteniment, la seva bogeria, el seu calmant, el seu estimul·lant intel·lectual. En tot el que feia referència a la loteria, fins i tot gent que amb prou feines sabia llegir i escriure semblava capaç d'intricats càlculs i de vertiginoses proeses amb la memòria. Hi havia una tribu sencera d'homes que es guanyaven la vida només venent sistemes, previsions i amulets de la bona sort. Winston no tenia res a veure amb el

funcionament de la loteria, la qual estava gestionada pel Ministeri de l'Abundància, però estava assabentat (de fet, tothom al Partit ho estava) que la majoria dels premis eren imaginaris. Només es pagaven petites quantitats; els guanyadors dels grans premis eren persones inexistents. No havent-hi cap mena de contacte entre unes zones d'Oceania i unes altres no era gens difícil d'arranjar.

Però si hi havia esperança, es trobava en els proles. Havies de pujar-hi de peus. Així, dit de paraula, sonava raonable. Però esdevenia un acte de fe quan observaves aquells éssers humans que passaven per la vorera.

El carrer cap a on havia girat feia baixada. Va tenir la sensació que ja havia estat per aquell veïnat. I que hi havia una gran avinguda no gaire lluny. D'algun lloc, més endavant, va arribar-li un enrenou de veus cridaneres. El carrer feia un gir brusc i acabava en unes escales que baixaven fins a un carreró enclotat on hi havia unes quantes paradetes de venda de verdura pansida. En aquell moment, Winston va recordar on era. El carreró duia a l'avinguda principal, i a la primera cantonada, encara no cinc minuts més enllà, hi havia la botiga d'objectes de segona mà on havia comprat el llibre en blanc on ara escrivia el seu diari. I en una petita papereria, no gaire lluny, hi havia comprat la ploma i el tinter.

Va aturar-se un moment al capdamunt de l'escala. A l'altra banda del carreró hi havia un pub petit i atrotinat les finestres del qual semblaven cobertes de glaç. En realitat era una simple capa de pols. Un vell, encorbat però força actiu, amb uns bigotis blancs i refilats, i sortits com les antenes d'un cranc, va empènyer la porta oscil·lant i va entrar. Mentre Winston, dret, s'ho mirava, se li va ocórrer que el vell, que devia tenir com a mínim uns vuitanta anys, era un home de mitjana edat quan va triomfar la Revolució. Ell i uns quants més com ell eren les darreres connexions existents amb el desaparegut món del capitalisme. Dins el mateix Partit, no hi havia gaire gent amb idees formades abans de la Revolució. La generació més gran havia estat eliminada en gran part durant les grans purgues dels cinquanta i dels seixanta. I els pocs que van sobreviure, ja feia temps que vivien terroritzats i abocats a la rendició intel·lectual absoluta. Si encara hi havia algú viu que pogués donar compte de les condicions de vida durant la primera part del segle només podia ser un prole. Soltadament, va tornar-li a la memòria el passatge del llibre d'història que havia copiat al diari. Va agafar-li un impuls irracional. Entraria al pub, faria coneixença amb aquell vell i li plantejaria tot de preguntes. Li diria: «Expliqui'm la seva vida quan era un noi. A què s'assemblava, en aquella època? Les coses anaven millor o pitjor que ara?».

Precipitadament, per tal d'evitar de repensar-s'ho, va baixar les escales i va travessar el carrer estret. Era una bogeria, és clar. Com d'habitual, no hi havia cap llei concreta que prohibís de parlar amb els proles i de freqüentar els seus pubs, però era de llarg una acció prou estranya per no passar desapercebuda. Si apareixien les patrulles podria justificar-se adduint un moment de feblesa, però no era probable que se'l creguessin.

Va empènyer la porta i va entrar. Va colpejar-lo a la cara una repugnant pudor com de formatge provinent de la cervesa amarga. Mentre entrava, la remor de veus va baixar a la meitat de volum. Darrere l'esquena, podia sentir com la gent li mirava la granota blava. Va interrompre's durant uns trenta segons una partida de dards que s'estava jugant a l'altre costat de la sala. El vell a qui havia seguit era dret a la barra, mantenia una mena de discussió amb el bàrman, un jove amb nas de ganxo, alt i gros, d'enormes avantbraços. Uns quants clients s'estaven al seu voltant contemplant l'escena amb els gots a les mans.

—T'ho he demanat amb educació, no? —deia el vell tot aixecant les espatlles combativament—. M'estàs dient que no teniu una gerra amb la mesura d'una pinta en aquest pub repugnant?

—I quin dimoni de mesura és una pinta? —va dir el bàrman repenjan-se endavant amb la punta dels dits sobre el taulell.

—Sentiu què diu! Es fa dir bàrman i ni tan sols sap què és una pinta! Doncs mira, una pinta és la meitat d'un quart, i hi ha quatre quarts en un galó. Encara t'hauré d'ensenyar les beceroles.

—No ho havia sentit mai —va dir el bàrman breument—. Litre i mig litre, vet aquí les mesures que servim. Hi ha les gerres al prestatge de davant seu.

—A mi m'agradaria una pinta —va insistir el vell—. Me n'hauries pogut posar una sense cap problema. No els teníem pas, aquests refotuts litres, quan era jove.

—Quan vostè era jove, tots vivíem dalt dels arbres, encara —va fer el bàrman fent un cop d'ull als altres clients.

Va haver-hi un esclat de rialles i la tensió causada per l'entrada de Winston va semblar que desapareixia. La cara de rostoll blanquinosa del vell va envermellar. Va girar-se tot remugant entre dents i va topar amb Winston, que va agafar-lo suaument del braç.

—El puc convidar a una ronda? —li va preguntar.

—És molt amable —va dir l'altre mentre arronsava de nou les espatlles; semblava no haver-se adonat de la granota blava de Winston—. Una pinta! —va afegir agressivament al bàrman—. Una pinta de *wallop* !

El bàrman va buidar dues ampolles de cervesa negra de mig litre en unes gerres de vidre gruixut que acabava d'esbandir en una palangana, sota el taulell. La cervesa era l'única beguda que es podia aconseguir als pubs. Se suposava que els proles no bevien ginebra, tot i que a la pràctica en podien adquirir amb molta facilitat. La partida de dards estava en plena activitat una altra vegada i el grup de gent de la barra havia començat a parlar sobre els bitllets de loteria. La presència de Winston va passar desapercibuda per un instant. Hi havia una taula de

pi sota la finestra. Va pensar que era on ell i el vell podrien parlar sense por de ser escoltats. Era terriblement perillós, però de totes maneres en aquell local no semblava haver-hi cap telepantalla. Era una qüestió de què, tot just entrar, ja s'havia assegurat.

—Me l'hauria pogut servir, aquesta pinta... —rondinava el vell tot seient amb la seva gerra—. Amb mig litre no n'hi ha prou. No em deixa satisfet. I un litre sencer és massa. Em posa la bufeta a funcionar. Això, sense parlar del preu...

—Deu haver vist grans canvis d'ençà que era jove —va fer Winston tot temptejant.

Els ulls blaus i pàl·lids del vell van bellugar-se des del tauló dels dards a la barra, i de la barra a la porta dels vàters, com si fos a la sala d'aquell pub, que esperés de trobar-hi els canvis ocorreguts.

—La cervesa era més bona —va dir finalment—. I més barata! Quan era jove, la cervesa suau (en dèiem «*wallop*», nosaltres) valia quatre penics la pinta. Estem parlant d'abans de la guerra, és clar.

—Quina guerra?

—Tot és una guerra —va fer l'home vagament; va aixecar la gerra i les espatlles també se li van alçar—. Li desitjo tota la salut del món!

La nou punxeguda, enmig del seu coll tot magre, va fer un sorprenent i ràpid moviment amunt i avall, i la cervesa va desaparèixer. Winston va acostar-se a la barra i va tornar amb dos mig litres més. Semblava que el vell ja no tenia prejudicis contra el fet de beure un litre sencer.

—És molt més gran que jo —va dir Winston—. Ja devia ser un home fet abans que jo naixés. Pot recordar com eren les coses en els vells temps, abans de la Revolució. La gent de la meva edat, en realitat no sabem res d'aquella època. Només podem llegir-ne coses als llibres, i el que es diu als llibres pot no ser cert. M'agradaria saber la seva opinió sobre això. Els llibres d'història diuen que la vida, abans de la Revolució, era completament diferent a la d'avui en dia. Que hi havia la més terrible de les opressions, injustícies, pobreses, en fi, el pitjor que podríem imaginar. Aquí, a Londres, la major part de la gent no tenia mai res per menjar, d'ençà que naixia fins que es moria. La meitat no arribava a tenir mai un sol parell de botes. Treballaven dotze hores diàries i deixaven l'escola als nou anys. Dormien deu persones en una habitació. I al mateix temps hi havia una minoria de gent, tan sols uns quants milers, els capitalistes en deien, que eren rics i poderosos. Posseïen tot allò que es pogués posseir. Habitaven grans i esplèndides mansions amb trenta criats, circulaven amb automòbil i amb carruatges de quatre cavalls, bevien xampany, portaven copaltes...

De sobte el vell es va il·luminar.

—Copaltes! —va dir—. Em fa gràcia que ho esmenti. Ahir mateix me’n vaig tornar a recordar, no sé pas per què. Només rumiava que no havia vist un copalta en anys. Han desaparegut del tot. L’última vegada que en vaig portar un, de barret d’aquests, va ser en el funeral de la meva cunyada. I això era... Bé, no li podria dir la data exacta, però devia ser fa una cinquantena d’anys. No cal dir que només vaig llogar-lo per a l’ocasió.

—No tenen gaire importància, els copaltes —va dir Winston tot pacient—. La cosa és que aquells capitalistes, ells i uns quants advocats, capellans i molta més gent que vivia com ells, eren els senyors de la terra. Tot existia en benefici d’ells. I la resta, la gent normal, els treballadors, eren els seus esclaus. Podien fer el que volguessin, amb tu. Et podien embarcar cap al Canadà com si fossis bestiar. Si així ho volien, podien ficar-se al llit amb les teves filles. Podien ordenar que us fuetegessin amb una cosa que es deia «gat de nou cues». I havies de treure’t la gorra quan passaves pel seu costat. Tots els capitalistes anaven amb colles de lacais que...

El vell va tornar-se a il·luminar.

—Lacais! —va dir—. És una paraula que feia molt que no sentia. Lacais! Se m’emporta temps enrere, i tant! Recordo, fa anys i panys, que de tant en tant solia anar a Hyde Park el diumenge havent dinat a escoltar tots aquells beneits pronunciant discursos: l’Exèrcit de Salvació, els catòlics romans, jueus, indis, de tota mena, n’hi havia. N’hi havia un en particular, no n’hi podria dir el nom, era un gran orador. No se’n guardava ni una. «Lacais!», cridava. «Lacais de la burgesia! Esclaus de la classe dirigent!». «Paràsits!». No, això era d’un altre... Ah sí, també els tractava de hienes, els ho deia així mateix, hienes. No cal dir que s’estava referint al Partit Laborista, és clar.

Winston tenia la sensació que conversaven però que cadascú anava a la seva.

—El que realment volia saber és això: creu que té més llibertat ara que no pas en aquella època? Troba que el tracten més com un ésser humà? Antigament, la gent rica, la gent que era dalt de tot...

—La Cambra dels Lords —va evocar el vell.

—Molt bé, la Cambra dels Lords. Li pregunto si tota aquesta gent era capaç de tractar-lo com un inferior simplement perquè ells eren rics i vostè pobre. És cert, per exemple, que calia tractar-los de «Sir» i treure’t la gorra quan passaven?

Va semblar que el vell rumiava profundament. Va beure’s una quarta part de la seva gerra abans de respondre.

—Sí —va dir—. Els agradava que ens toquéssim la gorra amb la mà. Demostrava respecte. No hi estava pas d'acord, jo, però vaig fer-ho ben sovint. Calia, tal com vostè diria.

—I era normal, i només estic repetint el que he llegit als llibres d'història, era normal que aquella gent i els seus criats us empentessin fora de la vorera?

—Un d'ells em va empènyer, una vegada —va dir el vell—. Me'n recordo com si fos ahir. Era una regata nocturna, acostumava a haver-hi gent molt grollera, durant aquestes curses nocturnes, i vaig topar a l'avinguda Shaftesbury amb un paio jove. Era un cavaller amb camisa de mudar, copalta, abric negre... Anava fent ziga-zagues per la vorera i jo vaig topar-hi per accident. Em va dir: «Per què no mires per on vas?». Li vaig dir: «Et penses que aquesta merda de vorera és teva?». Em va dir: «Et retorçaré aquesta merda de coll que tens, si continues parlant-me així». Li vaig dir: «Estàs borratxo. Si volgués no em duraries ni mig minut». I no s'ho creurà, però em va posar la mà al pit i em va fotre una bona empenta. Gairebé em va enviar sota les rodes d'un autobús. Bé, jo era jove, aleshores, i no m'hauria costat gens, en cas d'arreplegar-lo tot sol...

Va apoderar-se de Winston un sentiment d'impotència. La memòria d'aquell vell no era més que una barreja inservible de detalls. Podria estar-li preguntant coses un dia sencer sense aconseguir una informació real. La història del Partit podia ser certa. Segons com, podia ser completament veritat. Va fer un darrer intent:

—Potser no he estat gaire clar —va dir—. El que vull dir-li és el següent: vostè ha viscut molt de temps, ha viscut la meitat de la seva vida abans de la Revolució. El 1925 ja era adult. Podria dir-me, pel que recorda, si el 1925 la vida era millor o pitjor que la d'ara? Si pogués triar, en quina època s'estimaria més viure, en aquella o en l'actual?

El vell va contemplar tot meditatiu el blanc dels dards. Va acabar-se la cervesa més lentament que l'anterior. Quan va parlar, va fer-ho amb un aire tolerant i filosòfic, com si la cervesa l'hagués estovat.

—Sé què espera de mi —va dir—. Espera de mi que digui que voldria ser jove una altra vegada. La majoria de gent li diria que li agradaria tornar a ser jove, si els ho demana. Ets ple de salut i força, quan ets jove. Quan arribes a la meva edat no et trobes mai bé. Pateixo molt dels peus i la bufeta em fa passar moments terribles. Haig d'aixecar-me del llit sis i set cops per nit. D'altra banda, ser vell té molts avantatges. No es tenen les mateixes preocupacions. S'acaba el tracte amb les dones i això és una cosa molt gran. Encara que no s'ho cregui, fa prop de trenta anys que no he anat amb cap dona. Encara més, ni tan sols no en tinc ganes.

Winston seia repenjat contra l'ampit de la finestra. No serviria de res continuar. Estava a punt de demanar més cervesa quan el vell es va

aixecar tot d'una i va esmunyir-se en direcció als urinaris de l'altra banda de la sala. El mig litre de cervesa extra ja li estava fent efecte. Winston va continuar assegut un minut o dos observant la seva gerra buida, i amb prou feines va adonar-se que els peus se l'havien endut enfora, al carrer, una altra vegada. Al cap de, com a màxim, vint anys, va reflexionar, d'una vegada i per sempre, ja no hi hauria ningú per respondre la pregunta més grandiosa i alhora més simple: «Era millor, sí o no, la vida d'abans de la Revolució?». Però, de fet, era incontestable ja ara mateix, des del moment que els escassos supervivents del món antic eren incapaços de comparar una època amb l'altra. Recordaven un milió de coses inútils, una baralla amb un company de feina, la recerca d'una manxa perduda de bicicleta, l'expressió en el rostre d'una germana morta molts anys enrere: però tots els fets rellevants s'escapaven del seu radi d'atenció. Eren com formigues, que poden veure els objectes petits però no pas els grossos. I quan la memòria trontollava i els records escrits es falsificaven, quan passava això, la proclama del Partit d'haver millorat les condicions de la vida de les persones havia de ser acceptada. Perquè no existia ni tornaria a existir mai un nivell de vida amb el qual poguessin ser comparades.

En aquest moment, el fil dels seus pensaments es va aturar abruptament. Va aturar-se i va mirar enlaire. Era en un carrer estret, amb unes quantes botiguetes fosques esquitxades entre cases de veïns. Exactament damunt del cap hi tenia penjant tres boles descolorides que en un altre temps semblava que havien estat daurades. Li va semblar que reconeixia el lloc. I tant! Era davant la botiga d'objectes d'ocasió on havia comprat el diari.

Va tenir un recargolament de por. Ja havia estat un acte prou inconscient, de comprar-hi aleshores el diari. S'havia jurat que mai més no s'hi acostaria. I just a l'instant en què havia deixat vagarejar els pensaments, els peus, pel seu propi compte, ja l'hi havien dut una altra vegada. Començant el diari, tenia l'esperança de poder protegir-se d'aquests impulsos suïcides. Alhora va adonar-se que tot i que eren prop de les vint-i-una, la botiga encara era oberta. Amb la intuïció que dintre cridaria menys l'atenció que fora, parat a la vorera, va travessar la porta. Si li preguntaven què hi feia, sempre podria respondre plausiblement que mirava de comprar fulles d'afaitar.

L'amo acabava d'encendre un llum penjant d'oli. Difonia una olor bruta però tranquil·litzadora. Era un home d'uns seixanta anys, fràgil i encorbat, amb un nas llarg i benèvol, i ulls suaus distorsionats per ulleres molt gruixudes. Tenia els cabells gairebé blancs, però les celles les conservava encara negres i molt espesses. Les ulleres, els seus moviments agradables i nerviosos i el fet que vestís una jaqueta vella de pana negra li donava un cert aire d'intel·lectual, com si hagués estat una mena de literat, o potser un músic. Tenia una veu suau, una mica apagada, i el seu accent era menys col·loquial que el de la majoria dels proles.

—L'he reconegut, quan s'ha quedat parat a fora —li va dir immediatament—. Vostè és el senyor que em va comprar l'àlbum de records per a senyoreta. Era un paper ben bonic. «Paper nata», en deïem abans. No s'ha fet un paper com aquest des de fa, almenys, cinquanta anys. —Va mirar-se Winston per damunt de les ulleres—. Hi ha res que pugui fer per vostè? O només volia fer un cop d'ull?

—Passava per aquí —va dir Winston vagament—. Miraré una mica. No vull res en particular.

—Tant se val —va fer l'home—. Perquè crec que no hauria pogut satisfer-lo, tampoc. —Va fer un gest de disculpa amb la seva mà de palmell tou—. Ja veu com està, la botiga, buida. Entre vostè i jo, li diré que el negoci d'antiguitats es troba gairebé esgotat. Ja no hi ha clientela ni material al magatzem. Els mobles, els objectes de porcellana i de cristall, han anat desapareixent a poc a poc. Per descomptat, s'han fos la majoria dels objectes de metall. Fa anys que no veig un canelobre de bronze...

En realitat, l'interior de la botigueta era incòmodament ple, però no hi havia gairebé res amb una mica de valor. L'espai per caminar era molt reduït perquè totes les parets estaven ocupades per innumbrables marcs polsegosos de pintures. A l'aparador hi havia safates amb cargols, panys, cisells desgastats, trempaplomes de fulles trencades, rellotges rovellats que no pretenien funcionar, i molta més faramalla. Només en una tauleta d'un racó hi havia un munt de coses entre les quals potser podria trobar-se'n alguna d'interès. Eren objectes desaparellats: caps de rapè, fermalls d'àgata i d'altres de semblants. Mentre es dirigia cap a la tauleta, els ulls de Winston van fixar-se en un objecte rodó i suau que, sota la claror del llum d'oli, semblava posseir una brillantor apagada. Va agafar-lo.

Era un bloc pesant de vidre amb una de les cares rodona i l'altra plana, com una mena d'hemisferi. Tenia una suavitat molt especial, com d'aigua de pluja, clara, tant pel que feia al color com a la textura del vidre. En el centre de l'objecte, augmentat per la superfície corbada, hi havia un objecte estrany, de color rosat, com enroscat, que recordava una rosa o una anemone marina.

—Què és, això? —va dir Winston, fascinat.

—És corall —va dir el vell—. Crec que procedeix de l'oceà Índic. Solien incrustar-lo en vidre. Devien fer-lo, com a mínim, fa cent anys. O més, per l'aspecte que té.

—És una cosa molt bonica —va dir Winston.

—Sí, una cosa ben bonica —va respondre-li amb to d'entès—. Però avui en dia no n'hi ha gaires que ho puguin dir —va tossir—. Ara, si té interès a comprar-lo, li costarà quatre dòlars. Recordo quan una cosa d'aquestes costava vuit lliures, i vuit lliures eren... Bé, no ho puc

calcular pas, però eren molts diners. Però qui s'interessa per les antiguitats genuïnes, avui en dia, ni que siguin les poques que han quedat?

Winston va pagar-li immediatament els quatre dòlars i va ficar-se a la butxaca l'objecte cobejat. El que l'atreia més no era tant la seva bellesa com l'aire de pertànyer a una època totalment diferent de l'actual. Aquell vidre suau i transparent com l'aigua de pluja no era com el vidre que ell sempre havia conegut. La cosa era doblement atractiva a causa de la seva aparent inutilitat, si bé va suposar que temps enrere s'havia fet servir com a petjapapers. Li pesava força, a la butxaca, però sortosament no era gaire voluminós. Per a un membre del Partit, posseir un objecte així era sospitos, es tractava d'un objecte comprometedor. Qualsevol cosa antiga, i per aquesta raó qualsevol cosa maca, era sempre vagament sospitosa. El vell es mostrava clarament de molt més bon humor, ara que havia rebut els quatre dòlars. Winston va adonar-se que també n'hauria acceptats tres o fins i tot dos.

—Al pis de dalt hi ha una habitació que penso que li podria interessar de veure —va dir—. No hi ha gaires coses, només unes quantes peces. Si pugem ens caldrà un altre llum.

Va encendre'l i, tot ajupit, va obrir el pas, lentament, per l'escala de graons alts i gastats, i després, a través d'un corredor petitíssim, fins a una habitació que no donava al carrer sinó a un pati empedrat i a un bosc de xemeneies. Winston va adonar-se que els mobles estaven col·locats com si encara s'hi visqués. A terra, hi havia un tros de catifa, una pintura o dues a les parets i un sofà fondo, tot esllenegat, prop de la llar de foc. Un antic rellotge de vidre a l'esfera del qual figuraven les dotze xifres batejava encara al repeu de la xemeneia. Sota la finestra, un llit enorme ocupava ben bé una quarta part de l'habitació, amb matalàs i tot.

—Vam viure aquí fins que la meva dona va morir —va dir el vell mig melancòlic—. Em vaig venent el mobiliari de mica en mica. Aquí té un llit de caoba molt bonic, o almenys ho podria ser si es fessin fora totes les xinxes. Això sí, potser el trobaria una mica massa gros i pesat per endur-se'l.

Mantenia el llum ben aixecat, de manera que il·luminava tota l'habitació, i en aquella confortable claror, el lloc semblava curiosament acollidor. Un pensament va travessar la ment de Winston: probablement seria molt fàcil de llogar l'habitació per uns quants dòlars a la setmana, si es decidís a córrer el risc. Era una idea extravagant, impossible, que calia abandonar tan bon punt s'acabava de pensar. Però l'habitació li havia despertat una mena d'enyorança, una mena de memòria ancestral. Li semblava conèixer exactament què significava seure en aquella habitació, en aquell sofà al costat de la llar de foc amb els peus al guardafoc i amb una tetera escalfant-se: completament sol, completament segur, sense ningú vigilant-te, cap veu perseguint-te, cap so tret del xiulet de la tetera i el bategar amistós del rellotge.

—No hi ha telepantalla —no va poder evitar de murmurar.

—Ah! —va fer el vell—. No n'he tingut mai, d'aquestes coses. Massa car. A més, mai m'ha semblat que calgués tenir-ne. Ara fixi's en aquella tauleta tan bonica del racó, és plegable. Tot i que, és clar, hi hauria de posar frontisses noves, si volgués fer servir les ales.

En un altre racó hi havia una petita llibreria i Winston ja s'hi havia acostat. No hi havia res d'interès. La localització i destrucció de llibres es va fer amb el mateix rigor tant als barris dels proles com als altres. Era molt improbable que existís a qualsevol lloc d'Oceania un exemplar d'un llibre publicat abans de 1960. El vell, encara amb el llum a la mà, s'estava dret davant d'un quadre emmarcat en palissandre que penjava a l'altra banda de la llar, davant del llit.

—Ara, si està interessat en gravats antics... —va començar delicadament.

Winston va travessar l'habitació per examinar el quadre. Era un gravat a l'acer d'un edifici ovalat amb finestres rectangulars i una torreta davant. Hi havia una reixa que corria entorn de l'edifici, i al fons hi havia el que semblava una estàtua. Winston va observar el quadre durant uns moments. Li semblava vagament familiar, tot i que no recordava l'estàtua.

—El marc està clavat a la paret —va dir el vell—. Però el podria desclavar, si el volgués.

—Conec aquest edifici —va dir Winston finalment—. És una ruïna, ara. És enmig del carrer, prop del Palau de Justícia.

—Efectivament, és una mica més enllà de l'Audiència. El van bombardejar..., bé..., fa una pila d'anys. Va ser una església. Sant Climent el Danès,^[1] en deien. —Va fer un somriure de disculpa, com si fos conscient que estava dient alguna ximpleria, i va afegir—: «Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent!».

—Què és això? —va fer Winston.

—Ah! «Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent». És d'uns versos que em sabia de petit. No recordo com continua però sí el final: «Aquí tens una espelma perquè t'il·luminis per anar al llit. Aquí tens una destrat perquè et tallis el cap». Era una mena de ball. S'aixecaven els braços i un hi passava per sota. I quan arribava allò d'«aquí tens una destrat perquè et tallis el cap» es deixaven caure els braços i t'atrapaven. Eren els noms de les esglésies. Totes les esglésies de Londres hi eren, almenys les principals.

Winston es demanava vagament de quin segle era, aquella església. Sempre era difícil de determinar, l'edat d'una construcció de Londres.

Qualsevol que fos gran i impressionant, si tenia una aparença raonablement nova automàticament es proclamava que s'havia construït a partir de la Revolució, mentre que qualsevol altre edifici clarament més antic s'adscribia a un obscur període denominat «edats mitjanes». Es deia que els segles de capitalisme no havien produït res de valor. Ja no es podia aprendre història de l'arquitectura si no era la que ensenyaven els llibres. Estàtues, inscripcions, pedra, els noms dels carrers... Tot el que pogués fer una mica de llum sobre el passat era alterat sistemàticament.

—No sabia que hagués estat una església —va dir.

—En realitat en queden una bona quantitat —va dir el vell—, però han estat destinades a altres usos. A veure, com continuava, aquell vers? Sí, ja ho tinc!

Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent.

Em deus tres *farthings*, diuen les campanes de Sant Martí.

»Vet aquí, és tot el que puc recordar. Un *farthing* era una monedeta de coure, s'assemblava una mica a un cèntim.

—On era Sant Martí? —va preguntar Winston.

—Sant Martí? Encara és dempeus. És a la plaça de la Victòria, al costat de la galeria de pintures. És un edifici amb una mena de porxo triangular i columnes al davant, i un munt d'escalas.

Winston coneixia bé la plaça. Era un museu dedicat a exposicions de propaganda de temes molt variats: models a escala de les bombes coet i de les fortaleeses flotants, diorames de cera que il·lustraven les atrocitats de l'enemic i coses per l'estil.

—Solien anomenar-la Sant Martí dels Camps^[2] —va afegir el vell—. Tot i que no recordo pas que hi hagués cap camp a la vora.

Winston no va comprar la pintura. Hauria estat una possessió encara més incongruent que el petjapapers de vidre, i impossible de transportar a casa, a no ser que es tragués del marc. Tanmateix va estar-se encara uns quants minuts més parlant amb l'home, el nom del qual va descobrir que no era Weeks, tal com es podia deduir del rètol de damunt l'entrada, sinó Charrington. Pel que semblava, el senyor Charrington era un vidu de seixanta-tres anys i en feia trenta que habitava en aquella casa. Al llarg de tot aquest temps havia intentat canviar el nom de damunt l'aparador, però mai no havia arribat a fer-ho. Tota l'estona, mentre van estar conversant, ballava pel cap de Winston aquell vers mig recordat. «Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent. Em deus tres *farthings*, diuen les campanes de Sant Martí!». Era curiós, però quan ho recitava per dins tenies la il·lusió d'estar sentint les campanes, les campanes d'un Londres perdut que encara existia en un lloc o altre,

deformat i oblidat. Des d'un repic fantasmal a un altre, li semblava sentir com es cridaven. Encara que, fins on podia recordar, no havia sentit mai de la vida les campanes d'una església sonant.

Va deixar el senyor Charrington i va baixar tot sol les escales perquè no volia que el vell el veiés inspeccionant el carrer abans de traspassar la porta. Perquè ja s'havia fet a la idea que, després d'un interval raonable —un mes, va pensar— tornaria a córrer el risc d'acudir a la botiga. Potser ni tan sols no seria tan perillós com faltar un vespre al Centre. La veritable bogeria havia estat tornar-hi després de comprar el diari sense saber si el propietari de la botiga era de confiança. Tanmateix... Sí, va tornar a pensar, hi tornaria. Hi compraria més objectes inútils i bonics. Hi compraria el gravat de Sant Climent, li trauria el marc i se l'enduria a casa amagat sota la granota. I extrauria la resta d'aquell poema de la memòria del senyor Charrington. Fins i tot el projecte estrafolari de llogar l'habitació del pis de dalt se li va tornar a aparèixer momentàniament al cervell. Potser durant cinc segons l'exaltació va fer-li perdre la precaució i va aturar-se a la vorera sense haver fet gaire més que un cop d'ull previ des de l'aparador. Fins i tot havia començat a mormolar en una tonada improvisada:

Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent.

Em deus tres *farthings* , diuen les...

De sobte, va semblar que el cor se li glaçava i els budells se li fonien. Una figura amb granota blava baixava cap a ell per la vorera. Era la noia del Departament de Ficció, la noia morena. Es feia fosc però no va tenir gens de dificultat per reconèixer-la. Va mirar-lo directe als ulls i tot seguit va continuar caminant de pressa, com si no l'hagués vist.

Durant uns quants segons, Winston va sentir-se massa corprès per moure's. Després, va girar a la dreta i va caminar ràpidament sense adonar-se d'entrada que anava en direcció equivocada. En qualsevol cas, un fet quedava establert: ja no hi havia cap dubte que la noia l'estava espiant. Devia haver-lo seguit fins aquí, perquè no era gens creïble que hi fos per pura casualitat, que resultés que també havia decidit de passejar el mateix vespre pel mateix carreró fosc, a quilòmetres de distància de qualsevol barri habitat per membres del Partit. Era una coincidència massa gran. Tant si era en realitat una agent de la Policia del Pensament com si era, simplement, un espia afeccionat actuant per pròpia iniciativa, no importava gens. N'hi havia prou amb el fet que l'estava vigilant. Era probable que també l'hagués vist entrar al pub.

Caminar li costava un bon esforç. El bloc de vidre que duia a la butxaca li picava contra la cuixa a cada passa que feia. Va estar a punt d'agafar-lo i llençar-lo. El pitjor era el mal de ventre. Durant un parell de minuts va tenir la sensació que es moriria si no trobava aviat un lavabo. Però per aquells barris no hi havia lavabos públics. Després, l'espasme li va passar deixant darrere seu un dolor somort.

El carreró era un cul de sac. Winston es va aturar i es va quedar plantat uns quants segons rumiant vagament què fer. Va tornar enrere i va refer les seves passes. Aleshores se li va ocórrer que només feia tres minuts que havia coincidit amb la noia. Si corria probablement podria atrapar-la. Podria seguir-la fins a arribar en algun lloc tranquil i aleshores esclafar-li el cap amb una llamborda del carrer. De fet, el bloc de vidre que duia a la butxaca també li podria servir per fer-ho. Va abandonar la idea immediatament perquè el simple fet de pensar en un esforç físic se li feia insuportable. No podria córrer ni donar cap cop a ningú. A més, la noia era jove i valenta i es defensaria. També se li va acudir de córrer cap al Centre Comunitari i estar-s'hi fins que tanqués a fi d'establir una coartada parcial per a aquell vespre. Però això també era impossible. Una pesantor de mort s'havia apoderat d'ell. Tot el que volia era tornar a casa ben ràpid, seure i estar-se tranquil.

Ja eren les vint-i-dues tocadetes quan va arribar al seu apartament. La llum s'apagaria com a màxim a les vint-i-tres trenta. Va entrar a la cuina i es va empassar una tassa gairebé plena de ginebra Victòria. Aleshores va anar cap a la taula, va seure dins aquella cavitat petita, i va treure el diari del calaix. Però no va obrir-lo de seguida. Des de la telepantalla, una violenta veu femenina estava xisclant una cançó patriòtica. Seia tot contemplant la coberta virolada del llibre i intentant, sense èxit, de no fer gens d'atenció a aquella veu.

Era de nit, que et venien a buscar, sempre de nit. El millor era matar-se abans que t'ensexampessin. I més d'una persona, indubtablement, ho feia. Molts dels desapareguts actuals eren suïcides. Però necessites un coratge desesperat per matar-te en un món on les armes de foc o qualsevol verí ràpid i infal·lible eren completament fora del teu abast. Va pensar, amb una mena d'astorament, en la inutilitat biològica del dolor i de la por, la traïció del cos humà, que sempre es queda glaçat i inert en el moment exacte que cal un esforç especial. Hauria pogut silenciar la noia dels cabells foscos reaccionant amb prou rapidesa, però precisament a causa del gran perill que corria, havia estat incapaç de moure's. Va constatar que en moments de crisi no es lluita mai contra un enemic exterior sinó contra un mateix. Fins i tot ara, malgrat la ginebra, el dolor somort del ventre li impossibilitava de pensar amb ordre. I passa el mateix, va percebre, en totes les situacions aparentment heroïques o tràgiques. Al camp de batalla, a la cambra de tortura, al vaixell que s'enfonsa, les idees bàsiques per les quals estàs lluitant sempre es deixen de banda, perquè el cos se t'emboteix fins a omplir tot l'univers. I fins i tot quan no et quedes paralitzat per la por o no et poses a cridar pel dolor, la vida és una lluita segon a segon contra la fam, el fred o la impossibilitat de dormir, contra una agror d'estómac o un mal de queixal.

Va obrir el diari. Era important d'escriure-hi alguna cosa. La dona de la telepantalla havia començat una cançó nova. Aquella veu li burxava el cervell com si fossin fragments cantelluts de vidre. Va intentar de pensar en O'Brien, per qui o per a qui escrivia el seu diari. Però en comptes d'això, va començar a pensar en el que li passaria un cop se l'hagués

endut la Policia del Pensament. No importava gens, si et mataven al moment o no. Ja t'ho esperaves, que et matessin. Però abans de morir (ningú no parla d'aquestes coses encara que les sàpigues) hi havia la rutina ineludible de la confessió: arrossegar-se per terra implorant el perdó, el crec dels ossos trencats, les dents partides i els cabells plens de coàguls de sang. Per què havies de suportar-ho des del moment que la fi era sempre la mateixa? Per què no era possible d'escurçar-te la vida uns quants dies o unes quantes setmanes? Ningú no s'escapava de ser vigilat ni deixava de confessar. Un cop has sucumbit al crimpensar ja pots estar segur que la teva vida té una data concreta de venciment. Per què, doncs, aquell horror, que no alterava res, havia de quedar fixat en la memòria dels temps futurs?

Va intentar d'evocar la imatge d'O'Brien amb una mica més d'èxit que abans. «Ens trobarem al lloc sense foscor», li havia dit O'Brien. Sabia què significava, o almenys, pensava que ho sabia. El lloc sense foscor era el futur imaginat, que ja no arribarien a veure però el qual, pressentia, podria compartir almenys místicament. Però amb la veu des de la telepantalla esgarrapant-li l'orella, va perdre el fil del pensament. Va posar-se una cigarreta als llavis. La meitat del tabac de seguida va caure-li a la llengua, un polsim amargant difícil de tornar a escopir. La cara del Gran Germà se li va infiltrar a la ment i va desplaçar la d'O'Brien. Tal com havia fet uns quants dies abans, es va treure una moneda de la butxaca i se la va mirar. Aquella cara l'observava, dura, calmada, protectora: però quina mena de somriure s'amagava darrere el bigoti fosc? Com si fossin greus campanades a morts, les paraules li tornaven:

LA GUERRA ÉS PAU

LA LLIBERTAT ÉS ESCLAVATGE

LA IGNORÀNCIA ÉS FORÇA

SEGONA PART

I

Era mig matí i Winston havia sortit del seu cubicle per anar al lavabo.

Una persona sola venia cap a ell des de l'altra punta d'aquell llarg i il·luminat corredor. Era la noia dels cabells foscos. Havien passat quatre dies d'ençà que havien coincidit aquell vespre davant de la botiga d'objectes de segona mà. Mentre se li acostava va veure que la noia duia el braç dret en cabestrell. A distància no te n'adonaves perquè era del mateix color que la granota. Probablement s'havia aixafat una mà mentre manipulava un dels grans calidoscopis en els quals «es feien més durs» els arguments de les novel·les. Era un accident habitual al Departament de Ficció.

A uns quatre metres de distància, la noia va ensopegar i va caure de cara a terra. Va fer un crit agut de dolor. Havia caigut just sobre el braç ferit. Winston va aturar-se en sec. La noia s'havia aixecat una mica i estava de genolls. La cara se li havia posat d'un color groc lletós, cosa que li feia contrastar més que mai el vermell dels llavis. Els ulls van clavar-se en els de Winston amb un gest de súplica, que semblava més de por que no pas de dolor.

Una emoció curiosa va remoure el cor del noi. Davant d'ell hi havia un enemic que l'hauria volgut matar. Davant d'ell, també, hi havia un ésser humà adolorit i potser amb un os trencat. Instintivament, ja havia començat a avançar cap a ella. En el precís instant que l'havia vista caure sobre el braç embenat, havia sentit el dolor com si fos en el seu propi cos.

—S'ha fet mal? —va dir.

—No és res. El braç... Estaré bé de seguida.

Parlava com si el cor li anés a cent. Estava realment molt pàl·lida.

—No s'ha trencat res?

—No. Estic bé. Durant un segon fa molt de mal, no és res. —Va allargar-li la mà lliure i va ajudar-la a aixecar-se. Ja li havia tornat una mica el color i feia molt més bona cara—. No és res —va repetir breument—. Ha estat una bona sentida al canell. Gràcies, camarada!

I d'aquesta manera va continuar caminant en la direcció en què anava tan lleugera com si realment no hagués passat res. Tot l'incident no havia durat més de mig minut. Impedir l'aparició dels propis sentiments era un hàbit que havia adquirit l'estatus d'instint. I en qualsevol cas, havien estat tota l'estona exactament davant de la telepantalla. Tot i

amb això, havia estat molt difícil no trair-se amb una sorpresa momentània, perquè en els dos o tres segons en què ell va estar ajudant-la a aixecar-se, la noia li havia fet lliscar una cosa a la mà. Que ho havia fet expressament era inqüestionable. Era una cosa petita i plana. Mentre traspassava la porta del lavabo va posar-s'ho a la butxaca i ho notava amb la punta dels dits. Era un tros de paper doblegat.

Mentre va ser a l'urinari va provar, passant-se'l entre els dits, de desplegar-lo. Va tenir la temptació momentània d'entrar en un dels vàters i llegir-lo immediatament. Però, tal com sabia bé, hauria estat una bogeria de les grosses. Enlloc com dins dels vàters per estar segur de ser vigilat contínuament.

Va tornar al seu cubicle, va seure, va treure el tros de paper i va deixar-lo com per casualitat entre els altres de la taula. Va posar-se les ulleres i va acostar-se el parlascriu. «Cinc minuts», va dir-se, «com a mínim, cinc minuts!». El cor li batejava al pit amb un soroll esfereïdor.

Sortosament, la feina que estava enllestint era mera rutina, la rectificació d'una llarga llista de números no necessitava una gran atenció.

Fos el que fos, el que hi havia escrit al paper havia de tenir alguna mena de significat polític. Pel que podia veure, hi havia dues possibilitats. Una, la més probable, era que la noia era una agent de la Policia del Pensament, tal com ja es temia. No sabia per què la Policia del Pensament decidia de lliurar els seus missatges d'aquesta manera. Potser tenien les seves raons. El que hi havia escrit al paper podia ser una amenaça, una citació judicial, una ordre de cometre suïcidi, alguna mena de trampa. Però hi havia una altra possibilitat més bèstia que anava creixent dintre seu tot i que intentava en va de suprimir-la. Era que el missatge no provingués de la Policia del Pensament sinó d'alguna mena d'organització subterrània. Potser la Fraternitat existia, després de tot! Potser la noia en formava part! Sens dubte, la idea era absurda, però havia brollat dintre seu en el mateix instant de notar-se el tros de paper a la mà. No va ser fins un parell de minuts més tard que l'altra, l'explicació més probable, se li havia acudit. I ara mateix, tot i que el cap li deia que el missatge probablement significava la mort, encara no s'ho volia creure i persistia aquella esperança forassenyada. I el cor continuava bategant-li i se li feia molt difícil d'impedir que la veu li tremolés mentre mormolava les xifres al parlascriu.

Va enrotllar tot el paperam amb què havia treballat i va introduir-lo al tub pneumàtic. Havien passat vuit minuts. Va reajustar-se les ulleres al nas, va sospirar i va acostar-se un altre munt de feina, amb el tros de paper damunt de tot. Va desplegar-lo. Hi havia escrit a mà, amb una lletra grossa i deformada:

T'estimo.

Durant uns quants segons va quedar-se tan estupefacte que ni tan sols va llençar aquella prova incriminatòria en el «forat de la memòria». En

fer-ho, tot i saber molt bé el perill de mostrar massa interès, no va poder resistir la temptació de llegir-lo una altra vegada, tot just per assegurar-se que aquelles paraules existien de debò.

Va fer-se-li molt dur treballar la resta del matí. La necessitat de contenir el trasbals davant la telepantalla era pitjor que fixar la ment en aquella sèrie de tasques molestes. Se sentia com si un foc estigués cremant-li a l'estómac. El dinar a la cantina, calorosa, atapeïda i sorollosa, va ser una tortura. Havia tingut l'esperança d'estar sol durant una petita estona al llarg del temps del dinar, però, mala sort, va tenir l'imbècil de Parsons enganxat al costat, amb la seva ferum de suor que gairebé guanyava la minsa olor de l'escudella. Va deixar-li anar un raig de xerrameca sobre els preparatius de la Setmana de l'Odi. Estava particularment entusiasmat amb el cap del Gran Germà fet amb paper maixé, de dos metres d'ample, realitzat per a l'ocasió pel grup d'Espies de la seva filla. I el més irritant era que enmig de tot aquell orgue de gats de cridòria amb prou feines podia sentir el que deia Parsons i havia d'estar constantment demanant-li que repetís les bajanades que acabava de dir-li. Només una vegada va captar la figura de la noia, que era en una taula amb dues noies més, a l'altra banda de la sala. Semblava que no l'havia vist i ell no va tornar a mirar en aquella direcció.

La tarda va ser més suportable. Tot just havent dinat, va arribar-li una feina difícil i delicada que li prendria unes quantes hores i que exigia atenció preferent. Consistia a falsificar una sèrie d'informes de producció de dos anys enrere de manera que servís per desacreditar un membre important del Partit Interior que ara començava a caure en desgràcia. Era la mena de cosa que Winston feia bé. I durant més de dues hores va reeixir a treure's la noia del cap. Però després va tornar-li el record de la seva cara i amb ell el desig ferotge i insuportable d'estar sol. Fins que no pogués estar sol no podria pensar en aquesta nova circumstància. Aquell vespre era un dels que tocava anar al Centre Comunitari. Va sopar aviat a la cantina —un altre àpat insípid— i va afanyar-se cap al Centre per prendre part en la solemne estupidesa d'una «discussió de grup», jugar un parell de partides de ping-pong, fer anar coll avall uns quants gots de ginebra i seure mitja hora a escoltar una xerrada titulada: «El Socang amb relació als escacs». L'ànima se li recargolava d'avorriment, però per una vegada no havia tingut l'impuls de saltar-se la vetllada del Centre. Veient els mots «T'estimo», el desig de viure l'havia dominat. I de sobte li havia semblat estúpid córrer el més petit dels riscos. No va tornar a casa fins a les vint-i-tres. I un cop al llit, en la foscor, on eres fora del perill de la telepantalla (sempre que et mantinguessis en silenci), va ser capaç de pensar sense interrupcions.

Hi havia un problema físic que calia resoldre: com entrar en contacte amb la noia i arreglar una cita. Havia descartat del tot la possibilitat que es tractés d'una mena de trampa per part d'ella. Sabia que no ho era pel trasbals inequívoc que havia passat a l'hora de passar-li la nota. Era obvi que s'havia espantat una cosa de no dir, i amb tota la raó. A Winston ni tan sols no li havia passat pel cap la idea de refusar-li aquella insinuació en forma de nota. Només feia cinc nits que havia desitjat

d'esclafar-li el cap amb una pedra. Però ara ja no tenia importància. Va imaginar-se el seu cos jove despul·lat, tal com el veia en el seu somni. Havia pensat que era una idiota com les altres, amb una closca plena de mentides i odi i amb el ventre ple de glaç. Una mena de febre va apoderar-se d'ell en pensar que podria perdre-la, que aquell cos jove i blanc podria escapar-se-li de les mans. Allò que temia més que qualsevol altra cosa era que la noia, simplement, canviés de pensament si no hi entrava en contacte de seguida. Però la dificultat material de trobar-se era enorme. Era com intentar de fer un moviment als escacs quan ja t'han fet escat i mat. Et giressis cap a on et giressis, la telepantalla t'observava. De fet, totes les possibles vies de comunicació amb ella ja se li havien acudit cinc minuts després de llegir la nota. Però ara, amb temps per reflexionar, va repassar-les una per una, com si examinés una renglera d'eines en una taula.

Òbviament, la mena de trobada que s'havia donat aquell matí no podia repetir-se. Si ella treballés en el Departament d'Arxiu hauria estat comparativament una mica més senzill. Però Winston només tenia una idea molt remota d'on era, dins aquell edifici, el Departament de Ficció. I no tenia cap pretext per acostar-s'hi. Si sabés on vivia i a quina hora plegava de la feina, podria fer-s'ho venir bé per trobar-se en algun lloc, de camí cap a casa. Però intentar seguir-la fins a casa seva no era segur perquè implicava esperar-la vagarejant per fora del Ministeri, cosa que cridaria l'atenció. Enviar-li una carta per correu, no calia ni plantejar-s'ho. Rutinàriament, ni tan sols no era secret, totes les cartes s'obrien durant el trajecte. De fet, poca gent escrivia cartes. Per a qualsevol missatge que, de tant en tant, calia enviar, hi havia tot de postals que duïen impreses llargues llistes de frases. Només havies de ratllar les que no t'interessaven. En qualsevol cas, ni tan sols no sabia el nom de la noia. I encara menys l'adreça. A la fi va decidir que el lloc més segur era la cantina. Si podia aconseguir de seure en una taula amb ella, situada cap a la meitat de la sala, no massa prop de les telepantalles, i amb prou soroll de converses al voltant... Si aquestes condicions es podien aguantar per espai de, diguem-ne, trenta segons, podria ser possible d'intercanviar unes quantes paraules.

Després d'això, durant una setmana, la vida se li va fer un malson. L'endemà, la noia no va aparèixer a la cantina fins al moment en què ell se n'anava, quan ja havia sonat la sirena. Probablement li havien canviat el torn. Van passar l'un al costat de l'altre sense mirar-se. El dia següent va ser a la cantina a l'hora habitual però acompanyada de tres noies més i situada sota la telepantalla. Aleshores, durant tres dies insuportables, la noia no hi va aparèixer. El cap i el cos de Winston semblaven afectats d'una gran sensibilitat, una mena de transparència, que feia que cada moment, cada so, cada contacte, cada paraula que havia de parlar o d'escoltar fos una agonia. Fins i tot dormint ja no podia escapar de la imatge de la noia. Durant aquells dies no va tocar el diari. Només podia descansar una mica a la feina, en la qual de vegades podia oblidar-se d'ell mateix deu minuts seguits. No tenia cap pista per saber què podia haver-li passat. No hi havia cap possibilitat d'esbrinar res. Potser l'havien vaporitzada, potser s'havia suïcidat, potser l'havien traslladat a l'altra punta d'Oceania. I la pitjor i més probable

possibilitat, que ella hagués canviat, simplement, d'intencions i hagués decidit d'evitar-lo.

L'endemà va reaparèixer. Ja tenia el braç lliure i només duia una bena de guix per protegir el canell. L'alleujament de veure-la va ser tan gran que no va poder resistir-se a mirar-la directament durant uns quants segons. Al dia següent va estar gairebé a punt de poder parlar amb ella. Quan va entrar a la cantina seia tota sola en una taula prou apartada de la paret. Era aviat i la sala no era gaire plena. La cua va anar avançant fins que Winston va trobar-se gairebé al costat del taulell, però va aturar-s'hi perquè algú es queixava de no haver rebut la seva pastilla de sacarina. Amb tot, la noia continuava sola quan Winston va haver omplert la safata i va posar-se a caminar cap a la seva taula. Avançava cap a ella com per casualitat, amb els ulls buscant algun lloc en una taula més enllà d'on era la noia. La tenia aproximadament a tres metres de distància. Dos segons més i se'n sortiria. Aleshores, una veu va cridar-lo darrere seu: «Smith!». Va fer veure que no ho sentia. «Smith!», va repetir la veu, més fort. Era inútil. Va girar-se. Un jove ros amb cara de babau que es deia Wilsher, el qual amb prou feines coneixia, l'estava convidant amb un somriure a seure en un lloc buit de la seva taula. No era prudent de refusar. Després que l'havien reconegut no podia anar a seure a una taula amb una noia tota sola. Era massa evident. Va seure amb un somriure tot amistós. Aquella cara rossa i babaua se li mostrava radiant de satisfacció. Winston, com en una al·lucinació, es veia a si mateix enfonsant-hi una piqueta ben bé enmig. La taula de la noia va omplir-se pocs minuts després.

Però ella havia d'haver-lo vist acostant-se i potser li havia endevinat la intenció. L'endemà va anar amb compte d'arribar aviat. I efectivament, la noia seia més o menys al mateix lloc, a la mateixa taula, i sola una altra vegada. La persona que el precedia a la cua era un d'aquells homes petits i nerviosos semblants a escarabats, amb la cara plana i la mirada nerviosa i suspicax. Mentre Winston sortia del taulell amb la seva safata va veure que l'homenet es dirigia directe cap a la taula de la noia. Les seves esperances, frustrades una altra vegada. Hi havia un lloc lliure en una taula, més endavant, però alguna cosa en l'aspecte d'aquell home suggeria que era dels que estaven massa atents a la pròpia comoditat per triar la taula buida. Winston el seguia amb el cor glaçat. Tot fóra inútil a no ser que pogués trobar la noia tota sola. En aquell moment va haver-hi un gran terrabastall. L'homenet havia anat de nassos per terra i la safata li havia sortit volant. Dos reguerots de sopa i cafè s'escampaven per les rajoles. Va aixecar-se i va mirar ferotgement Winston, de qui sospitava, no cal dir-ho, que l'havia fet ensopegar. Però tant era. Cinc segons més tard, amb el cor bategant-li com si tronés, Winston va seure a la taula de la noia.

No va mirar-la. Va col·locar-se segons el seu gust els aliments de la safata i va posar-se a dinar tot seguit. Era molt important de parlar en aquell precís instant, abans que arribés algú més, però ara una por terrible s'havia apoderat d'ell. Havia passat una setmana, d'ençà que ella se li havia acostat. Potser havia canviat d'intencions, potser havia

canviat de pensament! Era impossible que aquell assumpte acabés amb èxit, coses així no passaven mai a la vida real. Hauria desistit de parlar-hi si no hagués vist en aquell moment el poeta Ampleforth, el de les orelles peludes, que vagarejava per la sala amb la safata buscant un lloc per seure. A la seva manera, Ampleforth era un conegut de Winston i si el veia de segur que voldria seure a taula amb ell. Potser tindria un minut per actuar. Tots dos, Winston i la noia, estaven menjant, inalterables. El plat que menjaven era una mena d'escudella, més aviat una sopa, de mongetes. Winston va començar a parlar en un murmur molt baix. Cap dels dos no mirava amunt. Es ficaven a la boca aquell brou, inalterablement, amb la seva cullera. I entre cullerada i cullerada van intercanviar els mots imprescindibles, en veu baixa i inexpressiva.

—A quina hora plegues?

—Divuit trenta.

—On ens podem trobar?

—Plaça Victòria, al costat del monument.

—És ple de telepantalles.

—Si hi ha molta gent no té importància.

—Cap senyal?

—Cap. No vinguis cap a mi fins que no em vegis enmig d'un munt de gent. I no em miris. Només queda't prop meu.

—A quina hora?

—A les dinou.

—Entesos.

Ampleforth no va arribar a veure Winston i va seure en una altra taula. Ells dos no van tornar a parlar i tant de temps com va ser possible, tenint en compte que eren dues persones assegudes una davant l'altra, tampoc no es van tornar a mirar. La noia va acabar de dinar de seguida i se'n va anar. Winston es va quedar a fumar una cigarreta.

Era a la plaça Victòria abans de l'hora convinguda. Va estar rondant per la base de l'enorme columna acanalada al capdamunt de la qual l'estàtua del Gran Germà contemplava el sud, en direcció als cels on havia vençut els aeroplans eurasiàtics (fins pocs anys abans, havien estat els d'Orientàsia) en la batalla de la Franja Aèria 1. Al carrer del davant hi havia l'estàtua eqüestre d'un home que se suposava que representava Oliver Cromwell. Quan ja passaven cinc minuts de l'hora, la noia encara no havia aparegut. De nou, Winston va experimentar una por terrible. No vindria, hauria canviat d'opinió! Tot passejant

lentament amunt, cap a la zona nord de la plaça, va identificar l'església de Sant Martí dels Camps amb una mena de plaer esbravat. Va recordar-se de les campanes, quan en tenia, que repicaven allò d'«em deus tres *farthings* ...». Llavors va veure-la, dreta a la base del monument, tot llegint —o fent veure que llegia— un cartell que s'enfilava en espiral columna amunt. No era gaire segur acostar-s'hi fins que no s'hi hagués acumulat més gent. Hi havia tot de telepantalles a l'entorn de la cornisa. En aquell moment va sentir-se una gran cridòria i un soroll de vehicles pesants provinents de la banda esquerra. La noia va passar lleugera a frec dels lleons de la base del monument i va afegir-se a la gentada. Winston va anar-li darrere. Mentre s'afanyava, va comprendre per unes paraules dites en veu alta que estava passant un comboi de presoners eurasiàtics.

Una atapeïda massa de gent estava bloquejant la banda sud de la plaça. Winston, que en circumstàncies normals era la mena de persona que gira cua cap a l'altre extrem de qualsevol mena de cridòria, va obrir-se pas fins al cor de la gentada entre cops i empentes. Aviat va trobar-se a tocar de la noia, però li impedia el pas un prole enorme i una dona gairebé tan enorme com ell, presumiblement la seva esposa, que semblaven conformar una impenetrable paret de carn. Winston va anar-s'hi ficant de costat i amb una empenta violenta va col·locar una espatlla entre la parella. Per un instant va semblar-li com si les entranyes se li fessin puré enmig d'aquells malucs poderosos, però va aconseguir de travessar a l'altra banda, una mica suat. Era al costat de la noia, es trobaven espatlla amb espatlla, tots dos amb la vista fixa endavant.

Una llarga filera de camions passava cap avall lentament. Portaven uns guàrdies de mirada impassible armats amb subfusells col·locats un a cada racó. Vigilaven uns homenets grocs vestits amb uniformes verdosos, molt fets malbé i que seien molt atapeïts. Les seves tristes cares mongòliques miraven sense interès enllà de les baranes dels camions. De tant en tant, quan un dels camions feia un saltiró, se sentien tot de sorolls metàl·lics: els presoners duien grillons de ferro als peus. Un seguit de camions carregats de cares tristes van desfil·lar un darrere l'altre. Winston sabia que anaven passant però els observava tan sols amb intermitències. La noia premia contra ell la seva espatlla i el seu braç dret fins al colze. En tenia la galta prou a prop per notar-ne l'escalfor. La noia s'havia fet càrrec de seguida de la situació, ben bé com ho havia fet a la cantina. Va començar a parlar-li amb la mateixa veu inexpressiva de l'altra vegada, amb els llavis gairebé immòbils, un simple murmuri, fàcilment ofegat per la remor de veus i el soroll dels camions.

—Que em sents?

—Sí.

—Que podràs sortir, diumenge a la tarda?

—Sí.

—Escolta'm bé, doncs. Hauràs de recordar-te'n. Vés a l'estació de Paddington...

Amb una mena de precisió militar que el va meravellar, va descriure-li la ruta que havia de seguir. Un trajecte amb tren de mitja hora, després de sortir de l'estació, cap a l'esquerra, dos quilòmetres al llarg de la carretera fins a una tanca sense el travessar de dalt, un sender a través d'un camp fins a una extensió de gespa; una pista entre mates; un arbre mort cobert per la molsa. Era com si la noia tingués el mapa al cap.

—Te'n recordaràs de tot? —va murmurar finalment.

—Sí.

—Gires a l'esquerra, després a la dreta, després de nou a l'esquerra. I la tanca sense travessar.

—Sí. A quina hora?

—Cap a les quinze. Pot ser que hagi d'esperar. Jo hi aniré per un altre camí. Estàs segur de recordar-ho tot?

—Sí.

—Aleshores allunya't de mi tan de pressa com puguis.

No calia que l'hi digués. Però, ara per ara, no es podien separar per culpa de la gentada. Els camions encara anaven passant i la multitud continuava victorejant insaciablement. Al començament hi havia hagut xiulets i escridassades. Però provenien d'alguns membres del Partit barrejats entre la multitud i aviat es van aturar. La curiositat era l'emoció que més hi prevalia. Els estrangers, tant si eren d'Euràsia com d'Orientàsia, eren com una mena d'animals estranys. Un no en veia mai si no era, literalment, que fossin presoners. I fins i tot així, un mai no els donava gaire més que un cop d'ull momentani. Ningú sabia, tampoc, què se'n feia, d'ells, deixant de banda els que eren penjats com a criminals de guerra. La resta, simplement, desapareixia, presumiblement a l'interior dels camps de treballs forçats. Els rostres mongols, rodons, havien deixat pas a uns de nous, de tipus més europeu, bruts, barbats i exhausts. Tot d'ulls enfonsats damunt de pòmuls arrodonits miraven Winston, de vegades, amb una intensitat estranya i passaven enllà al moment. El comboi estava arribant al final. A l'últim camió va poder veure un vell amb el rostre tapat per una massa de cabells grisos, molt tibet i amb els punys creuats al seu davant, com si estigués habituat a dur-los lligats. Per a Winston i la noia era gairebé l'hora de separar-se. Però a l'últim moment, mentre la gent encara els tenia premsats, la mà de la noia va agafar la seva i l'hi va estrènyer suaument.

Potser no havien estat ni deu segons, però li va semblar que les seves mans s'havien unit durant una bona estona. Va tenir temps d'aprendre tots i cadascun dels detalls d'aquella mà. Va explorar-li els dits, tan llargs, les ungles ben formades, el palmell endurit per la feina, amb les seves durícies, i la suavitat de la pell sota el puny. Gràcies al tacte, si mai li veia la mà, l'hi podria reconèixer. En aquell instant se li va acudir que no sabia de quin color eren els ulls de la noia. Probablement eren marrons, però les persones de cabell fosc de vegades tenien ulls blaus. Girar el cap i mirar-la hauria estat una bogeria inconcebible. Amb les mans juntes, aferrades, fora de la vista, entre la pressió dels cossos, miraven impertorbables davant seu. I en comptes dels ulls de la noia va contemplar els del vell presoner, que, des dels seus flocs de cabells, miraven amb tristor cap a on era Winston.

II

Winston va emprendre el camí entremig de clapes de sol i d'ombra. I feia passes ràpides entre aquelles taques daurades de claror que penetraven entre tronc i tronc. Sota els arbres, a la seva esquerra, el terra estava tot perlejat de jacints. L'aire semblava besar-te la pell. Era el segon dia de maig. Des d'algun lloc ben endinsat al cor del bosc se sentia un parrupeig de tudons.

Era una mica aviat. No havia tingut cap dificultat amb el viatge. Era evident que la noia hi tenia experiència i això feia que Winston no es trobés tan atemorit com normalment hauria estat. Per descomptat que ella devia haver trobat un lloc segur. En general, un no podia presumir de trobar-se més segur enmig del camp que no pas a Londres. No hi havia telepantalles, és clar, però sempre hi havia el perill dels micròfons amagats gràcies als quals podies ser detectat i reconegut. A més a més, no era gens fàcil de fer un trajecte tot sol sense cridar l'atenció. Per a distàncies inferiors a cent quilòmetres no calia fer segellar el passaport. Però de tant en tant, per les estacions de ferrocarril hi havia patrulles que inspeccionaven els documents de tots els membres del Partit que trobaven i es posaven a fer tot de preguntes compromeses. De tota manera, no en va aparèixer cap, de patrulla, i en el camí des de l'estació va assegurar-se, amb cautelosos cops d'ull enrere, que no l'estaven seguint. El tren era ple de proles, tots amb aire de vacances a causa del bon temps. El cotxe amb seients de fusta on viatjava era atapeït d'una sola família enorme que anava des de la besàvia esdentegada fins a un nadó d'un mes. Sortien fora a passar la tarda amb parents polítics i també, tal com van explicar a Winston amb franquesa, a aconseguir una mica de mantega al mercat negre.

El camí va eixamplar-se i, en un minut, va arribar al viarany que ella li havia dit, una simple pista per a bestiar mig amagada entre bardisses. No duia rellotge però encara no devien ser les tretze. La capa de jacints era tan gruixuda sota els peus que era impossible de no trepitjar-los. Es va agenollar i va començar a recollir-ne uns quants, més que res per fer temps, però també amb la vaga idea que li agradaria de fer un ram de flors per oferir-lo a la noia quan es trobessin. Va ajuntar-ne fins a formar un bon ram. Estava olorant-ne el seu aroma pesat i malaltís quan un soroll darrere va deixar-lo glaçat. Era el cruixit inconfusible d'un peu trepitjant una branca. Va continuar recollint jacints. Era el millor que podia fer. Podia ser la noia. O podia ser que, finalment, l'haguessin estat seguint. Començar a observar al voltant era una mostra de culpabilitat. Va recollir més i més flors. Una mà li va caure lleugerament sobre l'espatlla.

Va aixecar la vista. Era la noia. Va sacsejar el cap en un avís evident que calia mantenir-se en silenci. Aleshores va separar les bardisses i ràpidament va obrir-se camí al llarg de la pista estreta, enmig del bosc.

Era obvi que ja havia fet abans aquell camí perquè evitava els petits tolls d'aigua com si ja els conegués. Winston la seguia, encara amb el ram de flors a la mà. La seva primera sensació va ser d'alleujament, però mentre observava aquell cos fort i esvelt caminant davant seu, amb el cenyidor morat que tenia la mida justa per remarcar-li les corbes dels malucs, va començar a sentir el pes de la seva pròpia inferioritat. Fins i tot ara li semblava bastant probable que quan la noia es girés i el mirés, l'abandonaria tot seguit. La dolçor de l'aire i la verdor de les fulles l'atemorien. Ja quan venia pel camí des de l'estació, el sol del mes de maig l'havia fet sentir brut i esgrogueït, amb la pols de Londres negra com el sutge ficada als porus de la pell. Se li havia ocorregut que fins ara, la noia no l'havia vist mai a plena llum del dia, en un espai obert. Van caminar fins a l'arbre caigut del qual ella havia parlat. Va saltar-lo i va separar les bardisses per un lloc on no semblava que es poguessin obrir. Quan Winston la va seguir, va adonar-se que es trobaven en una clariana natural, un turonet cobert d'herba menuda i envoltat d'arbres joves prou alts per amagar-la completament. La noia es va aturar i es va girar.

—Ja hi som —va dir.

L'observava a unes quantes passes de distància. Encara no gosava acostar-se-li més.

—No he volgut parlar pel camí —va continuar— per si de cas hi havia micros amagats. No crec que n'hi hagi, però podria ser. I sempre hi ha la possibilitat que un d'aquells porcs et reconegui la veu. Aquí estem bé.

Winston encara no tenia prou coratge per acostar-se-li.

—Estem bé, aquí? —va repetir beneitament.

—Sí. Fixa't en els arbres. —Eren petits freixes que temps enrere havien estat tallats i havien tornat a brotar, com un bosc de perxes, cap d'elles més gruixuda que un puny—. No hi ha res prou gros per amagar-hi un micròfon. A més, jo ja hi he estat abans.

Només eren capaços de conversar. Ell s'ho havia manegat per acostar-se una mica més a la noia, que s'estava dreta davant seu, molt tibada, com si estigués preguntant-se per què Winston era tan lent a l'hora d'actuar. Els jacints li havien anat caient a terra. Semblava que ho havien fet per pròpia iniciativa. Winston va agafar-li la mà.

—Voldries creure —va dir-li— que fins ara mateix no he sabut de quin color tenies els ulls? —S'havia adonat que eren marrons, d'un marró més aviat clar, amb pestanyes fosques—. I ara que també has pogut veure com sóc de debò, encara pots suportar de mirar-me?

—Sí, sense cap problema.

—Tinc trenta-nou anys. Estic casat i no puc desfer-me de la meva dona. Tinc úlceres varicoses i cinc dents postisses.

—Res no m'importaria menys.

A l'instant següent, és difícil de dir com, la noia ja era als seus braços. Al principi no va sentir res tret d'una immensa incredulitat. Aquell cos tan jove s'estrenyia amb força contra el seu, la massa de cabells foscos li tapaven la cara, i sí, la noia va girar el cap enlaire i va besar-li la boca, ampla i vermella. Amb les mans agafant-lo pel clatell, ella va començar a dir-li «estimat», «amor meu», «preciós». Va fer-la jeure a terra, la noia no s'hi va oposar gens ni mica. Podia fer amb ella el que volgués. Però la veritat era que Winston no tenia cap mena de sensació física tret de la derivada del simple contacte. Tot el que sentia era incredulitat i orgull. Estava content del que li estava succeint però no tenia desig físic. Era massa aviat, la seva joventut i bellesa l'havien atemorit. Ja s'havia acostumat massa a viure sense dones. No en sabia la raó... La noia va aixecar-se i va espolsar-se un jacint dels cabells. Va seure al seu costat i li va envoltar la cintura amb el braç.

—No t'amoïnis, amor meu. No hi ha pressa. Tenim tota la tarda. No trobes que és un amagatall de primera? Vaig trobar-lo un dia que em vaig perdre durant una excursió comunitària. Si algú s'acostés podríem sentir-lo a cent metres de distància.

—Com et dius? —va preguntar-li Winston.

—Júlia. El teu, de nom, ja me'l sé. Winston, Winston Smith.

—Com te n'has assabentat?

—Em sembla, amor meu, que sóc millor que tu, a l'hora d'esbrinar coses. Digues-me, què pensaves de mi abans del dia que et vaig donar la nota?

No va tenir la més mínima temptació de dir-li cap mentida. Era una mena d'ofrena d'amor, començar per explicar-li el pitjor:

—Detestava el simple fet de veure't. Volia violar-te i després matar-te. Fa dues setmanes vaig pensar seriosament d'esclafar-te el cap amb una llamborda. Si vols saber tota la veritat, imaginava que tenies alguna cosa a veure amb la Policia del Pensament.

La noia va riure contenta, s'ho havia pres ben bé com un homenatge a l'excel·lència de la seva disfressa.

—La Policia del Pensament! De debò que t'ho vas pensar?

—Bé, potser no del tot exactament. Però per la teva aparença general, simplement perquè ets jove, fresca i saludable, ja m'entens, vaig pensar que probablement...

—Creies que era un bon membre del Partit, oi? Pura de paraula i d'obres. Estendards, desfilades, eslògans, jocs, excursions comunitàries, tota aquesta faramalla. I pensaves que a la més mínima oportunitat et denunciaria com a crimpensador i et faria matar, oi?

—Sí, una cosa per l'estil. Una gran majoria de noies són així, ja ho saps.

—És aquesta cosa merdosa, que ho provoca —va dir tot traient-se el cordó morat de la Lliga Juvenil Antisexe i llençant-lo a una branca.

Aleshores, com si el fet de tocar-se la cintura li hagués recordat alguna cosa, va ficar la mà a la butxaca de la seva granota i va treure una pastilla petita de xocolata. Va partir-la per la meitat i va donar-n'hi un tros. Fins i tot abans d'agafar-lo, Winston ja havia detectat per l'olor que era una xocolata especial. Era fosca i lluenta, embolicada en paper de plata. Normalment, la xocolata era d'un color terrós, s'esmicolava i tenia un gust, per descriure'l d'alguna manera, semblant a la fumera d'un munt de deixalles cremant. Però temps enrere, alguna vegada, Winston havia tastat una xocolata com la que li acabava de donar la noia. Només sentir-ne l'olor se li havien despertat records que no podia localitzar, però que eren poderosos i torbadors.

—On ho has aconseguit, això? —va dir-li.

—Del mercat negre —li va respondre tota indiferent—. Sóc de les noies que sap on anar a buscar les coses. Sóc bona en els jocs. Vaig ser cap de patrulla als Espies. Faig feina voluntària tres tardes a la setmana per a la Lliga Juvenil Antisexe. M'he passat hores i hores suportant per tot Londres la seva maleïda xerrameca. A les desfilades, sempre faig d'abanderada i porto l'estendard. Sempre em mostro ben disposada i mai no m'escapoleixo de res. Crida sempre al costat dels altres, em dic. És l'única manera d'estar segura.

El primer tros de xocolata se li havia fos a la llengua. Tenia un gust deliciós. Però encara hi havia aquell record ballant-li pel cap, alguna cosa que era com una sensació molt forta però que alhora no podia reduir a una definició. Com un objecte vist només de reüll. Va expulsar-la del seu interior amb la convicció que era el record d'algun acte que li hauria agradat destruir, però que no podia.

—Ets molt jove —va dir—. Ets deu o quinze anys més jove que jo. Què hi trobes, d'atractiu, en un home com jo?

—Alguna cosa a la teva cara. Vaig pensar que podia arriscar-me. Tinc traça a descobrir la gent que no els pertany. Tan aviat com et vaig veure vaig saber que estaves contra ells.

Ells semblava que significava el Partit, i sobretot el Partit Interior. La noia en parlava amb un to de burla i d'odi que va fer que Winston se sentís intranquil, tot i saber que, si hi havia un lloc segur, era aquell on es trobaven. Una cosa que el sorprenia d'ella era la rudesa del seu llenguatge. Se suposava que els membres del Partit no renegaven. Winston mateix ho feia poques vegades, almenys en veu alta. Júlia, tanmateix, semblava incapaç d'esmentar el Partit, i especialment el Partit Interior, sense usar aquella mena de paraulotes que es podien veure sovint guixades a les parets del carrer. No era que no li agradés. Era un simple símptoma de la seva revolta contra el Partit i tots els seus mètodes. I d'alguna manera semblava natural i fins i tot saludable, com l'esternut d'un cavall quan ensuma fenc podrit. Havien deixat la clariana i ara vagarejaven entre les ombres clapejades, agafats de la cintura sempre que l'amplada del camí els permetia de passar tots dos junts. Winston va adonar-se de com era de suau la cintura de la noia, ara que s'havia tret el cordó morat. Van continuar parlant sense passar del murmuri. Fora de la clariana, deia Júlia, era millor d'anar silenciosament. De seguida van arribar al començament del bosquet. Júlia el va aturar.

—No sortim a camp obert. Podria haver-hi algú mirant. Estarem millor mentre ens mantinguem darrere les branques.

Estaven drets a l'ombra d'un avellaner. La llum del sol, que es filtrava a través d'innombrables fulles, encara els escalfava el rostre. Winston va contemplar el camp, més enllà, i li va sobrevenir una remota i curiosa sensació de reconèixer el lloc. Com si ja l'hagués vist. Un antic clos d'herba arranada per a pastura amb un sender giragonsejant pel mig i amb tot de turonets de talperes escampats una mica pertot. En la tanca feta malbé de l'altra banda es veien les branques dels oms bellugant-se gairebé imperceptiblement gràcies a la brisa, i amb les fulles destriant-se feblement en masses denses com les d'una cabellera femenina. De ben segur, en algun lloc de la vora, però fora de la vista, devia haver-hi un rierol amb gorgs verds i plens de bagres nedant-hi.

—No hi ha cap rierol, a prop d'aquí?

—Sí, n'hi ha un. De fet, és passat el camp següent. S'hi troben peixos molt grossos. Pots observar-los, al fons dels gorgs, remenant la cua sota els salzes.

—És gairebé el País Daurat —va murmurar.

—El País Daurat?

—En realitat no és res. Només un paisatge que de vegades se m'apareix quan somio.

—Mira! —va xiuxiuejar Júlia.

Un tord s'havia posat en una branca, encara no a cinc metres de distància, gairebé al nivell de les seves cares. Potser no els havia vist. Es trobava sota el sol i ells eren a l'ombra. Va obrir les ales i va tornar a col·locar-se-les a lloc amb molt de compte, va tòrcer el coll un moment, com si fes una mena de reverència al sol, i aleshores va començar a deixar anar una torrentada de refilades. En la quietud de la tarda, el volum d'aquell cant era impressionant. Winston i Júlia es van estrènyer l'un a l'altre, fascinats. La música va continuar i continuar, un minut i un altre, amb sorprenents variacions, sense repetir-se mai, gairebé com si l'ocell estigués presumint deliberadament del seu virtuosisme. De vegades s'aturava uns quants segons, desplegava i tornava a plegar les ales, i després inflava el pit clapejat i començava de nou el concert. Winston el contemplava amb una mena de vaga reverència. Per a qui, per què cantava aquell ocell? Cap parella ni cap rival no l'estaven observant. Què el feia parar a l'extrem d'un bosc solitari i deixar anar la seva música cap al no-res? Va demanar-se si, després de tot, no hi hauria cap micròfon amagat pels voltants. Ell i Júlia havien parlat només a base de murmuris i era impossible de captar el que havien dit, però el cant del tord segur que l'hauria captat. Potser a l'altra banda de l'aparell algun homenet d'aparença d'escarabat estava escoltant amb atenció, estava escoltant *allò*. Gradualment, la música va anar espolsant-li del cap les preocupacions. Era com si hi hagués una mena de massa líquida rajant damunt seu i que es barregés amb la llum del sol que es filtrava entre les fulles. Va parar de pensar i va limitar-se a sentir. La cintura de la noia encaixada pel seu braç era càlida i flonja. Va fer-la girar de manera que es van trobar abraçats cara a cara. El cos d'ella va semblar-li que es fonia amb el seu. Pertot arreu on les seves mans tocaven, el rebien com si fos aigua. Les seves boques van tancar-se juntes, ben diferent d'aquells petons tan durs que s'havien fet abans. Quan van separar les cares una altra vegada, sospiraven profundament. L'ocell es va espantar i va fugir amb un espetegar d'ales.

Winston va acostar els llavis a la seva orella.

—Ara —va murmurar.

—No pas aquí —li va dir ella en un altre murmur—. Tornem a la part més amagada, és més segur.

Ràpidament, amb ocasionals catacrecs de branquillons, van desfer el camí fins a la clariana. Quan van tornar a estar a l'interior del cercle d'arbres joves, la noia es va girar i se'l va mirar. Tots dos respiraven amb força, però el somriure ja havia reaparegut als llavis d'ella. Va estar-se dreta, observant-lo un instant, aleshores, va fer córrer la cremallera de la seva granota. I sí, era gairebé com en el seu somni! Gairebé tan de pressa com s'ho havia imaginat, la noia va anar traient-se la roba i a mesura que anava llençant-la al seu costat, era com si ho fes amb el mateix gest magnífic capaç de causar que una civilització sencera pogués ser anihilada. El cos li brillava, blanc sota el sol. Però per un instant, no va mirar-li el cos, els ulls li havien llençat l'àncora en

aquell rostre pigat de somriure franc i lleuger. Va agenollar-se davant d'ella i va agafar-li les mans amb les seves.

—Ja ho has fet, això?

—És clar. Centenars de vegades... Bé, una pila de vegades.

—Amb membres del Partit?

—No, amb aquests porcs, no. Però n'hi ha un munt que sí que voldrien si en tinguessin la més mínima possibilitat. No són tan sants com donen a entendre.

El cor li va bategar fort. Ho havia fet una pila de vegades i ell desitjava de debò que haguessin estat centenars, milers. Tot el que indiqués l'existència de corrupció sempre l'omplia d'una esperança ferotge. Qui ho sap, potser el Partit estava podrit sota la superfície i el seu culte al coratge i a l'autorenúncia eren simples comportaments que ocultaven la iniquitat. Si hagués pogut infectar-los, tots plegats, de lepra o de sífilis, amb quines ganes que ho hauria fet! Qualsevol cosa que els podrís, que els afeblís, que els arruïnés! Va fer que s'ajupís de manera que van quedar-se agenollats cara a cara.

—Escolta'm, com més homes t'hagis fet, més t'estimaré. Ho entens?

—Sí, perfectament.

—Detesto la puresa, detesto la bondat! No desitjo que existeixi cap mena de virtut. Desitjo que tothom estigui corromput fins al moll dels ossos.

—Bé, aleshores hauria de complaure't, estimat. Estic corrompuda fins al moll dels ossos.

—T'agrada fer-ho? No vull dir que t'agradi només amb mi, em refereixo al fet per ell mateix.

—M'agrada molt.

Era més o menys tot el que ell desitjava sentir. No sols l'amor per una persona, sinó l'instint animal, el desig simple i indiferenciat, vet aquí la força que faria miques el Partit. La va empènyer sobre l'herba, entre els jacints caiguts. Aquesta vegada no va haver-hi dificultat. I el pujar i baixar dels seus pits va acabar per reduir-se a un ritme normal, i en una mena de deseparança plaent, es van anar separant. Semblava que el sol havia augmentat l'escalfor. Es van endormiscar. Va arregar les dues granotes escampades i les va mig estendre damunt d'ella. Gairebé tot seguit es van adormir durant una mitja hora.

Winston es va despertar el primer. Va seure i va observar la cara pigada de la noia, encara adormida pacíficament, repenjada en el palmell de la mà. Tret de la boca, no es podia dir que fos una bellesa. Hi havia una

arruga o dues entorn dels ulls, que es veien si t'hi fixaves de prop. Els cabells foscos i curts eren extraordinàriament espessos i suaus. Se li va acudir que encara no sabia el seu cognom ni la seva adreça.

El cos jove i fort, ara desemparat enmig del son, va despertar-li un sentiment de protecció i de llàstima. Però la tendresa irracional que havia sentit sota l'avellaner mentre el tord cantava no li havia tornat del tot. Va apartar les granotes i va estudiar-li els malucs, blancs i arrodonits. En els vells temps, pensava, un home contemplava el cos d'una noia i veia que era desitjable. I aquí s'acabava la història. Però avui en dia no. No podies sentir un amor o un desig purs. Cap emoció no era pura perquè tot es barrejava amb la por i l'odi. La seva abraçada havia estat una batalla, el clímax, una victòria. Era una bona patacada contra el Partit. Era una acció política.

III

—Podem tornar-hi una altra vegada —va dir Júlia—. En general, fer servir un amagatall un parell de vegades és segur. Sempre que esperem un mes o dos, és clar.

Tan bon punt es va despertar, va canviar de comportament. Va tornar-se previnguda i vigilant. Va posar-se la roba, va nuar-se el cordó morat a la cintura i va començar a arranjar els detalls de la tornada a casa. Semblava natural que ho fes ella. Era obvi que tenia un sentit pràctic que a Winston li mancava. I a més semblava tenir un coneixement exhaustiu de la zona rural dels voltants de Londres, adquirit a base d'innombrables excursions comunitàries. La ruta que li va confeccionar per tornar era completament diferent de la usada per arribar. Va dur-lo a una altra estació de tren.

—Mai no tornis a casa pel mateix camí de sortida —va dir-li, com si enunciés un principi bàsic i general. Ella se n'aniria primer. Winston hauria d'esperar mitja hora abans d'emprendre la marxa.

Li havia indicat un lloc on podrien trobar-se després de la feina, quatre vespres més tard. Era un carrer dels barris pobres on hi havia un mercat que, normalment, era ple de gent i de soroll. S'estaria vagarejant entre les parades com si busqués cordons de sabates o fil de cosir. Si ella trobava que no hi havia moros a la costa, quan Winston s'hi acostés es mocaria. Si no era així, hauria de passar pel seu costat sense fer cap signe de reconèixer-la. Però amb sort, enmig de la gentada, podrien parlar un quart d'hora sense perill i posar-se d'acord per a una altra trobada.

—I ara me n'haig d'anar —va dir tan aviat com va acabar de donar-li les instruccions—. Haig de ser de tornada a les dinou trenta. Haig de dedicar dues hores a la Lliga Juvenil Antisexe. S'han de repartir fulletons o una cosa així. Oi que és una merda? Fes-me una raspallada, si no et fa res. M'han quedat branquillons als cabells? Segur? Aleshores adéu, amor meu, adéu!

Se li va llançar als braços i el va besar gairebé amb violència. I un instant després ja s'obria camí entre els arbres joves fins que va desaparèixer silenciosament pel bosc. Encara ara no havia aconseguit de saber-ne el cognom o l'adreça. De tota manera, tant se valia perquè era inconcebible que mai poguessin arribar a trobar-se a l'interior d'una casa o enviar-se una carta.

De fet, mai no van tornar a la clariana del bosc. Durant el mes de maig va haver-hi només una ocasió en què van poder tornar a fer l'amor. Va ser en un altre lloc amagat conegut per Júlia, el campanar d'una

església en ruïnes en una zona gairebé despoblada on havia caigut una bomba atòmica trenta anys abans. Era un bon amagatall un cop s'hi arribava, el perill es trobava en el camí per arribar-hi. A part d'això, només van poder trobar-se pel carrer, en un lloc diferent cada vespre i mai més de mitja hora cada vegada. Normalment, un cop t'hi acostumaves, al carrer es podia parlar. Costat per costat per les voreres atapeïdes, però sense tocar-se ni mirar-se, mantenien una conversa curiosa i intermitent que s'engegava i s'apagava com el raig de llum d'un far: callaven sobtadament quan veien acostar-se un uniforme del Partit o s'aproximaven a una telepantalla. Llavors la reprenien uns quants minuts més tard allà on l'havien deixada, encara que fos enmig d'una frase. La tornaven a tallar en sec quan arribaven al lloc de separació convingut i, al següent dia, continuaven gairebé sense introducció. Semblava que Júlia estava ben habituada a conversar d'aquesta manera, que denominava *xerrar a terminis*. També era sorprenentment experta a l'hora de parlar sense bellugar els llavis. Només un cop en gairebé un mes de trobades al vespre van aconseguir de fer-se un petó. Estaven baixant en silenci per un carrer transversal (Júlia no parlava mai si es trobaven lluny dels carrers principals) quan es va sentir un gran terrabastall, el terra va aixecar-se i l'aire es va enfosquir. Winston va trobar-se jaient de costat, masegat i ple de pànic. Una bomba coet devia haver caigut prou a prop. De sobte va adonar-se que la cara de Júlia era a pocs centímetres de la seva, amb una blancor de mort, blanca com el guix. Fins i tot tenia els llavis blancs. Era morta! Va abraçar-la fort i va trobar que li estava fent petons a una cara viva, amb escalfor. Se'ls havien quedat els rostres plens del polsim generat per l'explosió. Duïen a la cara una capa gruixuda de guix.

Hi havia vespres que quan arribaven als llocs de la seva cita havien de passar de llarg sense adreçar-se ni un senyal perquè una patrulla acabava de tombar la cantonada o un helicòpter s'havia immobilitzat damunt seu. Fins i tot en el casos menys perillosos, hi havia la dificultat afegida del temps de què disposaven per trobar-se. La setmana laboral de Winston era de seixanta hores i la de Júlia fins i tot més llarga. I els seus dies lliures estaven condicionats a les necessitats de la feina i sovint no coincidien. I en tots els casos, Júlia no disposava gairebé mai d'un vespre totalment lliure. Dedicava un nombre d'hores sorprenent a assistir a conferències i manifestacions, distribuir literatura per a la Lliga Juvenil Antisexe, preparar pancartes per a la Setmana de l'Odi, fer recol·lectes per a les campanyes de l'estalvi i tot d'activitats així. Pagava la pena, era una qüestió de camuflatge. Si complies regles petites, podries trencar les grans. La noia fins i tot va induir Winston a hipotecar un vespre més fent que s'apuntés a una feina complementària de fabricació de municions feta voluntàriament pels membres més entusiastes del Partit. De manera que un vespre a la setmana, Winston dedicava quatre hores d'avorriment insuportable a collar petites peces de metall que probablement formaven part dels detonadors d'una bomba, en un taller obert de bat a bat on el ressò dels martells picant es barrejava sinistrament amb la música de la telepantalla.

Quan van trobar-se a la torre de l'església, van ajuntar tots els trossos de les seves converses fragmentàries. Va ser una tarda sufocant. L'aire

en la petita habitació quadrada damunt les campanes era calent i xafogós i a més podia a colomassa de manera asfixiant. Van seure a parlar. S'hi van estar hores, sobre el terra polsegós i ple de branquillons. Un o altre s'aixecava de tant en tant a fer un cop d'ull per les espitlleres per assegurar-se que no s'acostava ningú.

Júlia tenia vint-i-sis anys. Vivia en un alberg amb trenta noies més. («Sempre enmig de ferum femenina! Detesto les dones!», va dir com si fos entre parèntesis). Treballava, tal com Winston ja s'havia imaginat, en les màquines redactanovel·les del Departament de Ficció. Li agradava la feina, que consistia bàsicament a fer funcionar i tenir cura d'un motor elèctric molt potent, però alhora delicat. No era una noia gaire llesta però sentia una forta atracció per les feines manuals i entre maquinària se sentia com a casa. Podia descriure el procés sencer de composició d'una novel·la, des de les directrius generals emanades del Comitè Planificador fins als tocs finals fets per la Brigada de Repàs. Tanmateix, no li interessava el producte final ja que no li importava gaire el fet de llegir. Els llibres eren tot just una mercaderia que s'havia de produir, com la melmelada o els cordons de sabates.

No tenia cap record anterior al començament dels anys seixanta. L'única persona que havia conegut que parlés sovint dels dies anteriors a la Revolució era un avi que havia desaparegut quan ella tenia vuit anys. A l'escola havia estat capitana de l'equip d'hoquei i havia guanyat dos anys seguits els trofeus de gimnàstica. Havia estat cap de patrulla dels Espies i secretària adjunta a la Lliga de la Joventut abans d'entrar a la Lliga Juvenil Antisexe. Sempre havia tingut molt bona fama. Fins i tot l'havien triada per treballar a la Secporn (mostra infal·lible de bona reputació), la subsecció del Departament de Ficció que fabricava pornografia barata per distribuir entre els proles. La gent que hi treballava en deia el Femer, va explicar-li. Va estar-s'hi un any ajudant a produir llibrots ficats en paquets precintats que duïen títols com ara *Històries de surres al cul* o *Una nit en un col·legi de noietes*. Els compraven furtivament els proles joves creient-se que es tractava d'alguna cosa il·legal.

—Com són aquests llibres?

—Doncs una porqueria dolentíssima. Són ben avorrits. Només hi ha sis arguments i van fent permutes de possibilitats. De tota manera, jo treballava només als calidoscopis. No vaig pertànyer mai a la Brigada de Repàs. No sóc cap lletraferida, amor meu, no tant per fer això.

Winston va assabentar-se, meravellat, que tots els treballadors de Secporn, tret del cap del Departament, eren noies. La teoria era que els homes, els instints sexuals dels quals eren menys controlables que els de les dones, corrien un gran perill de ser corromputs per la merda que remenaven.

—Ni tan sols els agrada tenir-hi dones casades —va afegir—. Se suposa que les noies sempre són pures. De tota manera, aquí en tens una que no ho és.

Va tenir el seu primer afer sexual als setze anys, amb un membre del Partit de seixanta o més que després va cometre suïcidi per evitar l'arrest.

—I ben fet que va fer —va dir Júlia—, perquè si no haurien obtingut el meu nom durant la confessió.

Des d'aleshores n'hi havia hagut uns quants més. La vida, tal com la veia ella, era ben senzilla: volies passar-t'ho bé i «ells», és a dir el Partit, volien impedir-ho. Per tant, calia saltar-se les lleis de la millor manera possible. La noia semblava pensar que era tan natural que «ells» volguessin sufocar-te el plaer com que tu volguessis evitar que t'atrapessin. Odiava el Partit i ho expressava amb els mots més crus però no era capaç de fer-ne una crítica general. Tret de les coses que l'afectaven personalment, no estava interessada per la doctrina del Partit. Winston va adonar-se que la noia no usava mai paraules de novaparla tret de les que ja havien passat a l'ús habitual. No havia sentit parlar mai de la Fraternitat i es negava a creure en la seva existència. I qualificava d'estúpida qualsevol mena de revolta organitzada contra el Partit, que forçosament havia de ser un fracàs. Li semblava que el més intel·ligent era burlar les normes i alhora continuar viu. Winston es preguntava vagament quantes noies més com ella podien trobar-se en la generació més jove: gent que s'havia criat en el món de la Revolució i no sabia res més, que acceptava el Partit com una cosa inalterable, com el cel, que no es rebel·lava contra la seva autoritat sinó que, simplement, l'eludia, com un conill despista un gos.

No van discutir la possibilitat de casar-se. Era tan remota que no valia la pena pensar-hi. Era inimaginable que cap comitè sancionés positivament un casament així fins i tot en cas que, d'una manera o altra, Winston hagués pogut desfer-se de Katharine, la seva dona. Hi tenien tan poca esperança que era com somiar desperts.

—Com era la teva dona? —va preguntar Júlia.

—Era... Coneixes el mot de novaparla «benpensarplè»? Significa, no cal dir-ho, «ortodox», «incapaç de tenir un mal pensament».

—No, no el coneixia, però sé quina mena de persona vol dir, i tant...

Winston va començar a explicar-li la història de la seva vida matrimonial però curiosament semblava que la noia ja en coneixia les parts essencials. Va descriure-li, gairebé com si ho hagués vist o sentit, l'encarcament del cos de Katharine tan bon punt ell la tocava, la manera en què ella semblava empènyer-lo fora amb tota la seva força, fins i tot quan els seus braços la tenien fortament agafada. Winston sentia que amb Júlia no tenia cap problema per parlar d'aquestes coses.

I en qualsevol cas, ja feia temps que Katharine havia deixat de ser un record dolorós i havia esdevingut simplement un record molest.

—Ho hauria suportat de no haver estat per una cosa —va afegir, i va explicar-li la frígida cerimonieta que Katharine el forçava a celebrar cada setmana, el mateix dia—. Ho detestava, però res no l'hauria aturada a l'hora de fer-ho. Solia dir-ne, no ho endevinaries mai...

—El nostre deure amb el partit —va fer Júlia ràpidament.

—Com ho sabies?

—També he anat a l'escola, estimat. Una xerrada mensual sobre sexe per als majors de setze anys. I al Moviment de la Joventut, també. T'ho entatxonen coll avall durant anys. I diria que en molts casos dóna resultat. Però és clar, no es pot dir, la gent és molt hipòcrita.

Va començar a estendre's sobre la qüestió. Amb Júlia tot acabava referit a la pròpia sexualitat. Tan aviat com es tocava el tema, fos de la manera que fos, era capaç de demostrar una gran agudesia. Al contrari que Winston, havia copsat el significat més íntim del puritanisme sexual del Partit. No era tan sols que l'instint sexual creava un món propi que escapava al control del Partit i que, per tant, havia de ser destruït si es podia. El més important era que la privació sexual provocava histèria, força desitjable ja que podia transformar-se en febre de guerra i adoració al líder. Va exposar-ho de la manera següent:

—Quan fas l'amor gastes energia; després et sents feliç i tot se te'n fot. No poden suportar que tinguis un sentiment així. Et voldrien sempre rebentant d'energia. Tot aquest desfilar amunt i avall i el victorejar i el fer flamejar banderes és simplement sexe que s'ha tornat agre. Si ets feliç per dintre, per què t'hauries d'excitar amb el Gran Germà, els Dos Minuts d'Odi i tota la resta de la seva refotuda porqueria?

Era ben cert, va pensar Winston. Hi havia una connexió directa i íntima entre castedat i ortodòxia política. Perquè, com podien ser conservats a un bon nivell la por, l'odi i la credulitat babaua que el Partit necessitava dels seus membres si no era mantenint en conserva un instint tan poderós i fent-lo servir com a força per avançar? L'impuls sexual era perillós per al Partit, i el Partit se n'havia aprofitat. Havien fet una jugada semblant amb l'instint de paternitat. En realitat, la família no es podia abolir, i de fet s'encoratjava la gent a estimar-se els fills gairebé a la manera antiga. D'altra banda, els nens eren ensenyats sistemàticament a anar contra els pares i a espiar-los i denunciar-ne les desviacions. La família s'havia convertit d'una manera efectiva en una prolongació de la Policia del Pensament. Era un mitjà per efecte del qual tothom es trobava assetjat de dia i de nit per informadors que el coneixien íntimament.

De sobte, va tornar-li el record de Katharine. Era inqüestionable que l'hauria denunciat a la Policia del Pensament si no s'hagués adonat que

era massa estúpida per detectar l'heterodòxia de les seves opinions. Però allò que realment va fer-li recordar la seva dona en aquells moments va ser la calor sufocant de la tarda, que li havia omplert el front de suor. Va començar a explicar-li a Júlia una cosa que li havia passat, o més aviat, que no havia arribat a passar, una altra tarda xafogosa, onze anys enrere.

Va ser tres o quatre mesos després de casar-se. Es van extraviar durant una excursió comunitària per alguna part de Kent. S'havien endarrerit només un parell de minuts respecte als altres però s'havien equivocat de camí i en aquell moment es trobaven al caire d'un precipici format per una antiga pedrera d'extracció de guix. Queia a plom ben bé deu o vint metres, amb tot de roques al fons. No hi havia ningú a qui demanar que els orientés. Tan bon punt Katharine va adonar-se que s'havien perdut, va posar-se molt nerviosa. Allunyar-se tan sols un moment de la cridanera colla d'excursionistes li provocava sensació de culpabilitat. Volia afanyar-se a tornar enrere pel camí per on havien vingut i començar a buscar en una altra direcció. Però en aquell moment Winston va descobrir unes mates de lisimàquia que creixien entre les esquerdes del precipici, sota d'ells. Una de les mates era de dos colors, magenta i vermelló, i aparentment, creixia de la mateixa arrel. No havia vist mai una cosa semblant i va cridar Katharine perquè vingués a veure-ho.

—Mira, Katharine! Mira aquestes flors! Aquell matoll d'allà baix, prop del fons. No ho veus, que són de colors diferents?

Ella ja s'havia girat per marxar, però va tornar un moment una mica a desgrat. Fins i tot es va abocar lleugerament cap al precipici per tal de veure on ell assenyalava. Estava dret darrere d'ella i va posar-li la mà a la cintura per aguantar-la. En aquell instant va adonar-se de sobte que estaven completament sols. No hi havia enlloc cap ésser humà, no es bellugava ni una fulla, ni tan sols un ocell despert. En un lloc així, el perill que hi hagués un micròfon amagat era molt petit, i encara que n'hi hagués un, tan sols podria captar sons. Era l'hora més calorosa i dormilega de la tarda. El sol els enlluernava, la suor li perlejava la cara. Llavors se li va acudir aquell pensament...

—Per què no vas donar-li una bona empenta? —va dir Júlia—. Jo ho hauria fet.

—Sí, amor meu, ho hauries fet. I jo també, si hagués estat aleshores la persona que sóc ara. O potser hauria... No ho sé pas...

—Et sap greu no haver-ho fet?

—Sí. Considerat tot plegat, em sap greu.

Seien un al costat de l'altre damunt del terra polsegós. La va estrènyer contra ell. El cap d'ella li reposava damunt l'espatlla, l'olor plaent dels seus cabells ofegava la pudor de colomassa. Era una noia molt jove,

pensava Winston, i esperava coses de la vida. No entenia que empènyer daltabaix d'un precipici una persona inconvenient no resolía res.

—En realitat, no hauria provocat cap canvi —va dir ell.

—Aleshores, per què estàs trist de no haver-ho fet?

—Només perquè prefereixo el positiu al negatiu. En aquest joc que estem jugant, no podem guanyar. Hi ha unes maneres de perdre millors que unes altres, no és més que això.

Va notar que les espatlles de la noia feien un gest de disconformitat. Júlia sempre hi estava en desacord, quan deia coses d'aquesta mena. No volia acceptar com a llei natural que l'individu, tot sol, sempre seria derrotat. Per una banda, la noia s'adonava que ella mateixa estava condemnada, que més tard o més d'hora, la Policia del Pensament l'atraparia i la mataria, però per l'altra, la seva consciència creia que, d'alguna manera, era possible construir un món secret on poder viure com volguessis. Tot el que calia era una mica de sort, audàcia i astúcia. No comprenia que no hi havia res semblant a la felicitat i que l'única victòria es trobava en un futur llunyà, molt després de la pròpia mort, que des del moment que declaraves la guerra al Partit, el millor era pensar en un mateix com un cadàver.

—Els morts som nosaltres —va dir Winston.

—Encara no som morts! —va fer Júlia prosaicament.

—No pas físicament. Sis mesos, un any, imaginem que arribem a cinc anys. Tinc por de morir. I tu ets jove, per tant, és probable que encara en tinguis més que jo. Òbviament, mentre puguem, intentarem fer-la fora, la por. Però hi ha una petita diferència. Mentre els éssers humans continuïn sent humans, la mort i la vida són el mateix.

—Merda! Amb qui t'estimaries més de ficar-te al llit, amb un esquelet o amb mi? No estàs content de viure? No t'agrada la sensació de dir: això sóc jo, això la meva mà, això la meva cama. Sóc real, sóc sòlid, sóc viu! No t'agrada, això?

Va girar-se i va arraulir-se amb força contra el seu pit. Winston podia sentir-ne els pits, madurs, encara fermes, a través de la granota. El cos de Júlia semblava vessar damunt d'ell una mica de la seva joventut i del seu vigor.

—Sí, m'agrada —va dir.

—Aleshores para de parlar de morir-se. I ara escolta'm, que hem de fixar la nostra pròxima trobada. Podríem tornar en aquell lloc del bosc. Ja li hem donat un descans ben i ben llarg. Però has d'arribar-hi per un

altre camí, aquesta vegada. Ja ho tinc planejat. Agafes el tren i... Mira, t'ho dibuixaré.

I a la seva manera, tan pràctica, alhora va gratar a terra un quadradet de polsim i amb un branquilló del colomar va començar a dibuixar-hi un mapa.

IV

Winston va examinar aquella rònega habitacioneta del damunt de la botiga del senyor Charrington. Al costat de la finestra hi havia mantes atrotinades i coixins sense coixinera. L'antiquat rellotge amb les dotze hores a l'esfera anava bategant damunt el repeu de la llar. Al racó, a la taula amb ales plegades, el pitjapapers de vidre que havia comprat en la seva última visita brillava suaument en la mitja foscor.

Dins la llar apagada, a la graella metàl·lica de protecció, hi havia un fogó de petroli de llauna abonyegat, una paella i dues tasses, tot proporcionat pel senyor Charrington. Winston va encendre la metxa i va posar a bullir una mica d'aigua. Havia portat una paperina plena de cafè Victòria i unes quantes preses de sacarina. Les agulles del rellotge marcaven les set i vint. En realitat eren les dinou vint. Ella arribaria a les dinou i trenta.

Bogeria, bogeria, el cor no deixava de dir-l'hi: una bogeria conscient, gratuïta i suïcida. De tots els delictes que un membre del Partit podia cometre, aquest era el més impossible d'amagar. En realitat, la idea se li havia ficat al cap per primer cop en forma de visió del pitjapapers de vidre reflectit per la superfície de la tauleta amb ales. Tal com havia previst, el senyor Charrington no havia posat cap dificultat a l'hora de llogar-li l'habitació. No cal dir que estava molt content amb aquells pocs dòlars que li proporcionaria. Tampoc no va semblar sorprès ni ofès quan va veure clar que Winston volia la cambra a causa d'un assumpte amorós. En comptes d'això es mantenia a una distància prudent i parlava de generalitats, amb un aire prou delicat, per donar la impressió d'haver-se tornat parcialment invisible. La intimitat, deia, era una cosa molt saludable. Tothom desitjava un lloc on poder estar sol de tant en tant. I quan s'aconseguia un lloc així, era un deure de cortesia en qualsevol que ho conegués guardar aquest coneixement per a un mateix. Fins i tot va afegir, i en dir-ho gairebé semblava fondre's espiritualment, que hi havia dues entrades a la casa, una de les quals travessava el pati posterior, que donava a un carreró.

Algú estava cantant sota la finestra. Winston va fer-hi un cop d'ull, segur darrere la protecció de la cortina de mussolina. El sol de juny encara era ben alt, al cel. I en el pati assolellat de sota, una dona monstruosa, sòlida com una columna, amb avantbraços de color torrat vermellós i un davantal de sac lligat a la cintura, anava i venia ranquejant entre un cubell i un fil d'estendre roba. Hi penjava tot de peces blanques quadrades que Winston va reconèixer com a bolquers de criatura. Quan la boca de la dona no era plena d'agulles d'estendre, cantava amb una veu potent de contralt:

Era només una il·lusió sense esperança,

va passar com un dia d'abril,
però una mirada, una paraula i els somnis
que em van emocionar,
em van robar el cor!

Aquesta tonada s'havia fet molt popular a Londres des de feia unes setmanes. Era una de les in comptables cançons, totes semblants, que una subsecció del Departament de Música havia produït en benefici dels proles. La lletra d'aquestes cançons es componia sense la menor intervenció humana amb un instrument conegut com a versificador. Però la dona la cantava tan afinada que era capaç de convertir aquella escombraria abominable en una tonada gairebé plaent. Winston podia sentir la dona cantant i el fregadís de les seves sabates a les llambordes, i els crits de les criatures al carrer, i en algun lloc, en la distància, la remor apagada del trànsit. I tot i amb això, la cambra semblava curiosament silenciosa gràcies a l'absència de telepantalla.

Bogeria, bogeria, bogeria!, va tornar a pensar. Era impensable que poguessin freqüentar aquest lloc durant gaire més d'unes quantes setmanes sense ser descoberts. Però la temptació de posseir un amagatall que fos seu de debò, sota teulada i ben a prop, havia estat massa forta per a tots dos. Durant un quant temps després de la visita al campanar de l'església, havia estat impossible de concertar cap trobada. Les hores de feina s'havien incrementat dràsticament en una anticipació de la Setmana de l'Odi. Encara faltava més d'un mes, però els enormes i complexos preparatius que comportava carregaven sobre tothom molta feina extra. A la fi van aconseguir d'assegurar-se, el mateix dia, un vespre lliure. Havien acordat de tornar a la clariana del bosc. La nit abans van trobar-se breument al carrer. Com era habitual, mentre s'anaven acostant l'un cap a l'altre enmig de la multitud, Winston gairebé no va mirar Júlia. Però, amb aquella curta mirada de reüll, va semblar-li que estava més pàl·lida que de costum.

—Impossible —va murmurar-li la noia tan bon punt va jutjar que es podia parlar amb seguretat—. Em refereixo a demà...

—Què?

—Demà a la tarda, no puc venir.

—Per què?

—Per la raó de sempre. Aquesta vegada han començat més aviat, per això...

Per un moment, va sentir una fúria molt violenta. Durant el mes que feia que la coneixia, la naturalesa del seu desig per ella havia canviat. Al

principi hi havia hagut ben poca sensualitat, en el desig. La primera vegada que van fer l'amor s'havia tractat tan sols d'un acte d'afirmació de voluntat. Però a partir de la segona ja havia estat diferent. L'olor dels seus cabells, el gust de la seva boca, la sensació de la seva pell, semblaven haver-li penetrat a dins, o dins de l'aire del seu entorn. La noia s'havia convertit en una necessitat física, una cosa que Winston no solament desitjava sinó que sentia que hi tenia dret. Quan li va dir que no podria venir, Winston va tenir la sensació que Júlia l'enganyava. Però just en aquell moment la gentada els va estrènyer encara més junts i van tocar-se les mans accidentalment. Ella va donar-li la punta dels dits, un toc ràpid que invitava a l'afecte més que no pas al desig. Se li va acudir que quan algú viu amb una dona, aquest particular desengany deu ser normal, fins i tot repetitiu. I, tot d'una, una profunda tendresa com mai no l'havia sentida abans va apoderar-se d'ell. Hauria desitjat que fossin una parella casada amb deu anys de relació. Hauria desitjat poder passejar pel carrer amb ella tal com estaven fent ara, però obertament, sense por, parlant de trivialitats i comprant foteses per a la casa. Per damunt de tot, hauria desitjat posseir algun lloc on poder estar junts tots sols, sense sentir-se en l'obligació de fer l'amor cada vegada que es trobessin. En realitat, no va ser en aquell moment, sinó l'endemà, que se li va acudir la idea de llogar l'habitació al senyor Charrington. Quan l'hi va suggerir a Júlia, la noia va estar-hi d'acord amb una rapidesa inesperada. Tots dos sabien que allò era una bogeria. Era com fer voluntàriament una passa endavant cap a la tomba. Mentre esperava assegut a la vora del llit, va tornar a pensar en els soterranis del Ministeri de l'Amor. Era curiós com aquell terror predestinat entrava i sortia de la seva consciència. Hi era, clavat al futur, precedint la mort d'una manera tan segura com el número noranta-nou precedeix el cent. No es podia evitar però potser sí que es podia endarrerir. O al contrari, en comptes d'això, amb un acte conscient i voluntari, es triava una i mil vegades d'escurçar l'interval abans del final.

En aquest moment va haver-hi remor de passes pujant per l'escala. Júlia va irrompre a l'habitació. Duia una bossa de la feina. Era de lona fosca i basta com la que alguna vegada li havia vist anant al Ministeri o tornant-ne. Havia començat a abraçar-la quan ella se'n va desfer més aviat neguitosa, en part perquè encara duia a les mans aquella bossa.

—Un segon —va dir—. Deixa'm ensenyar-te què porto. N'has portat una mica, oi, d'aquesta porqueria de cafè Victòria? He pensat que ho faries. Doncs ja te'l pots tornar a endur perquè no ens caldrà. Mira.

Va agenollar-se, va obrir la bossa i en va fer caure tot de claus angleses i tornavisos que omplien la part de dalt. De sota van aparèixer uns quants paquets embolicats amb un paper tot polit. El primer que va donar a Winston va provocar-li una sensació estranya però vagament familiar. Era ple d'una substància pesant, com sorra, que s'aixafava quan la tocaves.

—És sucre? —va dir.

—Sucre de veritat. No pas sacarina, sucre. I aquí hi ha un pa, pa blanc del bo, no la nostra porqueria, i un potet de melmelada. I també tinc un pot de llet. Ah, i mira això, és del que n'estic més orgullosa. He hagut d'embolicar-ho amb tela de sac perquè...

Però no calia que li expliqués per què havia hagut d'embolicar-ho. L'olor estava omplint tota l'habitació, una olor forta i bona que semblava una emanació de la seva infantesa més llunyana, però que ara només es trobava ocasionalment, passant per un carreró abans que una porta es tanqués, o difonent-se misteriosament per un carrer ple de gom a gom, ensumada per un instant i després perduda de nou.

—És cafè —va murmurar—. Cafè de debò.

—Cafè del Partit Interior. N'hi ha un quilo sencer —va dir Júlia.

—Com t'ho has fet, per arreplegar tot això?

—Són provisions del Partit Interior. No hi ha res que aquells porcs no tinguin. Res. Però és clar, els cambrers i les cambreres i tota la gent del seu voltant també agafen coses. Mira, he aconseguit un paquetet de te, també.

Winston s'havia ajupit al seu costat. Va trencar un dels cantonets del paquet i el va obrir.

—És te de veritat, no pas fulles d'esbarzer.

—Darrerament ha arribat moltíssim te. Han conquerit l'Índia, o una cosa així —va dir vagament—. Però ara escolta'm, estimat. Vull que et giris d'esquena durant tres minuts. Vés a seure a l'altra banda del llit. No t'acostis a la finestra. I no et tornis a girar fins que no t'ho digui.

Winston va observar distretament a través de la cortina de mussolina. A baix, al pati, la dona dels braços vermellorsos encara anava i venia entre el cubell i el fil d'estendre. Va agafar-se dues agulles de la boca i va cantar amb un sentiment profund:

Diuen que el temps tot ho cura,

diuen que no es pot oblidar mai,

però els somriures i les llàgrimes

a través dels anys

encara em regiren les fibres del cor!

Semblava que la dona se sabia de memòria aquella cançó idiota tota sencera. La veu li surava amunt amb l'aire dolç d'estiu, molt afinada,

carregada amb una mena de malenconia feliç. Es tenia la sensació que la dona ja hauria estat feliç del tot si, a més, aquella tarda de juny no s'hagués acabat mai, si el subministrament de roba no s'hagués exhaurit. I així, poder-se estar allà durant mil anys estenent bolquers i cantant poca-soltades. Va xocar-li com a fet curiós que mai no havia sentit cantar tot sol i espontàniament cap membre del Partit. Potser hauria semblat lleugerament heterodox, una excentricitat perillosa, com parlar tot sol. Potser era que la gent cantava només quan començava a mostrar els primers símptomes de desnutrició.

—Ja et pots girar —va dir Júlia.

Winston ho va fer. Per un segon gairebé va estar a punt de no reconèixer-la. De fet, el que ell havia esperat era veure-la despullada. Però Júlia no s'havia despul·lat. La transformació que hi havia hagut era una sorpresa molt més gran. S'havia maquillat la cara.

Es devia haver ficat en alguna botiga dels barris proletaris i s'havia comprat un lot complet de productes de maquillatge. Lluïa uns llavis d'un vermell rabiós, unes galtes amb coloret, el nas empolvorat; hi havia fins i tot un toc d'alguna cosa sota els ulls que els feia brillar més. No s'havia maquillat de la millor manera però els coneixements de Winston en qüestions d'aquestes no eren gaire alts. Fins ara no havia vist ni imaginat mai una dona del Partit amb cosmètics a la cara. La millora del seu aspecte era sorprenent. Amb tot just uns tocs de color en els llocs adequats s'havia tornat no sols més bonica, sinó, per damunt de tot, molt més femenina. Els seus cabells curts i la granota de noi simplement n'augmentaven l'efecte. Mentre la prenia entre els seus braços, una onada de perfum sintètic de violeta va inundar-li els narius. Va recordar la mitja foscor d'una cuina subterrània i una boca cavernosa de dona. Era ben bé la mateixa flaire, però en aquell moment no va semblar que li importés.

—I també perfum! —va dir.

—Sí, amor meu, perfum també. I saps què penso fer, la pròxima vegada? Aconseguiré d'on sigui un vestit de dona dels de veritat i me'l posaré en comptes d'aquests pantalons de merda. Em posaré mitges de seda i sabates de taló alt! En aquesta habitació seré una dona, no pas una camarada del Partit.

Es van treure la roba i van ficar-se en aquell llit de caoba tan gran. Era el primer cop que es mostrava totalment despul·lat en la seva presència. Fins ara s'havia avergonyit molt del seu cos magre i pàl·lid, amb les úlceres varicoses sortint-li del tou de la cama i aquella taca fosca damunt del turmell. No hi havia llençols, però la manta on jeien era desgastada i suau. Els va sorprendre que un llit tan gran fos tan tou.

—Segur que deu ser ple de xinxes, però m'és ben igual —va dir Júlia.

Avui en dia no es veien enlloc llits de matrimoni tret de les cases dels proles. Winston hi havia dormit alguna vegada en la seva joventut. Júlia, no. Almenys, pel que ella podia recordar.

Es van quedar adormits una estona. Quan Winston va despertar-se, les agulles del rellotge ja havien avançat gairebé fins a les nou. No va bellugar-se perquè Júlia encara estava dormint amb el cap repenjat a la corba del seu braç. La major part del maquillatge li havia traspasat a ell, a la seva cara o damunt el coixí, però encara li quedava una mica de coloret, que li remarcava la bellesa dels pòmuls. Un raig grogós procedent del sol ponent-se queia damunt els peus del llit i il·luminava la llar de foc, on hi havia un pot d'aigua bullint fort. Al pati de baix, la dona havia parat de cantar, però els crits esvaïts de les criatures arribaven flotant des del carrer. Va demanar-se vagament si en aquell passat abolit havia estat una experiència normal allò de jeure al llit d'aquella manera, a la fresca d'un capvespre d'estiu, un home i una dona sense roba, fent l'amor quan els venia de gust, parlant del que els venia de gust, sense gens d'angoixa per aixecar-se, simplement jaient i escoltant la remor pacífica de l'exterior. Podia haver existit mai una època en què allò semblés normal? Júlia es va despertar, es va fregar els ulls i es va incorporar amb l'ajuda del colze per mirar cap al fogó de petroli.

—S'ha evaporat la meitat de l'aigua que bullia —va dir—. M'aixeco i faig una mica de cafè en un moment. Ens hi hem estat una hora. Quan tanquen els llums, al vostre bloc?

—A les vint-i-tres trenta.

—Al nostre alberg, a les vint-i-tres. Però has d'entrar-hi més aviat perquè... Ai! Fot el camp, bèstia fastigosa!

Va revinclar-se sobre el llit, va agafar una sabata de terra i, amb tota la força juvenil del seu braç, va llançar-la cap al racó amb un bon crit. Exactament tal com Winston l'havia vista llançar el diccionari a Goldstein durant els Dos Minuts d'Odi.

—Què era? —va preguntar-li tot sorprès.

—Una rata. He vist que treia el seu morro fastigós pel sòcol de fusta. Hi ha un forat, allà baix. De tota manera li he clavat un bon ensurt!

—Rates! —va murmurar Winston—. En aquesta habitació!

—N'hi ha pertot arreu —va dir Júlia tota indiferent mentre tornava a estirar-se—. N'hem trobat fins i tot a la cuina de l'alberg. Hi ha parts de Londres que n'estan farcides. Sabies que ataquen les criatures? I tant, que ho fan. Pels carrers d'aquells barris, les dones no gosen deixar un nen tot sol ni dos minuts. Les que ataquen són les grosses i fosques,

aquelles tan enormes. I la llàstima és que aquestes bèsties fastigoses sempre...

—Prou! —va fer Winston amb els ulls tancats ben fort.

—Amor meu, t'has posat molt pàl·lid. Què et passa? Que potser et fan fàstic?

—El que més em repugna del món: una rata!

Júlia va arraulir-se contra ell i el va estrènyer entre els seus braços, com si volgués tranquil·litzar-lo amb l'escalfor del seu cos. Winston no va tornar a obrir els ulls immediatament. Durant uns quants segons havia viscut la sensació de tornar enrere i caure en un malson que tenia de tant en tant des de feia molts anys. Gairebé sempre era el mateix: estava dret davant un mur de fosc, i a l'altra banda hi havia una cosa insuportable, alguna cosa massa horrorosa per plantar-li cara. En el somni, la sensació més forta que tenia era sempre la de sentir-se decebut, ja que li semblava conèixer què hi havia darrere el mur de fosc. Amb un esforç mortal, com si s'arrenqués un trosset de cervell, hauria pogut fer l'esforç de concentrar-se i treure-ho fora. Però sempre es despertava sense comprovar què era. Ara, d'alguna manera, intuïa que estava relacionat amb el que Júlia li estava dient quan ell l'havia interromput.

—Em sap greu —va dir Winston—. No és res. No m'agraden les rates, no és més que això.

—No t'amoïnis, amor, que no en tornarem a tenir, d'aquestes bèsties fastigoses. Abans de marxar, entatxonaré al forat un bon pedaç de roba de sac. I la pròxima vegada que vinguem portaré una mica de guix i acabarem de tapar-lo com cal.

Winston va mig oblidar aquell instant negre de pànic. Se sentia lleugerament avergonyit d'ell mateix. Va seure amb l'esquena repenjada a la capçalera. Júlia va sortir del llit, es va posar la granota i va fer una mica de cafè. L'aroma que es desprenia del pot era tan forta i penetrant que van tancar la finestra perquè ningú de fora la sentís i comencés a fer preguntes. Encara millor que el gust del cafè era la textura sedosa que hi donava el sucre, una cosa que Winston gairebé havia oblidat després d'anys de sacarina. Amb una mà a la butxaca i un tros de pa amb melmelada a l'altra, Júlia vagarejava per l'habitació. Ara observava tota indiferent els prestatges, ara assenyalava la millor manera d'arreglar la taula amb ales, ara es deixava caure en la poltrona atrotinada per veure si era còmoda, ara repassava l'absurd rellotge amb les dotze hores amb una mena de diversió tolerant... Va portar el pitjapapers de vidre al llit per poder fer-li un cop d'ull amb una claror més bona. Va deixar-lo caure de la mà, fascinada, com sempre, per la delicada i líquida aparença del vidre.

—Què creus que deu ser, això?

—No penso pas que sigui res, em sembla. Vull dir que no crec que mai hagi servit per a res. Això és el que me n'agrada. És un petit fragment d'història que s'han descuidat d'alterar. És un missatge procedent de fa cent anys. Si sabéssim llegir-lo...

—I aquell quadre d'allà dalt? —assenyalava el gravat de la paret del davant—. També deu tenir cent anys?

—Més. Dos-cents, gosaria dir. No es pot saber. Avui en dia és impossible de descobrir l'edat de res.

Júlia va anar a mirar-s'ho.

—Aquí és per on ha tret el nas la rata —va dir tot picant el sòcol que hi havia just sota la pintura—. On és aquest lloc? L'he vist en alguna part...

—És una església, o almenys ho era. Es deia Sant Climent el Danès. —Va recordar els versos incomplets que el senyor Charrington li havia ensenyat, i va afegir-hi mig nostàlgicament—: «Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent!».

Per a sorpresa seva, Júlia va acabar el vers:

Em deus tres *farthings* , diuen les campanes de Sant Martí.

Quan me'ls pagaràs?, diuen les campanes del vell Bailey...

—No recordo com continua a partir d'aquí. Però de totes maneres, sí que en recordo el final: «Aquí tens una espelma per fer-te llum fins al llit, aquí tens un ganivet per tallar-te el cap!».

Era com les dues meitats d'una contrasenya. Però bé devia haver-hi un altre vers, després de «les campanes del vell Bailey». Potser l'hi podrien extreure de la memòria al senyor Charrington, si hi estava disposat.

—Qui t'ho va ensenyar? —va preguntar-li Winston.

—El meu avi. Solia recitar-m'ho quan era una nena. El van vaporitzar quan tenia vuit anys... Fos com fos, va desaparèixer. Em pregunto com devia ser una llimona —va afegir incoherentment—. De taronges, sí que n'he vistes. Són una mena de fruita rodona i groga amb una pell gruixuda.

—Doncs jo sí que me'n recordo, de les llimones —va fer Winston—. Eren molt normals en els cinquanta. Eren tan àcides que t'esmassaven les dents només d'olorar-les.

—Què t'hi jugues que aquest quadre té xinxes al darrere —va dir Júlia—. Un dia d'aquests el despenjaré i el netejaré ben net. Em sembla que ja deu ser gairebé l'hora de marxar. Hauria de començar a desmaquillar-

me. Quin avorriment! Després et netejaré les marques de pintallavis de la cara.

Winston encara va trigar uns quants minuts més a aixecar-se. L'habitació s'enfosquia. Va girar-se cap a la claror i va estirar-se a observar el pitjapapers. El que no deixava mai d'interessar-li, més que el fragment de corall, era l'interior mateix del vidre. Hi havia tanta profunditat, i a més era gairebé tan transparent com l'aire. Era com si la superfície del vidre fos la volta del cel i dins contingués un món menut amb tota la seva atmosfera. Winston tenia la sensació que fins i tot podria entrar-hi, i que de fet, ja hi era, juntament amb el llit de caoba i la taula amb ales, i el rellotge, i el gravat a l'acer i el mateix pitjapapers. El pitjapapers era l'espai on Winston es trobava i el corall era la vida de Júlia i la seva, fixades totes dues al cor del cristall en una mena d'eternitat.

V

Syme havia desaparegut. Un bon dia al matí no va comparèixer a treballar. Uns quants inconscients van comentar-ne l'absència. L'endemà ja ningú no el va esmentar. Al tercer dia, Winston va anar al vestíbul del Departament d'Arxiu a mirar al tauler d'anuncis. Un dels que hi havia era una llista impresa dels membres del Comitè d'Escacs, del qual Syme formava part. Va semblar-li gairebé igual que la que ja havia vist anteriorment. Va fixar-s'hi: no hi havia res ratllat, però era un nom més curta. N'hi va haver prou. Syme havia cessat d'existir: no havia existit mai.

Feia una calda horrorosa. En aquell Ministeri laberíntic, les habitacions sense finestres i amb aire condicionat mantenien una temperatura normal, però fora, les voreres et rostien els peus, i la xafogor dins del metro, sobretot a les hores punta, era terrible. La preparació de la Setmana de l'Odi anava a tota marxa, i les plantilles dels ministeris feien hores extres. Tot s'havia d'organitzar: desfilades, mítings, parades militars, conferències, exposicions de maquetes de cera, sessions de cine, programes de la telepantalla. Calia aixecar tribunes, construir efígies, inventar eslògans, escriure cançons, fer circular rumors, falsificar fotografies... Al Departament de Ficció, la secció de Júlia havia suspès la producció de novel·les i estava ocupadíssima fent una sèrie de pamflets sobre atrocitats. Winston, a més de la seva feina habitual, dedicava llargs períodes de temps cada dia a revisar números endarrerits del *Times* per alterar i embellir articles nous que havien de ser citats en els parlaments públics. Tard, al vespre, quan gernacions de proles cridaners remorejaven pels carrers, la ciutat agafava un aire febril tot curiós. Les bombes coet esclataven més que mai i de vegades, cap a la llunyania, se sentien enormes explosions que ningú no podia explicar i sobre les quals hi havia els rumors més extravagants.

Ja s'havia compost la nova tonada que havia de ser l'himne de la Setmana de l'Odi («Cançó de l'Odi», es deia). Se sentia permanentment per les telepantalles. Tenia un ritme salvatge, de lladruc, que no es podia qualificar exactament de música, sinó que semblava més aviat el repicar d'un tambor. Xisclada per centenars de veus i barrejada amb l'arrossegat dels peus en marxa, era terrorífica. Als proles els agradava molt i pels carrers, a la mitjanit, competia amb l'encara popular «Era només una il·lusió sense esperança». Els fills de Parsons l'entonaven tothora, de nit i de dia, de manera insuportable, amb una pinta i un trosset de paper higiènic. Les tardes de Winston eren més plenes que mai. Quadrilles de voluntaris organitzades per Parsons posaven a punt els carrers per a la Setmana de l'Odi. Cosien estendards, pintaven pòsters, erigien pals a les teulades per a les banderes i feien passar perillosament tot de filferros a través del carrer per agafar-hi les pancartes. Parsons es vantava que les Mansions Victòria, totes soles, havien desplegat més de quatre-cents metres de decoració per les

façanes. Es trobava en el seu element i estava més content que un picarol. La calor i la feina manual li havien donat l'excusa per tornar als pantalons curts i a les samarretes durant els vespres. Era a tot arreu al moment, empenyent, estirant, serrant, picant amb el martell, improvisant, afalagant tothom amb expressions de camaraderia i oferint des de cada plec del seu cos el que semblava una inexhaurible font de suor de pudor acre.

Havia aparegut per tot Londres un pòster nou. No duia cap inscripció i representava simplement la monstruosa imatge d'un soldat eurasiàtic de tres o quatre metres d'alçada marxant endavant amb un rostre mongol inexpressiu i unes botes enormes i un subfusell apuntalat al maluc. Des de qualsevol angle que miressis el pòster, la boca de l'arma, magnificada per la perspectiva, semblava apuntar-te directament a tu. L'havien enganxat als espais lliures de totes les parets i fins i tot superava en nombre els retrats del Gran Germà. Els proles, normalment apàtics pel que feia a la guerra, havien caigut en un dels seus periòdics frenesís patriòtics, com si, per coincidir amb l'estat d'ànim general, les bombes coets haguessin estat matant més gent de l'habitual. Una havia caigut en un teatre ple a vessar de Stepney i va deixar uns quants centenars de persones enterrades entre la runa. Tota la població d'aquell veïnat va assistir al llarg i inacabable enterrament, que va durar hores i hores i, a la pràctica, va esdevenir un míting ple d'indignació. Una altra bomba va caure en un solar sense construir utilitzat com a lloc de jocs infantils. Unes quantes dotzenes de nens van esclatar a trossos. Va haver-hi més manifestacions d'ira, Goldstein va ser cremat en efígie, centenars d'exemplars del pòster del soldat eurasiàtic van ser arrencats i llençats a les flames i en el tumult van ser assaltades moltes botigues; aleshores va córrer un rumor que deia que les bombes coet eren dirigides per uns espies mitjançant ones de ràdio. Una parella de vells, sospitosos per estrangers, van patir l'incendi de casa seva i hi van morir asfixiats.

A l'habitació del damunt de la botiga del senyor Charrington, quan s'hi podien trobar, Júlia i Winston jeien en aquell llit sense fer, costat per costat, despullats per estar més frescos. No havien tornat a veure rates, però les xinxes, per la calor, s'havien multiplicat odiosament. Semblava que no els importava. Neta o bruta, l'habitació era el paradís. Tan aviat com hi arribaven ho espolsaven tot amb pebre comprat al mercat negre, es despullaven i feien l'amor, tot suats. Després s'adormien i es despertaven amb el temps just de descobrir que les xinxes s'havien revifat i s'estaven reunint per al contraatac.

Quatre, cinc, sis i set vegades van arribar a trobar-se durant el mes de juny. Winston havia deixat l'hàbit de beure ginebra a qualsevol hora, com si hagués perdut la necessitat de fer-ho. S'havia engreixat, les úlceres varicoses se li havien calmat i només li havien deixat una marca fosca a la pell del turmell; també s'havien acabat les estosessegades de primera hora del matí. El fet de viure havia deixat de semblar-li intolerable, i ja no tenia l'impuls d'enfrontar-se amb la telepantalla o deixar anar renecs en veu alta. Ara que posseïen un amagatall segur,

que era gairebé casa seva, fins i tot semblava menys dur el fet de no poder-se trobar més sovint i només un parell d'hores cada vegada. L'important era que l'habitació damunt la botiga d'objectes de segona mà existia. Saber que hi era, inviolable, era gairebé el mateix que ser-hi. L'habitació era un món, una bossa del passat on podien passejar-s'hi animals ja extingits. El senyor Charrington, va pensar Winston, també era un altre animal extingit. Normalment s'aturava a xerrar amb Winston quan anava escales amunt. Semblava que el vell no sortia mai —o molt poc— al carrer. I d'altra banda, gairebé no tenia clients. Duia una existència fantasmagòrica entre la botiga petita i fosca i l'encara més petita cuina on es preparava els àpats i que contenia, entre d'altres coses, un gramòfon increïblement antic amb una enorme trompa. Semblava content de poder xerrar. Vagarejant entre la seva mercaderia sense valor, amb el nas llarg, les ulleres gruixudes i les espatlles encorbades dins la jaqueta de vellut, tenia més aviat l'aire de ser un col·leccionista abans que un comerciant. Amb una mena d'entusiasme moderat repassava curosament amb els dits aquell munt d'objectes sense valor —un tap d'ampolla de porcellana, la tapa decorada d'una capsa de rapè trencada, un medalló de llautó que contenia un rínxol de cabell d'algun nadó mort molt de temps enrere— sense preguntar mai a Winston si en volia comprar cap, sinó simplement perquè els admirés. Parlar amb ell era com escoltar el dringar d'una caixa de música antiga. Havia extret dels racons de la memòria uns quants fragments més de ritmes oblidats. N'hi havia un sobre vint-i-quatre merles i un altre sobre una vaca amb la banya escapçada, i un altre sobre la mort del pobre Cock Robin. «Se m'ha acudit que potser hi estaria interessat», deia amb un petit somriure implorant, quan en recordava un altre fragment. Tanmateix, no aconseguia mai de recordar gaire més d'unes quantes línies de qualsevol cançó.

Winston i Júlia sabien —d'alguna manera, no els fugia mai del cap— que allò que estava succeint no podia durar gaire. De vegades, el fet mateix de la presència de la mort era tan palpable com el llit on jeien; aleshores s'arrapaven, ben junts, en una mena de sensualitat desesperada. Com una ànima condemnada que s'aferra al darrer mos de plaer quan el rellotge entra dintre dels últims cinc minuts de vida. Però també hi havia vegades en què es feien la il·lusió no solament de la seguretat sinó de la permanència. En realitat, durant el temps que es trobaven a l'habitació tenien la sensació que cap mal els podria afectar. Arribar-hi era difícil i perillós, però la mateixa habitació actuava com un refugi. Era com quan Winston havia contemplat el cor del pitjapapers i havia tingut la sensació que seria possible d'entrar dintre aquell món de vidre, i que un cop dintre, el temps s'aturaria. Sovint es lliuraven a somiar deserts possibles fugues. O que tindrien bona sort indefinidament i podrien continuar amb la seva enganyifa, com fins aleshores, fins a la fi de les seves vides. O que Katharine moria i, mitjançant tot de subtils maniobres, Winston i Júlia arribaven a casar-se. O que decidien de suïcidar-se tots dos junts. O que desapareixien, que es desfigurarien tant que ningú no els reconeixeria, que aprendrien a parlar amb l'accent dels proles, que aconseguirien feines en una fàbrica i que viurien les seves vides sense ser descoberts en un carreró qualsevol. Tots dos sabien que eren pures bajanades. En realitat no hi havia possibilitat d'escapar. Fins

i tot el pla més practicable, el suïcidi, no tenien intenció de realitzar-lo. Enllaçar dies amb dies i setmanes amb setmanes, teixint un present que no tenia futur, semblava cosa de l'instint més radical, tal com els nostres pulmons bombejaven sempre una mica més d'aire mentre en tinguin a la seva disposició.

També, algunes vegades, parlaven de comprometre's en una rebel·lió activa contra el Partit, però sense nocions de com fer el primer pas. Fins i tot si la fabulosa Fraternitat era de debò, encara hi havia la dificultat de descobrir com arribar-hi. Va parlar-li de l'estranya intimitat que existia o que semblava existir entre ell i O'Brien, i de l'impuls que de vegades sentia d'anar fins a la seva presència, anunciar-li que era enemic del Partit i demanar-li ajut. Prou curiosament, Júlia no va considerar-ho pas una temeritat impossible de fer. Solia jutjar la gent per la cara i li semblava natural que Winston cregués que O'Brien era de confiança basant-se només en la força d'una simple llambregada. Encara més, s'ho va prendre com a garantia que tothom, gairebé tothom, detestava secretament el Partit i voldria trencar les regles si pensés que era prou segur fer-ho. De tota manera, rebutjava de creure que existís o pogués existir una tal oposició organitzada. Les històries sobre Goldstein i el seu exèrcit subterrani, deia, eren simplement un munt de porqueria inventada pel Partit per als seus propis propòsits i que calia fer veure que s'hi creia. Innombrables vegades, als mítings del Partit i en manifestacions espontànies, Júlia havia cridat tan fort com havia pogut a favor de l'execució de persones els noms de les quals no havia sentit mai i els suposats delictes de les quals no creia gens ni mica. Quan tenien lloc judicis públics, Júlia ocupava el seu lloc entre els destacaments de la Lliga Juvenil, que assetjaven els tribunals del matí al vespre, cridant de tant en tant: «Mort als traïdors!». Durant els Dos Minuts d'Odi Júlia sempre superava els altres a l'hora de cridar insults a Goldstein. Encara que només tingués una vaga idea de qui era Goldstein i quina doctrina se suposava que representava. Havia crescut a partir de la Revolució i era massa jove per recordar les batalles ideològiques dels cinquanta i els seixanta. Una cosa semblant a un moviment polític independent era fora de la seva imaginació: i en qualsevol cas, el Partit era invencible. Sempre existiria i sempre seria el mateix. Només podies rebel·lar-t'hi a base de desobediència secreta o, com a molt, d'actes de violència aïllats com ara matar algú o fer volar alguna cosa enlaire.

En alguns aspectes, Júlia era molt més espavilada que Winston i molt menys susceptible davant la propaganda del Partit. Una vegada Winston va fer una al·lusió a la guerra contra Euràsia i ella va sorprendre'l dient-li com per casualitat que, en la seva opinió, la guerra no havia existit. Les bombes coet que queien diàriament sobre Londres les disparava probablement el mateix govern d'Oceania «tot just per mantenir les persones atemorides». Aquesta idea mai no se li havia acudit. També li va fer una mica d'enveja quan va explicar-li que durant els Dos Minuts d'Odi la seva dificultat més gran era evitar que se li escapés el riure. Tanmateix, Júlia només qüestionava les doctrines del Partit quan d'alguna manera afectaven la seva vida. Sovint estava a punt d'acceptar tota la mitologia oficial simplement perquè la diferència entre la veritat i la mentida no li semblava important. Creia, per

exemple, ja que ho havia après a l'escola, que el Partit havia inventat els aeroplans (en els seus anys escolars, Winston recordava que a finals dels cinquanta el Partit només proclamava que havia inventat l'helicòpter; una dotzena d'anys després, quan Júlia era a l'escola, ja proclamava que havia inventat també l'aeroplà; una generació més i es proclamaria inventor del motor de vapor). I quan Winston va explicar-li que els aeroplans ja existien abans que ell naixés, molt abans de la Revolució, el fet no va interessar-li pas gaire. Després de tot, quina importància tenia qui havia inventat els aeroplans? Més aviat va ser ell el sorprès quan va descobrir per algun comentari casual que la noia no recordava que Oceania, quatre anys enrere, havia estat en guerra amb Orientàsia i en pau amb Euràsia. Era cert que considerava la guerra en conjunt una mena de falla. Però, aparentment, la noia ni tan sols s'havia adonat que el nom dels enemics havia canviat. «Pensava que encara estàvem en guerra amb Euràsia», va dir-li vagament. Va espantar-lo una mica. La invenció dels aeroplans datava de molt abans de la seva naixença, però el canvi de noms a la guerra havia passat només feia quatre anys, molt després que ella ja s'hagués fet gran. Va discutir amb ella sobre la qüestió per espai d'un quart d'hora. A la fi va aconseguir de forçar que la memòria li retrocedís fins a recordar confusament que una vegada Orientàsia i no pas Euràsia havia estat l'enemic. Però el resultat de l'esforç no va semblar-li tampoc gaire important, a ella. «Quina importància té?», va dir tota impacient. «Sempre es tracta d'una guerra repugnant darrere l'altra, i ja sabem que les notícies sempre menteixen».

Algunes vegades Winston li parlava del Departament d'Arxiu i de les falsificacions impúdiques que hi cometien. Coses així no semblaven pas que l'horroritzessin gaire. Júlia no semblava pas sentir que un abisme s'obris als seus peus quan pensava que les mentides esdevenien veritats. Winston va explicar-li la història de Jones, Aaronson i Rutherford i el trosset de paper que momentàniament havia tingut a les mans. Tampoc no va fer-li gaire impressió. En comptes d'això, al principi, ni tan sols va arribar a captar el sentit de la qüestió.

—Que potser eren amics teus? —va dir.

—No. No els vaig arribar a conèixer, eren membres del Partit Interior. A més, eren molt més grans que jo. Pertanyien als vells temps, abans de la Revolució. Amb prou feines els coneixia de vista.

—Llavors, per què et va saber greu? Tots els dies s'està matant gent. O no?

Va intentar de fer-l'hi comprendre.

—Sí, però aquest cas era especial. No es tractava només que matessin algú. No t'adones que, en realitat, estan abolint el passat, a partir d'ahir mateix? Si en sobreviu una mica en alguna banda només és en forma d'uns quants objectes sòlids sense cap paraula lligada amb ells, com aquesta bola de vidre. Ara mateix gairebé no sabem literalment res de la

Revolució i dels anys anteriors. Tots els arxius han estat destruïts o falsificats, s'han reescrit els llibres, s'han repintat els quadres, s'han rebatejat les estàtues, els carrers i els edificis, s'han modificat les dates. I aquest procés continua dia rere dia, minut rere minut. La història s'ha aturat. Res no existeix tret d'un present sense fi en què el Partit sempre té raó. Ja ho sé, evidentment, que es falsifica el passat, però sempre em seria impossible de demostrar-ho, fins i tot sent jo com sóc un dels que fa les falsificacions. I un cop s'han fet, no en queda cap prova. L'única evidència es troba ja només dintre meu. I ni tan sols tinc la certesa de poder compartir amb cap altre ésser humà els meus records. Només en aquest exemple que t'he explicat, per una vegada a la vida vaig arribar a posseir proves concretes, ara, d'un fet que ja havia passat, que feia anys que havia passat.

—I què en vas treure en clar?

—No res perquè vaig llençar la prova uns quants minuts després. Però si avui em tornés a passar, me la guardaria.

—Doncs jo no —va dir Júlia—. Estic disposada a córrer riscos, però només per alguna cosa valuosa, no pas per trossets de diaris antics. Què n'hauries pogut fer, si te l'haguessis guardat?

—Potser no gaire. Però era una prova. Podria haver plantejat uns quants dubtes per aquí i per allà, en el supòsit que hagués gosat ensenyar-la a algú. No crec pas que puguem canviar res durant el temps de la nostra vida. Però sí que puc imaginar petits nuclis de resistència sorgint una mica pertot arreu, grupets de persones que s'han ajuntat i organitzat totes soles, i que han anat augmentant gradualment. I que fins i tot han deixat uns quants testimonis darrere seu, de manera que la següent generació pugui continuar allà on nosaltres ho havíem deixat.

—No m'interessa la pròxima generació, amor meu. Només m'interesso per nosaltres.

—Ets rebel només de cintura cap avall —va dir-li ell.

A la noia va semblar-li una sortida divertida i brillant. Va llançar-li complaguda els braços al coll.

Júlia no tenia el més mínim interès pels diversos punts de la doctrina del Partit. Sempre que Winston començava a parlar dels principis del Socang, del pensardoble, de la mutabilitat del passat i de la negació de la realitat objectiva, del fet d'usar mots de novaparla, Júlia s'avorria, es feia un bon embolic i deia que mai no havia prestat gens d'atenció a aquesta mena de coses. Ja ho sabia, que tot allò eren bajanades, així doncs, per què preocupar-se'n? Ja sabia quan havia d'encoratjar i quan havia de xiular, i era tot el que li calia. Si Winston persistia a voler parlar de temes com aquests, tenia el costum desconcertant d'adormir-se. Era una d'aquelles persones que es pot adormir a qualsevol hora en qualsevol posició. Parlant amb ella, Winston s'adonava que fàcil que era

presentar una aparença d'ortodòxia sense tenir la més mínima idea del que volia dir l'ortodòxia. En certa manera, la visió global del Partit s'imposava amb molt més èxit en les persones incapaces de comprendre-la. Podia ser que acceptessin la més flagrant de les violacions de la realitat perquè mai no havien captat del tot l'enormitat del que se'ls demanava. I no estaven prou interessades en els esdeveniments públics per adonar-se del que passava. Acabaven sent íntegres per manca de comprensió. Simplement, s'ho empassaven tot. I el que s'empassaven no els feia mal perquè no deixava darrere cap mena de residu, tal com passa un gra de blat a través del cos d'un ocell sense ser digerit.

VI

A la fi, havia passat. El missatge esperat havia arribat. Li semblava que tota la vida havia estat esperant que passés.

Caminava pel llarg passadís del Ministeri i gairebé es trobava en el punt on Júlia li havia fet lliscar la nota a la mà quan va notar que algú més gros que ell estava caminant també just darrere seu. La persona, fos qui fos, va tossir una mica. Evidentment, era el preludi de posar-se a parlar. Winston va aturar-se de sobte i es va girar. Era O'Brien.

A la fi, es trobaven cara a cara. El primer impuls va semblar-li que era el de fugir corrents. El cor li batejava violentament. Hauria estat incapaç de parlar. O'Brien, tanmateix, havia continuat caminant endavant. Tot amigable, va posar un moment la mà al braç de Winston. Per tant, van trobar-se caminant costat per costat. Va començar a parlar amb la cortesia greu i peculiar que el diferenciava de la majoria dels membres del Partit Interior.

—He estat esperant una oportunitat per parlar amb vostè —va dir—. Vaig estar llegint un dels seus articles en novaparla al *Times* l'altre dia. S'hi pren un interès gairebé erudit, oi?

Winston havia recuperat una part d'autocontrol.

—Difícilment pot ser erudit. Només sóc un afeccionat. No és la meva especialitat. No he tingut mai res a veure amb la construcció actual de la llengua.

—Però l'escriu de manera molt elegant —va dir O'Brien—. I no és només la meva opinió. En vaig estar parlant fa poc amb un amic seu que n'és un veritable expert. Ara mateix, se me n'ha anat del cap, el seu nom.

De nou, el cor de Winston va patir un sotrac dolorós. Allò no podia ser cap altra cosa que una referència directa a Syme. Però Syme no sols era mort, l'havien abolit, era una nopersona. Qualsevol referència a ell que es pogués identificar esdevindria mortalment perillosa. L'observació d'O'Brien havia de ser interpretada, òbviament, com un senyal, un mot xifrat. Pel fet de compartir aquell petit acte de crimpensar s'havien convertit en còmplices. Havien continuat recorrent el corredor a poc a poc. O'Brien es va aturar. Amb la curiosa i desarmant conducta amistosa que sempre es complaïa a posar en els seus gestos, va resituar-se les ulleres al nas. Aleshores va continuar:

—El que realment volia dir-li és que vaig percebre en el seu article l'ús d'un parell de mots que ja han esdevingut obsolets. Però només des de fa molt poc. Ha vist la desena edició del *Diccionari de novaparla* ?

—No —va fer Winston—. Pensava que encara no havia sortit. Al Departament d'Arxiu encara estem utilitzant la novena edició.

—Em sembla que encara trigarà uns quants mesos a aparèixer, la desena. Però n'estan circulant unes quantes còpies de prova. Que li podria interessar, potser?

—I tant, molt —va fer Winston captant immediatament la intenció de l'altre.

—Algunes de les noves modificacions són d'allò més enginyoses. La reducció en el nombre de verbs, per exemple. Penso que aquest és el punt que li cridarà més l'atenció. A veure, vol que li enviï un missatge amb el diccionari? No, acabo descuidant-me invariablement d'aquesta mena d'encàrrecs. Potser podria venir al meu apartament a recollir-lo a una hora que li anés bé? Espera, que li escric la meva adreça.

Estaven drets davant d'una telepantalla. Tot distret, O'Brien va palpar-se dues de les butxaques i en va treure una llibreta de notes amb tapa de pell i un llapis-tinta d'or. Tot seguit, sota mateix de la telepantalla, en una posició que pogués llegir-ho bé qui fos que es trobés vigilant a l'altra banda de l'aparell, va anotar-hi l'adreça, va arrencar la pàgina i va donar-la a Winston.

—Els vespres normalment sóc a casa —va dir—. Si no, el meu criat li donarà el diccionari.

Se'n va anar deixant Winston amb el tros de paper a la mà, un paper que aquest cop no calia destruir. Això no obstant va memoritzar amb molt de compte el que hi havia escrit i unes quantes hores més tard va deixar-lo caure en el forat de la memòria barrejat amb un munt d'altres papers.

Havien estat parlant l'un amb l'altre, com a molt, un parell de minuts. L'episodi només podia tenir un significat possible. S'havia usat com a via per donar a Winston l'adreça d'O'Brien. Era necessari perquè tret de preguntar-ho directament no es podia saber de cap de les maneres on vivien els altres. No hi havia guies de cap mena. «Si mai em vols veure, em pots trobar aquí». Això era el que O'Brien li havia volgut dir. Potser li passaria algun missatge amagat dins el diccionari. Però de totes maneres, una cosa era certa: la conspiració que havia somiat existia. I a més, acabava de contactar amb el seu contorn més exterior.

Sabia que més tard o més d'hora hauria de seguir les consignes d'O'Brien. Potser demà, potser després d'una llarga espera, no n'estava segur. Allò que estava succeint només era el resultat d'un procés iniciat molts anys enrere. El primer pas havia estat un pensament involuntari i secret; el segon, el fet de començar un diari. S'havia traslladat del pensament a les paraules. I ara, de les paraules als actes. L'últim graó seria allò que acabaria passant-li tancat al Ministeri de l'Amor. I ho havia acceptat. La fi estava continguda en el principi. Però era espantós,

o més exactament, era com tastar la mort per endavant, com si fossis una mica menys viu. Fins i tot quan estava parlant amb O'Brien, quan va penetrar-li el sentit de les seves paraules, un sentiment d'esgarrifança glaçada s'havia emparat del seu cos. Havia tingut la sensació de baixar els esglaons cap a la humitat d'una tomba. I el fet de saber que la tomba sempre hi havia estat, esperant-lo, no l'havia pas fet sentir millor.

VII

Winston es va despertar amb els ulls plens de llàgrimes. Júlia va rodolar mig adormida contra ell tot murmurant uns mots que semblaven voler dir: «Què et passa?».

—Somiava —va començar. Però es va aturar de cop. Era massa complex per poder-ho explicar amb paraules. Es tractava del somni mateix, i d'un record connectat amb ell que li havia començat a ballar pel cap només despertar-se.

Jeia d'esquena amb els ulls tancats, embolcallat encara per l'atmosfera del somni. Era un somni vast i lluminós en què tota la seva vida semblava desplegar-se-li davant com un paisatge en un vespre d'estiu, després de ploure. Tot havia ocorregut dintre del pitjapapers de vidre, però la superfície del vidre era la volta del cel, dins de la qual totes les coses estaven inundades per una llum clara i suau i on es podien arribar a veure distàncies interminables. El somni també incloïa —de fet, podria dir-se que consistia en allò— el gest del braç fet per la seva mare i repetit trenta anys més tard per la dona jueva que havia vist en el documental cinematogràfic, intentant de protegir el noiet de les bales, abans que els helicòpters els fessin miques a tots dos.

—Saps que fins aquest moment —va dir ell— creia que havia matat la meva mare?

—I per què ho vas fer? —va dir Júlia, encara adormida.

—No la vaig matar. Almenys, no pas físicament.

En el somni havia recordat la darrera mirada de la seva mare. I durant un moment, tot just acabat de despertar, li havia tornat la munió de petits esdeveniments que l'havien envoltada. Era un record que ell havia empès deliberadament fora de la seva consciència durant molts anys. No n'estava segur, de la data, però per força havia hagut de passar abans que ell fes deu anys, potser dotze.

El seu pare havia desaparegut un quant temps abans; quant de temps abans no ho podia recordar. Sí que recordava millor les sorolloses i complicades circumstàncies d'aquella època. El pànic periòdic per culpa de les incursions aèries i els refugis a les estacions del metro, les piles de runa pertot arreu, les proclames incomprensibles col·locades a les cantonades dels carrers, les bandes de joves amb samarretes del mateix color, les enormes cues davant els forns, el foc intermitent de les metralladores, a la llunyania... I per damunt de tot, el fet que mai hi havia prou menjar. Recordava les llargues tardes dedicades, junt amb altres nois, a furgar les escombraries i les piles de deixalles, recollint

unes vegades les restes de fulles de col o les pells de patata, i d'altres, els rosegons de pa florit un cop n'havien espolsat curosament la porqueria, i també l'espera dels camions que transportaven menjar per al bestiar: feien una ruta determinada i amb els sotracs provocats pel mal estat del carrer, de vegades deixaven anar uns quants fragments d'un pinso fet de residus sòlids d'oli.

Quan va desaparèixer el seu pare, la seva mare no va demostrar gens de sorpresa o de pena violenta, però de tota manera, de cop i volta, va canviar. Va semblar que s'havia quedat completament desanimada. Fins i tot per a Winston, era evident que la dona esperava una cosa que estava segura que passaria. Feia les coses imprescindibles: cuinava, rentava, sargia, feia el llit, escombrava el terra, espolsava el repeu de la xemeneia, tot molt a poc a poc i amb una curiosa manca de moviments superflus, com el maniquí d'un artista bellugant-se amb moviments prescrits. El seu cos alt i ben proporcionat semblava caure en la immobilitat de manera natural. Seia hores i hores al llit, sense moure's, tenint cura de la seva germana petita, una criatura menuda, malaltissa i silenciosa de dos o tres anys, amb una cara tan prima que semblava simiesca. Molt de tant en tant envoltava Winston amb els braços i l'abraçava fort contra ella una bona estona sense dir-li res. Ell estava a l'aguait, tot i la seva juvenesa i el seu egoisme, perquè sabia que allò estava lligat d'una manera o altra amb aquella cosa que no s'esmentava mai i que estava a punt de passar.

Recordava l'habitació on vivien, fosca, amb pudor de resclosit, que ja semblava mig plena només amb un llit i un cobrellit blanc. Hi havia un fogó de gas al guardafoc i un prestatge on es guardava el menjar, i al replà de fora hi havia una boca de claveguera de terrissa negra que rebia els residus d'unes quantes habitacions alhora. Recordava el cos escultural de la seva mare ajupit sobre el fogó de gas tot remenant alguna cosa a la cassola. Per damunt de tot, recordava la gana, la gana contínua, i les sòrdides i ferotges baralles a l'hora dels àpats. Preguntava una vegada i una altra a la seva mare, amb impertinència, per què no hi havia més menjar. Cridava i la fastiguejava (fins i tot recordava els seus tons de veu, que se li havia començat a trencar prematurament i de vegades esclatava de manera estranya). O intentava de fer el ploroner, de provocar-li pena, per tal d'aconseguir més del que li pertocava. I la seva mare ja hi estava disposada, a donar-li més del que li pertocava. La dona ja hi comptava que ell, el noi, tindria la ració més gran. Però, de totes maneres, com més n'hi donava, ell, invariablement, en demanava més. A cada àpat li suplicava que no fos egoista i que recordés que la seva germana petita estava malalta i també necessitava alimentar-se, però no servia de res. Xisclava de ràbia quan la seva mare no li abocava més cullerades al plat, intentava d'agafar-li la cassola i la cullera, o pispava a la seva germana tot de miques del plat. Sabia que estava fent passar gana a les altres dues, però no hi podia fer res. Fins i tot li feia la sensació de tenir-hi dret. Aquella fam clamorosa que li pujava del ventre semblava justificar-lo. Entre àpat i àpat, si la seva mare no vigilava, Winston estava

constantment rampinyant de les escasses reserves de menjar del prestatge.

Un dia va haver-hi repartiment de racions de xocolata. Feia setmanes, o mesos, que no es repartia xocolata. Recordava amb tota claredat aquella petita porció de xocolata. Era una presa de dues unces (encara es parlava d'unces, en aquella època) a repartir entre ells tres. Era obvi que calia dividir-la en tres parts iguals. De sobte, com si escoltés una altra persona, Winston va trobar-se demanant amb veu forta i escandalosa que havien de donar-li a ell la peça sencera. La seva mare li deia que no havia de ser avariciós. I li feia tot de llargues i insistents reflexions un cop i un altre al voltant del mateix, i ell, crits, queixes, llàgrimes, i més renys i regateigs. La germana petita, arrapada a sa mare amb les mans, el mirava amb ulls arrodonits i tristos per damunt de la seva espatlla, exactament igual que un bebè de moneta. A la fi, la dona va fer-ne quatre trossets, en va donar tres a Winston i l'altre a la petita. La nena va agafar-lo i se'l va estar mirant, tota encuriosida, potser perquè ni tan sols no sabia de què es tractava. Winston la va estar observant durant uns instants. Aleshores, sobtadament, va fer un salt i va arrabassar-li de la mà el trosset de xocolata i va fugir cap a la porta.

—Winston! Winston! —el va cridar la mare—. Torna! Dóna-li a ta germana el seu tros de xocolata!

Es va aturar, però no va tornar. Tenia els ulls ansiosos de la seva mare clavats a la cara. Fins i tot ara, quan hi pensava, recordava que en aquell moment va estar rumiant que encara no sabia què era allò que estava a punt de succeir. La seva germana, conscient que li havien robat alguna cosa, va començar un feble plor. La mare va agafar-la i la va estrènyer contra el pit. Alguna cosa en el gest va dir a Winston que la seva germaneta s'estava morint. Va girar-se i va continuar escales avall, amb la xocolata desfent-se-li a la mà.

No va tornar a veure la seva mare. Un cop va haver endrapat la xocolata va sentir-se una mica avergonyit i va vagarejar pels carrers durant unes quantes hores, fins que la gana va conduir-lo de tornada a casa. Quan va entrar, la seva mare havia desaparegut. En aquells temps, això ja s'havia convertit en normal. No hi faltava res, a l'habitació, tret de la seva mare i la seva germana. No havien tocat la roba, ni tan sols l'abric de la dona. I fins ara, mai no havia pogut estar segur que la seva mare fos morta. Era perfectament possible que tan sols l'haguessin enviada a un camp de treballs forçats. Quant a la germana, podien haver-la traslladat, com el mateix Winston, a una de les colònies de criatures sense sostre (Centres de Reclamació, se'n deien), que havien crescut molt com a resultat de la guerra civil. O potser també l'havien enviada a un camp de treball, amb la seva mare. O simplement l'havien deixada morir a qualsevol racó.

El somni encara se li apareixia molt viu, a la imaginació, especialment el gest d'aquella abraçada encobridora i protectora que semblava incloure

tot el seu significat en ella mateixa. El cap va marxar-li a un altre somni, dos mesos enrere. Així com la seva mare s'havia assegut en aquell llit tapat amb el brut cobrellit blanc, amb la petita arrapada a ella, en aquest somni, seia en el vaixell que s'enfonsava. Era molt lluny sota seu i s'enfonsava cada cop més de pressa, però encara mirava amunt, cap al fill, a través de l'aigua fosca.

Va explicar a Júlia la història de la desaparició de la seva mare. Sense obrir els ulls, va girar-se de costat i va col·locar-se en una posició més còmoda.

—No em sorprèn que fossis un porquet salvatge, en aquells temps —va dir tota indiferent—. Tots els nens són uns porquets.

—Sí, però el sentit real de la història...

Va adonar-se per la respiració de la noia que s'estava tornant a adormir. Li hauria agradat de continuar explicant-li coses de la seva mare. No suposava pas, pel que en podia recordar, que s'hagués tractat d'una dona especial, i encara menys intel·ligent. Però tot i amb això havia posseït una certa noblesa, una certa puresa, simplement perquè les normes que obeïa eren les seves, pròpies i particulars. Els seus sentiments li pertanyien i no podien ser modificats des de l'exterior. No se li hauria acudit que una acció, pel fet de ser ineficaç, es tornés mancada de sentit. Si t'estimes algú, l'estimes, i quan ja no tens res més per donar-li, li dones amor. Un cop desaparegut el darrer tros de xocolata, la seva mare va estrènyer la criatura amb els braços. No servia de res, no canviava res, no podia produir més xocolata, no podia evitar la mort de la nena o la seva, però li va semblar natural de fer-ho. La refugiada de la barca també havia cobert el nen petit amb els seus braços, cosa que va resultar tan ineficaç de cara a les bales com un full de paper. El més terrible que havia fet el Partit era persuadir-te que els simples impulsos, els simples sentiments, no sortien a compte. I mentrestant et robaven tota possibilitat d'acció sobre el món material. Una vegada queies sota les urpes del Partit, el que sentissis o deixessis de sentir, el que fessis o deixessis de fer, no tenia literalment gens d'importància. Passés el que passés, tu desapareixies, i ni de tu ni dels teus actes mai més no se'n sentia parlar. Eres estirat sense deixar rastre fora del corrent de la història. A la gent de només dues generacions més enrere, això no els hauria semblat tan important perquè ells no havien pas intentat falsificar la història. Es regien per lleialtats particulars que no posaven en qüestió. El que de debò importava eren les relacions personals. I així, un gest inútil, una abraçada, una llàgrima, un mot dit a una persona agonitzant, prenia valor per ell mateix. Sovint se li acudia que els proles s'havien quedat en aquesta situació. No eren lleials a un partit, a un país o a una idea, eren lleials l'un a l'altre. Per primer cop a la vida, no menyspreava els proles o pensava en ells merament com a forces inertes que un dia podrien irrompre en la vida i regenerar el món. Els proles havien continuat sent humans. No s'havien endurit interiorment. Havien conservat les emocions primitives que ell havia de tornar a aprendre amb un esforç considerable. I pensant això,

recordava, sense una aparent connexió lògica, com unes quantes setmanes enrere havia vist una mà arrencada llençada sobre la vorera i l'havia enviat a la claveguera amb un cop de peu com si s'hagués tractat d'un tronxo de col.

—Els proles són éssers humans —va dir en veu alta—. Nosaltres, en canvi, no ho som.

—Per què no? —va dir Júlia, que s'havia tornat a despertar. Va rumiar-s'ho una mica.

—Se t'ha acudit mai —va dir— que el millor que podríem fer fóra simplement anar-nos-en d'aquí abans que sigui massa tard i no tornar-nos a veure mai més?

—Sí, amor meu, se m'ha acudit, unes quantes vegades. Però no penso fer-ho, de totes maneres.

—Hem tingut sort —va dir ell—, però no ens durarà gaire més. Ets jove. Tens un aspecte normal, innocent. Si et mantens allunyada de gent com jo, podries continuar viva cinquanta anys més.

—No. Ja ho tinc tot pensat. El que facis tu, ho faré jo. I no siguis pessimista. Sóc prou bona a l'hora de mantenir-me en vida.

—Podem continuar junts sis mesos més, potser un any, no ho podem saber. Però al final, pots estar segura que ens haurem de separar. T'adones que absolutament sols ens trobarem? Un cop ens hagin atrapat no hi haurà res, literalment res, que cap dels dos pugui fer per l'altre. Si confesso, t'afusellaran. Si em nego a confessar, t'afusellaran igualment. Res del que pugui fer o dir, o deixar de dir, no t'allunyarà de la mort més de cinc minuts. Ni tan sols podrà saber, cap de nosaltres dos, si l'altre és viu o mort. Quedarem privats del tot de qualsevol mena de força. L'única cosa que importa és que no ens traïm l'un a l'altre, encara que això no impliqui la més mínima diferència.

—Si vols dir que confessem —va dir ella—, ja ho farem, és clar. Tothom confessa sempre. No ho pots evitar. Et torturen.

—No em referia al fet de confessar. La confessió no implica la traïció. El que diguis o facis no importa, només importen els sentiments. Si aconseguissin que deixés d'estimar-te, això sí que seria una veritable traïció.

Júlia s'ho va rumiar.

—No ho poden fer —va dir finalment—. És l'únic que no poden fer. Poden forçar-te a dir-ho tot, tot, però no et poden obligar a creure-t'ho. No poden penetrar dintre teu.

—No —va dir una mica més esperançat—. És ben cert. No poden penetrar dintre teu. Si pots sentir que té valor continuar sent humans, fins i tot quan no condueix a cap resultat, aleshores els has derrotat.

Va pensar en la telepantalla i la seva orella que mai no dormia. Et podien espiar nit i dia, però si conservaves el cap clar, encara era possible de fotre-te'n. Amb tota la seva murrieria encara no havien arribat a desxifrar el secret de descobrir allò que un altre ésser humà estava pensant. En realitat, potser no era tan cert, això, quan et trobaves a les seves mans. No se sabia pas què passava a l'interior del Ministeri de l'Amor, però era possible d'endevinar-ho: tortures, drogues, instruments de precisió per registrar reaccions nervioses, esgotament progressiu per culpa de la manca de son, la solitud i els interrogatoris persistents. Els fets, en qualsevol cas, no els podies amagar. Podien descobrir-los a base d'interrogar-te, te'ls podien espremer amb la tortura. Però al cap i a la fi, què importava, si l'objectiu no era continuar vius sinó continuar sent humans. No podien alterar-te els sentiments, en aquest sentit, ni un mateix no se'ls podia canviar encara que ho volgués. Et podien despullar completament, fins el darrer detall de tot el que haguessis fet, dit o pensat, però la part més profunda del cor, la manera de funcionar de la qual era un misteri fins i tot per a un mateix, continuava impenetrable.

VIII

Ho havien fet. Al final, ho havien fet!

L'habitació on s'esperaven drets era espaiosa i il·luminada suaument. La telepantalla s'havia rebaixat fins a un lleu murmuri; la qualitat de la catifa blau fosc feia la impressió de trepitjar vellut. A l'altra banda de l'habitació, O'Brien seia en una taula sota un llum de pantalla verda, amb una pila de papers a cada costat. No s'havia molestat a aixecar la vista quan el criat havia fet passar Júlia i Winston.

El cor de Winston batejava tan fort que dubtava de ser capaç de parlar. L'únic que podia pensar era que ho havien fet. Que al final, ho havien fet. Havia estat un acte ben temerari allò de presentar-s'hi i una bogeria inconcebible d'anar-hi tots dos junts, tot i que també era veritat que hi havien anat per dos camins diferents. No van reunir-se fins als mateixos graons de la porta d'O'Brien. Però el simple fet de dirigir-se en un lloc com aquest ja demanava un gran esforç de control nerviós. Només molt poques vegades es podien contemplar per dins les residències dels membres del Partit Interior; ni tan sols es podia penetrar als barris de la ciutat on vivien. Tot era intimidant: l'atmosfera de l'immens bloc d'apartaments, la qualitat i l'amplitud de tot, les aromes poc familiars de bon menjar i bon tabac, els ascensors increïblement ràpids i silenciosos lliscant amunt i avall, els criats vestits amb jaquetes blanques afanyant-se d'una banda a l'altra... Tot i tenir un bon pretext per anar-hi, a cada pas l'escometia la por que un guàrdia d'uniforme negre aparegués sobtadament per un racó, li demanés els papers i el fes fora. En qualsevol cas, el criat d'O'Brien els havia fet passar a tots dos sense vacil·lar. Era un home petit, de cabells foscos, vestit amb jaqueta blanca, de rostre romboïdal completament inexpressiu. Ben bé hauria pogut tractar-se d'un xinès. El passadís al llarg del qual va guiar-los era tot encatifat i flonjo, amb parets empaperades amb paper crema, tot era exquisidament net. Això també era intimidant. Winston no podia recordar haver vist un corredor amb unes parets que no fossin llardoses pel contacte dels cossos humans.

O'Brien tenia un tros de paper a les mans i semblava estudiar-lo atentament. El seu rostre ferreny, inclinat de manera que se li podia veure el traçat del nas, semblava imponent i intel·ligent alhora. Per espai de potser vint segons va continuar assegut sense bellugar-se. Després va acostar-se al parlascriu i va trametre un missatge en aquell argot híbrid dels ministeris:

Punts u coma cinc set aprovat pleperfecte Stop suggeriment contingut punt sis dobleplus ridícul fregant crimpensar destruir Stop inprocedir construccióperfecte avantaconseguir plusplè aprecies mecanisme enlaire Stop fi missatge.

Va aixecar-se pausadament de la cadira i va avançar cap a ells per la catifa silenciosa. Una part de l'aire oficial semblava haver-se-li després amb el final dels mots en novaparla. Però la seva expressió era més severa que de costum, com si li hagués desplaçat de ser molestat. Al terror que Winston encara sentia, va afegir-s'hi un atordiment natural. Ara li semblava completament possible d'haver-se equivocat estúpida. Així de simple. Quina prova tenia que en realitat O'Brien era una mena de conspirador polític? Res sinó un espurneig d'ulls i un únic comentari equívoc. Tret d'això només hi havia la seva imaginació secreta, fonamentada en un somni. Però, a més a més, no es podia fer enrere amb l'excusa que havia vingut a demanar-li prestat el diccionari. Perquè en aquest cas, la presència de Júlia fóra impossible d'explicar. Quan O'Brien passava per davant de la telepantalla, va semblar que l'assaltava un pensament. Va aturar-se, va anar cap a un costat i va fer girar un interruptor de la paret. Llavors va sentir-se un clec agut. La veu es va aturar.

Júlia va proferir un xisclet, una mena d'exclamació de sorpresa. Amb el seu pànic i tot, Winston ja s'havia recuperat prou per ser capaç de recobrar la capacitat de parlar.

—Ho pot apagar! —va dir Winston.

—Sí —va fer O'Brien—. Podem fer-ho. Tenim aquest privilegi. —Ara es trobava davant d'ells. La seva corpulència s'imposava damunt seu i l'expressió de la cara continuava sent indesxifrable. Esperava, més o menys severament, que Winston parlés, però de què? Encara ara, podia ser que es tractés simplement d'un home atrafegat preguntant-se amb irritació per què l'havien interromput. Ningú no parlava. Després d'aturar la telepantalla, l'habitació semblava estar en un silenci de mort. Els segons passaven molt lentament. Tot i amb dificultat, Winston va continuar fixant la mirada en els ulls d'O'Brien. Aleshores, de sobte, els trets d'aquell rostre sever van descompondre's en el que podia ser l'inici d'un somriure. Amb el seu gest característic, O'Brien va recol·locar-se les ulleres al nas—. Ho diré jo o vostè? —va fer.

—Ho diré jo —va dir Winston a l'instant—. Segur que això està apagat del tot?

—Sí, del tot. Estem sols.

—Hem vingut perquè...

Va fer una pausa, s'adonava per primer cop de la vaguetat de les seves motivacions. Des del moment que, de fet, ni tan sols sabia la mena d'ajut que esperava d'O'Brien, no era fàcil d'explicar què hi havia anat a fer, allà. Va continuar, conscient que el que estava dient havia de sonar tan feble com pretensions:

—Creiem que existeix alguna mena de conspiració, alguna mena d'organització secreta que actua contra el Partit. I que vostè hi està

compromès. Ens hi volem afegir i treballar-hi, també. Som enemics del Partit. No creiem en els principis del Socang. Som crimpensadors. També som adúlter. L'hi explico perquè ens volem posar a la seva disposició. Si vol que ens acusem de qualsevol altra cosa, hi estem disposats.

Va aturar-se i va fer un cop d'ull enllà de l'espatlla; tenia la sensació que s'havia obert la porta. Efectivament, el petit criat de la cara groga havia entrat sense trucar. Winston va veure que portava una safata amb un gerro i gots.

—Martin és un dels nostres —va dir O'Brien, impassible—. Porta les begudes fins aquí, Martin. Posa-les a la taula rodona. Tenim prou cadires? Així podrem seure i xerrar còmodament. Porta una cadira per a tu, Martin. Tractarem de negocis. Pots deixar de fer de criat durant deu minuts.

L'homenet va seure completament al seu aire, però encara amb el posat de criat, el posat del lacai que gaudeix d'un privilegi. Winston va observar-lo de cua d'ull. Va admirar-lo el fet que aquell home es passés la vida a part, representant un paper, i que li semblés perillós de prescindir de la seva personalitat fictícia ni que fos per uns moments. O'Brien va agafar el gerro pel coll i va omplir els gots amb un líquid fosc, vermellós. Va despertar en Winston el record borrós d'alguna cosa que havia vist feia molts anys en una paret o en un magatzem, la silueta d'una ampolla molt gran feta a base de bombetes que semblava bellugar-se amunt i avall mentre abocava el seu contingut en un got. Vist des de sobre, allò semblava gairebé negre, però dins el gerro brillava com un robí. Feia una olor agredolça. Va veure que Júlia agafava el seu got i l'olorava amb franca curiositat.

—Se'n diu vi —va dir O'Brien amb un lleu somriure—. Sens dubte en deueu haver llegit alguna cosa als llibres. Em temo que no n'arriba gaire al Partit Exterior. —Va mostrar de nou la seva cara solemne i va alçar el got—: Em sembla que hem de començar per beure a la salut del nostre líder. Per Emmanuel Goldstein!

Winston va alçar el got amb una certa impaciència. El vi era una cosa sobre la qual havia llegit i en la qual havia somiat. Com el pitjapapers de vidre o els versos mig oblidats del senyor Charrington, el vi pertanyia al passat desaparegut, romàntic, el temps antic, tal com a ell li agradava de denominar en els seus pensaments secrets. Per alguna raó sempre havia pensat que el vi tenia un gust intensament dolç, com la confitura de móres. I un efecte intoxicant immediat. En realitat, quan va tastar-lo, va deixar-lo força decebut. La veritat era que després d'anys i anys de beure ginebra, amb prou feines podia notar-ne el gust. Va tornar a deixar el got buit a la taula.

—Aleshores, existeix de debò el tal Goldstein?

—Sí, existeix i és ben viu. Ara, on, no ho sé pas.

—I la conspiració, l'organització? És real? No és una simple invenció de la Policia del Pensament?

—No, és de veritat. En diem la Fraternitat. I mai no en sabreu gaire més, sobre ella, a part del fet que existeix i que hi pertanyeu. Ara en tornarem a parlar —va consultar el seu rellotge de polsera—. No és prudent de deixar apagada la telepantalla més de mitja hora ni tan sols per als membres del Partit Interior. No hauríeu d'haver vingut junts. Haureu de marxar per separat. Tu, camarada —i va inclinar el cap en direcció a Júlia—, sortiràs primer. Tenim encara vint minuts a la nostra disposició. Suposo que enteneu que haig de començar per fer-vos certes preguntes. En termes generals, què esteu disposats a fer?

—Tot allò de què siguem capaços —va dir Winston.

O'Brien s'havia girat una mica a la cadira, de manera que estava davant per davant de Winston. Gairebé ignorava Júlia, donant per segur que Winston també parlava per ella. Per un moment, les parpelles van caure-li sobre els ulls. Va començar a fer les seves preguntes en veu baixa i inexpressiva, com si fos una rutina, una mena de catecisme, com si ja conegués la majoria de les respostes.

—Esteu disposats a donar la vida?

—Sí.

—Esteu disposats a cometre assassinats?

—Sí.

—I també a cometre actes de sabotatge que puguin causar la mort de centenars d'innocents?

—Sí.

—I a traïr el vostre país a favor de forces estrangeres?

—Sí.

—Esteu disposats a estafar, falsificar, fer xantatge, corrompre la mentalitat infantil, distribuir drogues, encoratjar la prostitució, escampar malalties venèries, en fi, a fer tot allò que pugui provocar la desmoralització del Partit i el seu afebliment?

—Sí.

—Si, per exemple, si d'alguna manera servís els nostres interessos de llençar àcid sulfúric a la cara d'un nen, estaríeu disposats a fer-ho?

—Sí.

—Esteu disposats a perdre la identitat i viure lluny d'aquí la resta de la vida fent de cambrer o de descarregador del moll?

—Sí.

—Esteu disposats a cometre suïcidi quan i de la manera que jo us ho ordeni?

—Sí.

—Esteu disposats, tots dos, a separar-vos i no veure-us mai més?

—No! —va esclatar Júlia.

El temps que va trigar a respondre ell va fer-se-li molt llarg. Per un moment, fins i tot va semblar-li que l'havien privat del do de la paraula. La llengua se li movia, però no li sortia cap mena de so. Formava només les primeres síl·labes d'una paraula, i d'una altra, i així unes quantes vegades. Només fins al moment que estava a punt de dir-la, no va saber quina paraula diria:

—No —va dir finalment.

—Heu fet bé de dir-m'ho —va dir O'Brien—. Ens és molt convenient saber-ho tot.

Va girar-se cap a Júlia i va afegir amb una veu una mica més expressiva:

—Entens que fins i tot en cas que ell sobrevisqués seria com si fos un altre? Podríem veure'ns obligats a donar-li una nova identitat. La cara, els moviments, la forma de les mans, el color dels cabells, fins i tot la veu, serien diferents. I tu mateixa, també et podries convertir en una altra persona. Els nostres cirurgians poden modificar les persones fins al punt de fer-les irreconeixibles. De vegades, és necessari. De vegades, fins i tot els amputem un membre.

Winston no es va poder estar de fer un altre cop d'ull a la cara mongòlica de Martin. No tenia cicatrius visibles. Júlia s'havia tornat més pàl·lida, tant que les pigues destacaven clarament, però de tota manera, es mirava O'Brien amb gosadia. Va murmurar unes paraules que semblaven de conformitat.

—Bé, doncs hi estem d'acord.

Hi havia una caixa de plata de cigarretes a la taula. Amb un aire més aviat absent, O'Brien els en va oferir, va agafar-ne una per a ell, es va aixecar i va començar a passejar a poc a poc amunt i avall, com si pensés millor estant dret. Eren cigarretes d'alta qualitat, molt gruixudes i molt ben empaquetades, i amb un paper d'un desconegut toc sedós. O'Brien va consultar el seu rellotge de polsera i va dir:

—Millor que tornis de nou al teu rebost, Martin. Tornaré a connectar d'aquí a un quart d'hora. Fes un bon cop d'ull a aquests camarades abans d'anar-te'n. Els tornaràs a veure; jo, no.

Tal com havien fet a la porta, l'homenet dels ulls foscos va mirar-los el rostre de fit a fit. No hi havia el més petit rastre d'amistat, en les seves maneres. Va estar-se memoritzant la seva aparença tot i semblar que no li interessava gens. O almenys no semblava pas que l'afectés gaire. A Winston se li va acudir que a una cara sintètica potser li era impossible de canviar d'expressió. Sense parlar ni oferir cap mena de salutació, Martin va sortir després de tancar silenciosament la porta darrere seu. O'Brien passejava amunt i avall, amb una mà a la butxaca de la seva granota negra i l'altra aguantant la cigarreta.

—Heu d'entendre —va dir— que estareu lluitant en la foscor. Sempre us trobareu enmig de la foscor. Rebreu ordres i haureu d'obeir-les sense saber per què. Més tard us enviaré un llibre que us ensenyarà la veritable naturalesa de la societat en què vivim i l'estratègia gràcies a la qual la destruïrem. Un cop hàgiu llegit el llibre esdevindreu membres de ple dret de la Fraternitat. Tot i amb això no sereu capaços de relacionar els objectius generals pels quals estem lluitant i les tasques immediates de cada moment. Us confirmo que la Fraternitat existeix, però no us puc dir ni si la constitueixen cent membres o deu milions. I pel vostre coneixement personal tampoc no podreu dir si compta amb més o menys de dotze persones. Tindreu tres o quatre contactes que aniran canviant de tant en tant fins a desaparèixer. Com que aquest ha estat el vostre primer contacte, per ara el mantindrem. Quan rebeu ordres, sapigau que vindran de mi. Si trobem que cal comunicar amb vosaltres, ho farem a través de Martin. Quan finalment us capturin, confessareu. No es pot evitar pas. Però tindreu molt poquet a confessar, tan sols les vostres pròpies accions. No podreu delatar a gaire més gent que un grapat de persones poc importants. És probable que no arribeu a trair-me. Quan es doni el cas jo ja seré mort o hauré esdevingut una persona diferent, amb la cara canviada.

Va continuar amunt i avall per la seva catifa flonja. Tot i la corpulència del seu cos, tenia una gràcia remarcable en els moviments, la qual es manifestava fins i tot amb el gest de ficar-se la mà a la butxaca o aguantant la cigarreta. Feia més efecte de confiança i de comprensió tenyida d'ironia que no pas de força. Tot i parlar seriosament, no tenia res de l'obcecació pròpia d'un fanàtic. Quan parlava d'assassinat, suïcidi, malalties venèries, membres amputats i cares modificades, ho feia amb un lleuger aire de broma. La seva veu semblava dir: «És inevitable, això és el que caldrà que fem, impassiblement. Però això no és el que farem quan la vida torni a tenir valor». Una onada d'admiració, gairebé de veneració, fluïa des de Winston fins a O'Brien. Gairebé li havia fet oblidat l'espectral figura de Goldstein. Quan miraves les espatlles poderoses de Goldstein i la seva cara d'excessiva franquesa, tan lletja i alhora tan civilitzada, era impossible de creure que pogués ser derrotat. No hi havia cap estratagema que ell no pogués neutralitzar, cap perill que no pogués preveure. Fins i tot Júlia semblava

impressionada. Havia deixat consumir la cigarreta mentre l'escoltava atentament. O'Brien va continuar:

—Deveu haver sentit rumors sobre l'existència de la Fraternitat. Sens dubte us n'heu fet una imatge particular. Heu imaginat, probablement, un enorme món subterrani de conspiradors, que es troben secretament als soterranis, que escriuen missatges a les parets, que es reconeixen mútuament per mitjà de paraules codificades o per moviments especials de les mans. No existeix res de semblant. Els membres de la Fraternitat no tenen cap manera de reconèixer-se mútuament. És impossible per a qualsevol dels seus membres d'assabentar-se de la identitat de gaire més que un grapat de companys. El mateix Goldstein, si caigués a mans de la Policia del Pensament, no podria donar una llista completa de membres. Ni tan sols li podrien treure cap informació que portés a obtenir-ne una llista completa. No existeix cap llista. La Fraternitat no pot ser escombrada perquè no és cap organització entesa en el sentit habitual de la paraula. Res no la manté cohesionada tret d'una idea que és indestructible. No tindreu mai res que us sostingui tret d'aquesta idea. No comptareu amb cap mena de camaraderia ni d'estímul. I quan finalment us capturin, no rebreu auxili. Mai no ajudem els nostres membres. Com a màxim, quan és absolutament necessari que algú no digui res, introduïm clandestinament una fulla d'afaitar a la seva cel·la. Caldrà que us acostumeu a viure sense resultats i sense esperança. Sereu actius durant un temps, us capturaran, confessareu i morireu. Aquests són tots els resultats que podeu esperar veure. No hi ha cap possibilitat que, dins del nostre temps de vida, succeeixi cap canvi perceptible. Nosaltres som morts. La nostra única vida de veritat és al futur. Nosaltres hi prendrem part en forma de grapats de cendra i ossos esberlats. Ara bé, com de lluny pot trobar-se aquest futur, tampoc no ho sabem. Potser d'aquí a mil anys. Ara per ara no podem sinó anar ampliant de mica en mica l'àrea del seny i la raó. No podem actuar col·lectivament. Només podem escampar el nostre coneixement d'individu a individu, generació rere generació. Davant la Policia del Pensament, no hi ha cap altra manera.

Va aturar-se i va mirar per tercer cop el rellotge de polsera.

—Ja és hora que te'n vagis, camarada —va dir a Júlia—. Espera, el gerro encara és mig ple. —Va omplir els gots, va agafar el seu pel mig i el va alçar—. Per què brindem, ara? —va dir, encara amb aquell to lleugerament irònic—. Pel desconcert de la Policia del Pensament? Per la mort del Gran Germà? Per la humanitat? Pel futur?

—Pel passat —va dir Winston.

—El passat és més important —va coincidir O'Brien amb gravetat.

Van buidar els gots i un moment després Júlia ja estava preparada per anar-se'n. O'Brien va agafar una capseta del damunt d'un armariet i va fer-li a mans una píndola blanca i plana. Va demanar-li que se la col·loqués sota la llengua. Era important, deia, de no sortir fent fortor

de vi, els ascensoristes eren molt observadors. Tan bon punt va tancar-se la porta darrere seu, O'Brien va semblar oblidar-ne l'existència. Va fer unes quantes passes més amunt i avall i es va aturar.

—Hi ha detalls que cal resoldre —va dir—. Haig de suposar que teniu cap mena d'amagatall? —Winston va explicar-li l'existència de l'habitació sobre la botiga del senyor Charrington—. De moment, n'hi haurà prou. Més tard ja us en procurarem un altre. És molt important canviar sovint els llocs on amagar-se. Mentrestant, us faré arribar una còpia del *llibre* —fins i tot O'Brien, va constatar Winston, semblava pronunciar la paraula com si fos escrita en cursiva—. Del llibre de Goldstein, s'entén, tan aviat com pugui. Podria necessitar uns quants dies per aconseguir-ne un. Tal com podeu imaginar-vos, no en tenim gaires circulant. La Policia del Pensament els persegueix i els destrueix gairebé tan de pressa com nosaltres en fem de nous. A la pràctica, no hi ha gaire diferència. El llibre és indestructible. Si en perdéssim l'última còpia, podríem reproduir-lo de nou mot per mot. Quan vas a treballar t'emportes una cartera? —va afegir.

—Per regla general, sí.

—Com és?

—Negra, molt usada, amb dues corretges.

—Negra, dues corretges, molt usada... Bé. Un dia d'aquests, segurament aviat, no et puc donar una data, un dels comunicats que et vindrà junt amb altres feines del matí contindrà una paraula impresa defectuosament i tu hauràs de reclamar que l'escriguin de nou. L'endemà cal que et presentis a la feina sense la cartera. En un moment determinat del dia, pel carrer, un home et tocarà el braç i et dirà: «Em penso que t'ha caigut la cartera». La que et doni contindrà un exemplar del llibre de Goldstein. L'hauràs de retornar en catorze dies.

Van quedar-se un moment en silenci.

—Encara queden un parell de minuts abans que hagi d'anar-te'n —va dir O'Brien—. Ens tornarem a trobar, si ens tornem a trobar...

Winston va aixecar la vista cap a ell i va dir, dubtós:

—En el lloc on no hi ha fosc?

O'Brien va assentir amb el cap, sense semblar sorprès.

—En el lloc on no hi ha fosc —va dir, com si hagués reconegut l'al·lusió—. I mentrestant, hi ha res que desitgis dir-me abans d'anar-te'n? Cap missatge? Cap qüestió?

Winston s'ho va rumiar. No semblava que hi hagués cap més pregunta a fer. I encara menys, no tenia cap ganes d'exclamar frases genèriques

grandiloqüents. En comptes d'alguna cosa directament relacionada amb O'Brien o la Fraternitat, li venia al cap una imatge superposada del dormitori fosc on la seva mare havia viscut els darrers dies i de la petita habitació del damunt de la botiga del senyor Charrington, amb el pitjapapers de vidre, i el gravat a l'acer amb el seu marc de palissandre. Gairebé sense pensar-hi va dir:

—Has sentit mai una vella composició que comença «Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent?».

De nou, O'Brien va assentir. Amb una mena de cortesia greu, va completar l'estrofa:

Taronges i llimones, diuen les campanes de Sant Climent.

Em deus tres *farthings* , diuen les campanes de Sant Martí.

Quan me'ls pagaràs?, diuen les campanes del vell Bailey.

Quan seré ric, diuen les campanes de Shoreditch.

—Sabies l'últim vers! —va fer Winston.

—Sí, me'l sabia. I ara, em sap greu, però ja és el moment d'anar-te'n. Però espera. Deixa que et doni una pastilla d'aquestes.

Mentre Winston s'aixecava, O'Brien va allargar-li la mà. L'estreta va ser tan forta que Winston va sentir que li cruixien els ossos del palmell. A la porta, Winston va mirar enrere, però semblava que O'Brien ja havia començat a oblidar-se d'ell. Esperava, amb la mà a l'interruptor que controlava la telepantalla. Darrere seu, Winston podia veure la taula de despatx amb el seu llum de pantalla verda, el parlascriu i les safates metàl·liques atapeïdes de papers. Aquell episodi s'havia acabat i al cap de trenta segons, se li va acudir, O'Brien tornaria a la seva interrompuda i important feina al servei del Partit.

IX

Winston se sentia gelatinós, de tant cansament. «Gelatinós» era la paraula adequada. Li havia vingut al cap espontàniament. Li semblava que el seu cos no sols tenia la feblesa d'una gelatina, sinó també la seva transparència. Li semblava que si aixecava la mà, seria capaç de veure-hi la claror a través. Com si li haguessin extret tota la sang i el líquid limfàtic, a causa de l'enorme massa de feina, i li haguessin deixat només una estructura fràgil de nervis, ossos i pell. Totes les sensacions semblava que es magnifiquessin. La granota li erosionava les espatlles, la vorera li feia pessigolles als peus, fins i tot obrir i tancar la mà era un esforç que li feia petar els ossos.

Havia treballat més de noranta hores en cinc dies. Com tothom al Ministeri. Ara ja s'havia acabat tota la feina i no tenia, literalment, res a fer; gens de feina del Partit de cap mena, fins demà al matí. Podia dedicar sis hores al seu amagatall i nou hores més a dormir al seu llit. Lentament, enmig de la tebior del sol de la tarda, caminava per un carrer tot brut en direcció a la botiga del senyor Charrington, amb un ull obert per si apareixia una patrulla, però irracionalment convençut que aquella tarda no hi havia cap perill amenaçant-lo. La cartera pesant que portava li clavava cops al genoll a cada pas i li provocava una sensació de formigueig amunt i avall de la cama. Dintre hi havia el llibre, que posseïa des de feia ja sis dies, però encara no l'havia pogut ni obrir, i menys encara, fer-hi un cop d'ull.

El sisè dia de la Setmana de l'Odi, després de les desfilades, els parlaments, els crits, els cants, les pancartes, els pòsters, les pel·lícules, les maquetes de cera, el repicar de tambors, els esgarips de les trompetes, el ressonar dels peus marxant, els grinyols de les erugues dels tancs, el rugit de les esquadrilles aèries, l'espetec de les armes... Després de sis dies d'això, quan el gran orgasme arribava al clímax i l'odi general contra Euràsia estava en ebullició, fins a un deliri de tal magnitud que si la gentada hagués pogut atrapar amb les mans aquells dos mil criminals de guerra eurasians que havien de ser penjats l'últim dia de la celebració, sens dubte els hauria fet a trossets; just en aquest moment s'havia anunciat oficialment que Oceania ja no estava en guerra amb Euràsia sinó amb Orientàsia. Ara, Euràsia era un aliat.

No va haver-hi, naturalment, cap reconeixement del fet que alguna cosa hagués canviat. Simplement es va fer saber d'una manera molt sobtada i pertot arreu, al mateix instant, que Orientàsia i no pas Euràsia era l'enemic. Quan això va passar, Winston estava prenent part en una de les manifestacions que es feien per una de les places del centre de Londres. Ja era de nit i una claror difusa il·luminava les cares blanques i les pancartes morades. La plaça era plena de gom a gom d'una gernació d'uns quants milers de persones, incloent-hi un grup d'uns mil escolars amb l'uniforme dels Espies. En una plataforma guarnida de

morat, un orador del Partit Interior, un home baix, prim, amb uns braços desproporcionadament llargs i un crani ample i calb on es debatien uns quants flocs de cabells tots pansits, estava arengant la multitud. Era com un follet retorçat per l'odi, que s'agafava al micròfon amb una mà mentre amb l'altra, enorme, al final d'un braç ossut, esgarrapava l'aire amenaçadorament damunt el seu cap. La veu, metal·litzada pels altaveus, esbombava enfora un inacabable catàleg d'atrocitats, massacres, deportacions, saqueigs, segrests, tortura de presoners, bombardeig de civils, propaganda enganyosa, agressions injustes, tractats trencats... Era impossible escoltar-se'l sense deixar-se convèncer primer i embogir després. Cada pocs instants, la fúria de la multitud entrava en ebullició i la veu de l'orador era ofegada pel rugit bestial i salvatge que sorgia incontrolablement dels milers de gargamelles. Els xiscles més salvatges de tots provenien dels escolars. Feia ja vint minuts que el parlament estava tenint lloc quan un missatger es va precipitar a la tarima i va fer lliscar un tros de paper a la mà de l'orador. Va desplegar-lo i el va llegir sense deixar de fer el discurs. Res no va alterar-se en la seva veu o en el seu posat, ni tan sols en el contingut d'allò que estava dient. Però de sobte, els noms eren diferents. Sense dir res, una onada de comprensió va escampar-se a través de la multitud. Oceania estava en guerra amb Orientàsia! Tot seguit va haver-hi una commoció tremenda. Les pancartes i els pòsters que guarnien tota la plaça estaven equivocats! Més de la meitat de la gent va començar a mirar-los malament. Era un sabotatge! Els agents de Goldstein havien fet una bona feina! Va haver-hi uns moments de caos mentre els pòsters eren arrencats de les parets i les pancartes, estripades i trepitjades. Els Espies van realitzar prodigis d'activitat enfilant-se a les teulades i tallant els cordills que aguantaven les banderoles de les xemeneies. Tot i amb això, en dos o tres minuts es va acabar tot. L'orador, encara arrapat al coll del micròfon, amb les espatlles abocades endavant, amb la mà lliure fuetejant l'aire, no havia deixat de dir el seu discurs. Un minut més i els esgarips ferotges de ràbia ja tornaven a esclatar entre la multitud. L'Odi continuava exactament com abans, tret que s'havia canviat l'objectiu.

Recordant-ho, allò que havia impressionat més Winston era que l'orador havia fet el canvi exactament a la meitat d'una línia, no tan sols sense aturar-se sinó sense trencar la sintaxi de la frase. Però de moment tenia altres coses que el preocupaven. Va ser durant els instants de desordre, mentre s'arrencaven els pòsters, que un home a qui no va veure la cara va tocar-lo a l'espatlla i li va dir: «Perdoni, em penso que li ha caigut la cartera». Va agafar-la distretament, sense contestar. Sabia que haurien de passar uns quants dies abans no tingués l'oportunitat de fer-hi un cop d'ull. Quan la manifestació es va acabar, va anar-se'n directe cap al Ministeri de la Veritat tot i que ja eren prop de les vint-i-tres. Tota la plantilla del Ministeri havia fet el mateix. Les ordres que ja estaven sortint per les telepantalles, cridant-los a reocupar els seus llocs, eren del tot innecessàries.

Oceania estava en guerra amb Orientàsia, per tant, Oceania sempre havia estat en guerra amb Orientàsia. Una gran part dels escrits dels darrers cinc anys eren, ara mateix, obsolets completament. Reportatges

i memòries de tota mena, diaris, llibres, pamflets, films, bandes sonores, fotografies, tot s'havia de rectificar a la velocitat de la llum. Tot i no haver-hi directrius, era ben sabut que els caps del Departament exigien que en el termini d'una setmana no existís enlloc cap referència a la guerra amb Euràsia o a l'aliança amb Orientàsia. La feina era aclaparadora, molt més quan els noms dels processos involucrats no es podien denominar amb els noms de veritat. Tothom al Departament d'Arxius va estar treballant divuit hores al dia, amb dos intervals de tres hores per dormir. S'havien pujat matalassos del soterrani i s'havien col·locat al llarg dels corredors. El menjar consistia en entrepans i cafè Victòria que portaven els mossos de la cantina i repartien des de carros amb rodes. Cada vegada que Winston feia la seva pausa per aprofitar un dels permisos per dormir, intentava deixar el despatx lliure de feina, però quan tornava, mig arrossegant-se, amb els ulls inflats i coents, es trobava que una altra pluja de cilindres de paper havia cobert la taula com si hagués nevat. Arribaven a tancar el parlascriu gairebé del tot i sobreixien fins al terra, de manera que la primera feina era sempre d'apilar-los bé per tal d'obtenir una mica d'espai per treballar. El pitjor de tot era que aquesta feina no es podia fer maquinament. Sovint n'hi havia prou substituïnt un nom per un altre, però un informe detallat dels esdeveniments demanava molta cura i imaginació. Fins i tot era considerable el coneixement geogràfic necessari per traslladar la guerra d'una part del món a l'altra.

Cap al tercer dia, els ulls li coïen insuportablement i li calia netejar-se les ulleres molt sovint. Era com lluitar contra una tasca física escruixidora. Una cosa que hauria de tenir el dret de rebutjar però que tot i això estava neuròticament ansiós per aconseguir. Fins on ell podia recordar, no el preocupava el fet que totes les paraules que murmurava en el parlascriu, cada línia escrita amb el llapis-tinta, fossin una mentida deliberada. Winston estava tan angoixat com qualsevol altre al Departament perquè la falsificació fos perfecta. Al matí del sisè dia l'allau de cilindres va disminuir. Durant ben bé mitja hora no va sortir res del tub. Després en va aparèixer un i tot seguit, una altra vegada res. Aproximadament a la mateixa hora, a tot arreu, la feina va anar baixant. Un profund i secret sospir va recórrer el Ministeri. Havien enllestit una gran gesta que mai no podria ser esmentada. Ara mateix era impossible demostrar documentalment per part de cap ésser humà que mai hi havia hagut guerra amb Euràsia. A les dotze i cent va anunciar-se per sorpresa que tots els treballadors del Ministeri tenien festa fins l'endemà al matí. Winston encara duia la cartera amb el llibre a dins. L'havia mantinguda entre els peus durant l'horari de feina i sota el cos, durant el temps de dormir. Va anar-se'n cap a casa, es va afaitar, i gairebé es va quedar adormit dins el bany tot i que l'aigua estava tot just tèbia.

Amb una mena de cruiximent voluptuós d'ossos, va pujar les escales de la botiga del senyor Charrington. Estava cansat però ja no tenia son. Va obrir la finestra, va encendre el petit i brut fogonet de petroli i va posar-hi un pot d'aigua per al cafè. Júlia arribaria de seguida: mentrestant hi

havia el llibre. Va seure al sofà atrotinat i va descordar les sivelles de la cartera.

Era un volum negre i pesant, amb un relligat gens professional i sense nom o títol a la coberta. La impressió també semblava irregular. Les pàgines estaven desgastades a les cantonades i queien fora fàcilment, com si el llibre hagués passat per moltes mans. La inscripció de la primera pàgina deia:

TEORIA I PRÀCTICA DEL COL·LECTIVISME OLIGÀRQUIC

per

EMMANUEL GOLDSTEIN

Winston va començar la lectura:

CAPÍTOL I

La ignorància és força

Durant totes les èpoques que tenim documentades i probablement des del final del neolític, al món hi ha hagut tres categories de persones: les Superiors, les Mitjanes i les Inferiors. D'aquestes categories se n'han fet subdivisions de moltes menes, que han dut innombrables i diferents noms. Les seves xifres relatives així com l'actitud dels uns cap als altres han variat segons l'època. Però l'estructura essencial de la societat no s'ha modificat. Fins i tot després d'enormes commocions i de canvis aparentment irrevocables, s'ha acabat restablint sempre la mateixa configuració. Com si fos un giroscopi, retorna sempre a l'equilibri, sigui quin sigui el sentit cap on s'hagi empès.

Els objectius d'aquests tres grups són del tot irreconciliables...

Winston va deixar de llegir, més que res per poder aprofitar el fet d'estar llegint amb comoditat i seguretat. Era sol, sense telepantalla, sense orelles al forat del pany, sense nervis empenyent-lo a mirar per damunt de l'espatlla o a tapar la pàgina amb la mà. Un suau aire d'estiu li amanyagava les galtes. D'algun lloc llunyà arribaven els crits esvaïts de les criatures. Dins la mateixa habitació no se sentia res tret de la veu d'insecte del rellotge. Va repapar-se bé al sofà i va posar els peus sobre el guardafoc. Era una benedicció. Era l'eternitat. De sobte, tal com fem de vegades amb un llibre que sabem que acabarem per llegir-ne i rellegir-ne cadascuna de les paraules, va obrir-lo per una part diferent i es va trobar en el capítol tercer. Va continuar llegint:

CAPÍTOL III

La guerra és pau

La desintegració del món en tres grans superestats era un esdeveniment que es podia preveure (de fet, va ser així) abans de la meitat del segle XX. Amb l'absorció d'Europa per part de Rússia i de l'imperi Britànic per part dels Estats Units, dues de les tres potències existents, Euràsia i Oceania, a la pràctica ja es podien considerar constituïdes. La tercera, Orientàsia, tan sols va emergir com a unitat diferenciada després d'una altra dècada de lluites confuses. En algunes zones, les fronteres entre els tres superestats són arbitràries, i en d'altres, fluctuants, depenent de l'atzar de la guerra, però en general segueixen els criteris geogràfics. Euràsia comprèn tota la part nord de la massa terrestre d'Europa i Àsia, des de Portugal fins a l'estret de Bering. Oceania comprèn les Amèriques, les illes atlàntiques incloent-hi les Britàniques, Australàsia i la part meridional d'Àfrica. Orientàsia, més petita que les altres i amb una frontera occidental menys definida, comprèn la Xina i els països situats al sud, les illes japoneses i una àmplia però fluctuant part de la Manxúria, Mongòlia i el Tibet.

Combinats d'una manera o altra, aquests tres superestats es troben en guerra permanentment i hi han estat des dels darrers vint-i-cinc anys. La guerra, de tota manera, ja no és la lluita desesperada i anihiladora que era en les primeres dècades del segle XX. Són operacions militars d'objectius limitats entre combatents incapaços de destruir-se els uns als altres, que no tenen motius reals per lluitar i que no estan separats per cap diferència ideològica genuïna. Això no implica que la conducta a la guerra o l'actitud que hi preval hagi esdevingut menys assedegada de sang o més cavalleresca. Al contrari, la histèria bèl·lica és contínua i universal a tots els països, i actes com ara les violacions, els saqueigs, les matances de nens, la reducció a l'esclavatge de poblacions senceres, les represàlies contra els presoners fins al punt de rostir-los en aigua bullint o enterrar-los vius, es veuen normals, i, quan els cometien els de la banda pròpia i no l'enemic, fins i tot es consideren un mèrit. Però en un sentit físic, la guerra involucra quantitats molt petites de persones, la majoria de les quals són especialistes altament preparats, i relativament, causa poques baixes. La lluita, quan n'hi ha, té lloc a fronteres confuses les línies de les quals les persones normals i corrents ni tan sols saben endevinar, o bé a les fortaleses flotants que protegeixen punts estratègics de les rutes marines. En els punts centrals de la civilització, la guerra no significa més que una manca contínua de béns de consum i l'esclat ocasional d'una bomba coet que tan sols pot causar unes xifres mínimes de morts. De fet, la guerra ha canviat el seu caràcter. Més exactament, ha canviat l'ordre d'importància de les raons per les quals es fa la guerra. Motivacions que ja eren presents en part en les grans guerres del principi del segle XX s'han convertit ara en dominants, es reconeix conscientment i s'actua en conseqüència.

Per entendre la naturalesa de la guerra actual —ja que, tot i les aliances que canvien cada pocs anys, sempre és la mateixa guerra— un ha d'adonar-se en primer lloc que és impossible que sigui decisiva. Cap dels tres superestats podria ser conquerit definitivament fins i tot en el cas que els altres dos anessin junts. Estan massa igualats i, a més, les defenses naturals són massa formidables. Euràsia està protegida per les

seves vastes extensions de terra, Oceania per l'amplitud de l'Atlàntic i del Pacífic, Orientàsia per la fecunditat i la laboriositat dels seus habitants. En segon lloc, ja no hi ha res per què lluitar, en un sentit material de la paraula. Amb l'establiment d'economies autàrquiques, en què la producció i el consum estan engranats l'un amb l'altre, la lluita pels mercats, que era una de les causes principals de les guerres anteriors, ha arribat al final, i, alhora, la competència per les matèries primeres ja no és qüestió de vida o mort. Cadascun dels tres superestats és tan vast que pot obtenir gairebé tots els materials que necessita dintre de les pròpies fronteres. Suposant que la guerra tingués un propòsit econòmic directe, seria la lluita per la força de treball. Entre les fronteres dels superestats —i sense pertànyer permanentment a cap dels tres— hi ha un quadrilàter imprecís amb les arestes a Tànger, Brazzaville, Darwin i Hong Kong, que conté aproximadament la cinquena part de la població del món. Les tres potències lluiten constantment per la possessió d'aquestes regions densament poblades i del Pol Nord. A la pràctica, cap d'elles arriba a controlar tota l'àrea en disputa. Hi ha regions que canvien constantment de mans, i és la possibilitat d'obtenir aquesta o aquella part gràcies a un canvi sobtat d'aliances allò que dicta els canvis incessants d'aliat.

Tots els territoris disputats contenen minerals valuosos i alguns produeixen productes vegetals importants com ara el cautxú, que en els climes més freds cal sintetitzar per mitjans comparativament molt cars. Però per damunt de tot, aquestes terres contenen una reserva sense fons de força de treball barata. Sigui quina sigui la potència que controla l'Àfrica equatorial, o els països de l'Orient Mitjà, o l'Índia meridional, o l'arxipèlag d'Indonèsia, disposarà també dels cossos de centenars de milions de criats mal pagats i bons treballadors. Els habitants d'aquestes àrees, reduïts més o menys a l'estatus d'esclaus, passen contínuament d'un conqueridor a l'altre, i són usats igual que el carbó o el petroli en la cursa per obtenir més armament i, per tant, per capturar més territori, i així indefinidament. Caldria remarcar que la lluita, en realitat, mai no es desplaça enllà de les vores de les àrees en disputa. Les fronteres d'Euràsia oscil·len entre la conca del Congo i la riba nord de la Mediterrània; les illes dels oceans Índic i Pacífic són constantment capturades i recapturades per Oceania i Orientàsia; a Mongòlia, la línia divisòria entre Euràsia i Orientàsia mai no és estable. Al Pol, totes tres potències reclamen enormes territoris que, de fet, són majoritàriament deshabitats i inexplorats. L'equilibri de poder queda, de totes maneres, pràcticament igual, i el territori que forma el nucli de cada superestat sempre es manté inviolable. Encara més, la força de treball dels pobles dels voltants de l'Equador no és realment necessària per a l'economia mundial. Des del moment que, produeixin el que produeixin, es dedica a la finalitat de la guerra, no afegeixen res a la riquesa del món. I l'objecte de preparar-se per a una guerra és sempre col·locar-se en la millor posició per preparar la guerra següent. Amb el seu treball, les poblacions esclaves permeten que el ritme de les operacions bèl·liques sigui més intens. Però si no existissin, l'estructura de la societat i el procés pel qual s'automanté no serien essencialment diferents.

El primer objectiu de l'acció bèl·lica moderna (d'acord amb els principis del pensardoble, aquest objectiu es reconeix i alhora no es reconeix pels cervells directius del Partit Interior) és consumir els productes de les màquines sense haver d'elevat el nivell general de vida. Ja des de la fi del segle XIX, el problema de què fer amb l'excedent de béns de consum ha estat latent en la societat industrial. Ara mateix, quan pocs éssers humans tenen el necessari per menjar, aquest problema, òbviament, no és urgent. Però podria no haver-se arribat a aquest punt, encara que cap dels processos artificials de destrucció que hi ha hagut no hagués tingut lloc. El món d'avui és un lloc despulat, afamat, desolat, si el comparem amb el món existent abans de 1914. I encara més, si el comparem amb el futur imaginari al qual la gent d'aquella època aspirava. A principis del segle XX, la visió d'una societat futura increïblement rica, ociosa, endreçada i eficient, la visió d'un món antisèptic i pampalluguejant de vidre, acer i ciment blanc com la neu, formava part dels pensaments de gairebé tots els literats. La ciència i la tecnologia es desenvoluparien a una velocitat prodigiosa i semblava natural d'assumir que continuarien desenvolupant-se. Això va fallar, en part a causa de l'empobriment provocat per una llarga sèrie de guerres i de revolucions i en part perquè el progrés científic i tècnic depenia de l'hàbit empíric de pensar, el qual no pot sobreviure en una societat reglamentada estrictament. En conjunt, el món és més primitiu ara que no pas fa cinquanta anys. Algunes zones endarrerides han avançat, i s'han desenvolupat uns quants aparells, sempre d'alguna manera relacionats amb la indústria de guerra i l'espionatge policial. Però l'experimentació i la invenció s'han aturat àmpliament, i la devastació de les guerres atòmiques dels anys cinquanta no ha acabat mai de ser reparada. Això no obstant, els perills inherents a l'existència de les màquines encara són aquí. Des del primer moment en què les màquines van fer la seva aparició, qualsevol persona intel·ligent va tenir clar que la necessitat de les feines ingrates i, per tant, fins a cert punt, de la desigualtat humana, havia desaparegut. Si les màquines s'usaven deliberadament per a aquest fi, la gana, l'explotació laboral, la brutícia, la ignorància i la malaltia es podrien eliminar al cap de poques generacions. De fet, sense que s'utilitzessin per a propòsits així, per una mena de procés automàtic, per la simple raó de produir riquesa que de vegades era impossible de distribuir, les màquines van fer pujar molt els nivells mitjans de vida de la humanitat durant un període superior a cinquanta anys, fins a la fi del segle XIX i el començament del XX.

Però també era clar que un augment de riquesa a tot arreu amenaçava de destruir —de fet, en cert sentit era la destrucció— d'una societat jeràrquica. En un món on tothom treballava poques hores, en tenia prou per menjar, vivia en una casa amb bany i refrigerador, i posseïa un automòbil o fins i tot un aeroplà, la forma més òbvia —i potser la més important— de desigualtat ja havia desaparegut. Si això, alguna vegada, esdevenia general, la riquesa ja no atorgaria signes de distinció. Era possible, sens dubte, d'imaginar una societat on la riquesa, en el sentit de les possessions personals i dels luxes, fos repartida equitativament mentre el poder es mantingués a les mans d'una petita casta privilegiada. Però a la pràctica, una societat així no podia mantenir-se

estable gaire temps. Perquè si el lleure i la seguretat eren disfrutats per tots de la mateixa manera, la gran majoria d'éssers humans que normalment estan estupiditzats per la pobresa voldrien esdevenir cultes i aprendre a pensar per ells mateixos. I un cop arribessin a fer-ho, tard o d'hora s'adonarien que la minoria privilegiada no tenia raó d'existir i els traurien d'un cop d'escombra. A la llarga, una societat jeràrquica només era possible sobre la base de la pobresa i de la ignorància. Retornar al passat agrícola, tal com alguns pensadors de principis del segle XX somiaven, no era una solució pràctica. Entrava en conflicte amb la tendència a la maquinització, que havia esdevingut instintiva gairebé a tot el món. I encara més, qualsevol país que es quedés endarrerit en la industrialització es quedava indefens militarment i a la mercè de ser dominat, directament o no, pels seus rivals més avançats.

Ni tan sols va ser una solució satisfactòria el fet de mantenir les masses en la pobresa per la via de restringir la producció de béns. Això va donar-se en gran mesura durant la fase final del capitalisme, principalment, entre el 1920 i el 1940. L'economia de molts països va quedar estancada, la terra es va deixar de conrear, l'equipament indispensable no es va renovar. Grans blocs de població no podien treballar i mig vivien de la caritat de l'Estat. Però això, a més, implicava feblesa militar. I com que les privacions que infligia eren clarament innecessàries, feien que l'oposició fos inevitable. El problema era com mantenir girant les rodes de la indústria sense incrementar la riquesa real del món. Els béns s'havien de produir, però no s'havien de repartir. A la pràctica, l'única manera de solucionar-ho era la guerra contínua.

L'acció essencial de la guerra és la destrucció, no necessàriament de vides humanes, sinó dels productes del treball humà. La guerra és la via per fer miques, o abocar a l'estratosfera, o enfonsar en les profunditats del mar, els materials que, d'una altra manera, haurien pogut utilitzar-se per fer massa còmoda la vida a les masses, i així, a la llarga, fer-les massa intel·ligents. Encara que, en realitat, les armes de guerra no es destrueixin, la seva fabricació és una via molt convenient de despesa de la força de treball sense produir res que es pugui consumir. En una fortalesa flotant, per exemple, s'hi ha invertit la feina que hauria calgut per construir uns quants centenars de vaixells mercants. Finalment, és arraconada per obsoleta sense que hagi aportat cap benefici material a ningú. I amb nous i enormes esforços de treball, se'n construeix una de nova. Principalment, l'esforç de guerra es planeja per tal que pugui alimentar-se de qualsevol excedent que pogués existir després de subsanar les necessitats més primàries de la població. A la pràctica, les necessitats de la població sempre es valoren a la baixa, amb el resultat d'una manca crònica de cobertura de la meitat de les necessitats vitals. Tanmateix, aquest fet es veu com un avantatge. Mantenir la població, fins i tot els grups més afavorits, a punt de caure en les privacions és una tàctica deliberada, ja que un estat general de penúria augmenta la importància dels petits privilegis i en conseqüència magnifica la distinció entre un grup i l'altre. Per als estàndards de principis del segle XX, fins i tot un membre del Partit Interior viu en un auster i laboriós règim de vida. Això no obstant, els pocs luxes de què gaudeix, el seu pis ampli i ben condicionat, la millor qualitat de la roba, la millor qualitat

del menjar, de la beguda i del tabac, els seus dos o tres criats, el seu automòbil o helicòpter privat, el col·loca en un altre món respecte als membres del Partit Exterior, els quals tenen avantatges similars en comparació amb les masses submergides que anomenem «els proles». L'ambient social és el de ciutat assetjada, on la possessió d'un tall de carn de cavall marca la diferència entre la riquesa i la pobresa. I al mateix temps, la consciència de trobar-se en guerra, i per tant, en perill, fa que el lliurament de tot el poder a una petita casta sembli una condició natural i inevitable per sobreviure.

Cal reconèixer que la guerra no sols aconsegueix una destrucció necessària, sinó que, psicològicament, ho fa d'una manera acceptable. D'entrada, seria relativament senzill malgastar l'excedent de treball del món construint temples o piràmides, o bé excavant fossats i tornant-los a omplir, o fins i tot produint grans quantitats de béns i cremant-los tot seguit. Això proveiria una societat jeràrquica d'una base econòmica, però no pas emotiva. Aquí no es tracta de la moral de les masses, l'actitud de les quals no té gaire importància mentre continuïn lligades fixament al treball, sinó de la moral del mateix Partit. Fins i tot al més humil membre del Partit, li exigeixen que sigui competent, treballador i fins i tot intel·ligent dins uns límits ben estrets. Però també consideren necessari que sigui un fanàtic crèdul i ignorant, les actituds predominants del qual siguin la por, l'odi, l'adulació i l'exaltació triomfal. En altres paraules, cal que tingui una mentalitat apropiada a l'estat de guerra. En realitat, no té gens d'importància que n'hi hagi o no, de guerra. Des del moment que és impossible d'obtenir una victòria definitiva, no importa gens si la guerra està anant millor o pitjor. Només cal que l'estat de guerra existeixi. La fragmentació de la intel·ligència que el Partit demana als seus membres, que s'aconsegueix més fàcilment en un ambient de guerra, ara és gairebé universal. Tanmateix, en aquells que tenen un rang més elevat, esdevé més remarcable. És precisament al Partit Interior on la histèria bèl·lica i l'odi per l'enemic són més forts. En la seva qualitat d'administrador, sovint és necessari que un membre del Partit Interior sàpiga que una notícia o altra és falsa. I també, moltes vegades, està assabentat que la guerra, tota ella, és una enganyifa i que o no està succeint o s'està fent amb propòsits ben diferents pels quals es va declarar. Però aquest coneixement és neutralitzat fàcilment per la tècnica del pensardoble. I mentrestant, cap membre del Partit Interior no vacil·la gens en la seva creença mística que la guerra és real, i que s'està portant endavant victoriosament, amb Oceania, la mestressa indiscutible del món sencer.

Tots els membres del Partit Interior creuen en aquesta conquesta futura com si fos un article de fe. S'aconseguirà gradualment tot adquirint més i més territori i per tant establint una preponderància aclaparant de poder o bé gràcies al descobriment d'alguna nova arma que no pugui ser contrarestada. La recerca de noves armes continua incessantment i és una de les molt poques activitats que queden en què la inventiva o l'especulació intel·lectual poden trobar sortida. Avui dia, a Oceania, la ciència en l'antic sentit gairebé ha deixat d'existir. En novaparla no hi ha cap mot per a «ciència». El mètode empíric de pensar, en el qual es basen tots els descobriments científics del passat, s'oposa als principis

més fonamentals del Socang. I fins i tot no hi ha cap progrés tecnològic si no és que els seus resultats puguin, d'una manera o altra, utilitzar-se per a la disminució de la llibertat humana. En totes les arts útils, el món o bé s'ha mantingut parat o bé ha reulat. Els camps són cultivats amb arades mentre que els llibres, els escriuen les màquines. Però en matèries d'importància vital com ara la guerra o l'espionatge policial, encara s'encoratja —o almenys, es tolera— l'aproximació empírica. Els dos objectius del Partit són conquerir tota la superfície de la terra i extingir-hi d'una vegada i per totes qualsevol possibilitat de pensament independent. Per aquesta raó, hi ha dos grans problemes que el Partit s'ha compromès a resoldre. Un és com descobrir, contra la seva voluntat, allò que pensa un altre ésser humà. L'altre és com matar uns quants centenars de milions de persones en pocs segons i sense avisar prèviament. Mentre es deixi que la recerca científica continuï, aquest serà el tema important. El científic d'avui és o bé una barreja de psicòleg i inquisidor, un estudiós extraordinàriament minuciós del significat de les expressions facials, dels gestos i dels tons de veu, un verificador dels efectes de les drogues que fan confessar la veritat, de les teràpies de xoc, de la hipnosi, de la tortura física; o bé és un químic, un físic o un biòleg dedicats només a les branques de la seva especialitat que siguin rellevants a l'hora de matar. En els vastos laboratoris del Ministeri de la Pau, en les estacions experimentals amagades a la selva del Brasil, al desert australià o a les illes perdudes de l'Antàrtic, els equips d'experts treballen incansablement. Uns quants es dediquen simplement a planejar la logística de guerres futures; d'altres, a concebre bombes coet més i més grosses, explosius més i més poderosos, blindatges més i més impenetrables; d'altres investiguen sobre gasos nous i més mortífers, o sobre verins solubles capaços de ser produïts en tals quantitats que puguin destruir la vegetació de tots els continents, o sobre cultius de gèrmens infecciosos que siguin immunes a tots els possibles anticossos; d'altres s'esforcen per idear un vehicle capaç d'anar sota terra tal com un submarí ho fa sota l'aigua, o un aeroplà tan independent de la seva base com ho és un vaixell; d'altres fins i tot exploren possibilitats tan remotes com ara enfocar els raigs del sol per mitjà de lents suspeses milers de quilòmetres amunt, a l'espai, o provocar terratrèmols artificials i marees extraordinàries manipulant la calor del centre de la terra.

Però cap d'aquests projectes no s'acosta mai a la realització. I cap dels tres superestats no guanya mai un lideratge significatiu sobre els altres. El més remarcable és que totes tres potències ja posseeixen de llarg, en la bomba atòmica, una arma més poderosa que cap de les que puguin descobrir en les seves recerques actuals. Tot i que el Partit, d'acord amb els seus hàbits, reclama la paternitat de la invenció, la bomba atòmica va aparèixer a principis dels anys quaranta i es va fer servir a gran escala per primer cop uns deu anys més tard. En aquella època, es van llençar uns quants centenars de bombes sobre centres industrials, bàsicament a la Rússia europea, l'Europa occidental i l'Amèrica del Nord. Van provocar l'efecte de convèncer els grups rectors de tots els països que unes quantes bombes atòmiques més significarien el final de la societat organitzada, i per tant, del seu mateix poder. D'aquí que, tot i no existir —ni haver-se proposat— un acord formal, no van llençar-se

més bombes. Totes tres potències continuen produint bombes atòmiques i les emmagatzemen a l'espera de la seva oportunitat, que ells creuen que arribarà, tard o d'hora. I mentrestant, l'art de la guerra s'ha quedat en estat gairebé estacionari durant trenta o quaranta anys. Els helicòpters es fan servir més que abans, s'han reemplaçat els bombarders per projectils autopropulsats i el fràgil i inestable cuirassat ha donat pas a les gairebé inenfonsables fortaleeses flotants. Però de tota manera hi ha hagut molt poc desenvolupament. El tanc, el submarí, el torpede, la metralladora, fins i tot el fusell i la granada de mà, encara estan en ús. I, a despit de les massacres sense fi descrites a la premsa i a les telepantalles, no s'han repetit les batalles desesperades de les primeres guerres, on centenars de milers d'homes, fins i tot milions, eren morts en poques setmanes.

Cap dels tres superestats no intenta mai una maniobra que impliqui el risc d'una desfeta seriosa. Quan s'emprèn una operació d'envergadura, acostuma a ser un atac per sorpresa contra un aliat. L'estratègia seguida per les tres superpotències —o la que s'autoconvencen que estan seguint— és la mateixa. El pla consisteix a adquirir un anell de bases que encerclin un dels estats rivals, gràcies a una combinació de lluita, regateig i oportuns cops a traïció. I aleshores signar un pacte d'amistat amb ell i estar-hi en pau tants d'anys com calguin per donar la impressió que s'està dormint. Durant aquest temps, poden muntar-se coets carregats amb bombes atòmiques a tots els llocs estratègics. Finalment, es dispararan totes alhora amb uns efectes tan devastadors que faran impossible cap revenja. Llavors serà el moment de signar un pacte d'amistat amb la potència mundial restant, com a preparació d'un altre atac. Aquest esquema, gairebé no cal dir-ho, és impossible de realitzar, és somiar despert. Encara més, ocorre que, en realitat, no hi ha lluita enlloc tret de les àrees en disputa entorn de l'Equador i del Pol: no s'emprèn mai la invasió de territori enemic. Això explica el fet que en alguns punts les fronteres entre els estats siguin arbitràries. Euràsia, per exemple, podria conquerir amb facilitat les illes Britàniques, que formen part geogràfica d'Europa, o, d'altra banda, Oceania podria empènyer les fronteres fins al Rin o fins al Vístula. Però això implicaria violar el principi, seguit arreu tot i no haver estat formulat, de la integritat cultural. Si Oceania arribés a conquerir les àrees que solien ser anomenades França i Alemanya, caldria, o bé exterminar-ne els habitants, una tasca de gran dificultat material, o bé assimilar una població de prop de cent milions de persones, les quals, pel que fa a tecnologia, es troben a un nivell semblant al d'Oceania. Tots tres superestats tenen el mateix problema. És absolutament necessari per a la seva estructura que no hi hagi contactes amb estrangers a excepció —i en uns límits molt restringits— dels presoners de guerra i els esclaus negres. Fins i tot es contempla amb la més fosca de les sospites l'aliat oficial del moment. Deixant els presoners de guerra a part, el ciutadà mitjà d'Oceania no té mai a la vista cap ciutadà d'Euràsia o Orientàsia. A més, té prohibit el coneixement d'idiomes estrangers. Si se li permetés de contactar amb estrangers, descobriria que es tracta de criatures molt semblants a ell i que la majoria de coses que li han explicat d'ells són mentida. El món segellat on viu s'esquerdaria, i la por, l'odi i la consciència de la pròpia rectitud, de la qual depèn la seva moral, podria

evaporar-se. Queda, doncs, constatat pertot arreu que per més sovint que Pèrsia, Egipte, Java o Ceilan puguin canviar de mans, res que no siguin bombes no travessarà les fronteres principals.

I aquí rau un fet que no s'esmenta mai en veu alta, però que tàcitament es comprèn i en funció del qual s'actua: és a dir, que les condicions de vida a tots tres superestats són gairebé les mateixes. A Oceania la filosofia que preval és la del Socang, a Euràsia es diu Neobolxevisme, i a Orientàsia es denomina amb un mot xinès que s'acostuma a traduir com a Veneració de la Mort, però que potser s'expressaria millor com Esborrar-se Un Mateix. Al ciutadà d'Oceania no li és permès de conèixer res sobre els dogmes de les altres dues filosofies, però se li ensenya a considerar-les execrables, com ultratges bàrbars a la moralitat i el seny. En realitat, les tres filosofies amb prou feines es diferencien. I els sistemes socials als quals donen suport no es distingeixen gens ni mica. Pertot arreu hi ha la mateixa estructura piramidal, la mateixa adoració d'un líder semidiví, la mateixa economia creada per i per a l'esforç bèl·lic continu. D'això se segueix que els tres superestats no tan sols no poden conquerir-se l'un a l'altre, sinó que si ho fessin, no hi guanyarien res. Ben al contrari, tant de temps com continuïn en conflicte, s'ajudaran l'un a l'altre, com tres garbes de blat. I, com és habitual, els grups dirigents de les tres potències alhora estan i no estan a l'aguait del que fan els altres. Dediquen les vides a conquerir el món, però també saben que cal que la guerra continuï indefinidament i que no guanyi ningú. Mentrestant, el fet que no hi hagi perill de ser conquerit fa possible de negar la realitat, la qual cosa és la marca distintiva del Socang i els seus sistemes de pensament rivals. Ara cal repetir el que s'ha dit abans: la guerra, pel fet d'haver esdevingut contínua, ha canviat fonamentalment les seves característiques.

En èpoques passades, una guerra, almenys per definició, era una cosa que s'acabava tard o d'hora, normalment amb una victòria o una derrota inequívokes. En el passat, també, la guerra era un dels instruments principals pel qual les societats humanes es mantenien en contacte amb la realitat física. Tots els governants, en totes les èpoques, han intentat imposar als seus subordinats una visió falsa del món, però alhora no poden permetre's de fomentar cap il·lusió que tendeixi a perjudicar l'eficàcia militar. Com que la derrota significava la pèrdua de la independència o qualsevol altra conseqüència generalment indesitjable, calia prendre les precaucions més serioses per evitar la desfeta. No es podien ignorar aquells fets concrets. En filosofia, religió, ètica o política, dos i dos podien fer cinc, però quan s'estava dissenyant una arma o un aeroplà, calia que el resultat fos quatre. Les nacions ineptes, tard o d'hora, sempre eren conquerides. I la lluita per l'eficàcia era enemiga de la il·lusió. Encara més, per ser eficient calia ser capaç de treure conclusions del passat. I això significava tenir una idea completament acurada d'allò que havia ocorregut en altres temps. Els diaris i els llibres d'història eren, evidentment, pintorescos i esbiaixats, però hauria estat impossible una falsificació com la que es practica avui. La guerra era una salvaguarda segura del seny, i pel que concernia a les classes dirigents, era la més important de les

salvaguardes. Mentre les guerres es poguessin guanyar o perdre, cap classe dirigent podia escapar del tot a la seva responsabilitat.

Però quan la guerra esdevé literalment contínua, deixa de ser perillosa. Quan la guerra és contínua, no hi ha res més que l'obligatorietat militar. El progrés tècnic es pot aturar i els fets més palpables poden negar-se o ser bandejats. Com hem vist, les recerques que es podrien dir científiques encara es duen a terme amb propòsits militars, però són essencialment una manera de somiar desperts i la penúria a l'hora d'oferir resultats no és gens important. L'eficàcia, fins i tot l'eficàcia militar, ja no es necessita. Res no és eficient a Oceania tret de la Policia del Pensament. Des del moment que cap dels tres superestats és conquistable, cadascun esdevé pràcticament un univers separat dins del qual gairebé totes les perversions del pensament es poden practicar sense perill. La realitat només exerceix la seva pressió sobre les necessitats de la vida quotidiana: la necessitat de menjar i beure, de tenir sostre i vestir, d'evitar ingerir verins o caure dels ampits de les finestres, i d'altres així. Encara es distingeix entre vida i mort, i entre plaer físic i dolor físic, però això és tot. Separat del contacte amb el món exterior i amb el passat, el ciutadà d'Oceania és com un home enmig de l'espai interestel·lar, sense manera de saber en quina direcció és cap amunt i en quina, cap avall. Els dirigents d'estats així són absoluts, tal com ho podien haver estat els faraons o els cèsars. Estan obligats a preservar els seus súbdits de la mort per inanició, almenys en xifres no prou grans perquè siguin inconvenients. I estan obligats a mantenir-se, com a mínim, al mateix nivell de tecnologia militar que els rivals; però un cop aquest mínim s'ha assolit, poden rebregar la realitat fins a donar-li la forma que desitgin.

La guerra, doncs, si la jutgem pels estàndards de les guerres precedents, és una simple impostura. És com les baralles entre certs animals remugants, que tenen les banyes col·locades en un angle que els impossibilita ferir-se mútuament. Però, tot i ser irreal, la guerra no deixa de tenir el seu significat. Consumeix l'excedent de béns i ajuda a preservar l'especial atmosfera mental que una societat jeràrquica necessita. La guerra, tal com es veu, és ara un assumpte purament intern. En el passat, les castes dirigents dels països, tot i que podien reconèixer els seus interessos comuns i, per tant, podien limitar les destruccions de la guerra, acabaven lluitant els uns contra els altres. I el vencedor sempre espoliava el vençut. En els nostres temps, no es barallen en absolut els uns contra els altres. Cada grup dirigent duu a terme la guerra contra els seus propis subordinats. I el seu objectiu no és fer o prevenir conquestes de territori, sinó mantenir intacta l'estructura de la societat. El mot «guerra», doncs, ha esdevingut equívoc. Probablement seria més apropiat dir que, a causa d'esdevenir continuada, la guerra ha deixat d'existir. La pressió peculiar que exercia sobre els éssers humans entre el neolític i els primers vint segles ha desaparegut i ha estat substituïda per una cosa totalment diferent. L'efecte seria força igual si els tres superestats, en comptes de lluitar l'un contra l'altre, arribessin a l'acord de viure en pau perpètuament, cadascun respectat dins de les seves fronteres. Perquè en aquest cas, tots tres continuarien sent un univers autosuficient, alliberats per

sempre de la influència apaivagadora del perill extern. Una pau permanent de veritat seria el mateix que una guerra permanent. Aquest és el significat més profund de l'eslògan del Partit «la guerra és pau» (tot i que la immensa majoria dels seus membres ho entenguin només de manera superficial).

Winston va parar de llegir un moment. En algun lloc, a una distància remota, va esclatar una bomba coet. La sensació inefable de trobar-se sol amb el llibre prohibit en una habitació sense telepantalla no s'havia esvaït. La solitud i la seguretat eren sensacions físiques, barrejades d'alguna manera amb el cansament del seu cos, la flonjor del seient, el toc d'aquella brisa lleugera que arribava des de la finestra i jugava amb la seva galta. El llibre el tenia fascinat, o més exactament, el tranquil·litzava. D'alguna manera, no li estava explicant cap novetat, però aquest mateix fet ja formava part de l'atracció. Deia el que ell hauria dit, si li hagués estat possible de posar en ordre els seus pensaments dispersos. Era el producte d'una ment semblant a la seva, però enormement més poderosa, més sistemàtica, menys poruga. Percebia que els millors llibres eren els que t'explicaven allò que tu ja sabies. Tot just havia tornat cap al capítol I quan va sentir les passes de Júlia pujant per l'escala. Va aixecar-se de la cadira per rebre-la. Va entrar, va deixar a terra la seva fosca bossa d'eines i se li va llençar als braços. Feia més d'una setmana que no es veien.

—Ja tinc el llibre —va dir-li després de separar-se.

—Ja el tens? Bé! —va dir ella sense gaire interès. I gairebé seguidament va agenollar-se al costat del fogonet per fer el cafè.

No van tornar a parlar de la qüestió fins que no havien passat ja una hora al llit. Aquell vespre feia el punt just de fresca perquè valgués la pena de tapar-se amb el cobrellit. De baix pujava la tonada familiar de les cançons i el fregadís de les botes a l'empedrat. La dona cremada pel sol de braços vermellorsos que Winston havia vist durant la seva primera visita era gairebé una peça fixa del pati. Semblava no haver-hi cap hora del dia en què no anés d'un costat a l'altre, del cubell al fil d'estendre, amb la boca alternativament plena d'agulles de la roba i a punt per irrompre amb una de les seves cançons carrinclones. Júlia jeia al seu costat i semblava a punt de quedar-se adormida. Winston va aixecar-se a buscar el llibre, que era a terra, i va tornar a seure al capçal del llit.

—Hem de llegir-lo —va dir—. Tu, també. Tots els membres de la Fraternitat han de llegir-lo.

—Llegeix-lo tu —va dir amb els ulls tancats—. Llegeix-lo en veu alta. És la millor manera. Així, al mateix temps, me'l podràs anar explicant.

Les agulles del rellotge marcaven les sis, allò significava que eren les divuit. Tenien tres o quatre hores per endavant. Va apuntalar el llibre contra els genolls i va posar-se a llegir:

CAPÍTOL I

La ignorància és força

Durant totes les èpoques que tenim documentades i probablement des del final del neolític, al món hi ha hagut tres categories de persones: les Superiors, les Mitjanes i les Inferiors. D'aquestes categories se n'han fet subdivisions de moltes menes, que han dut innumbrables i diferents noms. Les seves xifres relatives així com l'actitud dels uns cap als altres han variat segons l'època. Però l'estructura essencial de la societat no s'ha modificat. Fins i tot després d'enormes commocions i de canvis aparentment irrevocables, s'ha acabat restablint sempre la mateixa configuració. Com si fos un giroscopi, retorna sempre a l'equilibri, sigui quin sigui el sentit cap on s'hagi empès.

—Que estàs desperta, Júlia? —va fer Winston.

—Sí, amor meu, no t'aturis, t'estic escoltant. És meravellós.

Va continuar llegint:

Els objectius d'aquests tres grups són del tot irreconciliables. L'objectiu dels Superiors és quedar-se on són. El dels Mitjans és substituir els Superiors. El dels Inferiors, si és que tenen cap objectiu (perquè és un tret permanent dels Inferiors el fet d'estar massa aixafats per les feines penoses i, per tant, de no ser conscients més que de tant en tant d'alguna cosa externa a la seva vida quotidiana), és abolir totes les diferències i crear una societat en què tothom sigui igual. Així, tot al llarg de la història, retorna una vegada i una altra una lluita que és la mateixa en les seves línies principals. Els Superiors sembla que es troben segurs exercint el poder durant llargs períodes, però més tard o més d'hora, arriba sempre un moment en què o bé perden la confiança en ells mateixos o bé la capacitat per governar de manera eficient. O totes dues alhora. Aleshores són expulsats pels Mitjans, que recluten els Inferiors al seu costat amb la pretensió que estan lluitant per la llibertat i la justícia. Tan aviat com aconsegueixen el seu objectiu, els Mitjans releguen els Inferiors a la seva antiga posició de servitud i esdevenen els nous Superiors. Després, un nou grup dels Mitjans se separa d'un dels altres grups i la batalla comença un altre cop. Dels tres grups, només els Inferiors són incapaços, ni que sigui temporalment, de resoldre amb èxit els seus propòsits. Seria una exageració afirmar que al llarg de la història no hi ha hagut progrés des d'un punt de vista material. Fins i tot avui, en període de decadència, el nivell mitjà de vida és físicament millor que no pas el d'uns quants segles enrere. Però cap progrés en riquesa, cap suavització dels costums, cap reforma o revolució, no ha acostat mai ni un mil·límetre la distància per arribar a la igualtat humana. Des del punt de vista dels Inferiors, cap canvi històric ha significat gaire més que un canvi en el nom dels patrons.

A finals del segle XIX, la recurrència d'aquest esquema va resultar òbvia per a molts observadors. Aleshores van sorgir escoles de pensadors que

van interpretar la història en el sentit que era un procés cíclic i van proclamar que era demostrable que la desigualtat entre les persones era una llei inalterable de la vida humana. Aquesta doctrina, és evident, sempre ha tingut els seus seguidors, però per la manera com es va enunciar, hi havien introduït un canvi significatiu. En el passat, la necessitat d'una forma jeràrquica de la societat havia estat la doctrina específica dels Superiors. L'havien predicada els reis, els aristòcrates, els religiosos, els legisladors i tota la munió de paràsits que els seguien. Generalment la mitigaven amb promeses sobre compensacions en un món imaginari enllà de la tomba. Els Mitjans, durant el temps de lluita pel poder, van fer ús sempre de termes com ara «llibertat», «justícia» i «fraternitat». De tota manera, el concepte de la fraternitat humana va començar a ser assumit per les persones que encara no estaven en els llocs de comandament, però que esperaven ser-hi sense trigança. En el passat, els Mitjans van fer revolucions sota la bandera de la igualtat, i després van establir una nova tirania tan bon punt l'antiga havia estat foragitada. En canvi, els nous grups de Mitjans ja van proclamar la seva tirania per endavant. El socialisme, una teoria apareguda al principi del segle XIX, era la darrera anella d'una cadena de pensament que ens faria retrocedir fins a les rebel·lions dels esclaus de l'antiguitat. Encara estava infectat profundament pel pensament utòpic d'èpoques passades. Però en cada variant del socialisme que ha aparegut des d'aproximadament el 1900 ençà l'objectiu d'establir la llibertat i la igualtat s'ha anat abandonant obertament. Els nous moviments apareguts a mitjans de segle, Socang a Oceania, Neobolxevisme a Euràsia, Veneració de la Mort a Orientàsia, tenien l'objectiu conscient de perpetuar la no-llibertat i la no-igualtat. No cal dir que aquests nous moviments van créixer a partir dels antics i van tendir a conservar-ne els noms i a aparentar que en respectaven les ideologies. Però l'objectiu que tots tres es plantejaven era aturar el progrés i congelar la història en un moment determinat. El moviment pendular, tan familiar, estava a punt de donar-se una vegada més, per després aturar-se. Com era habitual, els Superiors van ser expulsats pels Mitjans, els quals, aleshores, van esdevenir Superiors; però aquest cop, per mitjà d'una estratègia conscient, els Superiors serien capaços de mantenir la seva posició per sempre.

Les noves doctrines van sorgir, parcialment, a causa de l'acumulació de coneixements històrics i del creixement de la filosofia de la història, la qual pràcticament no havia existit abans del segle XIX. El moviment cíclic de la història ara era comprensible, o almenys, semblava ser-ho. I si era comprensible, aleshores era alterable. Però la causa principal, profunda, era que en un moment tan primerenc com al principi del segle XX la igualtat humana havia esdevingut tècnicament possible. Sí que és cert que els homes no eren iguals en talent natural i que les professions havien de ser especialitzades, de manera que afavorien alguns individus per damunt dels altres, però ja no hi havia cap necessitat real de fer una diferència de classes o grans distincions de riquesa. Als primers anys, les diferències de classe no solament havien estat inevitables, sinó desitjables. La desigualtat era el preu de la civilització. De tota manera, amb el desenvolupament de la mecanització de la producció, va alterar-se la situació. Encara que fos necessari per als éssers humans de fer

diferents classes de feina, ja no els calia viure en nivells socials o econòmics diferents. Per tant, doncs, des del punt de vista dels nous grups que estaven a punt de prendre el poder, la igualtat humana ja no era un ideal pel qual convenia lluitar sinó un perill que calia evitar. En èpoques més primitives, quan una societat justa i pacífica a la pràctica era impossible, era fàcil de creure-hi. La idea d'un paradís terrenal on els homes viurien junts en un estat de germanor, sense lleis i sense feina embrutidora, havia captivat la imaginació humana durant milers d'anys. Aquesta visió havia agafat fort fins i tot en els grups que, en realitat, acostumaven a treure profit de cada canvi històric. Els hereus de les revolucions francesa, anglesa i americana havien cregut en part les seves pròpies frases sobre els drets de l'home, la llibertat de paraula, la igualtat davant la llei, i d'altres semblants. Fins i tot s'havien deixat influir per elles fins a un cert grau. Però cap a la quarta dècada del segle XX, tots els corrents importants del pensament polític eren autoritaris. El paradís terrenal es desacreditava en el moment exacte que esdevenia realitzable. Cada nova teoria política, es digués de la manera que es digués, et guiava de retorn a la jerarquia i l'organització estricta. I en l'enduriment general de punts de vista existents cap al 1930, pràctiques que feia temps que s'havien abandonat, en alguns casos centenars d'anys enrere (empresonament sense judici, l'ús com a esclaus dels presoners de guerra, execucions públiques, la tortura per aconseguir informacions, l'ús d'ostatges i la deportació de poblacions senceres), no sols van esdevenir comunes una altra vegada, sinó que van ser tolerades i fins i tot defensades per persones autoconsiderades il·lustrades i progressistes.

Només després d'una dècada de guerres nacionals, guerres civils, revolucions i contrarevolucions pertot arreu del món, el Socang i els seus rivals van emergir com a teories polítiques plenament satisfactòries. Però no eren sinó la culminació d'altres sistemes, denominats generalment autoritaris, que havien aparegut a principis del segle. Les línies generals del món que sortiria d'aquell caos general imperant emergien d'una manera òbvia. Quina mena de persones controlaria aquest món havia estat igualment obvi. En la seva major part, la nova aristocràcia la formarien buròcrates, científics, tècnics, sindicalistes, publicistes, sociòlegs, mestres, periodistes i polítics professionals. Aquesta gent, els orígens de la qual es troben en la classe mitjana assalariada i en els graus superiors de la classe obrera, havia estat formada i ajuntada pel món inhòspit de la indústria monopolitzada i pels governs centralitzats. En comparació amb els membres de les classes dirigents del passat, eren menys avariciosos, menys temptats pel luxe, més ansiosos de tenir només el poder, i, per damunt de tot, més conscients del que feien i més atents a esclafar l'oposició. Aquesta darrera diferència és bàsica. Per comparació amb el que existeix avui, totes les tiranies del passat eren pusil·lànimes i poc eficients. Fins a un cert punt, els grups dirigents sempre acabaven infectats per idees liberals. No els desplaia de deixar caps per lligar pertot arreu, feien atenció només als actes públics i es desinteressaven del que pensaven els seus súbdits. Fins l'Església catòlica de l'edat mitjana era tolerant si ens basem en els estàndards actuals. Una part de les raons d'això era que en el passat cap govern tenia el poder per mantenir els seus

ciutadans sota vigilància contínua. La invenció de la impremta, de tota manera, va fer més fàcil la manipulació de l'opinió pública. I el cinema i la ràdio van fer avançar més el procés. Amb el desenvolupament de la televisió i els avenços tècnics que fan possible rebre i transmetre simultàniament, en el mateix aparell, la vida privada arriba a la seva fi. Cada ciutadà, o com a mínim, cada ciutadà prou important perquè valgui la pena de vigilar-lo, es trobarà les vint-i-quatre hores del dia sota els ulls de la policia i a l'abast del so de la propaganda oficial. I amb tots els altres canals de comunicació tancats. Ara existia per primera vegada la possibilitat de forçar no sols una completa obediència a la voluntat de l'Estat, sinó una completa uniformitat d'opinió de tots els individus.

Després del període revolucionari dels cinquantes i els seixantes, la societat es va reagrupar, com sempre, en els Superiors, els Mitjans i els Inferiors. Però el nou grup Superior, a diferència dels anteriors, no actuava instintivament. Sabia què calia per salvaguardar la seva posició. Feia temps que s'havia adonat que l'única base segura per a l'oligarquia era el col·lectivisme. La riquesa i els privilegis es defensien molt millor quan es posseeixen tots dos junts. La denominada «abolició de la propietat privada» que va tenir lloc en els anys centrals del segle significava, a la pràctica, la concentració de la pobresa en moltes menys mans que no pas abans. Però amb aquesta diferència: els nous propietaris eren un grup en comptes d'una massa d'individus. Individualment, cap membre del Partit posseeix res, tret d'unes quantes pertinences personals. Col·lectivament, el Partit, a Oceania, ho posseeix tot, perquè ho controla tot. I disposa dels productes en la mesura que creu convenient. Durant els anys que van seguir la Revolució, va ser capaç d'avançar cap a la posició de comandament sense gairebé oposició. Tot el procés era presentat com un acte de col·lectivització. Sempre s'havia assumit que un cop la classe capitalista fos expropiada, el socialisme s'instal·laria. Era inqüestionable que s'havia expropiat els capitalistes. Fàbriques, mines, terres, cases, transports, se'ls va prendre tot. I des del moment que aquestes coses ja no eren de propietat privada, implicava que havien de ser de propietat pública. El Socang, que havia crescut a partir del primer moviment socialista i n'havia heretat la fraseologia, havia aconseguit el gran objectiu del programa socialista, amb el resultat, previst i volgut anticipadament, que la desigualtat econòmica s'havia fet permanent.

Però els problemes de perpetuar una societat jeràrquica eren molt més profunds que això. Només hi ha quatre vies perquè un grup dirigent pugui caure del poder. O bé és conquerit des de l'exterior, o governa tan ineficaçment que les masses s'atreveixen a revoltar-se, o permet que un grup poderós i descontent de Mitjans comenci a desenvolupar-se, o perd la pròpia autoconfiança i la voluntat de govern. Aquestes causes no operen totes soles i, per regla general, totes quatre hi són presents en un grau o altre. Una classe dirigent capaç de mantenir-se en guàrdia contra aquestes es mantindrà permanentment en el poder. En últim terme, el factor determinant és l'actitud mental de la pròpia classe dirigent.

Passada la meitat d'aquest segle, el primer perill, de fet, havia desaparegut. Cadascuna de les tres potències en què ara es divideix el món, a la pràctica, és inconquerible. Aquesta situació només canviaria després d'una sèrie de canvis demogràfics lents que un govern amb amplis poders podria prevenir. El segon perill també és només teòric. Les masses no es revoltent mai per iniciativa pròpia, no es revoltent mai per la mera raó d'estar oprimits. Mentre no se'ls permeti de tenir punts de comparació, ni tan sols arribaran a adonar-se que són oprimits. Les crisis econòmiques recurrents de les èpoques antigues eren del tot innecessàries i ara no es permetria que es repetissin. Tanmateix, és possible que es produeixin commocions noves i igualment importants. Això sí, sense obtenir resultats polítics, perquè no hi ha cap via que permeti als descontents d'organitzar-se. Quant al problema de la sobreproducció, que ha estat latent en la nostra societat des del desenvolupament de les tècniques de les màquines, es resol amb la posada en marxa contínua de les operacions militars ininterrompudes (*vid.* capítol III), les quals també són útils a l'hora de mantenir la moral pública en el nivell necessari. Des del punt de vista dels nostres actuals dirigents, per tant, els únics perills genuïns són, d'una banda, l'aparició d'un nou grup de gent capacitada, subocupada, amb la força de la fam; i de l'altra, la creixuda en els propis rengles del liberalisme i de l'escepticisme. El problema, cal dir-ho, és educacional. És qüestió de formar contínuament la consciència tant del grup dirigent com de l'ampli grup executiu que hi ha immediatament a sota. La conscienciació de les masses tan sols necessita ser influïda en direcció negativa.

Donat aquest fons, un podria inferir, si encara no ho sabia, l'estructura general de la societat d'Oceania. Al vèrtex de la piràmide hi ha el Gran Germà. El Gran Germà és infal·lible i totpoderós. Cada èxit, cada fet, cada victòria, cada descoberta científica, tot el coneixement, tota la saviesa, tota la felicitat, tota la virtut, es considera que provenen directament del seu lideratge i de la seva inspiració. Ningú no ha vist mai el Gran Germà. És un rostre per a les tanques de cartells, una veu a la telepantalla. Podem estar raonablement segurs que no morirà mai. I ja és una incertesa considerable saber quan va néixer. El Gran Germà és la disfressa amb què el Partit ha triat de mostrar-se al món. Té la funció d'actuar com un punt de mira per a l'amor, la por i la reverència. Són emocions més fàcils de sentir envers un individu que no pas envers una organització. Sota el Gran Germà hi ha el Partit Interior. Els seus membres van limitar-se a sis milions, o sigui, una mica menys del dos per cent de la població d'Oceania. Sota el Partit Interior hi ha el Partit Exterior; si el Partit Interior és descrit com el cervell de l'Estat, l'Exterior pot ser justament assimilat a les seves mans. Sota seu hi ha les masses amorfes a les quals ens referim habitualment amb el nom de «proles», el nombre dels quals arriba probablement fins al 85 per cent de la població. En termes de la nostra classificació del principi, els proles són els Inferiors. Pel que fa a les poblacions esclaves de les terres equatorials, que passen constantment d'un conqueridor a l'altre, no constitueixen una part permanent ni necessària de l'estructura.

En principi, ser membre d'un d'aquests tres grups no és hereditari. Els fills dels pares del Partit Interior no neixen, en teoria, dins del Partit Interior. L'admissió en una branca o altra del Partit depèn d'un examen que es passa a l'edat de setze anys. Tampoc hi ha discriminacions racials o cap domini patent d'una província sobre una altra. En els rangs més elevats del Partit poden trobar-se jueus, negres o sud-americans de pura sang índia. I els administradors de cada àrea s'extreuen sempre dels habitants d'aquella mateixa àrea. Enlloc d'Oceania els habitants tenen la sensació de ser una població colonial dirigida des d'una capital distant. Oceania no té capital i el seu cap titular és una persona la residència de la qual no coneix ningú. Tret que l'anglès n'és la seva principal *lingua franca* i la novaparla, la seva llengua oficial, no està centralitzada de cap de les maneres. Els seus dirigents no es trien per la pertinença a un mateix llinatge sinó per l'adhesió a la doctrina comuna. És cert que la nostra societat està estratificada, molt rígida i estratificada, fins al punt que a primer cop de vista sembla seguir lleis hereditàries. Hi ha, de lluny, molts menys moviments d'intercanvi entre els diferents grups que no pas sota el capitalisme o fins i tot en les èpoques preindustrials. Entre les dues branques del Partit hi ha un cert intercanvi, però només el just per assegurar que els febles seran exclosos del Partit Interior i que els membres ambiciosos del Partit Exterior esdevindran inofensius per la via de permetre'ls d'ascendir. Els proletaris, a la pràctica, no tenen permís per accedir al Partit. Els més dotats d'entre ells, aquells que podrien esdevenir possiblement un nucli de malcontents, simplement, són fitxats per la Policia del Pensament i eliminats. Tanmateix, aquest estat de coses no és permanent, ni tan sols se'n fa qüestió de principis. El Partit no és una classe en el vell sentit de la paraula. No té l'objectiu de transmetre el poder als propis descendents com a tals; i si no hi ha cap altra manera de mantenir en els llocs de comandament els individus més capacitats, estaria perfectament disposat a reclutar una generació sencera nova des dels rengles del proletariat. En els anys crucials, el fet que el Partit no fos un cos hereditari va ser molt pràctic a l'hora de neutralitzar l'oposició. L'antiga classe del socialisme, entrenada per lluitar contra una cosa denominada «privilegis de classe», va assumir que el que no és hereditari no pot ser permanent. No van veure que la continuïtat d'una oligarquia no depèn de si és física o no. Ni es van aturar a pensar que les aristocràcies hereditàries havien estat sempre de vida curta, mentre que organitzacions basades en l'adopció com ara l'Església catòlica, de vegades han durat centenars o milers d'anys. L'essència de la norma oligàrquica no és l'herència pare-fill, sinó la persistència d'un cert sistema de vida, imposat pels morts sobre els vius. Un grup dirigent ho és mentre pugui designar els seus successors. El Partit no està preocupat per perpetuar la seva sang sinó per perpetuar-se ell mateix. No és important qui detenti el poder mentre l'estructura jeràrquica continuï sempre igual.

Totes les creences, hàbits, gustos, emocions, actituds mentals, que caracteritzen la nostra època són dissenyats, en realitat, perquè sostinguin la mística del Partit i evitin que la veritable naturalesa de la societat d'avui dia sigui percebuda per la massa. La rebel·lió física i

qualsevol moviment preliminar envers la rebel·lió en el dia d'avui és impossible. No hi ha res a témer dels proletaris. Deixats a la seva, continuaran de generació en generació i de segle en segle, treballant, engendrant i morint, no sols sense cap impuls rebel sinó sense el poder de comprensió que el món podria ser diferent del que és. Només es convertirien en perillosos si els avenços de la tècnica industrial fessin necessari educar-los més refinadament; tanmateix, d'ençà que les rivalitats comercials i militars han perdut importància, el nivell de l'educació popular està, en realitat, decreixent. L'opinió que puguin tenir o no les masses s'observa amb total indiferència. Poden tenir garantida la llibertat intel·lectual perquè no tenen intel·ligència. D'altra banda, en un membre del Partit no es tolera la més mínima desviació d'opinió sobre el menys important dels temes.

Un membre del Partit viu, d'ençà que neix i fins que es mor, sota l'esguard de la Policia del Pensament. Fins i tot quan es troba sol, mai no pot estar segur d'estar totalment sol. On sigui que es trobi, despert o adormit, treballant o descansant, al bany o al llit, pot ser vigilat sense avís i sense saber que el vigilen. Res del que faci és indiferent. Les seves amistats, els seus lleures, el seu comportament envers la dona i els fills, l'expressió de la cara quan és tot sol, els mots que murmura adormit, fins i tot els moviments característics del seu cos són rigorosament escrutats. I no solament qualsevol mala conducta actual, sinó qualsevol excentricitat, per petita que sigui, qualsevol canvi d'hàbits, qualsevol comportament nerviós que podria ser el símptoma d'una lluita interior, és segur que serà detectat. No té llibertat per triar una direcció determinada. D'altra banda, les seves accions no estan regulades per cap llei o per cap codi de conducta formulat clarament. A Oceania no hi ha llei. Opinions i accions que, quan es detecten, signifiquen una mort segura no estan formalment prohibides. I les purgues infinites, les detencions, les tortures, els empresonaments i les vaporitzacions no són pas infligides com a càstig per delictes comesos en el present, sinó que són meres neteges de persones que potser podrien arribar a cometre un delictes en algun moment del futur. Als membres del Partit se'ls requereix perquè tinguin no solament les opinions correctes sinó els instints correctes. Moltes de les creences i de les actituds demanades no han estat mai clarament proposades. Tampoc no es podrien pas proposar, ja que aleshores quedarien a la vista les contradiccions inherents al Socang. Si es tracta d'una persona ortodoxa per naturalesa (en novaparla, un «benpensaire») sabrà en qualsevol circumstància, sense haver-ho de pensar, quina és la creença correcta i l'emoció desitjable. Però en tots els casos, un elaborat entrenament mental rebut des de la infantesa i que es concentra entorn dels mots de novaparla «crimparar», «negreblanc» i «pensardoble», el fa incapaç de tenir voluntat i de pensar massa profundament sobre qualsevol qüestió.

D'un membre del Partit s'espera que no tingui emocions privades ni defallences d'entusiasme. Se suposa que viu en un frenesí continu d'odi contra els enemics exteriors i els traïdors interiors, d'exaltació de les victòries i d'autosubmissió davant el poder i la saviesa del Partit. Els descontentaments produïts per una vida buida i insatisfactòria són deliberadament empesos enfora i fets desaparèixer per mecanismes com

ara els Dos Minuts d'Odi. I les especulacions que possiblement podrien induir a una actitud rebel o escèptica són tallades per endavant gràcies a la disciplina interna adquirida tan aviat. La primera i més simple etapa en la disciplina, que es pot ensenyar fins i tot als nens petits, es denomina en novaparla «crimparar». «Crimparar» significa la facultat d'aturar-se en sec, com si fos per instint, al llindar de qualsevol pensament perillós. Inclou l'esforç per no captar les analogies, per avortar la percepció d'errors de lògica, per no comprendre l'argumentació més simple, si és contrària al Socang. També implica l'avorriment o repulsió per qualsevol línia de pensament capaç de guiar-te en una direcció herètica. «Crimparar», en un mot, significa estupidesa protectora. Però amb l'estupidesa no n'hi ha prou. Contràriament, el mot «ortodòxia», en el seu sentit ple, demana un control tan complet sobre els processos mentals d'un mateix com el d'un contorsionista sobre el seu cos. La societat d'Oceania resta, a la fi, en la creença que el Gran Germà és omnipotent i que el Partit és infal·lible. Però des del moment que en realitat el Gran Germà no és omnipotent i el Partit no és infal·lible, és necessària una flexibilitat incessant i renovada moment a moment en el tractament dels fets. En aquest sentit, la paraula clau és «negreblanc». Com tants mots de novaparla, aquest té dos sentits mútuament contradictoris. Aplicat a un oponent, significa l'hàbit de proclamar sense vergonya que el blanc és negre, en contradicció amb els fets reals. Aplicat a un membre del Partit, significa la voluntat lleial de dir que el negre és blanc quan la disciplina del Partit t'ho demana. Però també significa la capacitat de *creure* que el negre és blanc, i encara més, de *saber* que el negre és blanc, i d'oblidar que alguna vegada tu havies cregut el contrari. Això demana una alteració contínua del passat només possible gràcies al sistema de pensament que, en realitat, abasta tots els altres i que en novaparla es coneix com a «pensardoble».

L'alteració del passat és necessària per dues raons, una de les quals és subsidiària i, per dir-ho d'alguna manera, preventiva. La raó subsidiària és que tant el membre del Partit com el proletari toleren les condicions del dia a dia en part perquè no tenen referències per comparar. Cal desconnectar-lo tant del passat com també cal desconnectar-lo dels països estrangers. Perquè li és necessari creure que viu millor que els seus avantpassats i que la mitjana del nivell de confort material no para d'augmentar. Però de lluny, la raó més important per al reajustament del passat és la necessitat de salvaguardar la infal·libilitat del Partit. No es tracta, només, que discursos, estadístiques i enregistraments de tota mena hagin de ser constantment posats al dia per tal de mostrar que les prediccions del Partit eren correctes en tots els casos, sinó que cap canvi en la línia doctrinal o política tampoc no s'ha admès. Perquè canviar la pròpia opinió, o fins i tot la pròpia política, significa una confessió de debilitat. Si, per exemple, Euràsia o Orientàsia (qualsevol de les dues) és l'enemic d'avui, aleshores cal que aquest país sempre hagi estat l'enemic. I si els fets diuen una altra cosa, aleshores els fets s'han de canviar. Per això, la història es reescriu contínuament. Aquesta falsificació del passat dia rere dia, duta a terme al Ministeri de la

Veritat, és tan necessària per a l'estabilitat del règim com la feina de repressió i espionatge duta a terme pel Ministeri de l'Amor.

La mutabilitat del passat és la doctrina central del Socang. Els esdeveniments del passat, s'argüeix, no tenen existència objectiva, tan sols sobreviuen en els documents escrits i en la memòria humana. El passat és qualsevol cosa on convergeixin documents i records. I, des del moment que el Partit té el control absolut de tots els documents així com de les ments dels seus membres, s'entén que el passat és tot allò que el Partit tria que sigui. S'entén també que, tot i que el passat és alterable, no s'ha modificat mai en cap fet concret. Perquè, quan s'ha refet per les exigències d'un moment donat, aleshores aquesta nova versió és el passat. I per tant és impossible que mai n'hagi existit cap altre de diferent. Aquest procés continua servint fins i tot quan, com passa sovint, el mateix esdeveniment ha de ser alterat i desfigurat unes quantes vegades en el decurs d'un any. En tots els casos, el Partit és en possessió de la veritat absoluta. I és evident que allò absolut mai no pot haver estat diferent del que és ara. Es veu, doncs, que el control del passat depèn, sobretot, d'entrenar la memòria. Assegurar-se que tots els documents escrits estiguin d'acord amb l'ortodòxia del moment no és més que una feina mecànica. Tanmateix, també cal *recordar* que els esdeveniments han succeït de la manera desitjada. I si és necessari reformar la pròpia memòria o falsificar els documents escrits, aleshores també és necessari oblidar que un ha fet tot això. El truc per poder fer-ho es pot aprendre igual que s'aprèn qualsevol altra tècnica mental. És apresada per la majoria de membres del Partit, i certament, per tots els que són tan intel·ligents com ortodoxos. En l'antiga llengua es denominava «control de la realitat», en novaparla es diu «pensardoble», tot i que el pensardoble comprèn moltes coses més.

«Pensardoble» significa el poder d'assumir simultàniament en la pròpia consciència dues creences contradictòries i acceptar-les totes dues. L'intel·lectual del Partit sap en quina direcció cal modificar els propis records; per tant, sap que està fent jocs de mans amb la realitat, però per l'exercici del pensardoble també conclou que l'esmentada realitat no ha estat violada. Cal que el procés sigui conscient, altrament no podria dur-se a terme amb prou precisió. Però alhora també cal que sigui inconscient, a risc que vagi acompanyat d'un sentiment de falsedat i, per consegüent, de culpabilitat. El pensardoble forma el nucli central del Socang, ja que l'acció essencial del Partit parteix d'usar l'engany conscient alhora que es manté fermament el convenciment de procedir amb total honradesa. Explicar mentides deliberadament alhora que te les estàs creient sincerament, oblidar qualsevol acte que s'hagi fet inconvenient, i més tard, quan torna a ser necessari, recuperar-lo de l'oblit durant el temps just en què es necessiti, negar l'existència d'una realitat objectiva i igualment tenir en compte allò que un nega, tot això és indispensable i necessari. Fins i tot quan utilitzem el mot «pensardoble» cal fer un exercici de pensardoble. Perquè pel simple fet d'usar la paraula, ja estem admetent que intentem corrompre la realitat. Per un acte pur de pensardoble, s'esborra aquest coneixement. I així es podria continuar indefinidament, amb la mentida sempre corrent una mica més endavant que la veritat. En definitiva, gràcies al pensardoble,

el Partit ha pogut aturar el curs de la història i —fins on nosaltres sabem— continuarà sent capaç de fer-ho durant milers d'anys.

Totes les oligarquies del passat han caigut del poder o bé perquè s'han petrificat o bé perquè s'han estovat. O esdevenien estúpides i arrogants, incapaces d'adaptar-se a les noves circumstàncies, i eren expulsades, o esdevenien liberals i, covardament, feien concessions quan haurien hagut de fer servir la força. Llavors, també eren expulsades. Queien, per dir-ho d'alguna manera, tant si ho feien de manera conscient com inconscient. El fet de produir un sistema de pensament en què totes dues condicions puguin existir de manera simultània és una de les realitzacions del Partit. El domini del Partit no es podria fer permanent sota unes altres bases intel·lectuals. Si un mana o vol continuar manant, ha de ser capaç de desllorigar el sentit de la realitat. El secret del comandament és combinar la creença en la pròpia infal·libilitat amb la possibilitat d'aprendre dels errors del passat.

Gairebé no cal dir que els més subtils practicants del pensardoble són els qui l'han inventat i saben que es tracta d'un vast sistema d'entabanament mental. A la nostra societat, els qui tenen el millor coneixement del que succeeix també són els qui es troben més lluny de veure el món tal com és. En general, com més gran és la comprensió, més gran és l'engany: el més intel·ligent és el més malalt. Una il·lustració clara d'això és el fet que la història de la guerra augmenta en intensitat com més puges en l'escala social. Les persones amb una actitud cap a la guerra el màxim de racional possible són les que viuen en els territoris en disputa. Per aquesta gent, la guerra és tan sols una calamitat continuada que escombra periòdicament els seus cossos com una pujada de la marea. Els és completament indiferent quin dels bàndols està guanyant. Són conscients que un canvi de dominació simplement significa que continuaran fent la mateixa feina, però per a ells, els quals els tractaran de la mateixa manera que els ells, els amos antics. Els treballadors lleugerament afavorits, els que denominem «proles», són conscients de la guerra només a intermitències. Quan cal, poden ser incitats a un frenesí de por i d'odi, però quan els deixes que facin la seva, són capaços de no recordar durant llargs períodes que la guerra encara continua. És a les files del Partit, i sobretot a les del Partit Interior, que es pot trobar el veritable entusiasme per la guerra. Creuen més fermament en la conquesta del món aquells que saben que és impossible. Aquest peculiar lligam d'elements oposats (coneixement amb ignorància, cinisme amb fanatisme) és un dels senyals cabdals que distingeixen la societat d'Oceania. La ideologia oficial abunda en contradiccions fins i tot quan no hi ha raons pràctiques perquè existeixin. Així, rebutja i menysprea tots els principis defensats originalment pel moviment socialista, però tria de fer-ho en nom del socialisme. Predica un menyspreu per la classe treballadora sense precedents en segles passats, però vesteix els seus membres amb un uniforme que temps enrere era distintiu dels obrers manuals i que es va adoptar per aquesta raó. Soscava sistemàticament la solidaritat familiar, però tracta el seu líder amb un nom que és una crida directa a la lleialtat familiar. Fins i tot els noms dels quatre ministeris que ens governen exhibeixen una mena d'impudícia en el seu capgirament

deliberat dels fets. Al Ministeri de la Pau, el concerneix la guerra, al Ministeri de la Veritat, la mentida, al Ministeri de l'Amor, la tortura, i al Ministeri de l'Abundància, la fam. Aquestes contradiccions no són pas accidentals, ni són el resultat d'una hipocresia quotidiana. Són exercicis deliberats de pensardoble. Perquè només conciliant les contradiccions, es pot retenir el poder indefinidament. L'antic cicle no podia esquarterar-se de cap altra manera. Si la igualtat humana ha d'evitar-se per sempre, si els Superiors, tal com en diem, mantenen els seus llocs permanentment, aleshores, la condició mental que prevaldrà serà la de la folia controlada.

Però hi ha una qüestió que hem ignorat fins aquest moment: per què hauríem de tenir prevenció de la igualtat humana? En el supòsit que la mecànica del procés hagi estat descrita correctament, quin motiu hi ha per a aquest enorme, minuciós i planejat esforç destinat a congelar la història en un moment particular del temps?

Assolim amb això el secret principal. Tal com hem vist, la mística del Partit, i sobretot, la del Partit Interior, depèn del pensardoble. Però podem trobar encara més profundament on rau la motivació original, l'instint mai no qüestionat que primer va conduir a la presa del poder i va portar el pensardoble, la Policia del Pensament, les operacions militars continuades i després tota la resta de parafernàlia imprescindible per existir. Aquest motiu consisteix realment en...

Winston va adonar-se del silenci, com quan algú s'adona d'un soroll nou. Li semblava que Júlia s'estava molt quieta des de feia força estona. La noia jeia al seu costat, nua de cintura cap amunt, amb la galta repenjada a la mà i una ratlla fosca travessant-li els ulls. El pit li pujava i baixava lentament i amb regularitat.

—Júlia... —Cap resposta—. Júlia, que estàs desperta?

Cap resposta, s'havia adormit. Va tancar el llibre, va deixar-lo a terra amb molt de compte, va jeure i va estirar el cobrellit per damunt de tots dos.

Encara no s'havia assabentat, reflexionava, de quin era el secret fonamental. Comprenia el *com* però no comprenia el *perquè*. El capítol primer, igual que el tercer, en realitat no li havien explicat res que no sabés. Simplement havien sistematitzat els coneixements que ell ja posseïa. Però després de llegir-lo, sabia millor que abans que no era boig. El fet de ser una minoria, fins i tot una minoria d'una sola persona, no vol dir que siguis boig. Hi havia la veritat i hi havia la mentida, i si t'aferraves a la veritat, fins i tot en contra del món sencer, no eres boig. Un raig esgrogueït del sol que es ponia entrava de biaix per la finestra i queia en diagonal sobre el coixí. Va tancar els ulls. El sol a la cara i el cos suau de la noia a tocar van donar-li un sentiment fort de relaxament i de confiança. Es trobava segur, tot era a lloc. Va adormir-se murmurant: «El seny no depèn d'estadístiques», amb la sensació que aquesta observació contenia una saviesa profunda.

X

Va despertar amb la sensació d'haver dormit molt de temps, però un cop d'ull a l'antic rellotge va dir-li que eren només les vint trenta. Va continuar endormiscat una estona. Aleshores va pujar del pati de baix l'habitual cançó a ple pulmó i es va desvetllar de cop:

Era només una il·lusió sense esperança,
va passar com un dia d'abril,
però una mirada, una paraula i els somnis
que em van emocionar,
em van robar el cor!

Semblava que aquesta cançó tan carrinclona encara continuava sent popular. Podies sentir-la pertot arreu. Havia sobreviscut a la «Cançó de l'Odi». Júlia va despertar-se amb l'enrenou, va estirar-se gairebé luxuriosament i va aixecar-se del llit.

—Tinc gana —va dir—. Fem una mica més de cafè. Vaja, el fogó s'ha apagat i l'aigua és freda. —Va agafar el fogó i va sacsejar-lo—. No hi ha petroli.

—Potser en podem aconseguir del vell Charrington.

—El que és curiós és que estava segura que era ple. Em vestiré —va afegir—, sembla que refresca.

Winston també es va aixecar i es va vestir. La veu incansable continuava cantant:

Diuen que el temps tot ho cura,
diuen que es pot oblidar tot,
però els somriures i les llàgrimes al llarg dels anys
encara em rebreguen les fibres del cor!

Mentre es cordava el cinturó de la granota, va caminar lentament cap a la finestra. El sol devia haver-se post darrere les cases perquè ja no il·luminava el pati. L'empedrat era humit com si l'haguessin acabat de ruixar. Va tenir la sensació que també havien ruixat el cel, de tan fresc i pàl·lid que semblava el blau entre les xemeneies. Incansablement, la

dona anava d'una banda a l'altra, tapant-se la boca i destapant-se-la, cantant i callant, i estenent més i més bolquers. Va preguntar-se si es dedicava a rentar per guanyar-se la vida o, simplement, era l'esclava de vint o trenta néts. Júlia es va acostar fins on ell era; tots dos van estar observant amb una mena de fascinació la ferrenya figura d'allà baix. Mentre miraven la dona en la seva característica actitud, amb els braços gruixuts enlaire agafats al fil d'estendre, amb les poderoses anques d'homenot clarament dibuixades, va acudir-se-li per primer cop que era maca. No li havia passat mai que el cos d'una dona de cinquanta anys, inflat fins a dimensions monstruoses pels múltiples parts, endurit, envilit pel treball fins a ser de fibra dura com un nap massa fet, pogués ser maco. Però n'era, de maco, i després de tot, pensava, per què no? El cos sòlid i sense contorns, com un bloc de granit, i la pell, vermella i rasposa, tenien la mateixa relació amb el cos d'una noia com un roser bord amb un roser de jardí. Per què el fruit havia de ser inferior a la flor?

—És maca —va murmurar.

—Fa un metre de maluc a maluc —va dir Júlia.

—És el seu estil de bellesa —va dir Winston.

Va agafar Júlia per la cintura i va enllaçar-la amb el braç. Des de l'anca al genoll sentia el contacte del seu cos. Mai no podria sortir cap nen dels seus cossos. Era una cosa que mai no podrien fer. Només de paraula, de pensament a pensament, es passarien el secret. La dona de baix no tenia pensament. Només tenia uns braços ben forts, un cor càlid i un ventre fèrtil. Es demanava quants infants devia haver dut al món. Fàcilment podrien ser quinze. Havia viscut una florida momentània, durant un any, potser, de bellesa de rosa salvatge, i aleshores, de sobte, es devia haver inflat com un fruit fertilitzat i s'havia tornat dura, vermellosa i vulgar, i des d'aleshores s'havia dedicat a rentar roba, fregar, sargir, cuinar, escombrar, treure la pols, repassar la roba i, sobretot, rentar-la. Primer ho devia fer per als fills i després per als néts al llarg de trenta anys sense interrupció. I després de tot, encara tenia ganes de cantar. La mística reverència que sentia per ella tenia una mica de la pal·lidesa d'aquell cel tan clar, que s'estenia més enllà de les xemeneies dins la distància infinita. Era curiós de pensar que el cel fos el mateix per a tothom, tant a Euràsia, a Orientàsia, com aquí. I les persones sota el cel eren també més o menys iguals a tot arreu, al món, centenars de milers de persones, ignorants de les existències dels uns i els altres, mantingudes a part per murs d'odi i mentides, i no obstant això, gairebé exactament les mateixes. Persones que no han après a pensar però que han estat emmagatzemant als cors, als músculs i al ventre la força que, algun dia, capgirarà el món. Si hi hagués esperança, vindria dels proles. Sense haver llegit el final del *Llibre*, ja sabia quin devia ser el missatge final de Goldstein: el futur pertanyia als proles. I podia estar segur que quan arribés el seu temps, el món que construirien no seria tan aliè a ell, Winston Smith, com el món del Partit? Sí, perquè, com a mínim, seria un món ple de seny. On hi ha igualtat ha d'haver-hi seny. Més tard o més

d'hora, la força aniria canviant-se per la conscienciació. Els proles eren immortals, no ho podies dubtar, després de veure la figura heroica del pati. I a la fi, despertarien. I fins que això no passés, tot i que potser no es donaria fins d'aquí a mil anys, continuarien vius, amb totes les probabilitats en contra, com els ocells, i es transmetrien l'un a l'altre la vitalitat que el Partit no posseïa i que no podria matar mai.

—Recordes —va dir ell— aquell tord que va estar cantant per a nosaltres, el primer dia, a l'entrada del bosc?

—No cantava per a nosaltres —va dir Júlia—, cantava pel plaer de cantar-se a ell mateix. O ni això: tan sols cantava.

Els ocells canten, els proles canten, el Partit no canta. Pertot arreu del món, a Londres, a Nova York, a l'Àfrica i al Brasil, a les terres misterioses i prohibides, enllà de les fronteres, pels carrers de París i Berlín, als pobles de les planúries infinites de Rússia, als basars de la Xina i del Japó, a tot arreu existia la mateixa figura, sòlida i inconquerible, el mateix cos deformat monstruosament per la feina i pels parts, en lluita permanent des de la naixença fins a la mort, i que encara tenia ganes de cantar. D'aquests lloms revinguts havia de sorgir per força, un dia, una raça d'éssers conscients. Tu eres el mort, el futur era d'ells. Però podries compartir part d'aquell futur si mantenies viva la ment, mentre ells mantenien viu el cos. I us traspassàveu la doctrina secreta que dos i dos eren quatre.

—Som els morts —va dir Winston.

—Som els morts —va repetir Júlia, submisa.

«Sou els morts», va fer una veu metàl·lica, darrere seu.

Es van separar d'un bot. A Winston va semblar-li que les entranyes se li convertien en gel. Va poder veure com Júlia posava els ulls en blanc i la cara se li tornava d'un color groc lletós. La taca de vermell de les galtes es marcava molt, gairebé com si estigués desconnectada de la pell de sota.

«Sou els morts», va repetir la veu de ferro.

—Era darrere el quadre —va sospirar Júlia.

«Era darrere el quadre», va dir la veu. «Mantingueu-vos exactament on us trobeu. No feu cap moviment fins que no se us ordeni».

Començava el procés, doncs. Finalment, el procés començava! No podien fer res tret d'estar-se drets mirant-se als ulls l'un a l'altre. Córrer per salvar la vida, sortir de la casa abans no fos massa tard, cap pensament així se'ls va ocórrer. Era impensable desobeir la veu de ferro que arribava de la paret. Va sentir-se un clac, com si hagués girat un

mecanisme. I un soroll de vidres trencats. El quadre havia caigut a terra i havia deixat al descobert la telepantalla darrere seu.

—Ara ens poden veure —va dir Júlia.

«Ara us podem veure», va dir la veu. «Mantingueu-vos al centre de l'habitació. Drets, esquena contra esquena. Enllaceu-vos les mans darrere el cap. No us toqueu l'un a l'altre».

No s'estaven tocant però a Winston li semblava que podia sentir com s'estremia el cos de Júlia. O potser era el seu, d'estremiment. Amb prou feines podia evitar que les dents li repiquessin, però els genolls, sí que no els podia controlar. Hi havia remor de botes trepitjant, a baix, dins i fora de la casa. El pati semblava ple de gent. Alguna cosa estava sent arrossegada per l'empedrat. El cant de la dona havia cessat abruptament. Va haver-hi un so metàl·lic, llarg, com si el cubell de la roba s'hagués fet rodolar pel pati. I aleshores, una confusió de crits de còlera que van acabar amb un xiscle de dolor.

—La casa està envoltada —va dir Winston.

«La casa està envoltada», va dir la veu. Sentia repicar les dents de Júlia.

—Suposo que ja ens podem dir adéu —va dir la noia.

«Ja us podeu dir adéu», va dir la veu. Aleshores, una altra veu totalment diferent, una veu delicada i cultivada que a Winston li va fer la impressió d'haver-la sentit abans, va fer:

—I, per cert, mentre enllestim la qüestió: «Aquí tens una espelma per fer-te llum fins al llit, aquí tens un ganivet per a tallar-te el cap!».

Alguna cosa va caure estrepitosament sobre el llit, darrere l'esquena de Winston. Era el marc de la finestra, rebentat per què hi havien repenjat des de fora una escala de mà. Algú s'hi havia enfilat i estava passant endins per la finestra. De les escales de la casa se sentia una estampida de botes pujant amunt. La cambra va omplir-se d'homes corpulents uniformats de negre, amb botes clavetejades de ferro als peus i porres a les mans.

Winston ja no tremolava. Amb prou feines movia els ulls. Només importava una sola cosa: estar-se quiet, estar-se quiet i no donar-los l'excusa de colpejar-lo. Un home amb la barbeta fina i suau com la d'un lluitador professional, en la qual la boca era tan sols una ratlla dibuixada, es va parar davant seu tot balancejant meditativament la porra entre els dits índex i polze. Winston va trobar-se els seus ulls. El sentiment d'indefensió, amb les mans darrere el clatell i la cara i el cos completament al descobert, era gairebé insuportable. L'home va treure la punta de la llengua, tota blanca, va llepar el lloc on havia d'haver-hi

els llavis i va passar endavant. Es va sentir un altre patac. Algú havia agafat el pitjapapers de vidre de la taula i l'havia esclafat contra terra.

El fragment de corall, el cargolet rosat com una poncella de rosa de sucre d'un pastís, va rodolar per la catifa. Que petit, va pensar Winston, que petit que era! Va sentir un alenar darrere i una exclamació continguda. Va rebre un violent cop de peu al turmell. Gairebé va perdre l'equilibri. Un dels homes havia clavat un cop de puny a Júlia en plena boca de l'estómac. La va doblegar com un metre de butxaca. La noia es rebolescava per terra, mirant de respirar. Winston no gosava girar el cap ni un mil·límetre, però de vegades, la cara lívida i sufocada de la noia entrava dins el seu camp de visió. Terroritzat i tot, era com si pogués sentir el dolor en el seu propi cos, el dolor de mort que, tot i amb això, era menys urgent que la lluita d'ella per recuperar la respiració. Va saber a què s'assemblava: el dolor terrible i agonitzant que era present tota l'estona però que ni tan sols es podia patir, perquè abans que res calia ser capaç de respirar. Aleshores, un parell d'homes van aixecar-la de terra agafant-la pels genolls i les espatlles i van endur-se-la de l'habitació com un sac. Winston va tenir una imatge de la seva cara, de dalt a baix, groga i contreta, amb els ulls tancats, i encara amb una taca de vermell a cada galta. I això va ser l'últim que va veure d'ella. Va continuar quiet com un mort. Ningú no l'havia pegat, encara. Li acudien a la ment pensaments molt poc interessants. Es preguntava si havien agafat el senyor Charrington. Es preguntava què li havien fet, a la dona del pati. Va adonar-se que havia d'orinar urgentment, cosa que el va sorprendre perquè ja ho havia fet només feia dues o tres hores. Va adonar-se que el rellotge del repeu de la xemeneia assenyalava les nou, volent dir les vint-i-una. Però la claror encara semblava prou forta. No hauria d'haver-hi menys llum, a les vint-i-una d'un vespre d'agost? Va preguntar-se si, després de tot, ell i Júlia s'havien equivocat amb l'hora: havien dormit tota una volta del rellotge i pensaven que eren les vint trenta quan en realitat eren les vuit trenta de l'endemà. Però no va continuar amb aquell pensament. No era gens interessant. Van sentir-se unes passes, més lleugeres, al passadís. El senyor Charrington va entrar a l'habitació. El comportament dels homes uniformats de negre sobtadament va tornar-se més submís. Alguna cosa havia canviat també en l'aparença del senyor Charrington. Observava els fragments del pitjapapers de vidre.

—Recolliu aquests trossos —va fer en to sever.

Un dels homes va obeir i va ajupir-se. L'accent *cockney* li havia desaparegut. Winston, de sobte, es va adonar de qui era la veu que havia sentit feia un moment a la telepantalla. El senyor Charrington encara duia la seva vella jaqueta de vellut, però els cabells, que sempre havien estat gairebé blancs, s'havien tornat negres. Tampoc no duia les ulleres. Va mirar Winston amb un únic i sec cop d'ull, com si en comprovés la identitat, i després ja no va fer-li més atenció. Encara se'l podia reconèixer, però ja no era la mateixa persona. Se li havia tibat tot el cos, semblava que s'havia fet més gros. De canvis, a la cara, n'hi havia hagut ben pocs, però tot i amb això, la transformació era

completa. Les celles negres eren menys poblades, les arrugues havien desaparegut, tot el perfil de la cara semblava haver canviat; fins i tot el nas semblava més curt. Era el rostre fred i alerta d'un home d'uns trenta-cinc anys. El que succeïa era que, per primer cop a la vida, amb ple coneixement, Winston estava contemplant un membre de la Policia del Pensament.

TERCERA PART

I

No sabia on era. Presumiblement al Ministeri de l'Amor, però no hi havia manera de saber-ho del cert.

Era en una cel·la de sostre alt, sense finestres, amb parets cobertes de brillants rajoles blanques. Tot de llums amagats la inundaven de claror freda, i hi havia un so baix i constant, un zum-zum que va suposar que tenia alguna cosa a veure amb l'aparell de ventilació. Un banc, o una lleixa prou ampla per poder-hi seure, corria al llarg de la paret i s'interrompia a la porta. A l'altre costat de la porta, hi havia una tassa de vàter sense seient de fusta. De cadascuna de les quatre parets penjava una telepantalla.

Sentia un mal de ventre bastant fort. El tenia des del moment que l'havien ficat com un farcell a la furgoneta i se l'havien endut. També tenia gana, una gana anormal, que el rosegava. Potser havien passat vint-i-quatre hores, o trenta-sis, des de l'última vegada que havia menjat. Encara no sabia —probablement, no ho sabia mai— si quan el van arrestar era el matí o el vespre. Des d'aquell moment no li havien donat res per menjar.

Seia, tan quiet com podia, en aquell banc estret, amb les mans encreuades als genolls. Ja havia après a seure i quedar-se quiet. Si feies moviments inesperats, t'escribassaven des de la telepantalla. Però la fal·lera de menjar li havia anat creixent fins a engrapar-lo. No desitjava res més al món que un bocí de pa. Se li va acudir que potser tenia unes quantes molles a la butxaca de la granota. Fins i tot era possible que fos un crostó dels grossos, ja que de tant en tant una cosa que ho semblava li feia pessigolles a la cama. Al final, la temptació de buscar-ho va ser superior a la seva por. Va fer lliscar una mà dins la butxaca.

«Smith!», va cridar una veu des de la telepantalla. «6079. W Smith! A les cel·les, les mans fora de les butxaques!».

Va tornar a seure sense moure's, amb les mans encreuades als genolls. Abans que el portessin aquí, se l'havien endut a un altre lloc, que devia haver estat una presó normal i corrent o un amagatall temporal utilitzat per les patrulles. No sabia quant de temps s'hi havia estat; en tot cas, unes quantes hores. Sense rellotge ni llum del dia era difícil de calcular el temps. Era un lloc sorollós i pudent. L'havien ficat en una cel·la semblant a l'actual, però terriblement bruta i sempre plena, amb deu o quinze persones. La majoria eren delinqüents comuns, però també hi havia uns quants presos polítics. S'havia assegut en silenci contra la paret, encaixat entre cossos bruts, massa preocupat per la por i pel mal de ventre per prestar gens d'atenció al seu voltant. Tot i amb això, va adonar-se de la diferència astorant de comportament que hi havia entre

els presos del Partit i els altres. Els presos del Partit es quedaven tota l'estona callats i atemorits, però els delinqüents comuns semblaven no preocupar-se per res ni per ningú. Cridaven tot d'insults als guàrdies, es defensaven ferotgement quan algú els volia prendre les seves coses, escrivien obscenitats a terra, menjaven aliments fruit del contraban, que extreien d'amagatalls insospitats entre la roba, i fins i tot escribassaven la telepantalla quan intentava de restaurar l'ordre. Per una altra banda, n'hi havia que semblaven estar en bona relació amb els guàrdies, els cridaven pels seus malnoms i intentaven d'obtenir-ne cigarretes a través de les espieres de les portes. Els guàrdies també tractaven els delinqüents comuns amb una certa tolerància, fins i tot quan havien de conduir-los amb duresa. Hi havia moltes converses sobre camps de treballs forçats, un lloc on la majoria de presos esperava que els enviarien. Tot rutllava «molt bé» en els camps, semblava, sempre que tinguessis bons contactes i sabessis quines tecles tocar. Hi havia suborn, favoritisme i xantatges de tota mena. Hi havia homosexualitat i prostitució, fins i tot alcohol il·legal destil·lat de les patates. Es donaven els càrrecs de confiança únicament als delinqüents comuns, especialment als gàngsters i als assassins, que formaven una espècie d'aristocràcia. Les feines més brutes s'encarregaven als polítics.

Hi havia un entrar i sortir constant de presos de tota mena: camells, lladres, bandits, traficants del mercat negre, borratxos, prostitutes. Hi havia borratxos tan violents que altres presos havien de posar-se d'acord per reduir-los. Els guàrdies van introduir una enorme desferra de dona d'uns seixanta anys, amb uns pits grossos i penjants, i amb unes grenyes llargues caigudes durant una de les baralles. Quatre guàrdies la tenien agafada pels quatre costats del seu cos. Li havien tret les botes amb què havia intentat de colpejar-los i la van empènyer de manera que va caure asseguda sobre les cames de Winston. El sotrac va ser tan violent que li va semblar que li havien trencat els ossos de les cuixes. La dona es va incorporar i va acompanyar la seva sortida amb un crit de «Fills de puta!». Aleshores, en adonar-se que seia en algun lloc inconvenient, va deixar-se relliscar dels genolls de Winston fins al banc.

—Et demano perdó, fill —va dir—. No volia seure sobre teu, m'hi ha posat aquesta colla de marietes. No saben com tractar una dama... —Va aturar-se, va passar-se la mà pel pit i va fer un rot—. Perdó... —va dir—. Ja no sé què em faig.

Va decantar-se endavant i va vomitar copiosament a terra.

—Això està millor —va dir la dona mentre es feia enrere amb els ulls tancats—. És el que dic: no t'ho guardis mai a dins. Treu-ho quan encara sigui fresc dins de l'estómac.

La dona es revifava, va girar-se per donar una altra mirada a Winston i va semblar que li agafava una mica d'afecte. Va passar-li el seu braç immens entorn de l'espatlla i va arrambar-lo cap a ella, mentre li deixava anar una bafarada de cervesa i de vòmit.

—Com et dius, fillet? —va fer la dona.

—Smith —va dir Winston.

—Smith? —va dir ella—. Que curiós, jo em dic Smith, també. Veus —va afegir tota sentimental—, podria ser ta mare!

Sí que podria ser la seva mare, va pensar Winston. La dona tenia l'edat i el físic si fa no fa com ella. I era probable que les persones canviessin una mica després de vint anys en un camp de treballs forçats.

Ningú més no li havia parlat. Els delinqüents comuns ignoraven fins a límits sorprenents els presos del Partit. «Els polits», en deien, amb una mena de menyspreu indiferent. Els presos del Partit semblaven tenir por de parlar amb qualsevol persona, i sobretot, de parlar amb un altre membre del Partit. Només una vegada, quan dues dones del Partit van ser atapeïdes, l'una al costat de l'altra, al banc, va sentir, entre la remor de les altres veus, com deien apressadament i en veu baixa, unes quantes paraules. Feien una referència particular a alguna cosa que anomenaven «habitació u-zero-u» i que ell no comprenia.

Potser feia ja dues o tres hores que l'hi havien portat. El mal de ventre no era tan agut però no li marxava del tot. De vegades no el torturava tant, de vegades li tornava, i els seus pensaments, d'acord amb això, eren més o menys positius. Quan li feia més mal, pensava només en el problema del ventre, i en el seu desig de menjar. Però quan el mal afluixava, el pànic s'apoderava d'ell. Hi havia moments en què preveia les coses que li passarien amb tanta precisió que el cor se li posava al galop i se li aturava la respiració. Podia notar els cops de porra als colzes i els cops de peu de les botes clavetejades de ferro al canell de la cama. Es veia arrossegant-se per terra i implorant clemència amb les dents trencades. Amb prou feines podia pensar en Júlia. No podia fixar-hi la ment. L'estimava i no la voldria trair, però això només era un fet tan conegut com ell coneixia les regles de l'aritmètica. No sentia amor per ella, i ni tan sols es preguntava gaire què li devia haver passat. Pensava més sovint en O'Brien, amb una mica d'esperança. O'Brien devia saber que l'havien detingut. La Fraternitat, els ho havia dit, mai no intentava de salvar els seus membres. Però hi havia la fulla d'afaitar. Si podien, li enviarien la fulla d'afaitar. Potser disposaria de cinc segons abans que els guàrdies penetressin a la cel·la. La fulla el tallaria amb una mena de fredor abrusadora. Fins i tot els dits que l'agafarien quedarien tallats fins a l'os. Qualsevol cosa atemoria el seu cos malalt, que tremolava i s'encongia pel més petit dels dolors. No estava gens segur d'utilitzar la fulla d'afaitar encara que en tingués oportunitat. Era més natural existir moment rere moment, acceptant deu minuts més de vida. Fins i tot amb la certesa que després dels deu minuts hi hauria més tortura.

De vegades intentava de calcular el nombre de rajoles de porcellana de la paret de la cel·la. Hauria estat ben fàcil, però sempre es descomptava en un punt o altre. Molt sovint es preguntava on devia ser i quina hora

del dia era. Va haver-hi un moment en què va creure que fora era ple dia i al següent va tenir la mateixa seguretat que només hi havia fosc. L'instint li deia que en aquest lloc on era, la llum no devia apagar-se mai. Era el lloc sense fosc. Ara veia per què li semblava que O'Brien havia reconegut l'al·lusió. En el Ministeri de l'Amor no hi havia finestres. La cel·la podia trobar-se al cor de l'edifici o tocant a una de les parets exteriors; podia estar deu pisos sota terra o trenta cap amunt. Es movia mentalment d'un lloc a l'altre i intentava determinar per les sensacions del seu cos si es trobava penjat enlaire o ficat terra endins.

Va sentir-se el trepig d'unes botes acostant-se. La porta d'acer va obrir-se amb un espetec. Un oficial jove amb el seu impecable uniforme negre va fer unes passes majestuosos i va travessar la porta. Semblava resplendir de cuir brillant per totes bandes. No pas la cara, pàl·lida i rígida com una màscara de cera. Va fer un senyal als guàrdies de fora perquè fiquessin dintre el pres que estaven portant. El poeta Ampleforth va entrar tentinejant a la cel·la. La porta va tornar-se a tancar amb estrèpit. Ampleforth va fer un o dos moviments confusos, va anar d'una banda a l'altra, com si conegués l'existència d'una altra porta de sortida. Va començar a vagarejar per la cel·la amunt i avall. Encara no s'havia adonat de la presència de Winston. Els seus ulls preocupats observaven la paret un metre per damunt del nivell del cap de Winston. Anava sense sabates, els dits grossos dels peus, bruts, s'escapaven fora dels forats dels mitjons. Feia ja uns quants dies que no s'afaitava. Una barba deixada li cobria la cara fins als pòmuls i li donava un aire de brètol que no s'adeia amb la seva constitució llargaruda i de moviments nerviosos.

Winston va sortir una mica de la seva letargia. Calia que parlés amb Ampleforth, a risc que la telepantalla li clavés un crit. Fins i tot era concebible que Ampleforth fos el portador de la fulla d'afaitar.

—Ampleforth... —va dir.

La telepantalla no va escriure. Ampleforth va aturar-se amb un petit esglai. Els ulls, a poc a poc, van anar enfocant-se sobre Winston.

—Smith! —va dir—. Tu també!

—Per què ets aquí?

—Per dir la veritat... —va seure feixugament al banc del davant de Winston—. Només pot haver-hi una mena de delictes, oi? —va dir.

—I l'has comès?

—Sembla que sí.

Va posar-se la mà al front i es va prémer les temples un moment, com si intentés de recordar alguna cosa.

—Són coses que passen —va començar vagament—. He pogut recordar un cas, un possible cas de... Va ser una indiscreció, n'estic segur. Estàvem preparant l'edició definitiva dels poemes de Kipling. Vaig deixar que el mot «*God*» es mantingués al final d'un vers. No vaig tenir més remei! —va afegir gairebé indignat, tot aixecant la cara per mirar Winston—. Era impossible de canviar el vers. Havia de rimar amb «*rod*».^[3] Sabies que en tota la nostra llengua només hi ha dotze rimes amb «*rod*»? Em vaig espremer el cervell dies i dies. No hi havia cap altra rima possible.

Va canviar-li l'expressió de la cara. Li havia passat l'enuig i, per un moment, va semblar gairebé content. Una mena d'escalfor intel·lectual, l'alegria del pedant que ha trobat alguna cosa inútil, li va brillar enmig dels cabells deixats i bruts.

—Se t'ha acudit mai —va dir—, que tota la història de la poesia anglesa ha estat determinada pel fet que a l'anglès li manquen rimes?

No, aquest pensament en particular mai no se li havia acudit, a Winston. Tampoc, en les circumstàncies actuals, no l'atreia gens. No ho trobava important ni interessant.

—Saps quina part del dia som? —li va preguntar.

Ampleforth va semblar que es tornava a esverar.

—Gairebé no hi he pensat. Van detenir-me fa un parell de dies, potser tres. —Els ulls li recorrien les parets com si mig esperés de trobar-hi una finestra—. Aquí no hi ha diferència entre la nit i el dia. No sé com es podria calcular el temps.

Van estar xerrant amb desgana uns quants minuts. De sobte, sense cap raó aparent, un crit des de la telepantalla va ordenar-los que callessin. Winston seia quiet, amb les mans plegades. Ampleforth, massa gros per seure còmodament en aquell banc estret, es bellugava d'un costat a l'altre agafant-se ara un genoll, ara l'altre, amb les seves mans, llargues i desproporcionades. La telepantalla va bordar-li que s'estigués quiet. Va anar passant el temps. Vint minuts, una hora, era difícil de jutjar. Un cop més van tornar-se a sentir, fora, les botes acostant-se. A Winston se li van encongir les entranyes. Aviat, molt aviat, potser al cap de cinc minuts, potser ara mateix, la remor de passes voldria dir que havia arribat el seu torn.

Es va obrir la porta. El jove oficial de rostre fred va penetrar a la cel·la. Amb un breu moviment de la mà, va assenyalar Ampleforth.

—Habitació 101! —va dir.

Ampleforth va caminar cap a fora, pesadament, enmig dels guàrdies, amb la cara vagament pertorbada, sense comprendre-ho.

Va passar el que va semblar-li molt de temps. Se li havia revifat el mal de ventre. La ment li anava contínuament pel mateix camí, com una pilota fent un cop i un altre la mateixa sèrie de rebots. Tenia només sis pensaments: el mal de ventre; un tros de pa; la sang i els xiscles; O'Brien; Júlia; la fulla d'afaitar. Va patir un altre espasme als budells; les botes pesants tornaven a acostar-se. Mentre s'obria la porta, el corrent d'aire creat va portar endins una bafarada forta de suor freda. Parsons va entrar a la cel·la. Vestia pantalons curts i samarreta d'esport.

Aquest cop va ser Winston que es va esverar i es va oblidar de tot:

—*Tu* , aquí!

Parsons va fer un cop d'ull a Winston en el qual no hi havia interès ni sorpresa, sinó tan sols desgràcia. Va començar a caminar d'una banda a l'altra. De sobte s'aturava un instant i tot seguit continuava, clarament incapaç d'estar-se quiet. Cada vegada que redreçava els seus genolls molsuts, era evident que tremolaven. Tenia els ulls oberts com taronges, completament fixos, com si no es pogués estar de mirar les coses situades a una distància mitjana.

—Què hi fas, aquí? —va dir Winston.

—Crimpensar! —va respondre Parsons, gairebé ploriquejant. El seu to de veu implicava automàticament l'admissió total de la seva culpabilitat i una mena d'horror incrèdul que un mot com aquest pogués aplicar-se-li. Va aturar-se davant de Winston i va començar a preguntar-li tot angoixat—: No deus pas creure que em mataran, oi, company? No et maten si, en realitat, no has fet res, si només has tingut un pensament i no has pogut fer res per impedir-lo. Et donen l'oportunitat d'una audiència. Hi tinc tota la confiança. Coneixen els meus precedents, no? Tu saps quina mena de xicot era! A la meua manera, però no era un xicot dolent. No gaire espavilat, d'acord, però amb la millor voluntat. He intentat de fer-ho tan bé com he pogut per al Partit, no? Creus que me'n sortiré amb cinc anys? O potser amb deu? Un xicot com jo podria resultar molt útil en un camp de treball. No crec que em matin per haver descarrilat només una vegada...

—Ets culpable? —va dir Winston.

—I tant, que sí! —va cridar Parsons amb una mirada servil a la telepantalla—. No deus pas creure que el Partit detindria un innocent, oi? —La cara granotesca se li va calmar una mica i fins i tot va agafar una delicada expressió beatífica—. El crimpensar és la cosa més horrible, company —va dir sentenciosament—. És insidiós. Et pot atrapar sense tu adonar-te'n. Saps com hi vaig caure? Dormint! Així mateix. Tota la vida treballant, mirant de fer la meua... I jo sense saber gens ni mica que tenia al cap una porqueria d'aquestes. Es veu que vaig començar a parlar en veu alta mentre dormia. Vols saber què van sentir que deia? —Va abaixar la veu com qui és obligat, per raons de malaltia, a pronunciar una obscenitat—. «Fora el Gran Germà!». Això, vaig dir. I

sembla que ho vaig repetir unes quantes vegades. Entre nosaltres, company, estic content que m' enxampessin abans d' arribar més lluny. Saps què els diré quan em portin davant del tribunal? «Gràcies». Els diré: «Gràcies per salvar-me abans que fos massa tard».

—Qui et va denunciar? —va preguntar Winston.

—La meva petita —va dir Parsons amb una mena d' orgull una mica moix—. M' escoltava pel forat del pany. Va sentir el que deia i va informar-ne les patrulles l' endemà mateix. Prou espavilada, tenint en compte que és una informadora de només set anys, oi? No li guardo gens de ressentiment per haver-ho fet. En realitat, n' estic orgullós. Demostra, en qualsevol cas, que l' he pujada amb l' esperit correcte.

Va fer uns quants moviments més, com d' autòmat, amunt i avall. Algunes vegades llançava mirades de desig contingut cap a la tassa del vàter. Aleshores, tot d' una, va abaixar-se els pantalons curts.

—Perdona'm, company —va dir—. No hi puc fer res. És per l' espera.

Va arregar les grosses natges a la tassa del vàter. Winston va tapar-se la cara amb les mans.

«Smith!», va escriure el veu de la telepantalla. «6079! Smith, W.! Destapa't la cara! A la cel·la, la cara no es pot tapar».

Winston va descobrir el rostre. Parsons utilitzava el vàter, sorollosament, abundantament. I va passar que tenia la vàlvula defectuosa i tota la cel·la va quedar impregnada de pudor durant unes quantes hores.

Van endur-se Parsons. Van entrar i sortir més presoners, misteriosament. Un, una dona, va ser enviada a l' «habitació 101», i —Winston va adonar-se'n— en sentir aquestes paraules va semblar que es volia encongir i canviar de color. Va arribar un moment que, si era al matí quan l' hi havien dut, ara seria el vespre; si havia estat al vespre, ara seria plena nit. Hi havia sis presos a la cel·la, homes i dones. Tots asseguts molt quiets. Davant per davant de Winston seia un home amb molt poc mentó i una cara amb les mateixes dents que un d' aquests rosegadors grossos i inofensius. Les galtes gruixudes i tacades feien tanta bossa a la part de baix que costava de creure que no hi tingués petits magatzems per guardar-hi menjar. Els ulls, d' un gris pàl·lid, saltaven porugament d' una cara a l' altra i es desviaven ràpidament quan coincidien amb la vista d' algú.

Va obrir-se la porta i van fer entrar un altre pres. La seva aparença va provocar a Winston una esgarripança momentània. Era un home d' aspecte normal i ordinari, devia haver estat enginyer o tècnic d' alguna mena. Però el més sorprenent era el seu rostre esquelètic. Era com una calavera. De tan prim, la boca i els ulls es veien desproporcionadament

grans. Els ulls, en particular, semblaven plens d'un odi mortal, insaciable a algú o alguna cosa.

L'home va seure al banc que hi havia prop de Winston, el qual ja no se'l va tornar a mirar. Però la cara esquelètica i turmentada era tan vívida al seu cap com si la tingués exactament davant dels ulls. De sobte, va adonar-se de quina era la causa: l'home s'estava morint de gana. Gairebé simultàniament, va semblar que el mateix pensament se li acudia a tothom, a la cel·la. Una lleugera commoció va recórrer tota la llargada del banc. Els ulls de l'home sense mentó es van fixar en l'home de la cara esquelètica. Aleshores va desviar-los amb sentiment de culpa, i tot seguit, com empesos per una força irresistible, van tornar a arrossegat-s'hi. Una estona més tard, va començar a regirar-se al seient. A la fi, va aixecar-se, va travessar la cel·la balancejant-se toixament, va furgar dins la butxaca de la seva granota i, amb aire vergonyós, va oferir un tros de pa tot llardós a l'home de cara esquelètica.

Va haver-hi un rugit furiós, eixordador, des de la telepantalla. L'home sense mentó va fer un salt enrere. L'home de la cara esquelètica va posar-se de pressa les mans darrere l'esquena, com si demostrés a tothom que refusava el regal.

«Bumstead!», va rugir la veu. «2713 Bumstead, J.! Llença el tros de pa!».

L'home sense mentó va deixar caure a terra el tros de pa.

«Queda't dret on ets!», va dir la veu. «De cara a la porta. No et belluguis!».

L'home sense mentó va obeir. Les galtes grosses, com dues bosses, se li sacsejaven de manera incontrolable. La porta va obrir-se de cop. Mentre el jove oficial entrava i es col·locava en un cantó, va emergir de darrere seu un guàrdia baix i rodó, de braços i espatlles enormes. Va situar-se davant de l'home sense mentó i aleshores, a un senyal de l'oficial, va descarregar-li, amb tot el pes del seu cos, un cop de puny terrible en plena boca. La força del cop va fer semblar que l'home sense mentó s'aixecava de terra, el va empènyer fins a l'altra banda de la cel·la i va rebotar contra la base de la tassa del vàter. Per un moment va quedar estirat com si estigués inconscient, amb una sang tota fosca rajant-li del nas i la boca. Un alenar, o un xerricar, molt fluixos, gairebé inconscients, semblaven sortir-li de la boca. Va rodolar sobre ell mateix i va quedar-se de quatre grapes, inestable. Enmig d'un raig de sang i de saliva, les dues meitats d'una dentadura postissa van caure-li de la boca.

Els presos seien molt quiets, amb les mans encreuades als genolls. L'home sense mentó va tornar a enfilat-se al seu lloc. La carn d'un dels costats de la cara se li estava enfosquint. La boca se li havia inflat fins a formar una massa informe de color de cirera amb un forat negre enmig. De tant en tant, una mica de sang li degotava sobre el pit de la granota.

Els seus ulls grisos encara saltaven d'una cara a l'altra, més culpables que mai, com si estigués intentant de descobrir si els altres el menyspreaven gaire per la humiliació soferta.

Va obrir-se la porta. Amb un petit gest, l'oficial va assenyalar l'home de la cara esquelètica.

—Habitació 101! —va dir.

Va haver-hi una exclamació sorda i un moviment al costat de Winston. L'home, en realitat, s'havia deixat caure de genolls i aixecava les mans juntes.

—Camarada! Oficial! —cridava—. Ja no cal que m'hi duguís, en aquest lloc! És que no t'ho he dit tot? Què més vols saber? No hi ha res més que pugui confessar, res! Només digues-me què vols que digui i ho confessaré al moment. Escriu-ho i ho signaré, sigui el que sigui! Prou habitació 101!

—Habitació 101 —va repetir l'oficial.

La cara de l'home, ara ja molt pàl·lida, va tornar-se d'un color que Winston no creia que fos possible. Era, inequívocament, molt ben definida, una tonalitat del verd.

—Feu-me un favor! —va cridar—. M'heu estat matant de gana des de fa setmanes. Acabeu d'una vegada i deixeu-me morir! Mateu-me. Pengeu-me. Sentencieu-me a vint-i-cinc anys. Hi ha algú més que voleu que denunciï? Només digueu-me qui és i us n'explicaré tot el que vulgueu. M'és igual qui sigui i què en feu, d'ell. Tinc una dona i tres fills. El més gran encara no ha fet els sis anys. Agafeu-los a tots plegats i talleu-los el coll davant els meus propis ulls; resistiré i m'ho miraré. Però no em torneu a l'habitació 101!

—Habitació 101 —va dir l'oficial.

L'home mirava frenèticament els altres presos, com si li hagués de venir una idea que l'ajudés a posar una altra víctima en lloc seu. Els ulls se li van aturar a la cara esclafada de l'home sense mentó. Va alçar amb força el seu braç prim.

—Aquest és el que hauríeu d'agafar, no pas jo! —va cridar—. No heu sentit què deia, després que li hàgiu trencat la cara. Doneu-me'n l'oportunitat i us ho explicaré paraula per paraula. Ell és qui està en contra del Partit, no pas jo! —Els guàrdies van fer unes passes endavant; la veu de l'home va convertir-se en un gemec—: No l'heu sentit! —va repetir—. La telepantalla es deu haver espatllat. *Ell* és el que voleu. Agafeu-lo a ell, no a mi!

Els dos guàrdies cepats van aturar-se i van engrapar-lo pels braços. Però just en aquell moment va deixar-se caure a terra i va agafar-se a

una de les potes de ferro que aguantaven el banc. Llançava un udol sense paraules, com un animal. Els guàrdies van agafar-lo per arrencar-lo del banc, però ell s'hi arrapava amb una força sorprenent. Van estar estirant potser durant uns vint segons. Els altres presos seien quiets, amb les mans encreuades als genolls, mirant fixament davant seu. Els udols van parar; l'home ja no tenia força per res que no fos agafar-se fort. Aleshores va haver-hi un crit diferent. Un cop de bota d'un dels guàrdies acabava de trencar-li els dits d'una de les mans. Tot seguit van arrossegar-lo fins als peus de l'oficial.

—Habitació 101 —va dir.

Van emportar-se l'home, que caminava amb pas insegur, amb el cap enfonsat, agafant-se la mà trencada, perdut tot l'impuls de lluita.

Va passar força temps. Si era mitjanit quan van endur-se l'home de la cara esquelètica, ara devia ser de dia. Si se l'havien endut durant el matí, ara devia ser el vespre. Winston estava tot sol, de fet ja feia moltes hores que estava sol. El mal que li feia seure en aquell banc estret era tan gran que sovint s'aixecava i, si la telepantalla no el renyava, caminava una mica. El tros de pa encara era on l'home sense mentó l'havia llençat. Al principi li va caldre un gran esforç per no mirar-lo, però ara mateix, la gana havia deixat pas a la set. La boca se li enganxava i tenia mal gust. El zum-zum continu i la llum blanca invariable induïen a una mena de desmai vital, com una sensació de buit dins el cap. Sentia la necessitat d'aixecar-se perquè ja no podia suportar més el mal d'ossos, però aleshores havia de tornar a seure gairebé al moment perquè estava prou marejat per no estar segur d'aguantar-se dret. Quan tenia una mica controlades les seves sensacions físiques, llavors tornava el terror. De vegades, amb una lleu esperança, pensava en O'Brien i en la fulla d'afaitar. Era probable que la fulla d'afaitar li arribés amagada al menjar, si mai arribava a haver-hi menjar. D'una manera més confusa, també pensava en Júlia. En un lloc o altre estaria patint, potser d'una manera pitjor que ell. En aquell moment podia estar xisclant de dolor. Pensava: «Si pogués salvar Júlia fent que em dobles sin el dolor, ho faria? Sí, i tant». Però era tan sols una decisió intel·lectual, presa perquè sabia que hi estava obligat. No ho sentia. En aquest lloc no es pot sentir res, tret del dolor actual i de l'anticipació del dolor futur. A més a més, quan algú, de fet, l'està patint, és possible que desitgi, per la raó que sigui, que li augmenti el dolor? Però aquesta pregunta encara no es podia respondre.

De nou, es van sentir les botes acostant-se. Va obrir-se la porta i va entrar O'Brien.

Winston es va posar dret. El trasbals per aquella visió li havia fet abandonar tota precaució. Per primer cop en molts anys, havia prescindit de la presència de la telepantalla.

—També t'han agafat! —va cridar.

—Ja fa molt de temps, que em van agafar —va fer O'Brien amb una ironia suau i com si se'n penedís. Va apartar-se una passa. De darrere seu va aparèixer un guàrdia de pit ample amb una llarga porra negra a la mà.

—Ja ho sabies, això, Winston —va dir O'Brien—. No t'enganyis, ho sabies, sempre ho has sabut.

Sí, ara ho veia, sempre ho havia sabut. Però no tenia temps per pensar-hi. Només tenia ulls per la porra que tenia el guàrdia a la mà. Podia caure-li a qualsevol lloc: al coronell del cap, damunt d'una orella, al capdamunt d'un braç, al colze...

Al colze! Va caure de genolls, gairebé paralitzat, estrenyent-se amb l'altra mà el colze pataquejat. Tot s'havia fos en una explosió de llum groga. Inconcebible, era inconcebible que un sol cop pogués causar tant de mal! La llum es va aclarir i va poder veure els altres dos mirant-lo des de dalt. El guàrdia es reia de les contorsions. De tota manera, havia aconseguit una resposta a la seva pregunta. Mai, per res del món, ningú voldria que li augmentessin el dolor. Del dolor, només podries desitjar una cosa: que s'acabés! Res del món era pitjor que el dolor físic. Davant del dolor no hi ha herois, pensava un cop i un altre mentre es retorçava per terra i s'estrenyia inútilment el braç esquerre impossibilitat.

II

Jeia sobre el que semblava un llit de campanya, tret del fet que era a més distància del terra i que l'havien lligat de manera que no es podia moure. Una llum aparentment més forta de l'habitual li queia a la cara. O'Brien era dret al seu costat, mirant-lo amb atenció. A l'altre costat, hi havia un home amb bata blanca i una xeringa hipodèrmica a la mà.

Amb els ulls oberts i tot, encara va trigar una estona a prendre consciència del que l'envoltava. Tenia la impressió d'haver arribat nedant a aquesta habitació des d'algun món totalment diferent, una mena de llunyà món submarí, molt profund. No sabia quant de temps feia que era allí. Des del moment del seu arrest no havia tornat a veure la foscor o la llum del dia. A més, els seus records no eren seguits. Hi havia hagut intervals durant els quals la seva consciència, fins i tot aquella mena de consciència que mantenim mentre dormim, s'havia aturat, morta, i havia retornat després d'una estona en blanc. Però si els intervals eren dies, setmanes o mesos, no hi havia manera de saber-ho.

El malson havia començat amb aquell primer cop al colze. Després va haver d'adonar-se que tot el que li havia succeït fins aleshores no eren més que preliminars, un interrogatori rutinari pel qual havien de passar tots els presos. Hi havia un llarg rengle de delictes —espionatge, sabotatge i semblants— que tothom havia de confessar a la força. La confessió era una formalitat, però la tortura era real. No podia ni tan sols recordar quantes vegades va ser colpejat, quant de temps van durar les patacades contínues. Sempre hi havia cinc o sis homes uniformats de negre simultàniament al seu costat. De vegades eren cops de puny, de vegades cops de porra, de vegades vares d'acer, de vegades cops de bota. Sovint, quan rodolava per terra, tan envilit com un animal, recargolava el cos d'una manera o altra en un incessant i desesperançat esforç per evitar els cops de bota, però l'únic que aconseguia era convidar-los, simplement, que n'hi donessin més, a les costelles, al ventre, als colzes, a les tibies, a l'engonal, als testicles, al còccix. Hi havia vegades, quan allò continuava i continuava, que la cosa més cruel, abominable i imperdonable, li semblava que era no tant que els guàrdies el colpegessin sense parar, sinó que no ho fessin fins al punt de deixar-lo inconscient. Hi havia vegades que, quan el coratge l'abandonava, es posava a implorar misericòrdia abans que comencessin els cops, quan la mera visió d'un puny alçat a punt de pegar era suficient per fer-li rajar una confessió de delictes reals i imaginaris. Hi havia altres vegades, quan començava amb la resolució de no confessar res, en què cada mot havien d'extreure-l'hi entre gemecs de dolor; i hi havia vegades, quan intentava feblement arribar a un compromís amb ells, que es deia a si mateix: «Confessaré, però no pas encara. Aguantaré fins que el dolor sigui insuportable. Tres cops més, dos cops més, i aleshores els diré tot el que vulguin». Algunes vegades el van colpejar fins que pràcticament no es podia aguantar dret, aleshores el llençaven com un

sac de patates al terra enrajolat de la cel·la. Deixaven que es recuperés durant unes quantes hores i llavors l'agafaven i li tornaven a pegar. També hi havia llargs períodes de recuperació. Els recordava confusament perquè els havia passats, sobretot, dormint o mig inconscient. Recordava una cel·la amb un llit de posts, una mena de prestatge que sortia de la paret, i una palangana de llauna, i uns àpats consistents en sopa calenta, pa i, de vegades, cafè. Recordava que havien vingut un barber malcarat, que es va barallar amb la seva barba i després li va tallar els cabells, i uns individus amb bata blanca, impassibles, com si fossin negociants, que li prenien el pols, li provaven els reflexos, li giraven les parpelles, feien córrer els seus dits endurits damunt d'ell en cerca d'ossos trencats i, finalment, li clavaven agulles al braç per adormir-lo.

Les pallisses van fer-se menys freqüents i van esdevenir sobretot una amenaça, un horror al qual podien enviar-lo en qualsevol moment, quan les seves respostes no fossin satisfactòries. Els seus interrogadors ja no eren rufians uniformats de negre sinó intel·lectuals del Partit, homenets rodanxons de moviments ràpids i ulleres pampalluguejants, que treballaven amb ell per torns durant períodes que s'allargaven, pensava, no en podia estar segur, deu o dotze hores per sessió. Aquests altres interrogadors miraven de fer-li patir un dolor fluix però constant. Tanmateix, la seva feina principal no era fer-li mal. Li clavaven bufetades, li cargolaven les orelles, li estiraven els cabells, el feien estar dret sobre una cama, li prohibien d'anar a orinar, li enfocaven llums enlluernadores a la cara fins que els ulls li començaven a plorar; però l'objectiu principal era simplement humiliar-lo, destruir la seva capacitat d'argumentació i raonament. La seva veritable arma era l'implacable interrogatori, que continuava, hora rere hora, ple de preguntes capcioses, de paranys, capgirant cada cosa que deia, convencent-lo, a cada pas, de noves mentides o de contradiccions, fins que es posava a plorar de vergonya i de cansament nerviós. De tant en tant arribava a plorar mitja dotzena de vegades en una sola sessió. La majoria del temps l'escribassaven amb insults i l'amenaçaven, al mínim dubte, de lliurar-lo de nou als guàrdies. De vegades, canviaven sobtadament el to, el tractaven de camarada, l'hi demanaven en nom del Socang i del Gran Germà, i li preguntaven, afligits, si fins i tot en les circumstàncies actuals no tindria prou lleialtat al Partit per desitjar de desfer tot el mal que havia fet. Quan els nervis se li trencaven després d'hores d'interrogatori, fins i tot aquesta súplica podia provocar-li les llàgrimes. Al final, aquelles veus que el renyaven acabaven per trencar-lo d'una manera més forta que les botes i els punys dels guàrdies. Va convertir-se en una simple boca que pronunciava o una mà que signava qualsevol cosa que li demanessin. L'única preocupació era descobrir què volien que confessés, i llavors, ho confessava ràpidament, abans que els maltractaments tornessin a començar. Va confessar l'assassinat de membres importants del Partit, la distribució de pamflets sediciosos, el desfalc de fons públics, la venda de secrets militars i tota mena de sabotatges. Va confessar que havia fet d'espia a sou del govern d'Orientàsia des del 1968. Va confessar posseir creences religioses, ser un admirador del capitalisme i un pervertit sexual. Va confessar que havia assassinat la seva dona tot i saber —i els seus interrogadors

també devien saber-ho— que encara era viva. Va confessar que, durant anys, havia estat en contacte personal amb Goldstein i que havia estat membre d'una organització clandestina que incloïa gairebé tots els éssers humans que ell havia conegut a la seva vida. Era més fàcil confessar-ho tot i implicar tothom. A més a més, d'alguna manera tot era veritat. Era veritat, que havia estat un enemic del Partit. I als ulls del Partit, no hi havia distinció entre el pensament i els fets.

També tenia records d'una altra mena. Se li apareixien al pensament de manera inconnexa, com imatges envoltades de negror.

Era en una cel·la que tant podia estar il·luminada com a les fosques perquè era incapaç de veure res tret d'un parell d'ulls. A prop, a mà, una mena d'instrument picava lentament i amb regularitat. Els ulls van fer-se més grossos i lluminosos. De sobte, se sentia flotar en l'aire, fora del seient, immers en aquells ulls i xuclat per ells.

Estava lligat en una cadira envoltada d'aparells de control, sota una llum enlluernadora. Un home amb bata blanca anava llegint les dades que donava l'aparell. Fora, van sentir-se passes acostant-se. La porta va petar i es va obrir. L'oficial de la cara de cera va entrar a pas de marxa seguit per dos guàrdies.

—Habitació 101 —va dir l'oficial.

L'home de la bata blanca ni tan sols no es va girar. Tampoc no va mirar Winston; només feia atenció a les esferes dels aparells de control.

Anava gairebé rodolant per un passadís immens, d'un quilòmetre d'amplada, ple d'una claror daurada, com gloriosa, trencant-se de riure i esbombant confessions a crits, amb la veu altíssima. Ho estava confessant tot, fins les coses de les quals s'havia assabentat sota tortura. Estava relatant la història sencera de la seva vida a una audiència que ja se la sabia. Amb ell hi havia els guàrdies, els altres presos, els altres interrogadors, els homes de bata blanca, O'Brien, Júlia, el senyor Charrington, tots de tomballons pel passadís i rient a ple crit. S'havia saltat una cosa terrible que havia quedat encastada en el futur i que no havia succeït. Tot era correcte, ja no hi havia més dolor, el més petit detall de la seva vida havia quedat despullat, comprès, perdonat.

Va aixecar-se de la llitera de posts mig convençut que havia sentit la veu d'O'Brien. Al llarg de tot l'interrogatori, tot i que no l'havia vist mai, havia tingut la sensació que O'Brien era al seu costat, fora de la vista; que era ell qui ho dirigia tot, i qui li havia col·locat els guàrdies i havia impedit que el matessin. Era ell qui decidia quan Winston cridaria de dolor, o quan tindria un breu període de repòs, o quan seria alimentat, quan podria dormir o quan se li injectarien drogues al braç. Era ell qui proposava les preguntes i qui suggeria les respostes. Era el torturador, el protector, l'inquisidor, l'amic. I una vegada —Winston no podia recordar si era durant un son provocat per la droga, o un son normal, o

potser en un moment de lucidesa—, una veu va murmurar-li a l'orella: «No t'amoïnis, Winston, estàs sota la meva custòdia. T'he vigilat durant set anys. I ara ha arribat el moment decisiu. Et salvaré. Et faré perfecte». No estava gens segur de si era la veu d'O'Brien, però era la mateixa que li havia dit: «Ens trobarem al lloc on no hi ha fosc», en aquell altre somni, set anys enrere.

No recordava el final del seu interrogatori. Hi havia un període de fosc i després tornava la cel·la, o l'habitació en què ell era ara i que s'havia materialitzat gradualment al seu voltant. Es trobava estirat, gairebé pla, incapaç de moure's. Tenia el cos subjectat per tots els punts essencials. Fins i tot el clatell, el tenia lligat d'una manera o altra. O'Brien se l'estava mirant, des de dalt, greument, més aviat trist. La cara, vista des de sota, semblava vulgar i exhausta, amb ulleres sota els ulls, i arrugues de cansament que li anaven del nas al mentó. Era més vell del que Winston pensava, devia tenir quaranta-vuit o cinquanta anys. Sota la mà hi tenia una esfera amb una maneta al capdamunt i tot de xifres a la superfície.

—Et vaig dir —va fer O'Brien— que si ens tornàvem a trobar, seria aquí.

—Sí —va dir Winston.

Llavors, sense avís, tret d'un lleuger moviment de la mà d'O'Brien, una onada de dolor se li va difondre pel cos. Era un dolor terrible perquè no podia veure què estava passant, i tenia la sensació que li estaven infligint una ferida mortal. No sabia si allò estava passant de debò o si era un efecte produït per l'electricitat, però li semblava com si el cos se li desconjuntés, com si les junctures dels ossos s'anessin separant lentament. Tot i que el dolor se li havia endut la suor del front, el pitjor de tot era la por que l'espina estigués a punt de petar-li. Va serrar les dents i va respirar fort pel nas, intentant de mantenir-se en silenci tant com pogués.

—Tens por —va dir O'Brien, observant-li la cara— que en un moment o altre se't trenqui alguna cosa. En especial, tens por que se't trenqui la columna vertebral. Tens una vívida imatge mental de les vèrtebres petant, separant-se i com surt fora el moll dels ossos. És el que estàs pensant, oi Winston?

Winston no va respondre. O'Brien va fer recular la maneta de l'esfera. L'onada de dolor va esvair-se tan ràpid com havia arribat.

—Aquest cop era fins a quaranta —va dir O'Brien—. Pots observar que les xifres, al dial, arriben fins a cent. Voldràs recordar, si us plau, al llarg de la nostra conversa, que tinc el poder d'infligir-te dolor en qualsevol moment i fins al grau que triï? Si em dius mentides o intentes de donar-me respostes ambigües o fins i tot et deixes caure per sota del teu nivell habitual d'intel·ligència, xisclaràs de dolor a l'instant. Ho entens o no?

—Sí —va dir Winston.

El comportament d'O'Brien es va fer menys sever. Va recol·locar-se les ulleres pensant i va caminar un parell de passes amunt i avall. Quan va parlar, la seva veu era amable i pacient. Tenia l'aire d'un metge, d'un professor, fins d'un capellà, ansiós d'explicar i persuadir més que no pas de castigar.

—M'estic prenent moltes molèsties amb tu, Winston —va dir—, perquè, diguem-ne, ets una molèstia que val la pena. Saps perfectament bé què és el que passa, amb tu. Ho has sabut des de fa anys, tot i que t'hagis rebel·lat contra aquest coneixement. Ets mentalment molt poc raonable. Pateixes una memòria molt defectuosa. Ets incapaç de recordar fets reals i et persuadeixes, a tu mateix que recordes fets que no han existit mai. Sortosament, això és curable. No te n'has preocupat mai perquè mai no t'hi has interessat. Era un petit esforç de voluntat que no estaves disposat a fer. Fins i tot ara, i ben bé que ho sé, t'agafes a la malaltia sota la impressió que és una virtut. Posem-ne un exemple. Ara mateix, amb quina potència està en guerra Oceania?

—Quan van detenir-me, estava en guerra amb Orientàsia.

—Amb Orientàsia. Molt bé. I sempre hi ha estat en guerra, Oceania?

Winston va deixar anar un sospir. Va obrir la boca per parlar, però no va parlar. No podia apartar els ulls del dial de l'esfera.

—La veritat, Winston, si us plau. *La teva* veritat. Digues, què creus que recordes?

—Recordo que, només fins una setmana abans que fos detingut, no estàvem en guerra amb Orientàsia. Era el nostre aliat. La guerra era contra Euràsia. Això ja feia quatre anys que durava. Abans d'això...

O'Brien va aturar-lo amb un moviment de la mà.

—Un altre exemple —va dir—. Fa uns quants anys, en efecte, vas patir una greu al·lucinació. Vas creure que tres homes, tres antics membres del Partit que es deien Jones, Aaronson i Rutherford —i que van ser executats per traïció i sabotatge després de fer la més àmplia de les confessions possibles— no eren culpables dels delictes de què havien estat inculcats. Vas creure que havies vist proves documentals inequívokes que demostraven que les seves confessions eren falses. Va haver-hi una certa fotografia sobre la qual vas al·lucinar. En realitat, vas creure que l'havies tinguda a les mans. Era una fotografia més o menys com aquesta.

Un tros oblong de diari va aparèixer entre els dits d'O'Brien. Va estar durant potser cinc segons dins el camp visual de Winston. Era una fotografia, i no hi havia cap dubte sobre la seva identitat. Era *la*

fotografia, una altra còpia de la fotografia de Jones, Aaronson i Rutherford representant el Partit a Nova York. Li havia caigut a les mans per atzar onze anys enrere i la va destruir tot seguit. Només va tenir-la davant els ulls durant uns instants i després li va desaparèixer de la vista de nou. Però l'havia vista, era indubtable que l'havia vista! Va fer un esforç agònic i desesperat per aixecar la part de dalt del cos. Però era impossible de moure's gaire més d'un centímetre en qualsevol direcció. Almenys, ara per ara, semblava haver-se oblidat del dial. Tot el que volia era tornar a tenir la foto entre els dits una altra vegada. O almenys, que li deixessin tornar-la a veure.

—Existeix! —va cridar.

—No —va dir O'Brien.

Va fer unes passes per l'habitació. Hi havia un forat de la memòria a la paret de l'altra banda. O'Brien va fer lliscar la tapa amunt. Invisible, el fràgil tros de paper va ser xuclat pel corrent d'aire calent; va desaparèixer amb una llengua de foc. O'Brien va tornar amb Winston.

—Cendres —va dir—. Ni tan sols cendres identificables: només pols. No existeix. No ha existit mai.

—Però va existir! Existeix! Existeix a la meva memòria. Me'n recordo. Te'n recordes.

—Jo no me'n recordo —va dir O'Brien.

A Winston se li ofegava el cor. Això era un exercici de pensardoble. Va sentir-se mortalment impotent. Si hagués tingut la certesa que O'Brien estava mentint, no li hauria importat. Però era perfectament possible que O'Brien hagués oblidat de debò la fotografia. I si era així, aleshores ja hauria oblidat també la seva negació a la qüestió de si se'n recordava. Per tant, havia oblidat l'acte d'oblidar. Com podies estar segur que allò no era una simple enganyifa? Potser sí que aquella llunàtica dislocació de la ment podia passar en realitat. Pensar això era el que el derrotava de debò.

O'Brien va estar-se'l mirant inquisitivament. Més que mai, tenia l'aire de professor prenent-se molèsties per un noiet esgarriat però que promet.

—Hi ha un eslògan del Partit amb relació al control del passat —va dir—. Repeteix-lo, si ets tan amable.

—Qui controla el passat controla el futur, qui controla el present, controla el passat —va repetir Winston, tot obedient.

—Qui controla el present, controla el passat —va dir O'Brien, tot sacsejant el cap amb una lenta aprovació—. I tu, Winston, opines que el passat té existència real?

La sensació d'impotència va descendir una altra vegada sobre Winston. Els ulls li anaven cap al dial. No sols no sabia si la resposta que li estalviaria el dolor era «sí» o «no»; fins i tot desconeixia quina resposta era la que ell creia veritable.

O'Brien va somriure lleugerament.

—No ets un metafísic, Winston —va dir—. Fins ara no havies considerat mai què es coneix amb el nom d'existència. T'ho plantejaré de manera més precisa. Existeix concretament en l'espai, el passat? Hi ha algun lloc, sigui on sigui, un món d'objectes sòlids, on el passat encara estigui succeint?

—No.

—Aleshores, on existeix el passat, després de tot?

—Als documents. Estan escrits.

—Als documents. I...?

—Al cap. A la memòria humana.

—A la memòria. Entesos, doncs. Nosaltres, el Partit, controlem tots els documents i també tots els records. Per tant, doncs, controlem el passat, no és així?

—Però com podeu fer que la gent deixi de tenir records? —va cridar Winston, que havia oblidat el dial momentàniament—. És una cosa involuntària. Queda fora d'un mateix. Com podeu controlar la memòria? No heu pas controlat la meua!

El comportament d'O'Brien va tornar-se a endurir. Va situar la mà sobre el dial.

—Al contrari —va dir—. Ets tu qui no l'has controlada. És per això que t'hem dut aquí. Ets aquí perquè t'han faltat humilitat i autodisciplina. El preu d'estar sa mentalment és realitzar un acte de submissió. I tu no volies fer-lo. T'estimaves més ser un llunàtic, una minoria d'un membre. Només les ments disciplinades poden veure la realitat, Winston. Creus que la realitat és una cosa objectiva, externa, que existeix per dret propi. També creus que la naturalesa de la realitat és evident per ella mateixa. Quan et persuadeixes a tu mateix de pensar que veus alguna cosa, assumeixes que tots els altres veuen la mateixa cosa que tu. Però, fes-me cas, Winston, aquesta realitat no és externa. La realitat existeix en la ment humana i enlloc més. No en la ment individual, que pot provocar errors i, en qualsevol cas, de seguida mor. Existeix en la ment del Partit, que és col·lectiva i immortal. Sigui el que sigui el que el Partit prengui per cert, és cert. No es pot veure la realitat si no és a través dels ulls del Partit. I aquest és el fet que tu has de tornar a aprendre.

Això demana un acte d'autodestrucció i un esforç de voluntat. Cal que t'humiliïs abans d'arribar a ser mentalment sa.

Va aturar-se un moment, com si volgués deixar-lo que captés bé tot el que li havia dit.

—Recordes —va continuar— que vas escriure al teu diari: «La llibertat és la llibertat de dir que dos i dos són quatre»?

—Sí —va respondre Winston.

O'Brien va aixecar la mà esquerra i va encarar-ne el dors cap a Winston amb el dit gros amagat i els altres quatre estirats.

—Quants dits tinc enlaire, Winston?

—Quatre.

—I si el Partit diu que no són quatre sinó cinc, aleshores, quants n'hi ha?

—Quatre.

El mot va acabar amb un crit sufocat de dolor. L'agulla del dial havia pujat fins a marcar el número cinquanta-cinc. Tot el cos de Winston rajava de suor. L'aire li esquinçava els pulmons i tornava a sortir amb profunds crits que no podia parar ni serrant les dents. O'Brien l'observava, amb els quatre dits encara estirats. Va fer recular la palanqueta. Aquesta vegada, el dolor només va disminuir una mica.

—Quants dits, Winston?

—Quatre.

L'agulla va pujar fins a seixanta.

—Quants dits, Winston?

—Quatre! Quatre! Què vols que et digui? Quatre!

L'agulla devia tornar a pujar, però no s'ho va mirar. La cara severa i pesant i els quatre dits li omplien tota la visió. Els dits eren drets davant seu com columnes, enormes, borrosos, com si vibressin, però continuaven sent quatre.

—Quants dits, Winston?

—Quatre! Para! Para! Com pots continuar? Quatre! Quatre!

—Quants dits, Winston?

—Cinc, cinc, cinc!

—No, Winston, així no val. Estàs mentint. Encara creus que són quatre. Quants dits, per favor?

—Quatre! Cinc! Quatre! El que vulguis! Però para! No em facis més mal!

De sobte, va trobar-se assegut amb el braç d'O'Brien envoltant-lo per l'espatlla. Devia haver perdut la consciència durant uns quants segons. Les cadenes que l'havien mantingut immòbil estaven desfetes. Tenia molt de fred, tremolava sense control, les dents li repicaven i les llàgrimes li rajaven galta avall. Per un moment va arrapar-se a O'Brien com un nen curiosament confortat per aquell braç tan fort que li envoltava les espatlles. Va fer-li la sensació que O'Brien era el seu protector, que el dolor era una cosa que venia de fora, d'algun altre origen i que ell l'en salvaria.

—Ets un deixeble lent, Winston —va dir O'Brien amablement.

—I què hi puc fer? —va ploriquejar—. Com em puc estalviar de veure el que tinc davant dels ulls? Dos i dos són quatre.

—De vegades, Winston. De vegades són cinc. De vegades són tres. De vegades són tots plegats alhora. Has d'intentar-ho amb més força. No és gens fàcil tornar a ser una persona sana mentalment.

Va fer jeure Winston al llit. Va tornar-li a estrènyer les cadenes a les extremitats, però el dolor havia disminuït i el tremolor s'havia acabat, només l'havien deixat feble i enfredorit. O'Brien va fer una indicació amb el cap a l'home de la bata blanca, que s'havia mantingut dret, immòbil durant tota la sessió. Aquest home va ajupir-se i va mirar de molt a prop els ulls de Winston, li va tastar el pols, va repenjar-li l'orella al pit, va repicar aquí i allà; aleshores va fer un cop de cap afirmatiu cap a O'Brien, el qual va dir:

—Una altra vegada.

El dolor va fluir lliurement pel cos de Winston. L'agulla va arribar fins a setanta, setanta-cinc. Aquesta vegada va tancar els ulls. Sabia que els dits encara hi eren. I que encara eren quatre. El més important era mantenir-se viu fins que l'espasme s'acabés. Va deixar d'adonar-se de si estava cridant o no. El dolor va tornar a disminuir. Va obrir els ulls. O'Brien havia fet retrocedir la palanqueta.

—Quants dits, Winston?

—Quatre. Bé, suposo que són quatre. Jo voldria veure'n cinc, si pogués. Intento de veure'n cinc.

—Què desitges, persuadir-me que n'estàs veient cinc o veure'n cinc de veritat?

—Veure'n cinc de veritat!

—Una altra vegada —va dir O'Brien.

Potser l'agulla va arribar fins a vuitanta o noranta. Winston ja només era conscient a intermitències de la raó per la qual patia tant de mal. Darrere les parpelles tancades amb força, un bosc de dits semblava bellugar-se en una mena de dansa, endins i enfora, desapareixent l'un darrere l'altre i tornant a aparèixer de nou. Va intentar de comptar-los, però no podia recordar per què. Només sabia que era impossible de comptar-los i que tot plegat es devia, més o menys, a una misteriosa identitat entre el cinc i el quatre. El dolor va desaparèixer de nou. Quan va obrir els ulls va ser per comprovar que encara estava veient el mateix. Dits innombrables, com arbres mòbils, encara desfilaven en totes direccions, encreuant-se i tornant-se a encreuar. Va tancar novament els ulls.

—Quants dits tinc enlaire, Winston?

—No ho sé. No ho sé. Em matareu, si hi torneu. Quatre, cinc, sis, amb tota sinceritat, no ho sé.

—Millor —va dir O'Brien.

Van punxar el braç de Winston amb una agulla. Gairebé a l'instant una escalfor benefactora i reconfortant va escampar-se arreu del seu cos. Ja havia mig oblidat el dolor. Va obrir els ulls i va mirar amunt, cap a O'Brien, amb gratitud. A la vista d'aquella cara, ferrenya i arrugada, tan lletja i alhora tan intel·ligent, va semblar-li que el cor se li regirava. Si hagués pogut, hauria estirat una mà i l'hauria posada a l'espatlla d'O'Brien. Mai no l'havia estimat tan fort com en aquell moment. I no només pel fet d'haver-li aturat el dolor. Li havia tornat l'antiga sensació que, en el fons, no importava si O'Brien era amic o enemic. O'Brien era una persona amb qui es podia parlar. Potser un no desitja tant que l'estimin com que el comprenguin. O'Brien l'havia torturat fins al límit de la bogeria, i al cap de molt poc, n'estava segur, l'enviaria a la mort. No hi havia diferència. D'alguna manera, allò era més profund que l'amistat, s'havien convertit en íntims, tot i que era impossible de dir amb simples paraules, en un lloc o altre, hi havia un indret on es podrien trobar i parlar. O'Brien l'observava des de dalt amb una expressió que suggeria que el mateix pensament li podia estar ballant pel cap. Quan va parlar, va fer-ho en un to de conversa normal.

—Saps on ets, Winston? —va dir.

—No. Suposo que al Ministeri de l'Amor.

—Saps quant de temps fa que ets aquí?

—No. Dies, setmanes, mesos... Em penso que mesos.

—I per què imagines que portem la gent en aquest lloc?

—Per fer-los confessar.

—No, aquesta no és la raó. Intenta-ho de nou.

—Per castigar-los.

—No! —va exclamar O'Brien. La veu li havia canviat força i la cara, de sobte, se li havia tornat més severa i alhora animada—. No! No només per extreure't una confessió ni per castigar-te. Vols que t'expliqui per què t'hem dut aquí? Per curar-te! Perquè tornis a ser una persona sana mentalment! Quan entendràs, Winston, que ningú que nosaltres portem fins aquí no se'n va de les nostres mans sense ser curat? No ens interessen gens aquests estúpids delictes que has comès. El Partit no està interessat en els fets externs: el que ens interessa de debò és el pensament. Nosaltres no destruïm, simplement, els nostres enemics: els transformem! Entens què vull dir, amb això?

S'havia abocat damunt Winston. La cara li semblava enorme per la proximitat, i odiosament lletja perquè l'estava veient des de sota. Encara més, estava plena d'una mena d'exaltació, d'una intensitat llunàtica. Un cop més, a Winston se li va encongir el cor. Si hagués estat possible, hauria retrocedit dins el llit. Intuïa que O'Brien estava a punt de tornar a moure el dial. I ara fins a límits de bogeria. Però en aquest moment, O'Brien va allunyar-se. Va fer una passa o dues amunt i avall. Aleshores va continuar amb menys vehemència:

—La primera cosa que has d'entendre és que en aquest lloc no hi ha martiris. Has llegit sobre les persecucions religioses del passat? A l'edat mitjana hi havia la Inquisició. Va ser un fracàs. Van implantar-la per eradicar l'heretgia i va acabar perpetuant-la. Per cada heretge cremat a la foguera, en sorgien mil de nous. I això per què? Doncs perquè la Inquisició matava els seus enemics públicament. I els matava mentre encara no s'havien penedit: de fet, els matava perquè eren persones sense penedir. Els homes morien perquè no volien abjurar de les seves veritables creences. Naturalment, tota la glòria se l'endua la víctima i tota la vergonya, l'inquisidor que l'acabava de cremar. Més tard, al segle XX, va haver-hi, tal com van anomenar se, els totalitarismes. Van ser els nazis alemanys i els comunistes russos. Els russos perseguien heretges més cruelment del que la Inquisició mai va arribar a fer. Es creien que havien après dels errors del passat; sabien, de tota manera, que no podien crear màrtirs. Abans, exposaven les seves víctimes a un judici públic, deixaven que elles mateixes destruïssin la pròpia dignitat. Els envilien per la tortura i l'aïllament fins a convertir-los en uns infeliços i menyspreables aduldors, capaços de confessar qualsevol cosa que els posessin a la boca, d'omplir-se ells mateixos d'insults,

d'escudar-se en la delació d'altres persones per protegir-se, d'implorar clemència. No gaires anys després, encara ha tornat a passar el mateix. Els morts s'han convertit en màrtirs i la seva degradació s'ha oblidat. Una vegada més, per què s'ha produït? En primer lloc perquè les confessions que han fet són falses i fruit de l'extorsió. Nosaltres no cometem equivocacions d'aquesta mena. Totes les confessions que es declaren aquí són certes. Fem que siguin certes. I per damunt de tot no permetem que els morts s'aixequin contra nosaltres. Cal que deixis d'imaginar que la posteritat et reivindicarà, Winston. La posteritat no sentirà a parlar mai de tu. Desapareixeràs del tot endut pel corrent de la història. Et convertirem en gas i t'abocarem a l'estratosfera. No en quedarà res, de tu, ni tan sols un nom en un registre, ni tan sols un record en un cervell humà. Quedaràs anihilat tant en el passat com en el futur. Mai no hauràs existit.

«Per què es prenen la molèstia de torturar-me?», pensava Winston amb una amargor momentània. O'Brien va aturar en sec les seves passes, com si Winston hagués pronunciat el seu pensament en veu alta. La seva cara ampla i lletja se li va acostar, observant-lo amb ulls empetitits.

—Estàs pensant —va dir—, que, si hem decidit de destruir-te del tot, no té la més mínima importància res d'allò que diguis o que facis. I que en aquest cas, per què ens prenem la molèstia d'interrogar-te abans? És el que estaves pensant, oi?

—Sí —va dir.

O'Brien va somriure lleugerament.

—Ets una imperfecció del disseny original, Winston. Ets una taca que hem de rentar. Que no t'ho explicava fa un moment, que som diferents dels perseguidors del passat? No ens acontentem amb una obediència negativa, ni tan sols amb la més abjecta de les submissions. Quan finalment et rendeixes a nosaltres, ha de ser per la teva pròpia voluntat. No destruïm pas l'heretge perquè es resisteixi a nosaltres. Mentre resisteix no el destruïm mai. El convertim, capturem el seu pensament més intern, el reformem. Li cremem tot el mal i totes les falses il·lusions. El portem de nou al nostre costat, però no en aparença sinó de debò, en cos i ànima. Abans de matar-lo, el convertim en un dels nostres. Per a nosaltres és intolerable que pugui existir enlloc del món un pensament erroni, per més secret i innocu que sigui. Fins i tot en l'instant de la mort no podem permetre cap desviació. En els vells temps, els heretges caminaven fins a la foguera encara com a heretges, proclamant la seva heretgia, gairebé exultants. Fins i tot la víctima de les purgues russes podia endur-se la rebel·lió tancada al crani mentre caminava pel passadís a l'espera de les bales. Nosaltres no, nosaltres fem perfecte el cervell abans de fer-lo volar a trossos. El principal manament del vell despotisme era «Vós no fareu». El dels totalitaris era «Vós fareu». El nostre manament és «Vós sou». Ningú que hàgim portat en aquest lloc s'aixeca mai contra nosaltres. Netegem tothom ben net. Fins i tot vam arribar a esquarterar la resistència d'aquells tres miserables traïdors que

creies innocents —Jones, Aaronson i Rutherford. Jo mateix vaig prendre part en els seus interrogatoris. Vaig veure com s'enfonsaven gradualment, com ploriquejaven, gemegaven, imploraven. I al final, ja no ho feien per la por o el dolor, sinó per sentiment de culpa. Quan vam acabar amb ells, només eren unes carcasses d'home. No havíem deixat res dintre seu tret de la tristor pel que havien fet i de l'amor pel Gran Germà. Va ser emocionant de veure com l'estimaven. Llavors van suplicar que els matéssim de seguida, per tal de poder morir amb la ment encara neta.

El to de veu li havia anat creixent fins a semblar somiador. L'exaltació, l'entusiasme llunàtic, encara se li mantenien al rostre. «No ho fa veure», pensava Winston, «no és gens hipòcrita; creu cadascun dels mots que diu». El que més l'oprimia era la consciència de la seva pròpia inferioritat intel·lectual. Observava aquella figura pesant però alhora agradable passejant d'una banda a l'altra, entrant i sortint del seu camp visual. O'Brien era un ésser més gran que ell en tots els aspectes. No hi havia cap idea que hagués tingut o que pogués tenir que O'Brien no l'hagués tinguda, examinada i rebutjada, ja molt de temps abans. La seva ment contenia la ment de Winston. Però llavors, com podia ser cert que O'Brien fos boig? Devia ser ell, Winston, qui era boig. O'Brien va aturar-se i va mirar-se'l des de dalt. La veu se li havia tornat severa una altra vegada.

—No t'imaginis que et salvaràs, Winston, per més que et rendeixis completament a nosaltres. No se salva ningú que s'hagi desviat una vegada. I fins i tot en el cas que triem de deixar-te viure fins a la fi dels teus dies naturals, ni així no et podràs escapar de nosaltres. El que t'està passant aquí és per a tota la vida, val més que ho entenguis per endavant. T'aixafarem fins a un punt del qual no es pot tornar enrere. De les coses que et passaran, mai no te'n recuperaràs encara que visquis mil anys. No seràs capaç mai més de tenir cap sentiment humà normal. Tot serà mort, dintre teu. Mai més seràs capaç d'estimar, de tenir amics, de tenir ganes de viure, o de somriure, de tenir curiositat, coratge o integritat. T'haurem buidat. Haurem pressionat fins a buidar-te i després t'omplirem de nosaltres mateixos.

Va aturar-se i va fer un senyal a l'home de la bata blanca. Winston va adonar-se que li posaven al clatell una peça grossa d'un dels aparells. O'Brien seia al costat del llit, per tant, tenia la cara gairebé al mateix nivell que la de Winston.

—Tres mil —va dir, tot parlant per damunt del cap de Winston a l'home de la bata blanca.

Van aplicar a les temples de Winston dos coixinets tous, que feien la sensació d'estar humits. Va sentir-se abatut. Estava a punt d'arribar el dolor, una classe nova de dolor. O'Brien va tranquil·litzar-lo amb la mà, gairebé amable.

—Aquesta vegada no et farà mal —va dir—. Mantingues els ulls fixos en els meus.

En aquell moment va haver-hi un esclat devastador, o el que semblava un esclat, tot i que no estava segur de si s'havia sentit cap soroll. Indubtablement, hi havia hagut un flaix enlluernador. Winston no estava ferit, només aclaparat. Tot i que estava gairebé estirat quan havia passat, tenia la curiosa sensació que l'havia rebut a l'esquena. Un cop terrible, indolor, que l'havia deixat aixafat. Dins del cap també li havia passat alguna cosa. Mentre intentava de tornar a enfocar la vista, va recordar qui era i on era, i va reconèixer la cara que estava contemplant la seva. Però en un lloc o altre hi havia un ampli espai de buidor, com si li haguessin extret un tros de cervell.

—No durarà gaire —va dir O'Brien—. Mira'm als ulls. Amb quin país Oceania està en guerra?

Winston va pensar-hi. Sabia què significava el mot «Oceania» i que ell mateix n'era un ciutadà. També va recordar Euràsia i Orientàsia; però qui estava en guerra amb qui, no ho sabia. De fet, ni tan sols no s'havia assabentat que hi hagués cap guerra.

—No me'n recordo.

—Oceania està en guerra amb Orientàsia. Te'n recordes, ara?

—Sí.

—Oceania sempre ha estat en guerra amb Orientàsia. Des del principi de la teva vida, des del principi del Partit, des del principi de la història, hi ha hagut sempre guerra, sempre la mateixa guerra. Te'n recordes?

—Sí.

—Fa onze anys, vas inventar un conte sobre tres homes condemnats a mort per traïció. Pretenies haver vist un tros de paper que demostrava que eren innocents. No ha existit cap tros de paper. Te'l vas inventar, i després t'ho vas anar creient cada vegada més. Ara mateix recordes el moment exacte en què te'l vas inventar. Ho recordes?

—Sí.

—Et vaig ensenyar la mà amb uns quants dits estirats. Vas veure-hi cinc dits. Te'n recordes?

—Sí.

O'Brien va aixecar els dits de la mà esquerra amb el gros amagat.

—Aquí hi ha cinc dits. En veus cinc, tu, també?

—Sí.

I els va veure, per un instant fugaç, abans que el decorat de la ment li tornés a canviar. Hi havia vist cinc dits, sense cap deformació. Seguidament tot va ser normal de nou. I l'antiga por, l'odi i la perplexitat van tornar. Però hi havia hagut un moment, no sabia quant havia durat, trenta segons, potser, de certesa lluminosa, quan cada nou suggeriment d'O'Brien havia omplert un espai de buidor i havia esdevingut veritat absoluta; quan dos i dos havien pogut ser tres o cinc segons hagués convingut. El moment ja s'havia esvaït abans que O'Brien abaixés la mà; però tot i no poder-lo reviure, el podia recordar, com quan recordem vívidament una experiència viscuda en un període remot de la vida, quan érem, en realitat, una altra persona.

—Ja ho veus —va dir O'Brien—. Ho fem possible d'una manera o altra.

—Sí —va dir Winston.

O'Brien va aixecar-se amb aire satisfet. A la seva esquerra, Winston va veure que l'home de la bata blanca petava una ampolleta i una xeringa en xuclava el contingut. O'Brien va girar-se cap a Winston amb un somriure. Gairebé amb les velles maneres, va recol·locar-se les ulleres al nas.

—Recordes que vas escriure al teu diari —va dir— que no importava si jo era amic o enemic, des del moment que, com a mínim, era una persona que et podia entendre i amb qui podries parlar? Tenies raó. M'agrada parlar amb tu. La teva ment m'atrau. S'assembla a la meua pròpia ment tret de quan tu estàs malalt. Abans que duguem la sessió fins al final, si vols, pots fer-me alguna pregunta.

—La que vulgui?

—La que vulguis. —Va veure que els ulls de Winston miraven cap al dial—. L'he apagat. Quina és la primera pregunta?

—Què heu fet amb Júlia? —va dir Winston. O'Brien va somriure de nou.

—Et va trair, Winston. Immediatament i sense reserves. Poques vegades havia vist algú tornar amb nosaltres tan ràpid. Si la veiéssis, difícilment la reconeixeries. Tot el seu esperit rebel, els seus enganys, la seva follia, el seu enteniment ple de brutícia, tot fora, reduït a cendres. Una conversió perfecta, un cas de manual.

—L'heu torturada?

O'Brien no la va respondre.

—Següent pregunta —va dir.

—Existeix el Gran Germà?

—És clar que existeix. El Partit existeix. El Gran Germà és l'encarnació del Partit.

—Però existeix sota la mateixa forma que jo?

—Tu no existeixes —va dir O'Brien.

Un cop més, el sentiment de desemparança va apoderar-se d'ell. Sabia, o podia imaginar, els arguments que provaven la seva inexistència, però eren arguments sense sentit, tan sols un joc de paraules. O és que la proposició «Tu no existeixes» contenia un absurd lògic? Però de què servia dir-ho? L'enteniment se li empetitia mentre pensava en els arguments incontestables i excèntrics amb què O'Brien el destruiria.

—Em penso que sí, que existeixo —va dir porugament—. Sóc conscient de la meua identitat. He nascut i moriré. Tinc braços i cames. Ocupo un punt particular en l'espai. No hi ha cap altre objecte sòlid que pugui ocupar el mateix punt al mateix temps. En aquest sentit, existeix el Gran Germà?

—No té gens d'importància. Existeix.

—I morirà alguna vegada?

—Evidentment que no. Com podria morir? Següent pregunta.

—Existeix la Fraternitat?

—Això, Winston, no ho sabràs mai. Si quan acabem amb tu, decidim deixar-te anar lliure i resulta que vius fins als noranta anys, fins i tot així, mai no sabràs si la resposta a la teva pregunta és que sí o que no. Mentre visquis serà un enigma sense resoldre per al teu enteniment.

Winston va quedar-se en silenci. El pit pujava i baixava una mica més de pressa. Encara no havia preguntat la primera de les preguntes que li havia vingut al cap. Havia d'aconseguir de fer-la, però era com si la llengua se li negués a pronunciar res. Hi havia unes restes de divertiment a la cara d'O'Brien. Fins i tot les ulleres semblaven comunicar una brillantor irònica. «Ho sap», va pensar Winston de sobte, «sap què estic a punt de preguntar-li!». Només pensar-ho, els mots van esclatar-li de cop:

—Què hi ha a l'habitació 101?

L'expressió del rostre d'O'Brien no va canviar. Va respondre amb subtil ironia:

—Ja ho saps, què hi ha, Winston. Tothom sap què hi ha a l'habitació 101.

Va aixecar un dit cap a l'home de la bata blanca. Era evident que la sessió arribava al final. Una agulla va introduir-se al braç de Winston. Va enfonsar-se en un son profund gairebé a l'instant.

III

—Hi ha tres etapes en la teva reintegració —va dir O'Brien—: l'aprendre, el comprendre i l'acceptar. Ara és el moment que entris a la segona etapa.

Com sempre, Winston jeia estirat d'esquena. Però ara li havien deixat les cadenes més fluixes. Encara el tenien agafat al llit però podia moure una mica els genolls, girar el cap a banda i banda i aixecar els braços des del colze. Havia aconseguit que el dial, a més, no li provoqués tant de terror: podia evitar-ne les descàrregues si era prou hàbil. O'Brien accionava la palanca només quan Winston demostrava estupidesa. De vegades aconseguien de fer tota una sessió sense usar les descàrregues. No podia recordar quantes sessions havien fet. Tot el procés semblava estendre's sobre un temps llarg, infinit, possiblement de setmanes. Els intervals entre sessions unes vegades podien ser de dies i d'altres de només una hora o dues.

—Sovint m'has preguntat —va dir O'Brien—, durant el temps que has estat jaient aquí, per què el Ministeri de l'Amor hauria d'invertir tant de temps i tantes preocupacions en tu. A més, quan eres lliure, ja t'estranyava molt el que, essencialment, era la mateixa qüestió. Podies captar els mecanismes de la societat on vivies, però no pas les motivacions importants. Te'n recordes, que escrives al teu diari «Comprenc el *com* però no comprenc el *perquè*»? Era quan pensaves en aquest «per què», que dubtaves sobre la teva salut mental. Has llegit el llibre, el llibre de Goldstein, o almenys, unes quantes parts. T'ha explicat res que no sabessis, ja?

—I tu, l'has llegit? —va dir Winston.

—Jo l'he escrit. És a dir, vaig col·laborar en la seva redacció. Cap llibre es produeix individualment, com ja saps.

—És veritat, el que s'hi diu?

—Com a descripció, sí. Però el programa que presenta per més endavant, amb l'acumulació secreta de coneixement, una expansió gradual de la il·lustració, i finalment, el més important, la rebel·lió dels proletaris i la caiguda del Partit, no té sentit. Tu mateix ja preveies que això era el que t'hi trobaries. Però no té gens de sentit. Els proletaris no es revoltaran mai, ni en mil anys ni en un milió. No poden. I no cal que te'n digui la raó perquè ja la saps. Si mai has acaronat somnis d'una insurrecció violenta, abandona'ls. No hi ha cap via que permeti fer caure el Partit. El govern del Partit és per sempre. Fes d'això el punt de partença de qualsevol pensament. —Va acostar-se al llit—. Per sempre! —va repetir—. I ara tornem a la qüestió del *com* i del *perquè*. Ja

comprends prou bé *com* el Partit es manté en el poder. Ara digues-me *perquè* ens hi aferrem. Som-hi, parla! —va afegir mentre Winston continuava en silenci.

Això no obstant, Winston va trigar a parlar uns quants moments. L'havia aixafat una forta sensació de cansament. La guspira d'entusiasme, boja i lleugera, havia tornat al rostre d'O'Brien. Sabia per endavant allò que Winston volia dir: que el Partit no buscava el poder pel poder mateix, sinó tan sols pel bé de la majoria. Que buscava el poder perquè les persones, enmig de la massa, eren criatures fràgils i covardes que no podien suportar la llibertat ni enfrontar-se amb la veritat. I que havien de ser governades i enganyades sistemàticament per d'altres més fortes que elles. Que l'única tria possible per a la humanitat es trobava entre la llibertat i la felicitat. I que la gran majoria de la humanitat triava la felicitat. Que el Partit era el guardià etern dels febles, una secta dedicada a fer el mal perquè pogués existir el bé i que sacrificava la pròpia felicitat per la dels altres. El més terrible, pensava Winston, la cosa més terrible, era que quan O'Brien va dir això, semblava creure-s'ho. L'hi podies veure a la cara. O'Brien ho sabia tot. Sabia mil vegades millor que Winston com era de debò el món, en quina degradació vivien la majoria d'éssers humans i per mitjà de quines mentides i barbaritats el Partit els mantenia d'aquesta manera. Ho havia entès tot, ho havia sospesat tot i, tanmateix, li era igual. Tot es justificava pels objectius finals. «Què pots fer», pensava Winston, «contra un llunàtic que és més intel·ligent que tu, que dóna als teus arguments l'oportunitat de ser escoltats imparcialment i després, simplement, persisteix en la seva bogeria?».

—Ens governeu per al nostre propi bé —va dir feblement—. Creieu que els éssers humans no estan a punt per governar-se tots sols, i per tant...

Gairebé va cridar només posar-se a parlar. Una punxada de dolor li havia travessat el cos. O'Brien havia empès la palanqueta del dial fins a trenta-cinc.

—Ha estat una estupidesa, Winston, una estupidesa! —va dir—. Hauries de saber que no pots dir coses així!

Va fer recular la palanca i va continuar:

—Ara et diré la resposta a la meva pregunta. És aquesta. El Partit busca el poder només en benefici propi. No ens interessa el bé dels altres, només ens interessa el poder. Ni riqueses ni luxes ni llarga vida ni felicitat: només el poder, el poder pur. I què significa el poder pur ho entendràs tot seguit. Som diferents de totes les oligarquies del passat perquè nosaltres sabem què estem fent. Tots els altres, fins i tot els qui s'assemblaven a nosaltres, eren covards i hipòcrites. Els nazis alemanys i els comunistes russos van acostar-se molt a nosaltres en els mètodes, però mai no van tenir prou coratge per reconèixer les seves motivacions. Pretenien, potser fins i tot creien, que s'havien apropiat del poder involuntàriament i per un temps limitat. I que tot just a la

cantonada hi havia un paradís on els éssers humans serien lliures i iguals. Nosaltres no som així. Sabem que ningú no arreplega el poder amb la intenció d'abandonar-lo. El poder no és el mitjà, és el fi. No s'estableix una dictadura amb la intenció de salvaguardar la revolució: es fa una revolució amb la intenció d'establir la dictadura. L'objecte de la persecució és la mateixa persecució. L'objecte de la tortura és la mateixa tortura. L'objecte del poder és el mateix poder. Comences a entendre'm, ara?

Winston estava impressionat, tant com ho havia estat abans, per la cara fatigada d'O'Brien. Era forta, carnosa i brutal, plena d'intel·ligència i amb una mena de passió continguda davant la qual se sentia deseparat; però se'l veia cansat. Feia ulleres, la pell dels pòmuls se li arrugava. O'Brien va decantar-se damunt seu, acostant-li deliberadament el seu rostre fatigat.

—Penses —va dir— que tinc una cara envellida i cansada. Penses que t'estic parlant del poder i ni tan sols no sóc capaç de prevenir la decadència del meu propi cos. No pots entendre, Winston, que l'individu és només una cèl·lula? La fatiga de la cèl·lula implica el vigor de l'organisme. O és que et mors, quan et talles les ungles?

Va girar-se i va allunyar-se del llit. Va començar a passejar amunt i avall una altra vegada, amb una mà a la butxaca.

—Som els capellans del poder —va dir—. Déu és poder. Però ara per ara, el poder, pel que fa a tu, és tan sols una paraula. Ja és hora que en treguis alguna idea, d'allò que significa el poder. El primer que has de tenir en compte és que el poder és col·lectiu. L'individu només té poder mentre deixa de ser un individu. Ja coneixes l'eslògan del Partit: «La llibertat és esclavatge». Se t'ha ocorregut mai que és reversible? «L'esclavatge és llibertat». Tot sol, lliure, l'ésser humà sempre és derrotat. Ha de ser així perquè el destí de totes les persones és la mort, la qual és el més gran dels fracassos. Però si podem assumir una submissió completa i absoluta, si podem escapar de la pròpia identitat, si ens podem fondre amb el Partit, aleshores *som* el Partit i per tant som totpoderosos i immortals. La segona cosa que has de tenir en compte és que el poder implica poder damunt d'éssers humans. Damunt dels cossos, però també damunt de tot, damunt les ments. El poder damunt la matèria, la realitat exterior, si vols dir-ho així, no és important. Ara per ara, el nostre control sobre la matèria ja és total.

Per un moment, Winston va oblidar-se del dial. Va fer un violent esforç per aixecar-se i seure, però només va aconseguir de retorçar el cos dolorosament.

—Però com podeu controlar la matèria? —va esclatar—. Encara no controleu el clima, ni la llei de la gravetat. I a més hi ha malalties, dolor, mort...

O'Brien va fer-lo callar amb un moviment de la mà.

—Controlem la matèria perquè controlem la ment. La realitat és dins del cap. Ja ho aprendràs a poc a poc, Winston. No hi ha res que no puguem fer. Invisibilitat, levitació, tot. Si volgués, podria flotar damunt el terra d'aquesta cambra com una bombolla de sabó. Però no ho vull perquè el Partit no ho vol. Cal que et deslliuris d'aquestes idees sobre les lleis de la natura, pròpies del segle XIX. Nosaltres fem les lleis de la natura.

—No pot ser! No sou ni tan sols els amos del planeta! Què me'n dius, d'Euràsia i Orientàsia? Encara no les heu conquerides.

—No té importància. Les conquerirem quan ens convingui. I si no ho fem, quina diferència hi ha? Les expulsem de l'existència. Oceania és tot el món.

—Però el mateix món és només un pessiguet de pols. I l'home és petit i deseparat. Quant de temps fa que existeix? Durant milions d'anys, la terra estava deshabitada.

—És una ximpleria. La terra és tan vella com nosaltres, ni una mica més. Com podria ser més vella? Res no existeix si no és gràcies a la consciència humana.

—Però les pedres són plenes d'animals extingits, mamuts, mastodonts, rèptils enormes que vivien aquí molt abans que se sentís parlar de l'home.

—Que els has vist mai, aquests ossos, Winston? És evident que no. Van inventar-se'ls els biòlegs del segle XIX. Abans de l'home no hi havia res. Després de l'home, si és que arriba mai a un final, no hi haurà res. Fora de l'home hi ha el no-res.

—Però hi ha tot l'univers, allà fora. Mira els estels! N'hi ha que són a un milió d'anys llum de distància. Són fora del nostre abast per sempre.

—Què són els estels, Winston? —va dir O'Brien, tot indiferent—. Són puntets de foc a pocs quilòmetres de distància. Podríem arribar-hi si volguéssim. O tapar-los i ja no es veurien. La terra és el centre de l'univers. El sol i els estels giren al seu voltant.

Winston va fer un altre moviment convulsiu. Aquest cop, però, no va dir res. O'Brien va continuar com si respongués una objecció plantejada en veu alta:

—Per a determinats objectius, no cal dir-ho, això no és cert. Quan naveguem per l'oceà o quan fem la predicció d'un eclipsi, sovint trobem convenient d'assumir que la terra gira al voltant del sol i que els estels són lluny, a milions i milions de quilòmetres. I què? Potser suposes que és fora del nostre abast, de crear un sistema astronòmic dual? Els estels poden ser prop o lluny, d'acord amb les nostres necessitats. O és que

creus que els nostres matemàtics no seran prou hàbils per fer-ho? No recordes el pensardoble?

Winston va encongir-se al llit. Digués el que digués, la veloç resposta li queia al damunt com una fuetada. I encara que sabés —*que sabés*— que ell tenia raó. La creença que res no existeix fora de la pròpia ment, per força ha d'haver-hi una manera de demostrar que és falsa. Que no feia temps que s'havia desemmascarat, aquesta fal·làcia? Fins i tot hi havia un nom que ho designava, però l'havia oblidat. Un lleuger somriure va contraure la boca d'O'Brien mentre l'observava.

—T'he dit, Winston —va dir—, que la metafísica no és el teu fort. La paraula que intentes trobar és «solipsisme». Però estàs equivocat. No és cap solipsisme, això. Solipsisme col·lectiu, seria, si de cas. Però, de fet, és una altra cosa, és el contrari. Tot és una digressió —va afegir en un to diferent—. El poder real, el poder pel qual hem de lluitar nit i dia, no és un poder sobre coses, sinó sobre persones. —Va aturar-se i de nou va assumir per un moment l'aire de professor universitari interrogant un deixeble prometedor—: Com pot refermar un home el poder sobre un altre?

Winston va rumiar.

—Fent-lo patir —va dir.

—Exactament. Fent-lo patir. Amb l'obediència no n'hi ha prou. Mentre no pateixi, com pots estar segur que està obeint la teva voluntat i no pas la seva? El poder existeix infligint dolor i humiliació. El poder existeix esmicolant les ments humanes i posant els trossets junts una altra vegada perquè formin formes noves segons la nostra voluntat. Comences a veure quina mena de món estem creant? És el contrari exacte de les utopies hedonístiques i estúpides que van imaginar els antics reformadors; és un món de por, traïció i turment; un món d'aixafar i ser aixafat, un món que, com més es refini, serà no pas menys, sinó més despietat. En el nostre món, el progrés serà un progrés cap a l'augment de dolor. Les velles civilitzacions proclamaven que s'havien fundat sobre l'amor i la justícia. La nostra es fonamenta en l'odi. En el nostre món no hi ha emocions tret de la por, la ràbia, el triomf i l'automenyspreu. I destruïrem qualsevol cosa fora d'això. Qualsevol cosa. Ja estem trencant els hàbits mentals que sobreviuen des d'abans de la Revolució. Hem tallat la connexió entre els fills i els seus pares, entre home i home, i entre home i dona. Ja ningú no gosa refiar-se de l'esposa, d'un fill o d'un amic. Però és que en el futur no hi haurà esposes ni amics. Les criatures es prendran a les mares tan bon punt neixin, tal com agafem els ous d'una gallina. L'instint sexual s'eradica. La procreació serà una formalitat anual semblant a la de renovar la cartilla de racionament. Abolirem l'orgasme. Els nostres neuròlegs ja hi estan treballant. No hi haurà lleialtat, tret de la lleialtat al Partit. No hi haurà amor, tret de l'amor pel Gran Germà. No hi haurà més riures, tret del riure pel triomf després de la desfeta enemiga. No hi haurà art, ni literatura, ni ciència. Quan siguem omnipotents, ja no ens caldrà pas la

ciència. No hi haurà distinció entre bellesa i lletjor. No hi haurà curiositat ni alegria davant el curs de la vida. Tots els plaers que rivalitzin amb nosaltres seran destruïts. Però sempre, no ho oblidis, Winston, sempre hi haurà l'embriaguesa del poder, que augmentarà constantment, que cada cop serà més subtil. Sempre, en tot moment, hi haurà l'emoció per la victòria, la sensació d'aixafar un enemic deseparat. Si vols una imatge del futur, imagina per sempre més una bota trepitjant un rostre humà...

Va callar com si esperés que Winston parlés. Però ell havia triat una altra vegada d'encongir-se a la llitera. No podia dir res. Li semblava que el cor se li havia glaçat. O'Brien va continuar:

—I recorda que això és per sempre. La cara sempre hi serà per tal que algú la trepitgi. L'heretge, l'enemic de la societat, sempre existirà. És per això que ha de ser derrotat i humiliat cada vegada. Tot el que has experimentat d'ençà que has caigut a les nostres mans, tot, continuarà i encara serà pitjor. L'espionatge, les traïcions, les detencions, les tortures, les execucions, les desaparicions, no s'aturaran mai. Serà un món de terror i al mateix temps serà un món triomfal. Com més poderós serà el Partit, menys tolerant es mostrarà. Com més feble serà l'oposició, més fort serà el despotisme. Goldstein i les seves heretgies viuran per sempre. Cada dia, a cada instant, les derrotarem, les desacreditarem, les ridiculitzarem, i hi escopirem al damunt. I tot i amb això, encara sobreviuran. Aquest drama que he estat representant amb tu durant set anys es representarà més i més vegades, generació rere generació, sempre en formes cada cop més subtils. Sempre tindrem un heretge, aquí, a la nostra mercè, cridant de dolor, destrossat, menyspreable. I a la fi, totalment penedit, salvat d'ell mateix, arrossegant-se als nostres peus per pròpia voluntat. Aquest és el món que estem preparant, Winston. Un món de victòria rere victòria, de triomf rere triomf: una pressió sense fi, una pressió —*pressió*— sobre el nervi del poder. Estàs començant a adonar-te, ja ho veig, de com serà aquest món. Però a la fi faràs molt més que comprendre'l. L'acceptaràs, li donaràs la benvinguda i acabaràs formant-ne part.

Winston s'havia recuperat prou per parlar.

—No podreu! —va fer feblement.

—Què vols dir amb aquesta observació, Winston?

—No podeu crear un món com el que acabes de descriure. És un somni. És impossible.

—Per què?

—És impossible fundar una civilització sobre la por, l'odi i la crueltat. No es pot resistir.

—Per què no?

—Perquè no tindria vitalitat. Es desintegraria. Se suïcidaria.

—Ximpleries. Encara tens la impressió que l'odi desgasta més que l'amor. Per què hauria de ser així? I si ho fos, quina diferència hi hauria? Suposa que triem de desgastar-nos més ràpid. Suposa que accelerem el tempo de la vida humana fins al punt que les persones siguin velles als trenta anys. Així i tot, quina diferència hi hauria? No pots entendre que la mort de l'individu no és la mort? El Partit és immortal.

Com de costum, la veu havia deixat Winston abatut i desemparat. Encara més, tenia pànic de pensar que si persistia en el desacord amb O'Brien, tornaria a fer funcionar el dial. I tot i amb això, no es podia mantenir en silenci. Feblement, sense arguments, sense res que li servís de suport tret de l'horror inarticulat a allò que O'Brien li havia explicat, va tornar a l'atac.

—No ho sé. No m'importa. D'alguna manera, tot plegat fallarà. Alguna cosa us derrotarà. La vida us derrotarà.

—Controlem la vida, Winston, i a tots els nivells. Imagines que hi ha una cosa anomenada natura humana que se sentirà ultratjada pel que farem i que es tornarà contra nosaltres. Però és que som nosaltres, que hem creat la natura humana. Les persones són infinitament mal·leables. O és que potser has tornat a la teva vella idea que els proletaris o els esclaus s'aixecaran i ens faran fora? Treu-t'ho del cap. Estan desemparats, com els animals. La humanitat és el Partit. La resta és fora i és irrellevant.

—No m'importa. Al final us guanyaran. Més tard o més d'hora us veuran tal com sou i aleshores us faran a trossos.

—Que veus cap evidència que això estigui passant? O cap raó perquè passi?

—No. Però ho crec. Sé que caureu. Hi ha alguna cosa a l'univers, no ho sé, algun esperit, algun principi, que mai no podreu transgredir.

—Creus en Déu, Winston?

—No.

—Aleshores quin és, aquest principi que temps a venir ens derrotarà?

—No ho sé. L'esperit de l'home.

—I tu, que et consideres un home?

—Sí.

—Doncs si ho ets, Winston, ets l'últim. Els de la teva mena s'han extingit i nosaltres en som els hereus. Que no ho entens, que estàs sol? Ets fora de la història, ets un no-existent. —Va canviar d'actitud i va dir en un to més dur—: Amb les nostres mentides i la nostra crueltat, et consideres moralment superior a nosaltres, oi?

—Sí, em considero superior.

O'Brien no va dir res. Hi havia dues veus més parlant. Winston de seguida va reconèixer que una de les veus era la seva. Era un enregistrament de la conversa que havia tingut amb O'Brien aquell vespre en què va enrolar-se a la Fraternitat. Se sentia prometent-li de mentir, de robar, de falsificar, d'assassinar, d'encoratjar el consum de drogues i la prostitució, d'escampar malalties venèries, de llençar vidriol a la cara d'un nen... O'Brien feia petits gestos d'impaciència, com si volgués dir que aquella demostració amb prou feines valia la pena. Aleshores va girar un botó i les veus van parar.

—Aixeca't del llit —va dir.

Les cadenes s'havien deixat anar totes soles. Winston va baixar del llit i va quedar-se dret. Tenia problemes d'equilibri.

—Ets l'últim home —va dir O'Brien—. Ets el guardià de l'esperit humà. Ara et veuràs tal com ets. Treu-te la roba.

Winston va desfer el cap de cordill que li mantenia agafada la granota. La cremallera, l'hi havien arrencada de seguida, ja feia molts dies. No podia recordar si alguna vegada, des de la seva detenció, s'havia tret tota la roba d'un cop. Sota la granota, tenia el cos cobert amb uns parracs grogosos i bruts, que tot just permetien de reconèixer-hi les restes de la roba interior. Mentre ho feia lliscar tot cap a terra, va veure que hi havia un mirall de tres peces a la banda més llunyana de l'habitació. S'hi va acostar i va aturar-se en sec. Un crit involuntari va brollar-li de dins.

—Som-hi —va dir O'Brien—. Col·loca't ben dret entre els cossos del mirall. Així et veuràs millor de costat.

Winston s'havia aturat perquè s'havia horroritzat. Una criatura esquelètica, de color gris i encorbada, caminava cap a ell. La seva aparença actual era terrorífica, i no merament pel fet de saber que es tractava d'ell. Va acostar-se al mirall. La cara de la criatura, a causa del seu caminar ajupit, semblava sortida enfora. Era una cara desesperada, de presidiari, amb un front protuberant que s'allargava entre una clepsa pelada, un nas ganxut, uns pòmuls que semblaven magolats i uns ulls ferotges i a l'aguait. Tenia les galtes cosides de cicatrius i la boca d'un aspecte abatut. Certament, era la seva cara, però li semblava que havia canviat molt més del que ell havia canviat per dins. Les emocions que registrava eren diferents de les que sentia. S'havia quedat mig calb. Al primer moment, va pensar que ell mateix s'havia tornat gris, també,

però era només la pell del cap, que era grisa. Tret de les mans i un petit cercle a la cara, tot el cos era cobert d'una vella i resseca crosta grisa de brutícia. Aquí i allà, sota la brutícia, hi havia les marques vermelles de les ferides, i prop del turmell, l'úlcera varicosa era un bony inflammat amb penjolls de pell desprenent-se'n. Però el més veritablement horrorós era la magror del seu cos. La caixa toràctica era tan estreta com la d'un esquelet. Les cames se li havien encongit tant que els genolls eren més gruixuts que les cuixes. Ara veia a què es referia O'Brien quan li havia dit de mirar-se els costats. La corba de la columna vertebral era esfereïdora. Les espatlles, magres, s'avançaven i provocaven que el pit se li enfonsés, com si tingués una cavitat, i el coll, de tan prim, semblava retorçar-se sota el pes del cap. Més o menys, hauria dit que era el cos d'un home de seixanta anys, que patia una malaltia maligna.

—Algun cop has pensat —va dir O'Brien— que la meua cara, una cara d'un membre del Partit Interior, sembla envellida i desgastada. Què en penses, de la teua?

Va agafar l'espatlla de Winston i li va fer donar la volta fins a tenir-lo davant.

—Fixa't en quines condicions et trobes! —va dir—. Fixa't en tota aquesta porqueria escampada pel cos. Fixa't en la brutícia entre els dits dels peus. Fixa't en aquesta úlcera fastigosa que tens a la cama. Saps que puts com un boc? Probablement ja ni te n'adones. Fixa't com t'has aprimat. Ho veus? Et puc tancar els meus dits índex i polze entorn del bíceps. Et podria petar el coll com una pastanaga. Saps que d'ençà que ets a les nostres mans has perdut vint-i-cinc quilos? Fins i tot estàs perdent cabell a grapats. Mira! —va estirar-li els cabells i va endur-se'n un manyoc—. Obre la boca! Nou, deu, onze dents perdudes. Quantes en tenies, abans de venir amb nosaltres? I les poques que et queden t'estan a punt de caure! Mira ara!

Va agafar-li una de les dents que li quedaven, una del davant, amb el seu fort dit gros i l'índex. Una fiblada de dolor va travessar la mandíbula de Winston. O'Brien havia arrencat la dent de soca-rel. Va llençar-la a l'altre costat de l'habitació.

—T'estàs podrint —va dir—. Estàs caient a trossos. Què ets? Un sac de merda. Ara gira't i torna a mirar-te al mirall. Veus això que t'observa? Això és l'últim home. Si ets humà, la humanitat és això. Ara torna a posar-te la roba.

Winston va començar a vestir-se amb moviments lents i rígids. Semblava que fins ara no s'havia adonat de com estava de prim i de feble. Només un pensament li ocupava el cap: que devia dur en aquell lloc molt més temps del que imaginava. Aleshores, de sobte, en veure els miserables parracs escampats al seu voltant, li va sobrevenir un gran sentiment de llàstima pel seu cos destrossat. Abans de saber què estava fent, va deixar-se caure en un tamboret que hi havia al costat del llit i va esclatar a plorar. Era conscient de la seva lletjor, de la seva baixesa; era

un grapat d'ossos embolicats amb parracs fastigosos que seia i ploriquejava sota aquella claror blanca i enlluernadora: i tot i amb això, no es podia contenir. O'Brien va col·locar-li la mà a l'espatlla, gairebé amablement.

—No durarà per sempre —va dir—. Te'n pots escapar sempre que vulguis. Tot depèn de tu.

—De mi? Ets tu, qui ho ha fet! —va gemegar Winston—. Ets tu, qui m'ha reduït a aquest estat!

—No, Winston, t'hi has reduït tu, tot sol. És el que vas acceptar quan et vas aixecar contra el Partit. Tot estava contingut en aquella acció inicial. No ha passat res que no poguessis preveure. —Va aturar-se un moment i va continuar—: T'hem apallissat, Winston. T'hem trencat. Ja has vist què sembla el teu cos. I la teva ment es troba igual. No crec que hi pugui quedar gaire orgull, dintre teu. T'hem clavat cops de peu, t'hem fuetejat i t'hem insultat; has xisclat de dolor, has rodolat per terra sobre el teu propi vòmit i la teva sang. Has implorat clemència, has traït tothom i totes les coses. Pots pensar en una sola degradació que no hakis patit?

Winston va parar de ploriquejar tot i que les llàgrimes encara li rajaven dels ulls. Va alçar la vista cap a O'Brien.

—No he traït Júlia —va dir.

O'Brien va observar-lo pensorosament.

—No —va dir—, no, és del tot correcte. No has traït Júlia.

El cor de Winston va omplir-se de nou d'aquella peculiar reverència per O'Brien que semblava que res no pogués destruir. Que intel·ligent, pensava, que intel·ligent! Mai no deixava de comprendre tot el que se li deia. Qualsevol altre sobre la terra hauria respost ràpidament que sí, que havia traït Júlia. Perquè, què hi havia, que no li haguessin arrencat sota tortura? Els havia dit tot el que sabia d'ella, els seus hàbits, el seu caràcter, la seva vida passada; havia confessat fins al més trivial dels detalls, tot el que havia passat durant les seves trobades, tot el que ell li havia dit a ella i tot el que ella li havia dit a ell, els seus àpats amb menjar del mercat negre, les seves fornicacions, els seus imprecisos complots contra el Partit, en fi, tot. Però fins i tot així, en el sentit en què ell entenia la paraula, creia que no havia traït Júlia. Havia continuat estimant-la, el seu sentiment cap a ella s'havia mantingut igual. O'Brien s'havia adonat del que volia dir sense necessitat d'explicacions.

—Digues —va dir—. Quant trigaran a matar-me?

—Podria ser que molt de temps —va dir O'Brien—. Ets un cas difícil. Però no en perdis l'esperança. Tard o d'hora, tothom es cura. Un cop curat, et matarem.

IV

Estava molt millor. S'engreixava i recuperava les forces dia rere dia, si és que era apropiat parlar de dies.

La llum blanca i el bronzit eren els mateixos de sempre, però la cel·la era una mica més confortable que les altres on havia estat. A la llitera hi havia un coixí i un matalàs, i un tamboret per seure.

L'havien banyat i li permetien rentar-se prou sovint en una palangana de llauna. Fins i tot el proveïen d'aigua calenta per rentar-se. Li havien donat roba interior nova i una granota neta. També li havien embenat l'úlcer varicosa després d'untar-la amb un ungüent calmant. I li havien extret les dents que li quedaven i li havien donat una dentadura postissa.

Devien haver passat setmanes o mesos. Ara ja hauria estat possible de tornar a comptar el pas del temps —si és que hagués sentit gens d'interès per fer-ho— des del moment que l'alimentaven seguint uns intervals aparentment regulars. Va jutjar que menjava tres vegades cada vint-i-quatre hores. De tant en tant, li venien ganes d'imaginar-se si ho feia de dia o de nit. El menjar era sorprenentment bo, amb carn cada tres àpats. Una vegada, fins i tot van donar-li un paquet de cigarrets. No tenia llumins, però el guàrdia que no parlava mai, el que li portava el menjar, ja li donaria foc. La primera vegada que va intentar fumar, va vomitar d'angúnia, però va perseverar, feia allargar el paquet força temps a base de fumar només mig cigarret després de cada àpat.

Li havien donat una pissarra blanca amb un tros de guix lligat a un cantó. Al principi no va fer-ne cap ús. Fins i tot despert, era una persona completament ensopida. Sovint jeia des d'un àpat fins al següent, sense bellugar-se, de vegades dormint, de vegades endinsat en unes vagues imaginacions en què era molt més problemàtic obrir els ulls. Feia temps que estava acostumat a dormir amb aquella claror tan forta damunt la cara. Semblava que li era ben igual, però els somnis esdevenien més coherents. Durant tot aquest temps somiava moltíssim, i sempre eren somnis feliços. Era al País Daurat, o en un lloc, assegut, entre ruïnes enormes, glorioses i plenes de sol, amb la seva mare, amb Júlia, amb O'Brien, sense fer res, simplement seient al sol, parlant de coses pacífiques. Els pensaments que tenia quan estava despert anaven més aviat sobre allò que havia somiat. Semblava haver perdut l'energia de l'esforç intel·lectual, ara que l'estímul del dolor havia desaparegut. No se sentia avorrit ni tampoc no tenia cap desig de conversar o de distreure's. Simplement volia estar sol i que no l'apallissessin ni l'interroguessin. En tenia prou amb menjar i anar net. Amb això es considerava satisfet del tot.

De mica en mica va començar a passar menys temps dormint, però encara no sentia l'impuls d'aixecar-se del llit. Tot el que el preocupava era jeure en calma i sentir que la força anava tornant-li al cos. Volia passar-se els dits per aquí i per allà, intentant d'assegurar-se que el fet que els seus músculs s'arrodonissin i que la pell li tibés més no era cap il·lusió. A la fi, després de molts dubtes, es va convèncer que realment s'estava engreixant; definitivament, ara tenia les cuixes més gruixudes que els genolls. Després d'això, sense gaires ganes al principi, va començar a fer exercicis gimnàstics amb regularitat. Va arribar a caminar fins a tres quilòmetres seguits, mesurats a base de comptar les passes que feia per la cel·la. Les espatlles corbades se li van començar a redreçar. Va provar amb exercicis més elaborats i es va quedar sorprès i humiliat de descobrir quantes coses no podia fer. Tret de passejar, pràcticament no podia fer res més. No podia ni tan sols aixecar el tamboret estirant el braç ni tampoc quedar-se dret sobre una cama sense perdre l'equilibri. Assegut sobre els talons amb les cames flexionades, va adonar-se que, amb un mal terrible a les cuixes i les cames, amb prou feines aconseguia de tornar a posar-se dret. Jeia tot pla sobre el ventre i intentava d'aixecar el cos amb flexions de braços. Era impossible, no podia aixecar-se ni un centímetre. Però després d'uns quants dies, d'uns quants àpats, fins i tot aquesta proesa, va aconseguir. I va arribar un moment en què va poder fer sis flexions seguides. De fet, va començar a sentir-se orgullós del seu cos. I, a intermitències, acaritava la il·lusió que la cara també li estava tornant a l'estat normal. Només quan eventualment es posava la mà al cap sense cabells recordava la cara plena de cicatrius i deformada que hi havia quan s'havia mirat al mirall.

Se li va anar activant l'enteniment. Seia al llit de fusta, amb l'esquena contra la paret i la pissarra als genolls, dedicat a treballar d'una manera deliberada en la tasca de reeducar-se.

Havia capitulat, hi estava d'acord. En realitat, tal com ara ho veia, ja havia estat a punt de capitular molt de temps abans de prendre la decisió. Des del moment d'entrar al Ministeri de l'Amor, fins i tot durant aquells minuts en què ell i Júlia havien estat drets, deseparats, mentre la veu d'acer de la telepantalla els ordenava què havien de fer, s'havia adonat de la frivolitat, de la futilitat del seu intent de col·locar-se contra el poder del Partit. Ara sabia que la Policia del Pensament l'havia estat vigilant durant set anys com un escarabat sota una lent d'augment. No hi havia cap acció física, cap paraula dita en veu alta de la qual ells no s'haguessin assabentat, cap seqüència del seu pensament que ells no haguessin estat capaços de deduir. Fins i tot havien tornat a col·locar amb molt de compte la volva de pols blanquinosa de la tapa del seu diari. Li havien fet sentir enregistraments de so sobre ell, li havien ensenyat fotografies... N'hi havia que eren de Júlia i ell. Sí, fins i tot... No podia lluitar més contra el Partit. A més, el Partit tenia raó. Havia de ser així: com podia equivocar-se un cervell immortal i col·lectiu? Amb quina referència externa podies comprovar els seus judicis? La sanitat

mental era estadística. Era una mera qüestió d'aprendre a pensar el que ells pensaven. Només...

El guix se li va fer gruixut i pesant a la mà. Però va començar a escriure els pensaments que li acudien al cap. Primer de tot va escriure amb majúscules grosses i irregulars:

LA LLIBERTAT ÉS ESCLAVATGE

Després, gairebé sense parar, va escriure a sota:

DOS I DOS FAN CINC

Però aleshores va agafar-li una mena de desorientació. El cap, com si tingués por d'alguna cosa, semblava incapaç de concentrar-se. Era conscient que sabia què havia d'escriure tot seguit, però momentàniament, no se'n recordava. Li va tornar a la memòria només a còpia de pensar ben a consciència què devia ser, no pas espontàniament:

DÉU ÉS PODER

Ho acceptava tot. El passat era alterable. El passat mai no s'havia alterat. Oceania estava en guerra amb Orientàsia. Oceania havia estat sempre en guerra amb Orientàsia. Jones, Aaronson i Rutherford eren culpables dels delictes de què se'ls havia acusat. No havia vist mai la fotografia que en desmentia la culpabilitat. Mai no havia existit, se l'havia inventada. Recordava que havia recordat coses contràries, però es tractava de falsos records, producte de l'autoengany. Que fàcil que era tot! Només calia rendir-se i tota la resta anava darrere. Era com nedar contra el corrent, que se t'enduu endarrere per més fort que lluitis, i llavors, tot d'una, decideixes girar-te i nedar a favor del corrent en comptes d'oposar-t'hi. Res no ha canviat tret de la teva actitud: el que estava predestinat succeeix igualment. Gairebé no sabia per què, una vegada, havia arribat a rebel·lar-se. Tot era fàcil, tret de...

Qualsevol cosa podia ser veritat. Les anomenades lleis de la natura eren ximpleries. La llei de la gravetat era una ximpleria. O'Brien havia dit: «Si jo volgués, podria flotar per damunt el terra com una bombolla de sabó». Winston va posar-se a rumiar-ho: «Si ell *pensa* que flota damunt el terra i, simultàniament, jo *penso* que estic veient com ho fa, aleshores, aquest fet està succeint *de debò* ». De sobte, com la part més alta d'unes desferres submergides que apareixen en la superfície de l'aigua, un pensament li va esclatar al cap: «No, allò no estaria pas passant, ho estaria imaginant, seria una al·lucinació». Va empènyer fora aquest pensament a l'instant. La fal·làcia era òbvia. Pressuposava que en un lloc o altre, fora d'un mateix, hi ha un lloc «real» on passen coses «reals». Però com devia ser, un món així? Quin coneixement tenim de res, si no és gràcies al nostre enteniment? Tot el que succeeix ho tenim al cap. I qualsevol cosa que succeeixi a tots els caps succeeix de veritat.

No havia tingut gens de dificultat per treure fora aquella fal·làcia i no perillava de sucumbir-hi. S'adonava, això no obstant, que mai no se li hauria hagut d'ocórrer. L'enteniment hauria de desenvolupar-li una mena de cortina opaca que aparegués cada vegada que se li presentés un pensament perillós. El procés hauria de ser automàtic, instintiu. «Crimparar», en deien en novaparla.

Es va preparar per exercitar-se en el crimparar. Es plantejava proposicions com ara «El Partit diu que la terra és plana» o «El Partit diu que el gel és més pesat que l'aigua». Llavors s'entrenava a no veure o a no comprendre els arguments que contradeien aquestes proposicions. No era gens fàcil. Demanava una gran força de raonament i d'improvisació. Els problemes d'aritmètica que sorgien, per exemple, a l'hora de plantejar que dos i dos feien cinc excedien la seva capacitat intel·lectual. També necessitava una mena d'atletisme de la ment, una habilitat que li permetés, en un moment, de fer l'ús més delicat de la lògica i al següent no ser conscient dels errors lògics més grollers. L'estupidesa era tan necessària com la intel·ligència i igual de difícil d'aconseguir.

Durant tot aquest temps, amb una part de l'enteniment, es preguntava si trigarien gaire a matar-lo. «Tot depèn de tu», havia dit O'Brien. Però sabia que no hi havia cap acte conscient que pogués escurçar el termini. Podia ser d'aquí a deu minuts o d'aquí a deu anys. Podien mantenir-lo confinat tot sol durant anys. Podien enviar-lo a un camp de treball. Podien deixar-lo anar un quant temps, com feien de vegades. Era perfectament possible que, abans que el matessin, s'hagués de representar una altra vegada, sencera, l'obra de la seva detenció i del seu interrogatori. L'única cosa certa era que la mort mai no arribava al moment en què l'esperaves. La tradició, una tradició no escrita —ho sabies tot i que no ho havies sentit dir mai a ningú—, deia que el tret sempre t'arribava per darrere, sempre al clatell, sense avís, mentre et duïen d'una cel·la a una altra per un corredor.

Un dia —tot i que «un dia» no era l'expressió més correcta, era probable que fos enmig de la nit: una vegada, doncs— va caure en un malson estrany i meravellós. Es veia caminant pel corredor, esperant la bala. Sabia que li arribaria en qualsevol moment. Tot era a lloc, dulcificat, reconciliat. Ja no hi havia més dubtes, més arguments, més dolor, més por. Tenia el cos saludable i fort. Caminava amb facilitat, amb moviments alegres, amb la sensació d'estar caminant sota la claror del sol. Ja no es trobava en els estrets corredors blancs del Ministeri de l'Amor, es trobava en un enorme passatge il·luminat pel sol, d'un quilòmetre d'ample, per on feia camí en una mena de deliri semblant al produït per les drogues. Era en el País Daurat, seguint unes trepitjades per les pastures rosegades pels conills. Podia sentir sota els peus la gespa curta i tova i, a la cara, els amables raigs del sol. A l'extrem del camp hi havia uns oms que es bellugaven lleugerament, i en algun lloc, més enllà, corria un rierol on les bagres nedaven sota els salzes.

Sobtadament, va despertar-se horroritzat. Tenia l'esquena xopa de suor. S'havia sentit cridant en veu alta:

—Júlia! Júlia! Júlia! Júlia, amor meu!

Per un instant havia tingut una al·lucinació impressionant de la seva presència. Li havia semblat que no sols era amb ell, sinó dintre d'ell. Era com si se li hagués ficat en el teixit de la pell. I en aquell instant, l'havia estimada molt més que abans, quan estaven junts i eren lliures. També va saber que, en un lloc o altre, ella era viva i necessitava que l'ajudés.

Jeia al llit i intentava de recuperar-se. Què havia fet? Quants anys de servitud s'havia afegit per aquell moment de feblesa?

Al cap d'un moment, sentiria el pataqueig de les botes. No podien deixar sense càstig un esclat com aquell. Ara sabrien —si és que ja no ho sabien— que havia trencat l'acord a què havien arribat. Winston obeïa el Partit, però encara detestava el Partit. Als vells temps havia amagat els pensaments heretges sota una aparença de conformitat. Ara havia fet un altre pas enrere: mentalment, s'havia rendit, però havia mantingut l'esperança de conservar la part més íntima del cor sense violar. Tot i saber que estava equivocant, preferia de continuar en l'equivocació. Ells ho comprendrien, O'Brien ho comprendria. Tot quedava clar en aquell únic i esbojarrat crit que havia fet.

Hauria de començar de nou. Podria estar-s'hi anys. Va passar-se una mà per la cara, mirava de familiaritzar-se amb la seva nova forma. Tenia solcs profunds a les galtes, els pòmuls donaven la sensació de ser punxeguts i el nas se li havia aplanat. A més, d'ençà de l'última vegada que s'havia mirat al mirall, li havien donat una nova dentadura postissa. No era fàcil de mantenir-te inescrutable quan no sabies ni tan sols quin era el teu aspecte. En qualsevol cas, no n'hi havia prou amb el simple control de les faccions. Va percebre per primer cop que si vols guardar un secret, has d'amagar-lo fins i tot de tu mateix. Has de saber tota l'estona que existeix, però fins que no en tinguis necessitat no li has de permetre que emergeixi en la consciència sota cap forma que pugui ser definida amb un nom. D'ara endavant no només hauràs de pensar correctament, també hauràs de sentir i somiar correctament. I durant tot aquest temps mantindràs guardat i tancat el teu odi ben endins, com una bola de matèria que forma part de tu, però està desconnectada de la resta del cos, una mena de quist.

Un dia decidirien de matar-lo. No podies dir quan passaria, però uns quants segons abans seria possible d'endevinar-ho. I sempre, des de darrere, caminant per un corredor. N'hi hauria prou amb deu segons. Durant aquest temps, però, tot el seu món interior rebrotaria. I aleshores, de sobte, sense pronunciar un mot, sense que es notés en les passes, sense canviar ni una arruga de la cara, de sobte, es trauria el camuflatge i bang!, engegaria el tret del seu odi. L'odi l'ompliria com una enorme flama rugint. I gairebé al mateix instant, bang!, arribaria la bala, massa tard, o massa aviat. Li farien miques el cervell abans de

poder proclamar que era seu. Ja no podrien castigar aquell darrer pensament heretge, no podrien fer que se'n penedís, quedaria per sempre fora del seu control. Haurien fet un forat en la seva pròpia perfecció: morir odiant-los, això era la llibertat.

Va tancar els ulls. Era més difícil que acceptar una disciplina intel·lectual. Era una qüestió d'autodegradació, d'automutilació. Havia aconseguit capbussar-se en la més merdosa de les merdes. Què era el més horrorós i repugnant? Va pensar en el Gran Germà. Aquella cara enorme (com que la veia constantment als pòsters, sempre hi pensava com si fes un metre d'ample), amb el seu espès bigoti negre i els ulls que et seguien pertot arreu, semblava flotar-li dins el cap com si fos per decisió pròpia. Quins eren els seus veritables sentiments cap al Gran Germà?

Al passadís van ressonar les feixugues botes acostant-se. La porta d'acer va obrir-se amb estrèpit. O'Brien va entrar a la cel·la. Darrere seu hi havia l'oficial de rostre de cera i els guàrdies uniformats.

—Aixeca't —va dir O'Brien—. Vine aquí.

Winston va quedar-se dret davant seu. O'Brien va agafar les espatlles de Winston entre les seves fortes mans i va mirar-lo de prop.

—Has tingut el pensament d'enganyar-me —va dir—. Ha estat una estupidesa. Posa't més dret i mira'm a la cara.

Va fer una pausa i va continuar en un to més amable:

—Estàs millorant. Intel·lectualment parlant, ja en queda ben poc, d'erroni, dintre teu. És només emocionalment que has fallat, que no has progressat. Digues-me, Winston, i recorda-ho, sense mentides (saps que sóc capaç de detectar sempre quan menteixes), digues-me, quins són els teus veritables sentiments cap al Gran Germà?

—El detesto.

—El detestes. Bé. Aleshores t'ha arribat el moment de fer l'últim pas. Has d'estimar el Gran Germà. No n'hi ha prou d'obeir-lo, cal que l'estimis.

Va fer anar Winston cap als guàrdies amb una lleugera empenta.

—Habitació 101 —va dir.

V

A cada etapa de l'empresonament havia sabut —o li havia semblat que sabia— a quina part es trobava de l'edifici sense finestres. Possiblement hi havia lleugeres diferències en la pressió de l'aire. Les cel·les on els guàrdies l'havien apallissat eren sota el nivell del sòl. L'habitació on O'Brien l'havia interrogat era més amunt, a prop de la teulada. Aquest lloc era molts metres sota terra, a tanta profunditat com fos possible d'arribar.

Era més gran que la majoria de cel·les on havia estat, tot i que amb prou feines s'adonava de l'espai que l'envoltava. Tot el que va notar era la presència de dues tauletes exactament davant seu, cadascuna coberta amb un drap verd. Una era només a un metre o dos, l'altra era més lluny, prop de la porta. Estava lligat a una cadira, tan fort que no podia bellugar res, ni tan sols el cap. Una mena de coixinet li pressionava el clatell des de darrere, de manera que el forçava a mirar recte davant seu.

Van deixar-lo sol un moment, després, la porta es va obrir i va entrar O'Brien.

—Em vas preguntar una vegada —va dir— què hi havia a l'habitació 101. Et vaig respondre que tu ja en sabies la resposta. Tothom la sap. A l'habitació 101 hi ha la pitjor cosa del món.

Va tornar a obrir-se la porta. Va entrar un guàrdia que portava una cosa feta de filferro, una caixa, o una mena de cistella. Va posar-la a la tauleta més llunyana. A causa de la posició d'O'Brien, Winston no podia veure què era allò.

—La pitjor cosa del món —va dir O'Brien— varia d'individu a individu. Per a un pot ser que l'enterrin viu, per a un altre morir cremat o per ofegament, o per empalament, i així, cinquanta maneres diferents de morir. Hi ha casos en què el pitjor és una cosa del tot trivial, que ni tan sols arriba a ser fatal.

Va moure's una mica cap a una banda, de manera que Winston va tenir una visió millor de l'objecte que hi havia sobre la taula. Era una gàbia oblonga de filferro amb una nansa al capdamunt per poder-la portar. Al davant hi tenia fixada una cosa que semblava una màscara d'esgrima, amb la part còncaua cap a fora. Tot i que la tenia a tres o quatre metres de distància, podia veure que la gàbia estava dividida longitudinalment en dos compartiments. I que a cadascun hi havia una mena d'animal: eren rates.

—En el teu cas —va dir O'Brien—, resulta que la pitjor cosa del món són les rates.

Winston, només veure la gàbia de bon principi, ja havia sentit una mena de tremolor premonitori, una por de no sabia què. Però ara, el significat d'aquell afegit en forma de màscara de sobte se li va fer clar. Va semblar-li que els budells se li liquaven.

—No pots fer-ho! —va cridar amb la veu alterada—. No pots fer-m'ho! No pots!

—Recordes —va dir O'Brien— el moment de pànic que acostumes a patir en els teus somnis? Hi havia una paret de foscó davant teu i un so com d'un zumzeig a les orelles. Hi havia alguna cosa terrible a l'altra banda de la paret. Sabies que tu sabies què era, però no gosaves treure-ho fora. Eren les rates, el que hi havia a l'altra banda de la paret!

—O'Brien —va dir Winston, tot fent un esforç per controlar-se la veu—, saps que no cal. Què vols que faci?

O'Brien no li va respondre directament. Quan va parlar, va fer-ho en aquell to de mestre d'escola que gastava de tant en tant. Va mirar pensosament cap a la distància, com si s'adreçés a un públic situat en algun punt, darrere l'esquena de Winston.

—No sempre n'hi ha prou —va dir— amb el dolor per si sol. Hi ha vegades en què un ésser humà pot resistir el dolor gairebé fins a la mort. Però també és cert que sempre hi ha una cosa impossible de suportar, una cosa en què ni tan sols hi pot pensar. No es tracta de més o menys coratge o covardia. Si caus daltabaix no és de covards, arrapar-se a un cap de corda. Si has de sortir d'aigües profundes no és pas covardia omplir-se d'aire els pulmons. És simplement un instint que no pot ser desobeït. És el mateix amb les rates. No pots suportar-les. Són una forma de pressió que no pots resistir per més que vulguis. Per això et faran fer qualsevol cosa que se't requereixi.

—Però què és? Què se'm requereix? Com puc fer-ho si no sé què és?

O'Brien va agafar la gàbia i va portar-la a la tauleta més propera. Va col·locar-la amb compte al tapet de drap. Winston s'estava sentint la sang burxant-li les orelles. Tenia la sensació de seure en la solitud més gran. Era enmig d'una plana gran i buida, un desert pla, recremat pel sol, a través del qual arribaven tots els sons des de distàncies llunyanes. Tenia la gàbia de les rates a un parell de metres encara no. Eren rates enormes. Tenien aquella edat en què el morro se'ls aplanava i s'endureix i els pèls se'ls tornen marrons en comptes de grisos.

—La rata —deia O'Brien adreçant-se encara al seu públic invisible—, tot i ser un rosegador, també és carnívor. Ja n'estàs al corrent, oi? Deus haver escoltat les coses que passen als barris pobres d'aquesta ciutat. En alguns carrers, cap dona no gosa deixar un nen tot sol a casa ni cinc

minuts. Segur que les rates l'atacaren. En un espai de temps ben curt el rosegaran fins als ossos. També ataquen persones malaltes o agonitzants. Demostren una intel·ligència sorprenent per conèixer quan un ésser humà es troba indefens.

Va haver-hi un esclat de xerrics a la gàbia. Semblaven arribar a Winston des de molt més lluny. Les rates es barallaven, intentaven d'atrapar-se les unes a les altres a través de la separació. També va sentir un profund gemec de desesper. Això, també, va semblar-li que arribava fora d'ell mateix.

O'Brien va agafar la gàbia i, mentre ho feia, hi va prémer algun dispositiu. Va haver-hi un clec agut. Winston va fer un esforç frenètic per deslliurar-se de la cadira. Va ser en va, cada part del cos, fins i tot el cap, l'hi havien lligat de manera que no es podia ni moure. O'Brien va acostar-li la gàbia. Era a menys d'un metre de la cara de Winston.

—He pitjat la primera palanca —va dir O'Brien—. Ja deus haver entès com s'ha construït aquesta gàbia. La màscara se t'ajustarà al cap, sense deixar-hi cap sortida. Quan pitgi l'altra palanca, la porta de la gàbia lliscarà amunt. Aquestes bèsties famolenques sortiran disparades com bales. Has vist mai una rata saltant en l'aire? Et saltaran a la cara i hi penetraran directament. De vegades ataquen primer els ulls. De vegades rosequen les galtes fins que et devoren la llengua.

La gàbia era més a prop; pràcticament a tocar. Winston va sentir un seguit de xerrics estridents que semblaven provenir de l'espai del damunt del seu cap. Va intentar lluitar amb fúria contra el pànic. Pensar, pensar, encara que em quedi mig segon. Pensar era l'única esperança. De sobte, la pudor bruta i repugnant de les bèsties va assaltar-li els narius. Una nàusea interior va convulsionar-lo fins al punt de deixar-lo gairebé inconscient. Tot es va tornar negre. Per un instant va convertir-se en un animal boig i cridaner. Encara va poder escapar d'aquella negror intentant d'agafar-se a una idea. Hi havia una i només una via de salvació. Havia d'interposar-hi un altre ésser humà, *el cos* d'una altra persona, entre ell i les rates.

La màscara era tan a prop que, de tan gran, li impedia la visió de res més. Tenia la porteta de filferro a un parell de pams de la cara. Les rates sabien què estava succeint. Una d'elles saltironejava amunt i avall, l'altra, un vell i escamós padrí de les clavegueres, es va aixecar, i amb les seves manetes roses contra les barres, ensumava l'aire ferotgement. Winston podia veure'n els pèls dels bigotis i les dents grogues. De nou aquell pànic negre va apoderar-se d'ell. Era cec, deseparat, sense enteniment.

—Era un càstig molt habitual a la Xina imperial —va dir O'Brien tan didàcticament com sempre.

La màscara es va tancar sobre la cara de Winston. El filferro va fregar-li les galtes. Aleshores... —no, no era un alleujament, només una

esperança, un menut fragment d'esperança. Massa tard, potser era massa tard. Però va entendre sobtadament que en tot el món hi havia només una persona a qui poder transferir aquell càstig, *un* cos que pogués llançar entre les rates i ell. I va posar-se a cridar frenèticament, una vegada i una altra:

—Fes-ho a Júlia! Fes-ho a Júlia! A Júlia, no pas a mi! M'és igual el que li feu! Talleu-li la cara a trossos, escorxeu-la fins als ossos. Feu-l'hi a ella! A Júlia, no a mi!

Va trobar-se caient en profundíssims abismes, enrere, lluny de les rates. Encara estava lligat a la cadira, però era com si hagués caigut a terra i l'hagués travessat, com si hagués travessat les parets de l'edifici, com si hagués travessat la terra, els oceans, l'atmosfera i hagués sortit a l'espai exterior, a l'espai interestel·lar, sempre, lluny, lluny, lluny de les rates. Winston era a anys llum de distància, però O'Brien encara es trobava dret al seu costat. Encara sentia el tacte fred del filferro contra la galta. Però a través de la foscor que l'envoltava va sentir un altre clec metàl·lic. Llavors va saber que la porta de la gàbia s'havia bloquejat i que ja no s'obriria.

VI

El Castanyer era gairebé buit. Un raig de sol entrava de biaix per una finestra i queia, grogós, sobre les taules polsegoses. Era la solitària hora de les quinze. Una música metàl·lica ressonava des de les telepantalles.

Winston seia al seu racó habitual, contemplant un got buit. Un cop i un altre aixecava la vista cap aquella cara grossa que l'observava des de la paret del davant. EL GRAN GERMÀ ET VIGILA, deia el peu del cartell. Sense demanar-l'hi, va venir un cambrer i va omplir-li el got amb ginebra Victòria i després va espolsar-li unes quantes gotes d'una altra ampolla que tenia el tap de suro travessat amb un canó de ploma. Era sacarina aromatitzada amb clau, l'especialitat del cafè.

Winston estava escoltant la telepantalla. En aquell moment només emetia música, però hi havia la possibilitat que en qualsevol moment hi hagués un butlletí especial del Ministeri de la Pau. Les notícies del front africà eren extremament inquietants. L'havien tingut preocupat durant molts moments del dia. Un exèrcit d'Euràsia (Oceania estava en guerra amb Euràsia: Oceania sempre havia estat en guerra amb Euràsia) avançava cap al sud a una velocitat terrorífica. El butlletí del migdia no havia esmentat cap àrea en concret, però era probable que el camp de batalla fos a la desembocadura del Congo. Brazzaville i Leopoldville estaven en perill. No calia mirar el mapa per saber què significava. No era només qüestió de perdre l'Àfrica Central, per primer cop en tota la guerra, el mateix territori d'Oceania estava amenaçat.

Una emoció violenta, no exactament por però una mena d'excitació estranya, l'escometia i, de sobte, s'evaporava. Va deixar de pensar en la guerra. Aquests dies no podia mai concentrar-se en cap tema durant gaire més d'uns quants instants. Va agafar el got i va buidar-lo d'un sol glop. Com sempre, li va provocar esgarrafances i fins i tot un lleuger sanglot. Allò era horrible. El clau i la sacarina ja eren prou desagradables a la seva repugnant manera, i no podien disfressar aquella pudor oliosa. I el pitjor de tot era que la pudor de la ginebra, que l'acompanyava nit i dia, se li barrejava al cap, inextricablement, amb la pudor d'aquelles...

Mai no les anomenava. Fins i tot en els seus pensaments i tant com li era possible, ni tan sols les visualitzava. Eren una cosa de la qual n'era mig conscient, una cosa flotant en l'aire molt a prop de la cara, una pudor que se li ficava pel nas. Un cop la ginebra dintre, se li va escapar un rot dels llavis moradencs. D'ençà que l'havien deixat anar, s'havia engreixat i havia recuperat el seu antic color, o potser encara en tenia més i tot, de bon color. Les seves faccions ara eren més gruixudes, la pell del nas i dels pòmuls era d'un vermell vulgar, fins i tot la closca calba era d'un to

massa rosat. Un cambrer, de nou sense que l'hi haguessin demanat, va portar el tauler dels escacs i l'exemplar del dia del *Times* doblegat per la pàgina dels problemes d'escacs. Aleshores, veient que el got de Winston tornava a ser buit, va portar l'ampolla de ginebra i l'hi va omplir. No calia donar ordres. En coneixien els hàbits. Sempre l'esperava el tauler, la seva taula del racó sempre estava reservada; fins i tot quan el bar era ple sempre la tenia a la seva disposició, ja que tothom anava amb compte de no ser vist seient massa prop d'ell. Ni tan sols es preocupava de comptar les begudes. De tant en tant, irregularment, li presentaven un tros brut de paper que deien que era el compte, però Winston tenia la impressió que sempre li cobraven de menys. Tanmateix, no hi hauria hagut gaire diferència si haguessin triat de fer el contrari perquè ara sempre tenia molts diners. Havia aconseguit una feina, una veritable prebenda, molt més ben pagada que l'antiga.

La música de la telepantalla es va aturar i la va substituir una veu. Winston va alçar el cap per escoltar. Però no era cap butlletí del front. Era tan sols un breu anunci del Ministeri de l'Abundància. El trimestre anterior, semblava, la quota de cordons de sabata del Desè Pla Triennal s'havia superat d'un 98 per cent.

Va examinar el problema d'escacs i va començar a col·locar les peces. S'hi plantejava un final complicat que implicava una parella de cavalls. «Juguen blanques i fan mat en dues jugades». Winston va mirar amunt, cap al retrat del Gran Germà. «Les blanques sempre guanyen», va pensar amb una mena de misticisme boirós. «Sempre, sense excepció, està disposat d'aquesta manera. Des del principi del món, mai no hi ha hagut un problema d'escacs en què guanyin les negres. Que no simbolitza el triomf etern, invariable, del Bé sobre el Mal?». La gran cara l'observava, plena de poder tranquil. Les blanques sempre guanyen.

La veu de la telepantalla va cessar i va afegir en un to diferent i molt més greu: «S'avis a tothom de continuar pendent. Hi haurà un anunci important a les quinze trenta. Les quinze trenta! Són notícies d'una gran importància! Compte que no us les perdeu. Quinze trenta!». La música metàl·lica va tornar a sonar.

A Winston, el cor li va fer un bot. Es tractava del butlletí del front. L'instint li deia que s'acostaven males notícies. Tot el dia, amb petites espurnes d'excitació, li estava ballant pel cap el pensament d'una desfeta aclaparadora a l'Àfrica. Fins i tot li semblava veure l'exèrcit eurasiàtic esbotzant la frontera fins aleshores mai violada i s'escampaven avall, cap a la punta de l'Àfrica, com una columna de formigues. Per què havia estat impossible d'atacar-los pel flanc d'una manera o altra? El perfil de la costa occidental africana se li aixecava vívidament davant els ulls. Va agafar el cavall blanc i va moure'l pel tauler. Hi havia un lloc apropiat per a ell. Fins i tot, mentre veia les hordes negres corrent cap al sud, veia una altra força, reunida misteriosament, que de sobte es plantava a la rereguarda i tallava totes les comunicacions terrestres i marítimes de l'enemic. Sentia que, pel fet

de desitjar-ho, podia fer que aquesta altra força existís. Però calia actuar ràpidament. Si aconseguien de fer-se amb el control de tot l'Àfrica, si prenién els camps d'aviació i les bases de submarins del Cap, tallarien Oceania en dues parts. I això podia significar qualsevol cosa: desfeta total, enfonsament, nova divisió del món, la destrucció del Partit! Va alenar profundament. Una extraordinària barreja de sentiments lluitava dintre seu. O potser no era ben bé una barreja, sinó capes successives de sentiments de les quals un no podia dir quina era la menys important.

Va passar la crisi. Va retornar el cavall blanc al seu lloc, però sabia que durant uns instants no podria calmar-se prou per estudiar seriosament el problema d'escacs. Els pensaments li vagarejaven de nou. Gairebé inconscientment va traçar amb el dit sobre la pols de la taula:

$2 + 2 = 5$

«No poden entrar al teu interior», li havia dit ella. Però no era cert. Podien entrar al teu interior. «El que et passi aquí serà per sempre», li havia dit O'Brien. I era ben veritat. Hi havia coses, els teus propis actes, dels quals no et podies refer. Alguna cosa se't moria al pit, t'ho cremaven del tot, t'ho cauteritzaven.

L'havia vista. Fins i tot havia parlat amb ella. No era perillós. Sabia, com si fos per instint, que ells ja no tenien gairebé interès pels seus actes. Hauria pogut arreglar una segona trobada amb ella si algun dels dos ho hagués volgut. En realitat s'havien trobat per atzar. Va ser al parc, en un dia lleig i desagradable de març, quan la terra era com ferro i tota l'herba semblava morta. No hi havia un brot enlloc tret d'unes quantes safraneres que ja s'havien desclòs per tal que el vent se les endugués. Caminava, afanyat, amb les mans fredes i els ulls humits, quan va veure-la encara no a deu metres. Va adonar-se amb sorpresa, al moment, que havia canviat d'una manera difícil de definir. Van encreuar-se gairebé sense un senyal. Aleshores Winston va girar-se i la va seguir, sense gaires ganes. Sabia que no hi havia perill, no interessaven a ningú. Júlia no parlava. Va trencar per entremig de l'herba com si intentés deslliurar-se d'ell. Finalment, va semblar resignar-se a tenir-lo al costat. Poc després van trobar-se entre unes mates seques i sense fulles, inútils tant per amagar-los com per protegir-los del vent. Es van aturar. Feia un fred de mort. El vent xiulava entre els branquillons i sacsejava les poques i lletges safraneres. Winston va envoltar-li la cintura amb el braç.

No hi havia telepantalla, però devia haver-hi micròfons amagats. A més, estaven a la vista. No importava. Res no importava. Haurien pogut jeure a terra i fer allò si ho haguessin volgut. Va sentir un calfred d'horror només de pensar-ho. Júlia no donava cap mena de resposta al contacte del seu braç, ni tan sols no intentava de desembarassar-se'n. Ara Winston ja sabia què havia canviat en ella. Tenia la cara demacrada, amb una llarga cicatriu, parcialment amagada pels cabells, des del front fins a la temple. Però no era l'únic canvi. Se li havia eixamplat la cintura

i, sorprenentment, la tenia tota encarcerada. Va recordar com, una vegada, després de l'explosió d'una bomba coet, havia ajudat a extreure un cadàver d'unes ruïnes i s'havia quedat astorat no sols del pes increïble del cos, sinó de la seva rigidesa i de com de difícil era bellugar-lo, que feia que semblés de pedra abans que de carn. El cos de Júlia li havia fet aquesta sensació. Se li va acudir que la textura de la seva pell devia ser ben diferent de la que havia estat.

No va intentar de fer-li un petó. Tampoc no van parlar. En recular, tot passant per l'herba, ella va mirar-lo directament per primera vegada. Va ser tan sols un cop d'ull momentani ple de desdeny i de disgust. Va intentar d'esbrinar si el disgust venia d'algun fet del passat o purament l'hi inspirava la seva cara rebotida i els seus ulls plorosos a causa del vent. Van seure a dues cadires de ferro, costat per costat, però no gaire juntes. Va veure que la noia estava a punt de parlar. Júlia va estirar uns quants centímetres una de les seves sabates matusseres i va trepitjar una branqueta deliberadament. Va adonar-se que els peus d'ella semblaven haver-se eixamplat.

—Et vaig traïr —va dir Júlia sense embuts.

—Et vaig traïr —va dir ell.

La noia li va llançar un altre ràpid cop d'ull de disgust i va dir:

—De vegades t'amenacen amb una cosa, una cosa que no pots suportar, que ni tan sols et pots imaginar. I aleshores dius: «No m'ho feu a mi, feu-l'hi a un altre, feu-l'hi a en tal i en tal altre». Potser podries pretendre, més tard, que s'havia tractat només d'un truc i que els ho havies dit per fer-los parar, però que, en realitat, no ho pensaves. Però no és veritat. En el moment que està passant, ho penses de debò. Creus que no tens cap altra via de salvació i estàs disposat a salvar-te encara que sigui així. Per tant *desitges* que li passi a una altra persona. T'importa un rave que pateixi. Tan sols et preocupes de tu mateix.

—Tan sols et preocupes de tu mateix —va repetir ell.

—I després d'això, ja no sents mai més el mateix per l'altra persona.

—No —va dir—, no sents el mateix.

No semblava haver-hi res més a dir. El vent els enganxava al cos les seves fines granotes. Gairebé alhora, van trobar-se en una situació compromesa, asseguts en silenci. A més, feia massa fred per estar-se quiets. Ella va dir alguna cosa sobre agafar el metro i es va aixecar.

—Ens hem de tornar a veure —va dir-li ell.

—Sí, ens hem de tornar a veure.

Durant una curta distància va seguir-la mitja passa darrere. No van tornar a dir-se res. En realitat, ella no intentava de treure-se'l del damunt, però caminava prou de pressa per evitar d'anar junts. S'havia decidit a acompanyar-la tan sols fins a l'estació del metro, però de cop i volta això de seguir-li els passos enmig del fred se li va fer inútil i insuportable. Va sentir-se endut pel desig, no tant d'allunyar-se de Júlia, sinó de tornar al Cafè del Castanyer, el qual mai no li havia semblat tan atractiu com en aquell instant. Va tenir una visió nostàlgica de la seva taula del racó, amb el diari i el tauler d'escacs i la ginebra sempre a punt. I per damunt de tot, hi hauria escalfor. Uns segons més tard, no pas ben bé per casualitat, va deixar que un petit grup de gent el separés d'ella. Va fer un intent mig convençut de tornar-s'hi a acostar, però va afuixar el pas, va girar-se i va fer cap a la direcció contrària. Quan ja havia caminat cinquanta metres, va mirar enrere. El carrer no estava ple però ja no la va poder distingir. Ningú, entre aquella dotzena de figures que s'afanyaven, podia ser ella. Potser era que ja no podia reconèixer des de darrere el seu cos eixamplat i feixuc.

«En el moment que està passant, ho penses de debò», li havia dit Júlia. Ell ho havia pensat de debò. No ho havia dit, simplement, ho havia desitjat. Havia desitjat que ella i no pas ell fos lliurada a les...

Va haver-hi un canvi en la música que sorgia de la telepantalla. Va oferir unes notes trencades, humorístiques, unes notes grogues. I aleshores — potser no estava succeint, potser era només un record basat en la semblança de sons— una veu va posar-se a cantar:

Sota el brancam del castanyer

et vaig vendre i em vas vendre...

Els ulls van omplir-se-li de llàgrimes. Un cambrer que passava va adonar-se que el got era buit i va tornar amb l'ampolla de ginebra.

Winston va alçar el got i el va olorar. Cada glop que bevia d'aquell beuratge li semblava més i més horrorós. Però s'havia convertit en l'element on ell podia nedar. Era la seva vida, la seva mort i la seva resurrecció. Era una ginebra que cada vespre l'enfonsava en la letargia i que cada matí el feia revifar. Quan es despertava, gairebé mai abans de les onze, amb les parpelles enganxades per les lleganyes, la boca aspra i l'esquena que semblava trencada, li hauria estat impossible d'aixecar-se sense l'ampolla i la tassa que deixava al costat del llit tota la nit. Cap al migdia seia amb la mirada fixa i l'ampolla a mà, escoltant la telepantalla. Des de les quinze fins a l'hora de tancar era un estaquirot clavat al Cafè del Castanyer. A ningú ja no li importava què feia, cap xiulet no el despertava, cap telepantalla no l'alliçonava. Ocasionalment, potser un parell de cops per setmana, acudia a una oficina polsegosa i remota del Ministeri de la Veritat i feia una mica de feina, o alguna cosa que en deien una feina. L'havien agregat a un subcomitè d'un subcomitè que s'havia format a partir d'un dels innombrables comitès que tractaven problemes menors sorgits en la

compilació de l'onzena edició del *Diccionari de novaparla*. S'havien compromès a produir una cosa anomenada Informe Provisional, però que ningú no sabia, concretament, de què anava. Era una cosa relacionada amb la qüestió de si les comes s'havien de col·locar dintre o fora dels parèntesis. Al comitè hi havia quatre persones més, totes d'una condició similar a la de Winston.

Hi havia dies que es reunien i al cap de no res ja se separaven després d'admetre entre ells amb tota franquesa que no hi havia cap feina a fer. Però hi havia altres dies que es lliuraven a la feina gairebé acarnissadament, feien una demostració tremenda d'aprofitament del temps i redactaven llargs memoràndums que no acabaven mai. Quan les qüestions sobre les quals estaven discutint es convertien en massa complicades i abstractes, amb subtils aclariments sobre algunes definicions i enormes digressions, es discutia i s'amenaçava, fins i tot, d'apel·lar a autoritats superiors. Aleshores, sobtadament, es quedaven sense esma, i seien a la taula mirant-se els uns als altres amb ulls morts, com fantasmes a punt per esvair-se en sentir el cant del gall.

La telepantalla va callar durant un instant. Winston va tornar a alçar el cap. El butlletí! Però no, era un simple canvi de música. Tenia el mapa d'Àfrica darrere les parpelles. Veia el moviment dels exèrcits com si fos un diagrama, una fletxa negra queia verticalment en direcció sud i una altra de blanca es dirigia horitzontalment cap a l'est i travessava la cua de la primera. Com si es volgués tranquil·litzar, va fer un cop d'ull amunt, a la impertorbable cara del retrat. Podia arribar-se a concebre que la segona fletxa ni tan sols no existís?

Va tornar a decaure-li l'interès. Va beure un altre glop de ginebra, va agafar el cavall blanc i va intentar de fer un moviment. Escac. No era, evidentment, la jugada correcta perquè...

Sense voler, va venir-li un record al cap. Va veure una habitació a la llum d'una espelma amb un llit gran, de cobrellit blanc. I ell, un nen de nou o deu anys, assegut a terra, remenant un gobelet de daus i rient excitadament. La seva mare seia davant per davant seu i també reia...

Devia ser, més o menys, un mes abans de desaparèixer. Era un moment de reconciliació en què havia desaparegut la gana que li burxava l'estómac i la seva estimació primerenca per ella havia revifat. Recordava bé aquell dia, un dia humit que plovia a bots i barrals. La pluja regalimava finestra avall i la llum de l'interior de la casa era massa fluixa per poder llegir. L'avorriment de les dues criatures en aquell dormitori fosc i estret era insuportable. Winston gemegava i es queixava, pidolava menjar inútilment, recorria l'habitació desendregant-ho tot. Va estar clavant cops al sòcol fins que els veïns van picar a la paret. Mentrestant, la seva germaneta ploriquejava a intermitències. Al final, la seva mare va dir: «Vinga, sigues bo i et compraré una joguina, una joguina ben maca, que t'agradarà molt». Aleshores va agafar i se'n va anar enmig de la pluja cap a una botigueta dels voltants que encara era oberta, i va tornar amb una capsa de cartró que contenia un «Joc de

les serps i les escales». Encara podia recordar l'olor que feia el cartró mullat. Era un joc molt barat. El tauler estava trencat i els petits daus de fusta, tan mal tallats que difícilment queien bé sobre cadascuna de les cares. Winston va mirar-s'ho amb mal humor i sense interès. Però aleshores, la seva mare va encendre una espelma i van seure a terra a jugar. Ben aviat ja s'havia engrescat apassionadament, cridava i reia, quan les peces s'enfilaven escales amunt, a punt d'arribar a dalt, i després, vacil·lant, baixaven fins a les serps una altra vegada, gairebé al punt de sortida. Van jugar vuit partides i en van guanyar quatre cadascun. La seva germaneta, massa petita per entendre de què anava el joc, seia repenjada en un coixí, rient perquè els altres també reien. Almenys durant tot un vespre van ser feliços, tots tres, com a la seva primera infantesa.

Va allunyar la imatge del pensament. Era un record fals. De tant en tant el pertorbaven falsos records. No eren preocupants mentre un els conegués i sabés per a què eren. Hi havia coses que havien passat i altres, no. Va tornar de nou al tauler d'escacs i va agafar el cavall blanc. Gairebé al mateix temps se li va escapar i va caure al tauler amb estrèpit. Va saltar com si l'hagués punxat una agulla.

Un agut toc de trompeta havia travessat l'aire. Era el butlletí! Victòria! Quan un toc de trompeta precedia les notícies significava victòria. Una mena de corrent elèctric va recórrer tot el Cafè. Fins i tot els cambrers es van sobresaltar i van estirar les orelles.

El toc de trompeta havia pujat fins a un volum enorme de soroll. Ara, una veu tota excitada s'havia posat a xerrar des de la telepantalla, però tan bon punt havia començat va ser gairebé ofegada pel rugir d'alegria provinent del carrer. Les notícies havien recorregut els carrers com per art de màgia. Amb prou feines podia sentir el que deia la telepantalla, s'adonava que tot havia passat tal com estava previst: una gran força naval ajuntada secretament havia atacat inesperadament la rereguarda de l'enemic, la fletxa blanca travessant la cua de la negra. Fragments de frases triomfants s'empenyien les unes a les altres enmig de la confusió: «Vasta maniobra estratègica, perfecta coordinació, derrota total, mig milió de presoners, desmoralització completa, control de tot l'Àfrica, porta a considerar, dins d'un ordre, que la guerra pot acabar, victòria, la victòria més grandiosa de la història de la humanitat, victòria, victòria, victòria!».

Els peus de Winston es movien compulsivament sota la taula. No s'havia bellugat del seient, però en la seva imaginació estava corrent, corrent lliurement, es trobava amb les multituds de l'exterior, victorejant fins a quedar-se ronc. Va alçar la vista de nou cap al retrat del Gran Germà. El colós que dominava el món! La roca contra la qual s'estavellaven sense remei les hordes asiàtiques! Va recordar, deu minuts enrere, sí, només deu minuts, com n'havia arribat a estar, d'equivocat, quan el seu cor encara es preguntava si les notícies del front serien de victòria o de derrota. Era molt més que un exèrcit eurasiàtic, el que havia desaparegut! Winston havia canviat molt interiorment, des d'aquell

primer dia al Ministeri de l'Amor, però el canvi definitiu, indispensable, cicatritzant, no s'havia produït fins aquell moment.

La veu de la telepantalla encara estava vessant informacions sobre presoners, botins, matances, però la cridòria exterior s'havia reduït una mica. Els cambrers havien tornat a la feina. Un d'ells va acostar-se-li amb una ampolla de ginebra. Winston, assegut enmig d'un somni de benaurança, ni s'hi va fixar, que li estaven omplint de nou el got. Ja no corria ni cridava entusiasmat. Havia tornat al Ministeri de l'Amor, l'hi havien perdonat tot i tenia l'ànima blanca com la neu. Era al banc dels acusats, ho confessava tot i implicava tothom. Més tard estava caminant per un corredor revestit de rajola blanca, tenia la sensació de caminar sota els raigs del sol, amb un guàrdia armat darrere seu. La bala tant de temps esperada li entrava pel cervell.

Va aixecar la mirada cap a aquell rostre enorme. Li havia costat quaranta anys d'aprendre quina mena de somriure s'amagava darrere el bigoti fosc. Quin malentès tan cruel i innecessari! Quin exili tan tossut com obstinat, lluny del pit amorós! Dues llàgrimes perfumades de ginebra van rajar-li a banda i banda del nas. Però ara ja estava tot bé, tot era correcte, la lluita havia acabat. Havia obtingut la victòria sobre ell mateix. Estimava el Gran Germà.

APÈNDIX

Els principis de la novaparla

La novaparla era la llengua oficial d'Oceania i s'havia concebut per satisfer les necessitats sociològiques del Socang o Socialisme Anglès. El 1984 encara no hi havia ni una sola persona que usés la novaparla com a únic mitjà de comunicació, tant en la llengua escrita com en la parlada. S'hi escrivien els editorials del *Times* però era un veritable *tour de force* que només podia dur a terme un especialista. S'esperava que la novaparla arribaria a substituir finalment la vellaparla (o, tal com en diríem, l'anglès estàndard) cap a l'any 2050. Mentrestant, guanyava terreny de manera contínua. Tots els membres del Partit tendien a usar cada cop més en les seves converses quotidianes mots i construccions gramaticals de la novaparla. La versió en ús el 1984, inclosa en les edicions novena i desena del *Diccionari de novaparla*, era provisional i contenia mots superflus i modismes arcaics que havien de suprimir-se més endavant. La que ens interessa és la versió final i perfeccionada, inclosa en l'onzena edició del diccionari.

El propòsit de la novaparla no era tan sols de proveir un mitjà d'expressió a la visió del món i als hàbits mentals propis dels devots del Socang, sinó també fer impossibles altres maneres de pensar. Es pretenia que quan la novaparla fos adoptada del tot i per sempre, i la vellaparla, oblidada, un pensament heretge —és a dir, un pensament divergent dels principis del Socang— seria literalment impensable. Almenys, sempre que un pensament depengués de les paraules. Tenia el vocabulari construït per donar l'expressió exacta i sovint molt subtil a cada significat que qualsevol membre del Partit volgués expressar. Al mateix temps excloïa tots els altres significats i també la possibilitat d'arribar-hi per vies indirectes. Això va ser possible en part per la invenció de paraules noves, però sobretot, per la supressió de les paraules indesitjables i per l'extirpació en aquestes paraules de qualsevol significat heterodox i, en la mesura del possible, de qualsevol significat secundari. Per donar un exemple senzill, el mot «lliure» encara existia en novaparla, però només podia usar-se en frases com ara «el gos és lliure de polls» o «aquest prat és lliure de males herbes». No es podia usar amb el vell sentit de «políticament lliure» o «intel·lectualment lliure», des del moment que la llibertat política o intel·lectual ja no existien com a conceptes i, per tant, no tenien necessitat de nom. A part de la supressió dels mots definitivament herètics, la reducció del vocabulari es va contemplar com una finalitat per ella mateixa, i a cap mot que es pogués estalviar se li permetia de sobreviure. La novaparla tenia la finalitat no pas d'eixamplar sinó de disminuir l'àrea del pensament. I s'ajudava indirectament aquest objectiu tot reduint el nombre de paraules al mínim.

La novaparla es fonamentava en la llengua anglesa tal com ara la coneixem. Amb tot, moltes frases de novaparla, fins i tot quan no contenien mots de nova creació, serien difícilment comprensibles per a un parlant d'anglès d'avui en dia. Els mots de novaparla es dividien en tres classes diferents, denominades «vocabulari A», «vocabulari B» (també denominat «de mots compostos») i «vocabulari C». Fóra més senzill de discutir cada classe per separat, però les particularitats gramaticals de la llengua poden tractar-se en la secció dedicada al vocabulari A, ja que s'apliquen les mateixes regles a les tres categories.

El vocabulari A. El vocabulari A comprèn els mots necessaris per als afers de la vida quotidiana com ara menjar, beure, treballar, posar-se la roba, pujar i baixar les escales, conduir vehicles, fer el jardí, cuinar, i semblants. Es compon gairebé del tot de paraules que ja posseïm, paraules com ara «picar», «córrer», «gos», «arbre», «sucre», «casa», «camp»... Però en comparació amb el vocabulari de l'anglès actual, el seu nombre és extremament petit i els seus significats són definits d'una manera molt més rígida. Se n'han esporgat totes les ambigüitats i els matisos del significat. Tant com era possible, un mot en novaparla d'aquesta mena es reduïa a un so precís que expressava *un* concepte de manera clara i comprensible. Hauria estat del tot impossible usar el vocabulari A amb propòsits literaris o en discussions polítiques o filosòfiques. S'intentava que expressés tan sols pensaments simples i objectius, normalment relacionats amb objectes concrets o accions físiques.

La gramàtica de la novaparla tenia dues grans peculiaritats. La primera era una intercanviabilitat gairebé completa entre les diverses parts de la frase. Qualsevol mot del llenguatge (en principi, això s'aplicava fins i tot a mots abstractes com ara «si» o «quan») es podia usar com a verb, nom, adjectiu o adverb. Entre la forma verbal i la nominal, si tenien la mateixa arrel, no hi havia diferència. Aquesta regla, per ella mateixa, ja implicava la destrucció de moltes formes arcaïques. El mot «pensament», per exemple, no existia en novaparla. El substituïa el mot «pensar», que feia de nom i de verb. No se seguia cap principi etimològic. En alguns casos es triava el nom original perquè fes la doble funció i en altres, el verb. Encara que un nom i un verb de significats emparentats no estiguessin connectats etimològicament, tot sovint també se suprimia o l'un o l'altre. Era l'exemple d'un mot com ara «tallar», el significat del qual es trobava prou cobert pel nom-verb «ganivet». Els adjectius es formaven tot afegint el sufix «-ple» al nom-verb i els adverbis afegint-hi «-mode». Així, per exemple, «ràpidple» significa «ràpid» i «ràpidmode», «ràpidament». Alguns dels adjectius actuals com ara «bo», «fort», «gran», «negre», «tou» van ser conservats, però el nombre total era molt petit. No eren gaire necessaris, ja que qualsevol funció adjectival es podia aconseguir afegint «-ple» al nom-verb. No es va conservar cap dels actuals adverbis tret dels que ja acabaven en «-mode», terminació que era invariable. El mot «bé», per exemple, va ser substituït per «bomode».

A més, qualsevol mot —i això, de nou, s'aplicava en principi a tots els mots de la llengua— podia convertir-se en negatiu amb l'afegitó del prefix «in-» o podia ser reforçat amb un altre prefix, «plus-», el qual, si se li volia donar més èmfasi, podia agafar la forma «dobleplus-». Així, per exemple, «infred» significava «calent», mentre que «plusfred» i «dobleplusfred» significaven «molt fred» i «extraordinàriament fred». També era possible, com en anglès actual, modificar els significats de gairebé qualsevol mot a base de prefixos preposicionals com ara «ante-», «post-», «damunt-», «sota-», etc. Amb mètodes així es va fer possible de dur a terme una enorme disminució del vocabulari. Donat, per exemple, el mot «bo», ja no hi havia cap necessitat del mot «dolent», ja que el significat corresponent era igualment correcte —de fet, més correctament expressat amb el mot «inbò». Tot el que calia en aquells casos on dues paraules formaven una parella natural de contraris era decidir quin dels dos se suprimia. «Fosc», per exemple, seria substituït per «incllar», o «clar», per «infosc», segons la preferència.

El segon tret distintiu de la gramàtica de la novaparla era la seva regularitat. Amb unes quantes excepcions que esmentarem més avall, totes les inflexions seguien les mateixes regles. Així, en tots els verbs, el pretèrit i el participi passat eren iguals i acabaven en «-ed».^[4] Això implicava l'abolició de totes les formes irregulars. Tots els plurals es farien a base d'afegir «-s» o «-es». Així, el plural d'«home», «bou», «vida» seria «homes», «bous», «vides».^[5]

[...]

Una paraula difícil de pronunciar o que pogués entendre's incorrectament entrava «ipso facto» en la categoria de paraula dolenta: per això, ocasionalment, per motius d'eufonia, s'inserien lletres de més en una paraula o bé es conservava una forma arcaica. Tanmateix, la necessitat de fer-ho generalment estava connectada amb el vocabulari B. Per què s'atorgava una importància tan gran a la pronunciació s'aclarirà més endavant en aquest assaig.

El vocabulari B. El vocabulari B consistia en paraules construïdes deliberadament amb objectius polítics. Paraules, per dir-ho d'alguna manera, que no sols tenien per elles mateixes una implicació política sinó que es creaven amb la intenció d'imposar sobre la persona que les usés l'actitud mental més desitjable. Sense una comprensió absoluta dels principis del Socang era difícil d'usar aquestes paraules correctament. En alguns casos podien traduir-se a la vellaparla, o fins i tot a mots agafats del vocabulari A. Però això exigia normalment una llarga paràfrasi i sempre implicava la pèrdua d'un cert èmfasi. Els mots B eren una mena de taquigrafia verbal. Sovint, amb poques síl·labes, contenien sèries senceres d'idees i, al mateix temps, s'expressaven més acuradament i amb més contundència que el llenguatge corrent.

Tots els mots B eren compostos.^[6] Consistien en dos o més mots —o fragments de mot— ajuntats en una nova forma fàcilment pronunciabile.

L'amalgama resultant sempre era un nom-verb que es flexionava segons les regles normals. Per posar un únic exemple: la paraula «benpensar» amb el significat, molt general, d'«ortodòxia» o, si s'agafa com a verb, de «pensar d'una manera ortodoxa». La flexió d'aquesta forma seria la següent: nom-verb, «benpensar»; pretèrit i participi passat, «benpensat»; participi present, «benpensant»; adjectiu, «benpensarplè»; adverbi, «benpensarmode»; nom verbal, «benpensador».

Els mots B no es construïen sobre cap base etimològica. Els que constituïen aquest vocabulari podien provenir de qualsevol part de la llengua i podien col·locar-se en qualsevol ordre i ser mutilats de qualsevol manera, amb la intenció de fer-ne més fàcil la pronunciació i alhora sense que deixés d'indicar les derivacions. En el mot «crimpensar» (pensament delictiu), per exemple, «pensar» anava darrere, mentre que a «pensarpol» (Policia del Pensament) anava davant i la paraula «policia» havia perdut les síl·labes tercera i quarta i part de la segona. A causa de les grans dificultats per obtenir bones eufonies, les formes irregulars eren més normals en el vocabulari B que en l'A. Per exemple, les formes adjectivals «Miniveri», «Minipax» i «Minimor» eren, respectivament, «Miniveriplè», «Minipauplè» i «Minimorósplè», simplement perquè «-verplè», «-paxplè», i «-morplè» eren una mica difícils de pronunciar. En principi, de tota manera, tots els mots B podien ser inflexionats i, de fet, tots formaven les diverses inflexions exactament de la mateixa manera.

Uns quants mots B tenien significats altament subtils, amb prou feines intel·ligibles per a qualsevol que no dominés el llenguatge en el seu conjunt. Considerem, per exemple, una frase típica de l'editorial del *Times* com ara «Vellpensadors inentranyasentir Socang». La transcripció més curta que se'n podria fer en vellaparla seria: «Les persones les idees de les quals es van formar abans de la Revolució no poden tenir una plena comprensió emocional dels principis del socialisme anglès». I això no seria una traducció adequada. Per començar, per tal de dominar tots els significats de la frase en novaparla acabada d'esmentar, s'hauria de tenir una idea clara de què vol dir «Socang». A més a més, tan sols una persona educada del tot i amb molta cura en el Socang podria apreciar la gran força del mot «entranyasentir», que implica una acceptació cega i entusiasta difícil d'imaginar avui en dia; o del mot «vellpensar», que estava inextricablement barrejat amb la idea de feblesa i decadència. Però la funció especial de certs mots de novaparla, d'entre els quals «vellpensar» tan sols n'era un més, consistia no tant a expressar significats sinó a destruir-los. Aquests mots, necessàriament reduïts en nombre, havien eixamplat el seu significat fins a arribar a contenir dintre d'ells mateixos sèries senceres d'altres mots, els quals, com que el seu significat quedava ara prou cobert per l'esmentat mot eixamplat, podien ser bandejats i oblidats. La dificultat més gran de cara als compiladors del *Diccionari de novaparla* no era el fet d'inventar nous mots sinó que, un cop inventats, estiguessin segurs del que significaven. I aquesta seguretat, per entendre'ns, implicava precisar quina sèrie de mots antics quedava eliminada per la seva existència.

Tal com ja hem vist en el cas del mot «lliure», els mots que, alguna vegada, havien tingut un significat herètic es conservaven per motius de conveniència, però només amb els significats indesitjables purgats i expulsats. Innombrables paraules com ara «honor», «justícia», «moralitat», «internacionalisme», «democràcia», «ciència» i «religió» havien deixat simplement d'existir. Uns quants mots generals els cobrien. I cobrint-los, els abolien. Tots els mots aplegats entorn de conceptes com ara la llibertat i la igualtat, per exemple, estaven continguts en una única paraula: «crimpensar», mentre que tots els mots aplegats entorn de conceptes com ara l'objectivitat i el racionalisme els contenia tan sols la paraula «vellpensar». Una precisió més gran hauria estat perillosa. El que es requeria a un membre del Partit era una perspectiva semblant a la dels vells hebreus, que sabien, sense gaire més coneixements, que totes les nacions distintes a la seva adoraven «falsos déus». No els calia saber que aquells déus es deien Baal, Osiris, Moloc, Ashtaroth i semblants: probablement, com menys coneixement en tenien, millor era per a la seva ortodòxia. Coneixien Jahvè i els seus manaments: sabien, per tant, que tots els déus amb altres noms o amb altres atributs eren falsos. D'una manera força semblant, cada membre del Partit sabia què constituïa una conducta correcta i, en termes generals i potser excessivament vagues, sabia també fins a quin punt se'n podia separar. La seva vida sexual, per exemple, es trobava regulada de dalt a baix per dos mots de novaparla: «crimsexar» (immoralitat sexual) i «bonsex» (castedat). «Crimsexar» cobria qualsevol infracció sexual: fornicació, adulteri, homosexualitat i altres perversions. També cobria les relacions practicades per pur plaer. No hi havia necessitat d'enumerar-les per separat ja que totes eren igualment culpables i, en principi, castigades amb la mort. El vocabulari C, que aplegava paraules tècniques i científiques, podia ser necessari per donar noms especialitzats a certes aberracions sexuals, però el ciutadà normal no en tenia necessitat. Sabia què s'entenia per «bonsex», és a dir, per relacions sexuals normals entre home i dona: les encaminades a l'únic objectiu de tenir fills i efectuades sense plaer físic per part de la dona. Qualsevol altra cosa era crimsexar. En novaparla gairebé mai era possible seguir un pensament herètic més lluny de la simple percepció que era herètic. Si volies anar més enllà era impossible perquè els mots necessaris no existien.

Cap paraula del vocabulari B era ideològicament neutral. Una gran majoria eren simples eufemismes. Paraules com ara «campfeliç» (camp de treballs forçats) o «Minipax» (Ministeri de la Pau, o sigui, Ministeri de la Guerra) significaven gairebé exactament el contrari del que semblaven. D'altra banda, algunes paraules mostraven una comprensió franca i alhora despectiva de la naturalesa real de la societat d'Oceania. Un exemple n'era «proleatipar», amb el significat tant de diversió grollera com de notícies falses que el Partit repartia entre les masses. D'altres paraules, un cop més, resultaven ambivalents i tenien la connotació de «bones» quan s'aplicaven al Partit i de «dolentes» quan s'aplicaven als enemics. Però, a més a més, hi havia un gran nombre de paraules que, a primera vista, semblava que eren meres abreviacions i

que traspuaven el seu color ideològic no pas a partir del significat sinó a partir de l'estructura.

Fins on fos possible de manipular, tot el que pogués tenir significat polític d'alguna mena s'encaixava dins el vocabulari B. El nom de les organitzacions o de grups de gent, o de doctrines, de països, d'institucions, d'edificis públics era invariablement escurçat i reduït a una forma més planera; és a dir, una única paraula fàcilment pronunciable que, amb el mínim nombre possible de síl·labes, conservés el significat original. En el Ministeri de la Veritat, per exemple, el Departament d'Arxiu, on treballava Winston Smith, s'anomenava «Deparx», el Departament de Ficcio, «Deficci», el Departament de Teleprogrames, «Detelep», i així tots igual. Això no es feia només amb l'únic objectiu de guanyar temps. Fins i tot a les dècades inicials del segle XX, els mots i les frases encaixades havien estat una de les característiques del llenguatge polític, i cal destacar que la tendència a usar abreviacions d'aquesta mena era més forta en els països totalitaris i en les organitzacions totalitàries. N'eren exemples mots com ara «nazi», «gestapo», «comintern», «inprecor», «agitprop»... Al principi, aquesta pràctica va adoptar-se instintivament, però en novaparla s'utilitzava amb un objectiu concret. Es percebia que abreujant els noms d'aquesta manera se n'estrenyien i se n'alteraven subtilment els significats ja que tallaven moltes de les associacions d'idees que, altrament, haurien mantingut. Els mots «Internacional Comunista», per exemple, evoquen una imatge complexa de fraternitat humana universal, banderes vermelles, barricades, Karl Marx i la Comuna de París. El mot «comintern», al contrari, suggereix tan sols una organització ben atapeïda i un cos doctrinal ben definit. Es refereix a alguna cosa tan fàcilment reconeguda i tan limitada d'objectiu com una cadira o una taula. «Comintern» és un mot que pot pronunciar-se gairebé sense reflexionar sobre el seu sentit, mentre que «Internacional Comunista» és una frase sobre la qual un es veu obligat a aturar-s'hi, com a mínim, un moment. En el mateix sentit, les associacions ideològiques evocades per una paraula com «Miniveri» són menors i més controlables que les que evoca «Ministeri de la Veritat». I l'explicació d'això es trobava no pas tan sols en el costum d'abreujar, sinó també en l'atenció, gairebé exagerada, que es dedicava a aconseguir que cada paraula fos fàcilment pronunciable.

En novaparla, l'eufonia pesava més que qualsevol altra consideració a excepció de la de l'exactitud del significat. Sempre s'hi sacrificava la regularitat gramatical si es considerava necessari. I amb tota la raó, des del moment que el que es demanava, sobretot per finalitats polítiques, eren paraules ben curtes, de significat inequívoc, que poguessin emetre's ràpidament i que desvetllessin un mínim ressò en l'enteniment del parlant. Les paraules del vocabulari B encara guanyaven més força pel fet que totes eren molt semblants. Gairebé sempre mots com ara «benpensar», «Minipax», «proleatipar», «crimsexar», «campfeliç», «entranyasentir», «pensarpol» i moltíssims més eren de poques síl·labes i amb l'accent tònic distribuït igualment entre la primera síl·laba i l'última. El seu ús encoratjava a parlar en una mena d'estil embarbussat, alhora trencat i monòton. Cosa que era precisament la

meta que es perseguia. La intenció era convertir el fet de parlar, i especialment, el de parlar de temes no pas neutrals ideològicament, en una cosa tan independent de la consciència com es pogués. Per als assumptes de la vida quotidiana era indubtablement necessari, o sovint necessari, de reflexionar abans de parlar. Però un membre del Partit apel·lat a fer un judici ètic o polític havia de ser capaç de ruixar opinions correctes tan automàticament com una metralladora fa una ruixada de bales. L'entrenament rebut l'havia preparat per fer-ho. El llenguatge li donava un instrument gairebé a prova d'idiotes, i la factura de les paraules, amb el seu so aspre i una certa lletjor esquerpa d'acord amb l'esperit del Socang, ajudava a tirar endavant tot el procés.

A més, hi contribuïa el fet de tenir poques paraules per triar. En comparació amb el nostre, el vocabulari de novaparla era petit. A més, s'enginyaven constantment noves maneres de reduir-lo. Sens dubte, la novaparla diferia de gairebé totes les llengües en el fet que el seu vocabulari disminuïa cada any en comptes d'augmentar. Cada reducció era un guany, ja que com més petita era la possibilitat de triar, més petita era la possibilitat de tenir pensaments propis. En definitiva, es tenia l'esperança d'aconseguir un parlar articulat sorgit de la larinx sense implicar-hi les parts més altes del cervell. Aquest objectiu s'admetia francament en el mot de novaparla «àneparlar», amb el significat de «clacar com un ànec». Com altres diversos mots del vocabulari B, «àneparlar» era de significat ambivalent. Posat que les opinions que eren «clacades» fossin ortodoxes, implicaven només una lloança, i quan el *Times* es referia a un dels oradors del Partit com a «Dobleplusbò àneparlant» estava emetent un càlid i valuós compliment.

El vocabulari C. El vocabulari C era complementari dels altres i estava format, del primer a l'últim, per termes científics i tècnics. S'assemblaven als termes científics en ús avui en dia i provenien de les mateixes arrels, però calia anar amb compte, com era habitual, a definir-los rígidament i a despullar-los dels significats indesitjables. Seguien les mateixes regles gramaticals que les paraules dels altres dos vocabularis. Molt poques paraules C tenien aplicacions pràctiques en el parlar de cada dia o en discussions polítiques. Qualsevol investigador científic o tècnic podia trobar-hi qualsevol paraula que necessités en la llista dedicada a la seva especialitat. Però poques vegades tenia un coneixement que no fos superficial dels mots presents a les altres llistes. Només hi havia uns quants mots comuns a totes les llistes. No existia cap vocabulari que expressés la funció de la ciència com a hàbit de reflexió, o com a mètode de pensament independent de les seves branques particulars. No cal dir que no hi havia cap paraula per a «ciència». I qualsevol significat que hi pogués encaixar ja estava prou cobert amb la paraula «Socang».

Del que es desprèn fins ara, pot veure's que en novaparla l'expressió d'opinions no ortodoxes, fins i tot de molt baix nivell, era gairebé impossible. No cal dir que es podien pronunciar heretgies d'allò més crues, com blasfèmies. Hauria estat possible de dir, per exemple, «El

Gran Germà és inbò». Però aquesta proposició, que per a una oïda ortodoxa esdevindria una mera i evident absurditat, no podia ser sostinguda per un argument raonat ja que no hi havia disponibles les paraules per fer-ho. Les idees enemigues del Socang només podien ser sostingudes amb formes vagues i desprovistes de paraules concretes. Només podien expressar-se amb paraules de significat molt general que barrejaven i condemnaven grups sencers d'heretgies sense que en definissin cap ni una. De fet, un només podia usar la novaparla amb propòsits no ortodoxos a còpia de recuperar il·legítimament alguns mots de la vellaparla. Per exemple, «Tots els homes són iguals» era una frase possible en novaparla, però només en el mateix sentit en què «Tots els homes són pèl-rojos» és una possible frase en vellaparla. No contenia cap error gramatical, però expressava una falsedat palpable, com és la que tots els homes tenen la mateixa altura, pes o força. El concepte d'igualtat política ja no existia, i aquest significat secundari s'havia esporgat convenientment de la paraula «igual». El 1984, quan la vellaparla encara era habitual en els mitjans de comunicació, el perill que existia teòricament en usar paraules de novaparla era que un podia recordar-ne el significat original. A la pràctica, no era gens difícil evitar de fer-ho per a ningú ben educat en pensardoble. Però al cap d'un parell de generacions fins i tot la possibilitat d'un lapsus així hauria desaparegut. Una persona educada amb la novaparla com a única llengua no sabia que «igual» una vegada havia tingut el significat secundari de «políticament igual», o que «lliure» un dia havia significat «intel·lectualment lliure». Almenys no ho sabia més que, per exemple, un individu que mai no hagués sentit parlar dels escacs, que tampoc coneixeria els significats secundaris de «reina» o «torre». Hi hauria molts delictes i errors sense possibilitat de cometre's perquè, simplement, no tenien nom i per tant eren inimaginables. I calia preveure que, amb el pas del temps, els trets distintius de la novaparla serien més i més pronunciats i els seus mots serien cada vegada menys, i els seus significats serien més i més rígids, i la possibilitat de fer-los servir per a usos impropis disminuiria més i més.

Quan la vellaparla arribés a estar superada del tot, la darrera connexió amb el passat s'hauria tallat. La història ja s'hauria reescrit, però fragments de la literatura del passat encara sobreviurien aquí i allà, imperfectament censurats, i tant de temps com un retengués el coneixement de la vellaparla, seria capaç de llegir-los. En el futur, fragments d'aquesta mena, fins i tot si tenien la sort de sobreviure, serien intel·ligibles i intraduïbles. Seria impossible de traduir cap passatge de vellaparla a novaparla a menys que es referís a algun procés tècnic o a alguna acció quotidiana de les més simples. Altrament, ja era un mot amb tendència a l'ortodòxia («benpensarplè» seria una expressió de novaparla). A la pràctica, això significava que cap llibre escrit abans d'aproximadament 1960 podria ser traduït del tot. La literatura prerevolucionària només podria estar subjecta a una traducció ideològica, és a dir, a una alteració tant del sentit com del llenguatge. Prenguem com a exemple el conegut passatge de la Declaració d'independència:

Entenem que són veritats evidents per si mateixes que tots els homes s'han creat iguals, que el seu Creador els ha dotat amb certs drets inalienables, entre els quals hi ha la vida, la llibertat i la recerca de la felicitat. Que, per tal d'assegurar aquests drets, s'han instituït entre els homes els governs, el poder just dels quals deriva del consentiment dels governats. Que quan qualsevol forma de govern esdevé destructora d'aquests fins, és dret del poble de modificar-la o d'abolir-la, i d'instituir un nou govern...

Hauria estat del tot impossible traduir-ho en novaparla i alhora mantenir el sentit de l'original. El més a prop que algú podria acostar-s'hi seria empassant-se tot el passatge amb una única paraula: «crimpensar». Una traducció plena només podia ser ideològica i, amb aquesta, les paraules de Jefferson es convertirien en un panegíric d'un govern absolut.

Una bona part de la literatura del passat, no cal dir-ho, ja estava transformant-se en aquest sentit. Consideracions de prestigi feien desitjable preservar el record de certes figures històriques, alhora que s'adequaven les seves obres a la filosofia del Socang. Diversos escriptors com ara Shakespeare, Milton, Swift, Byron, Dickens i altres es trobaven, per tant, en procés de traducció. Quan aquesta tasca s'acomplís, els seus escrits originals, amb tots els altres supervivents de la literatura del passat, serien destruïts. Aquestes traduccions eren una empresa lenta i difícil, i no s'esperava que s'acabessin abans de la primera o de la segona dècada del segle XXI. Hi havia també immenses quantitats de literatura merament utilitària —manuals tècnics indispensables i coses semblants— que calia tractar de la mateixa manera. Va ser, sobretot, per donar temps a aquestes feines preliminars de traducció, que l'adopció final de la novaparla s'havia fixat en una data tan llunyana com l'any 2050.

ERIC ARTHUR BLAIR, més conegut pel sobrenom literari GEORGE ORWELL (25 de juny del 1903 - 21 de gener del 1950), fou un escriptor i periodista anglès. El seu corpus literari es caracteritza per la claredat, la intel·ligència i l'enginy, i pel coneixement de la injustícia social, l'oposició al totalitarisme i el compromís amb el socialisme democràtic.

És considerat com, possiblement, el millor cronista de la cultura anglesa del segle XX. També va escriure crítica literària, poesia i ficció, i féu periodisme polèmic. Orwell és conegut principalment per la novel·la distòpica *1984* i la novel·la al·legòrica *La revolta dels animals*, ambdues escrites a finals de la dècada del 1940; d'aquest parell de llibres s'han venut més còpies que qualsevol altre parell d'obres de qualsevol altre autor del segle XX. Entre la resta del seu corpus creatiu, també destaca el seu llibre, àmpliament aclamat, *Homenatge a Catalunya* (1938), en què relata la seva experiència en la Guerra Civil espanyola. Orwell també va escriure nombrosos assaigs polítics, literaris, del llenguatge i culturals. Segons un article de la revista *The Times* del 2008, Orwell seria el segon millor escriptor britànic des del 1945.

Les obres d'Orwell han influenciat la cultura popular i política, i el terme «orwellià» —descriu pràctiques socials totalitàries o autoritàries — s'ha introduït en la llengua juntament amb diversos neologismes com «guerra freda», «doblepensar», «Gran Germà», «policia del pensament».

Notes

[1] Es refereix a St Clement's Dane. (*N. del T.*) [Tornar]

[2] Es refereix a St Martin's-in-the-Fields. (*N. del T.*) [Tornar]

[3] «*Rod* » significa «barra». (*N. del T.*) [Tornar]

[4] Aquí, l'autor exemplifica en l'anglès les normes per a la uniformització de les formes verbals que esmenta. De la mateixa manera amb què va procedir l'esperanto, seria semblant al fet que en català se suprimissin tots els verbs irregulars i es reduïssin totes les conjugacions a una i d'una sola manera. Si es triés la primera de les conjugacions, implicaria formes com ara: «menjar», «menjant», «menjat», però «dormar», «dormant», «dormat» de «dormir», «corrar», «corrant», «corrat» de «córrer», etc. (*N. del T.*) [Tornar]

[5] En aquest paràgraf i en els següents, l'autor continua amb la uniformització i l'eliminació de formes irregulars. Ho exemplifica amb la formació del plural, la formació d'adjectius comparatius o la supressió de formes verbals auxiliars. Els exemples d'Orwell serveixen per a l'anglès, però no per al català. En la nostra llengua, la regla d'uniformitzar la formació del plural donaria lloc a parelles com ara «camí/camís», la supressió de verbs auxiliars faria que s'eliminés la parella «va menjar/menjà» a favor de «menjà» o «haig/he d'anar-hi», a favor d'«he d'anar-hi». (*N. del T.*) [Tornar]

[6] Mots compostos com ara «parlascriu» també podien trobar-se, evidentment, al vocabulari A, però no eren més que abreviacions de conveniència i no tenien cap color ideològic especial. (*N. del T.*) [Tornar]

